PRÄRIEBLOMMAN

1911

U. S. Agent.
Dec. 5, 1918.

GUVERNÖREN AF MINNESOTA, ADOLPH O. EBERHART.

GRADUATE THEOLOGICAL UNION
LIBRARY
1962

Prärieblommans Kalender

för 1911

REDIGERAD AF A. SCHÖN

ELFTE ÅRGÅNGEN

Rock Island, Ill.
Augustana Book Concern.
1910

AY
19
S8P7
v.11
1911

COPYRIGHT 1910
BY
AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN

INNEHÅLL.

SID.

Titelplansch. Guvernören af Minnesota, Adolph O. Eberhart 2

Swan Olsons söner och döttrar. Berättelse af JOHAN PERSON 5

Dr Joh. A. Enander. En minnesruna af ANDERS SCHÖN..... 16

Kantat vid Augustana-synodens 50 års-jubileum af ERNST W. OLSON 46

Intryck och minnen från en sommarresa till östern 1910 af ERNST SKARSTEDT 51

Sonetter. Af C. A. LÖNNQUIST..... 79

Hvad Augustana-synoden i nationellt hänseende varit för Amerikas svenskar. Af dr L. A. JOHNSTON 81

Our land. "Vårt land" by J. L. Runeberg translated by CARL KRAFT 89

"Svarta Karin." Berättelse af K. G. WM. DAHL 92

Håkan Johansen. Ett svenskt banbrytareminne vid östervåg, Af V. BERGER 101

Festpoem vid nationalfesten å Orchestra Hall i Chicago den 24 februari 1910 af C. G. NORMAN 110

Svensk-amerikanska elitkörens Sverige-färd 1910. Af dr VICTOR NILSSON 117

Morgon. Poem af dr MAURITZ STOLPE 147

Ekon från jubelfesten. Af dr GUSTAV ANDREEN 150

Rubikon af William Winter. Öfversatt från engelskan af N. A. CARLSON 169

När professor Knippling skulle på supé. Humoresk af NANNY ZEDELER 171

Kyrkoherde Per Pehrsson. I anledning af Augustana-synodens halfsekelfest. Af dr E. A. ZETTERSTRAND 184

Syrsor. Poem af SIGNE ANKARFELT..... 202

358002

SID.
En svensk-amerikansk konstsamlare. Af Anders Schön.... 205
En svensk-amerikansk mecenat, Senator C. J. A. Ericson. Af Aron Edström 222
Dödsrunor.
Ludvig Holmes 233
Josef Österholm 238
John Rosén 240
John P. Ericson 241
Albert Ericson 245
M. Lindquist 247
J. S. Brodeen 249
L. J. Stark 250
N. O. Werner 253
Ottilie Liljencrantz 254

Svensk-amerikanska konstnärers arbeten.

Vinterlandskap. Oljemålning af *prof. Olof Grafström.*
Kristus-porträtt. Miniatyrmålning af *Axel Westerlind.*
Lumpsamlare. Oljemålning af *Gus. Higgins.*
Inloppet till Göteborg. Oljemålning af *B. A. Wickström.*
Borgen. Berglandskap från Colorado. Oljemålning af *prof. Birger Zandzen.*

Svensk-amerikansk kyrkobyggnadskonst.

Svenska luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago. Exteriör.
Svenska luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago. Interiör.
Svenska luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago. Portalen.

Ansgarii-kyrkans i Chicago nattvardskalk.

Swan Olsons söner och döttrar.

Berättelse af Johan Person.

Det var på tacksägelsedagen. Den första vinterkylan brukade vanligen komma vid denna tid, och så hände äfven i år. Vägen till Swan Olsons farm var hårdfrusen och knottrig på morgonen och ett godt stycke upp mot middagstiden, då sönerna och döttrarna med sina familjer — de som hade sådana — samlats dit från olika håll till den stora tacksägelsemiddagen, som enligt gängse amerikansk sed var en familjeaffär. Mer eller mindre mangrant hade de infunnit sig till denna hvarje år, sedan de från fädernefarmen kommit ut i världen. Emellertid hade alltid någon fattats af en eller annan anledning, oftast till följd af det stora afståndet från hemmet.

Nu voro de där igen, satta kring det rikt dukade bordet, tre söner och två döttrar, Swan Olsons och hans makas alla lefvande barn utom ett, den yngste dottern, hon som varit sina föräldrars älskling. Alla saknade henne, men ingen tordes nämna hennes namn — May — ty hon hade vanärat familjen.

Var det något som Swan Olson satte högt värde på jämte

den stora farmen och den rena lutherska läran, så var det familjens heder. I det hänseendet var han mera som en stolt adelsman än en fattig torpare från Sverige. Kanske berodde det på en obestämd aning om att han var stamfadern för den nya ätten, den kommande amerikanska aristokratien. Kanske var det medfödt och ärfdt. När intet släktregister finns, vet man ju ej, hvarifrån man härstammar. Men "blood will tell", brukade hans granne säga, skotten, som räknade sig till den stora clan McLane.

Som sagdt, ingen nämnde May. Men då det helt plötsligt blef tyst en stund, sedan alla satt sig till bords, då tänkte de helt visst på henne — mest kanske Swan Olson själf, som förbjudit att hennes namn uttalades, så han hörde det.

Han såg hederlig och sträng ut, Swan Olson, där han satt vid ena ändan af det långa bordet med den stekta kalkonen på tjugo skålpund framför sig. Hans orörliga ansikte var djupt fåradt. De hårda, stela dragen förmildrades dock något af ett resigneradt, sorgset uttryck i hans djupt liggande, ljusgrå ögon, som skuggades af långa, öfverhängande ögonbryn.

Fast han innehade hedersplatsen, hvilken tillkom honom som husfader, var han dock icke den mest dominerande figuren i middagssällskapet. Det var äldste sonen John, som satt närmast till höger om honom. Han var fullt ut lika allvarlig som fadern, men hans ögon återspeglade djärfhet, hopp och lifsmod. Och när han talade, lyste ansiktet upp, dragen lifvades, och solsken och skuggor jagade hvarandra, som de göra det öfver de böljande sädesfälten en ostadig sommardag. Mrs Olson var likadan, fast på ett mera okonstladt, omedvetet sätt. De yngre syskonen hade alltid haft en viss respekt för store bror John. Denna respekt hade ej minskats, snarare ökats nu, då han var en man i staten, medlem af legislaturens representanthus och på senare tiden en af de mera bemärkta och omtalade bland statens yngre poli-

tiska personligheter. Hans vänner förutspådde en lysande karriär för honom, och hans motståndare lade redan planer för att söka bringa honom på fall.

Dock tänkte nog ännu ingen så högt om honom som hans yngste bror Ralph, den ende af Swan Olsons söner, som nu var hemma på farmen. Han yttrade från sin jämförelsevis tillbakasatta plats vid samma middag:

"Jag håller vad, far, att John blir guvernör till sist."

Det var inte ofta Swan Olson drog på munnen. Därtill hade han haft alltför hårda nappatag med ödet under nybyggaretiden. Men nu varsnades en tillstymmelse till löje, och humorn lyste för en sekund i de ljusgrå ögonen, när han genmälte:

"Han har tillfälle att bli president, om han vill begagna det."

Ralph var ofta rätt barnslig i sitt tal för sina tjugoett år, fast han i farmarbetet var så god som någon fullvuxen karl, och man visste inte rätt om fadern ämnade vara sarkastisk eller skämtsamt profetisk. När allvarliga, tystlåtna människor någon gång vilja vara skämtsamma, tydes det vanligen som sarkasm. I Swan Olsons fall hade ett sådant antagande dessutom skäl för sig, ty sönerna och döttrarna hade mången gång blifvit tillrättavisade på detta torroliga sätt.

För öfrigt yttrade Swan Olson ej mycket vid bordet, utan lät de öfriga hålla målron vid makt. Förutom det att han var af naturen tystlåten äfven i kretsen af sina egna, ägde han föga färdighet i engelska språket, som nu uteslutande användes af hänsyn till Georges fru och Florences man, som ej förstodo något annat. De voro båda afkomlingar af yankees från New England, som utvandrat till västern. Margarets man, pastor vid en engelsk luthersk församling, hade visserligen ännu ett tydligt minne af svenskan från sitt föräldrahem, men det var en dialekt, som hans svensktalande studiekamrater haft mycket roligt åt, hvarför han

helt och hållet lagt bort den. Man hade sagt honom, att detta språk ej var svenska, utan skånska.

Hvad beträffar den tredje generationen bland gästerna vid tacksägelsemiddagen, så fanns det ingen af dem som förstod och kunde tala annat än engelska — och en af dem inte ens det. Den sistnämnde var Florences förstfödde, master Harrington O. Whitlock, sex månader gammal. Denne lille exklusive amerikan, som redan tydligen lade i dagen en "grasping disposition", var för öfrigt sin svenska mormors förtjusning och ägnades af henne mera uppmärksamhet än alla de öfriga tillhopa.

Tre af Swan Olsons barn hade således bildat familjer och verkat för släktens utbredning, fast endast en af dem, George, som var välmående köpman i en större stad, fortplantat namnet — ty initialen i master Whitlocks namn, som skulle föreställa Olson, kunde man ju knappt räkna. Hon. John Olson var ännu ogift, fast han var den äldste. Med sin förutseende statsmannablick skådade han väl in i framtiden och ville vänta, tills han nått en litet högre nivå. Den följeslagerska han nu kunde få skulle kanske inte kunna göra les honneurs i guvernörsresidenset eller Hvita huset. Åtminstone hade man hört en sådan uttydning.

Hvad ynglingen Ralph beträffade, så hade han ofta blifvit sedd i sällskap med en ung, vacker farmarflicka på väg till och från ungdomsmötena i kyrkan, men den ringaste häntydan på detta förhållande gjorde den stackars gossen så röd och förlägen och lyckligt olycklig, hvarför det skulle vara synd att så här offentligt yppa hans hemlighet.

Fastän den dansande solstråle, som hette May, ej var där med sin vackra sång, sitt pianospel och sitt muntra skratt, saknades dock icke helt och hållet musik och glam efter måltiden. Mrs Whitlock satte sig till pianot, men förmådde trots en uppdrifven teknik ej framkalla forna tacksägelsedagars stämning. Hon skyllde på att instrumentet var

ostämdt. För öfrigt spelade hon mera kraftigt än själfullt. Och Rev. Thurstone H. Hawkins sjöng visserligen stycken ur ett oratorium, men det var icke som Mays visor, tyckte nog mer än en. Framför allt var det icke Mays röst..

Swan Olson satt tyst och orörlig i gungstolen som gjuten i brons eller snarare som skuren i masur.

Mrs Olson smög sig snart ut i köket, och då hon vändt sitt ansikte från andra, undslapp henne en suck, och hennes ögon blefvo fuktiga. Det kunde knappt ha kommit sig af musiken, ty den var ej så rörande.

Mrs Hawkins, d. v. s. Margaret, skyndade efter henne, och då de kommit ut i köket, där pigan slamrade med diskningen och drängpojken torkade och flirtade, frågade hon modern:

"Har ännu ingenting sports...?"

"Ingenting alls", afbröt mrs Olson i tröstlös ton.

Och så brast hon i gråt.

* * *

Det var icke småsaker, som den olyckliga May gjort åt familjehedern. Det var en jämmerlig skandalhistoria, som dessvärre "hela världen" kände till — åtminstone var den bekant för lokaltidningens hela läsekrets. Och lokaltidningen skröt med en ofantlig spridning.

En dag, en verklig olycksdag, hade det kommit ett resande teatersällskap till den lilla staden, som var belägen en mil från Swan Olsons farm. Det gaf några föreställningar, af hvilka en bevistades af May och Ralph, som med framgång bestormat föräldrarnas motvilja mot sådana nöjen, hvilka ansågos i hög grad syndiga. Så strandade teatersällskapet, dels på grund af den ringa uppmuntran dess konst rönte af invånarna i orten, och dels därför att direktören afdunstade med kassan. Artisterna spridde sig åt olika håll som agnar för vinden, men en af dem, en välbyggd, atletisk ung man

— densamme som innehade älskarens roll i den pjes May såg — stannade kvar i trakten och hjälpte till med hvetes-körden, hvarvid hans försök värderades och betalades mycket bättre än hans dramatiska. Därunder blef han bekant med May Olson, hvilken redan den kvällen hon såg honom på scenen känt en dragning emot honom som af en mystisk magnet. Swan Olson förbjöd emellertid strängt och mrs Olson förmanade vänligt sin dotter att ej bry sig om "den komedianten och spelevinken", som de ansågo för en farlig äfventyrare, och då han en gång kom för att hälsa på efter att ha enträget utbett sig Mays tillåtelse, blef han snöpligt bortvisad, hvilket dittills icke händt ens den eländigaste tramp, när han kommit till Swan Olsons farm.

När hveteskörden var inbärgad — en härlig skörd och hvetet ändå en dollar busheln — försvann den unge mannen och samtidigt också May Olson.

Om åskan slagit ned och antändt farmhuset, så det brunnit ned med alla utbyggnader, om hagelstorm förstört all grödan, om pest brutit ut bland boskapen — ingenting sådant skulle ha varit ett så hårdt slag för det hederliga farmarfolket som detta. Men Swan Olson lät icke märka, hvad han tänkte och kände. Han blef endast fåordigare, ansiktsryn korna djupare och munnen hårdare hopknipen öfver den gråa skäggtofsen på hakan. När sönerna ville anställa efterspaningar, förbjöd han det bestämdt, på samma gång han också förbjöd dem att någonsin nämna hennes namn för honom.

Men modern bad i hemlighet den ene efter den andre att söka få veta, hvad det blifvit af flickan.

Det fanns emellertid många i trakten — särskildt bland dem, som icke voro af svensk börd — hvilka icke ansågo det så farligt, hvad May gjort. Den unge skådespelaren hade i sin roll af farmarbetare gjort sig ganska omtyckt och hos vissa farmaregubbar riktigt populär, och man höll före, att han hvarken kunde vara en ohjälplig odåga eller en durch-

drifven skojare, då han tog till ärligt kroppsarbete — det ärligaste som finns — när han befann sig i brydsam belägenhet, och ej, som många andra, tiggde eller skojade sig fram.

Så fördomsfria voro emellertid icke alla, allraminst bygdens flickor, hvilka oförbehållsamt fördömde May och grufvade sig öfver skandalen, ehuru de hvar för sig kanske velat vara i hennes ställe.

Äfven de, som visade öfverseende och tyckte att Swan Olson var för samvetsgrann och hård, undrade ej så mycket öfver hans beteende, utan sade:

"Det är synd om Olsons, för den familjen har alltid varit så mån om sin heder."

* * *

Swan Olson och hans hustru voro ensamma. Alla sönerna och döttrarna med sina familjer hade rest, och Ralph hade skjutsat dem in till staden. Det hade blifvit så ödsligt och tomt i det stora farmhuset. De båda gamla voro trötta och sågo åratal äldre ut än en stund förut. De sutto på ett litet afstånd från hvarandra i hvar sin gungstol.

"Håhåja!" suckade mrs Olson.

Swan Olson knep ihop munnen hårdare.

Efter en stunds tystnad sade mrs Olson:

"John skall börja runna för senaten nu."

Swan Olson teg och såg stelt framför sig bort mot ett rosettmönster på mattan.

"Georges hustru", fortsatte mrs Olson, "är en snäll och treflig människa. Men jag kan inte riktigt med som hon klä'r sig. Och så'n mängd ringar hon hade på fingrarna! Men hon är inte så högfärdig som hon ser ut, när man bara lär känna henne. Hon har också råd att vara fin. Gamle mr Adams skall draga sig tillbaka från affären vid nyår, och se'n blir George chef för firman. Gubben ska' vara rysligt rik, och Alice är ju enda barnet."

Swan Olson såg ut som om han ej hörde.

"Florence vet inte hon har det bra. Hon har då haft tur, den flickan. Det är ändå stor skillnad på amerikaner och andra som gifta män. Inga andra äro så... så... najsa till sina hustrur. Mr Whitlock är då en riktig gentleman. Men är det inte märkvärdigt, att han som är så ung — han är inte mycket öfver tretti' — ållaredan har grått hår? Är inte lille Harry en rar baby?"

Swan Olson svarade icke.

"Jag tycker inte riktigt så bra om pastor Hawkins, fast han nog är en snäll man. Men han är liksom litet tillgjord. Och så kan jag inte riktigt med karlar, som bena håret midt i pannan. Jag tycker inte heller han är nog gudfruktig för att vara präst. Margaret föreföll mig ha åldrats mycket på sista året."

Swan Olson förblef oberörd.

"Nu får du väl försöka få en god man att hjälpa till med farmarbetet, när Ralph skall fortsätta vid landtbruksakademien. Det är märkvärdigt, att han har lust för farmlifvet, när alla andra vilja in till sta'n och bli advokater och så'nt. Men det är kanske inte så dumt af honom."

"Huhum", var allt hvad Swan Olson yttrade.

"Håhåja", suckade mrs Olson.

Så blef det tyst en lång stund.

Sedan hördes en knackning, en svag, försagd knackning, som ej skulle ha uppmärksammats, om det icke varit så tyst både inne och ute.

"Jag tyckte det knackade", sade mrs Olson, steg upp och gick till dörren...

När den öppnades, visade sig mot den mörka bakgrunden skepnaden af en ung kvinna, hvilkens bleka, nästan spöklika ansikte med dess vansinnigt uppspärrade och förskräckta, stora, mörka ögon fick en lång, oval, tragisk form af sin inramning i en stor schal, som hon hade öfver hufvudet och tätt svept kring lifvet.

Det såg ut som om hon haft ett stort bylte under den på ena sidan, högt upp mot axeln.

Swan Olson reste sig mekaniskt från sin plats...

"Mor!... far!..."

Det lät som en kvidan, ett stönande, en döendes sista ljud. Och så hördes en svag jämmer. Den kom från under schalen. Det var som om det trängt en klagan fram direkt från den unga kvinnans hjärta utan att stiga upp genom strupen.

Hon stod orörlig i dörröppningen, till dess mrs Olson sträckte ut handen och sakta drog henne in i rummet och sedan stängde dörren bakom henne, tyst, stilla, varsamt.

Den som kommit var den förlorade dottern; det var May...

En moders förlåtelse dröjer sällan länge på vägen mellan hjärta och mun, och en mormor kan fattas af det innerligaste deltagande för en liten hjälplös varelse, äfven om den varit hennes eget barns olycka.

Annat är det med en man, i synnerhet en så hederlig och sträng man som Swan Olson, enkel och rättfram i allt, men inom sig stolt öfver familjens ära och ömtålig om dess anseende.

Men äfven han veknade, och hans hårda, stela drag började röras spasmodiskt. För att icke visa sin svaghet för kvinnor och barn — det senare ett litet stackars pyre — gick han om en stund ut och sökte upp en "corncob"-pipa.

Dessförinnan hade han emellertid räckt dottern sin högra hand och med den vänstra sakta och fumligt strukit hennes silkeslena hår. Och hon hade endast kunnat få fram ett snyftande: "tack, fader!"

Och så slöt tacksägelsedagen.

Det var den sista Swan Olson upplefde. Det tycktes som om han väl kunnat förlåta, men dock icke glömma, och det var mer än en, som trodde, att han grämde sig till döds öfver att familjens heder ej förblifvit obefläckad. Ty han var det sista året sig icke lik som förr, den hederlige och stränge

Swan Olson. Han var en bruten man. Han hade haft ett ideal i lifvet. När detta genom eget eller andras förvållande blir förstördt, och man icke längre är ung, kommer ofta döden och ledsagar en barmhärtigt till en annan sfär.

Det blef en stor begrafning.

Ty Swan Olson var en af de första svenska nybyggarna, som kommit till trakten, när urskogens träd reste sig högre än nu fabrikernas skorstenar och kyrkornas tornspiror. Han var med, då marken ännu var obruten och ej bar spår af andra än vilda djur och indianer.

Och hvad församlingens pastor talade öfver mullen var vackert och sant, och han framhöll, att den aflidne varit typen för en svensk-amerikansk nybyggare och grundläggare af släkten, som det nya landet skulle få heder af.

* * *

May hade åter lämnat föräldrahemmet, långt innan hennes fader bars ut därifrån med sorglig högtidlighet. Redan kort efter tacksägelsedagen hade hon tagit afsked. Hon hade icke sökt en fristad i hemmet för sig själf, utan för sitt barn.

Dess fader — som varit Mays laglige make — hade aflidit efter en kort sjukdom. Han kunde sägas ha stupat i lifskampen. Enligt hans unga änkas skildring hade han varit "den bästa människa i världen" i stället för hvad hennes föräldrar misstänkte honom för. Men man kan nu aldrig riktigt lita på ett kritiskt skärskådande af en, som kärleken gjort blind. Af åtskilligt att döma kunde man emellertid antaga, att den unge mannen varit ganska svag, som känslomänniskor ofta äro.

För öfrigt tycktes de ha varit envist förföljda af olyckan, och därtill fanns det kanske skäl i en värld af orsak och verkan, hvilkas inbördes förhållande vi väl aldrig komma riktigt på det klara med.

May gick, som nämndt, ut från fädernefarmen igen och

kvarlämnade i sitt ställe en ny lifsform af sig själf, med samma namn, en alldeles ren och oskyldig.

När många år därefter en ny sångerska af första ordningen upptäcktes och firade en lysande triumf i en af Europas kulturcentra, blef det stort jubel och många fantastiska historier i den amerikanska pressen. Ty hon var af amerikansk börd, och hennes ära var hennes fosterlands stolthet.

Hon ärades och firades. Hon dyrkades som en diva. Men själf ansåg den afgudade, att icke all denna ära kunde uppväga en enkel, ärlig, sträfsam svensk-amerikansk nyodlares heder, som han försökt kringgärda inom sina egna trånga gränser. Och tanken därpå var en törntagg i lagerkransen.

Dr Joh. A. Enander.

En minnesruna af Anders Schön.

Svensk-Amerika har under det gångna året lidit en stor förlust, ty den måhända märkligaste kämpagestalten i dess historia har under detsamma fallit. Joh. A. Enander, redaktören, historikern, skalden, föreläsaren och framför allt fosterlandsvännen, är icke mer. Han har lagt sig till ro på sina rika lagrar, och sent får Svensk-Amerika hans like.

Efter en längre tids aftynande afled han, stilla och fridfullt, i sitt hem, 3256 Oak Place i Chicago, fredagen den 9 september 1910, i en ålder af 68 år, 3 månader och 18 dagar.

Dr Enanders sjukdom och sista stunder.

För dr Enander kom döden som en befriare från ett sjuårigt lidande. Redan i april 1903 drabbades nämligen den vördnadsvärde tidningsveteranen af ett slaganfall, som nödgade honom att för några veckor intaga sängen. Till en början såg det rätt hotande ut, men tack vare omsorgsfull läkarevård repade han sig likväl snart och blef i stånd att

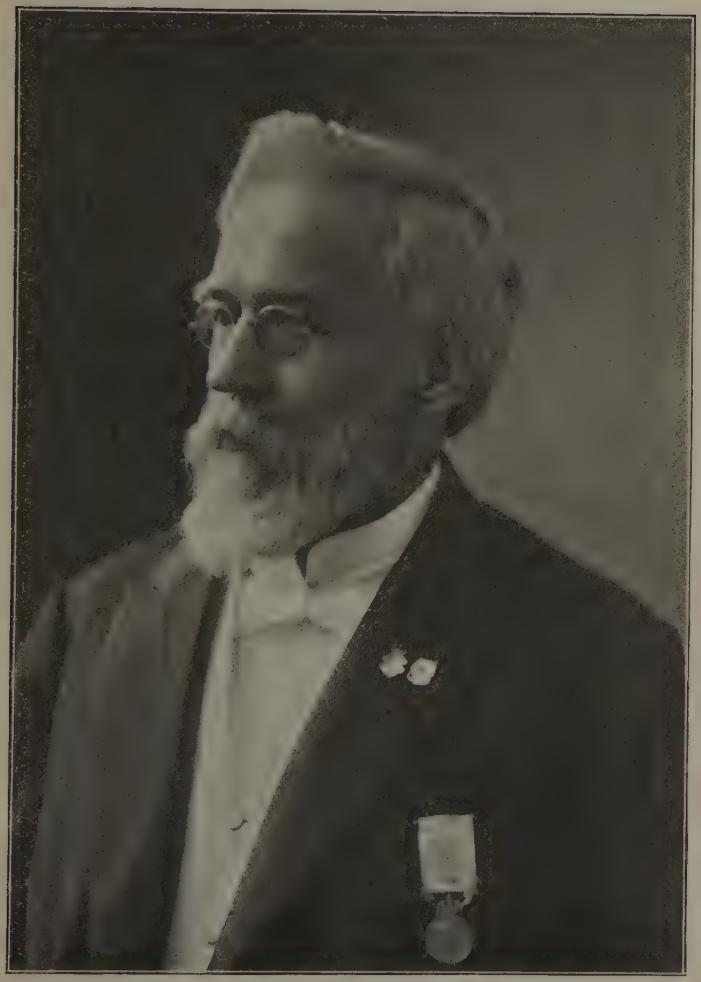

DR JOH. A. ENANDER.

återtaga sitt arbete. För dem, som stodo honom närmast, blef det emellertid inom kort klart, att han efter slaganfallet ej var samme andligen och kroppsligen starke man, som han förut varit. Krafterna aftogo, om än långsamt, och ville ej återkomma ens efter den resa, som dr Enander i hälsovårdssyfte företog till Sverige sommaren 1906.

De brötos fullständigt genom ett nytt slaganfall vid jultiden 1907, och på detta följde ett än mera märkbart aftynande. Den fordom så resliga och ståtliga gestalten afmagrade och sjönk ihop, gången blef osäker och stapplande, tankeförmågan och minnet slappades, den förut starka och vackra rösten försvagades, och högra handen, redan förut till hälften förlamad, vägrade att längre föra pennan.

Men den gamle, gråhade kämpen gaf sig likväl icke. Likt von Döbeln vid Ny-Karleby kort före slaget vid Juutas yttrade han: "Jag vill, jag skall bli frisk, det får ej prutas, jag måste upp, om jag i grafven låg." Då han numera ej kunde nyttja pennan, köpte han sig en skrifmaskin och lärde sig att med vänstra handen sköta denna. Det gick långsamt — han kunde ej anslå tangenterna med mer än ett finger — men gick gjorde det. På detta säkerligen för honom mycket ansträngande sätt lyckades han en tid bortåt hvarje vecka åstadkomma ett par tre politiska eller andra artiklar. Förmågan att följa dagshändelserna var dock, liksom också hans forna välde öfver formen, numera borta, hvadan hans artiklar ej kunde utan fullständig omarbetning användas. För honom själf hade emellertid detta arbete den fördelen, att det i någon mån förkortade lidandets timmar.

Slutligen nödgades han, till följd af fortgående kraftnedsättning, lämna äfven skrifmaskinen. Och böckerna, som under den tidigare delen af hans sjukdom utgjort hans tröst och glädje, fingo stå orörda. Dagshändelserna, det jäktande, orosfyllda lifvet därute i världen, hade för den gamle förlorat sitt intresse.

Ännu på sommaren 1909 sågs han någon gång ute i närheten af sitt hem, men då nästan alltid i sällskap med någon, som kunde stödja och ledsaga honom. Fram på höstsidan blef han tidtals sängliggande. I våras hade hans tillstånd så försämrats, att det — den 11 maj — blef nödvändigt att föra honom till Augustana Hospital, där han vårdades till den 18 augusti, då han hemfördes. Såväl före som efter vistelsen på sjukhuset vårdades han i hemmet på det ömmaste sätt af sin maka och öfriga anhöriga.

Söndagen den 4 september drabbades han af ett nytt slaganfall, det sista, och detta påskyndade det förestående slutet. Han kunde dock ännu mottaga näring i flytande form, tycktes känna igen de sina och öfriga vänner och yttrade då och då något ord. Det sista han yttrade var:

"Det börjar att ljusna."

Detta var tisdagen den 6 september. Han låg därefter medvetslös till fredagen den 9 sept. kl. 10:30 f. m., då anden lämnade den nedbrutna stofthyddan. Ett par tre djupa andedrag och allt var slut. Öfver det af sjukdom tärda, bleka anletet spred sig i dödsögonblicket ett drag af stilla frid. Han hade somnat, den gamle redaktören, efter ett ovanligt långt och sällspordt gagnande dagsverke — somnat för att vakna där, hvarest intet lidande, ingen död mer är.

För honom, som så länge och ihärdigt kämpat för ljus i det ändliges värld, hade det eviga ljuset uppgått med oförgänglig klarhet.

Dr Enanders barndom.

Johan Alfred Enander föddes i Skinmoen, Härja socken af Skaraborgs län, den 22 maj 1842 och tillbringade här sin barndom. Redan tidigt togos hans krafter i anspråk vid skötseln af den lilla fädernegården. Innan han ännu hunnit myndiga år, flyttade emellertid hans föräldrar till Elfsborgs

län, till trakten af Borås, hvarest båda sedermera afledo i Stora Bregården i Gingri socken.

Att barn redan tidigt visa anlag för någon viss lefnadsbana, är ju kändt. Detta var i alldeles särskild grad förhållandet med Enander. Han var, som man plägar säga, "knappast en knytnäfve hög", förrän han började visa ett påfallande intresse för läsning, skrifning och teckning. De första grunderna i läs- och skrifkonsten hade han inhämtat hos en gammal skollärare. Bokförrådet i hans föräldrahem var emellertid mycket ringa; men till all lycka för unge Enander fanns i Härja församling ett jämförelsevis välförsedt socken-bibliotek, och härifrån hemförde han litet emellan goda arbeten på vers och prosa.

I en jämnårig och likaledes med brinnande läslust begåfvad gosse vid namn August Glad erhöll Enander en god vän, och deras vänskap befästes med åren, tills den blef någonting liknande de fostbrödralag, vikingatidens svenska ynglingar ingingo. Nästan dagligen voro de tillsammans, läste, skrefvo eller tecknade. Och då det sedan bar ut till lek, fick denna vanligen en fornnordisk prägel. På hemmanet Långeryds ägor fanns en stor, fyrkantig, å fyra kullerstenar hvilande, å öfre sidan urhålkad offersten från den gråa forntiden. På denna sten uppställde Enander och Glad hela fylkingar af käglor och bestego sedan själfva som kung och jarl stenen och höllo tal till sina "kämpar", uppmanande dem till mod och dödsförakt. Sedan lekte de, att "härarna drabbade samman". Enanders yngre bror, Karl, fick, då han blifvit så stor, att han kunde deltaga i de krigiska lekarna, medelst slag på en gammal bleckplåt furnera det högst nödvändiga vapenbraket.

Då de båda barndomsvännerna blifvit något äldre, företogo de om somrarna ofta fotvandringar till långt aflägsna platser i sin födelseprovins för att bese och anteckna fornlämningar och historiska minnesmärken, eller ock bestego de bergåsar

för att genom kikare betrakta allt sevärdt inom deras synkrets. På detta sätt lärde de sig redan tidigt älska sin fosterbygd, dess natur och minnen.

Vid 11 års ålder fick Enander för första gången besöka, i sin faders sällskap, Falköping — den stad, som låg hans hem närmast — och därvid inträffade något, som blef af stor betydelse för hela hans framtid. Han fick nämligen aflägga besök i det lilla tryckeri, där stadens tidning uppsattes och trycktes, och det säger sig självt, att den vetgirige gossen från det lilla hemmet i skogsbygden skulle med största intresse taga del af det för honom hittills hemlighetsfulla sätt, hvarpå tidningen tillkom. Han infördes nu med ens i en för honom alldeles ny värld, och hvad han såg och hörde gjorde på honom intryck för lifvet. En makalöst snäll herre på tidningstryckeriet skänkte honom vid tillfället omkring två dussin utnötta kasserade typer, och dessa ägde för unge Enander ett så oskattbart värde, att han sedan under många år bar dem på sig i västfickan.

Redan innan han uppnått nyssnämnda ålder, var Enander särdeles "styf i katekesen" och ägde en för ett barn alldeles ovanligt vacker handstil. Det var dock ej så mycket detta som fastmer hans skicklighet i konsten att prenta, som inom orten ådrog honom uppmärksamhet och framkallade beundran. Så pojke han var fick han ofta af en där i bygden boende snickare, Carl Törngren, i uppdrag att, mot god betalning, med pensel och oljefärg förse af denne förfärdigade grafvårdar af trä med lämpliga inskriptioner. Under namnet samt födelse- och dödsåret ditsatte unge Enander någon lämplig vers ur svenska skalders arbeten. Hans sinne för poesi var sålunda redan vid denna tid märkbart.

Det första poemet ur egen fatabur skref han redan vid 12 års ålder. Det var bröllop i granngården, och unge Enander hyllade bruden med följande strofer:

"Skön är lifvets vår,
smyckad Du framgår.
Slöjan, viftande för vinden,
höljer Dina sexton år.
Lik en blomma uti linden
oskuldsfull och mild Du står.

Kärlek, dygd och tro
hos dig alltid bo.
Lycklig maka, lycklig moder,
lefve Du i stilla ro,
alltid kärleksfull och goder
i ditt trefna, sälla bo.

Myrtenkransen skön
blifve alltid grön;
kronan ej sin blomma mista.
Kärlek blifve här Din lön,
till dess lefnadsbanden brista.
Herre, hör min varma bön!"

Inte så illa af en tolfåring. Från detta bröllop blef unge Enander hela bygdens poet samt öfverhopades med beställningar på ej endast bröllops- och begrafningskväden, utan äfven namnsdagsgratulationer och andra versifierade hyllningar.

Någon ordnad postgång fanns ej under början af 1850-talet till den tre svenska mil från Falköping belägna skogsbygd, där Enander såg dagen, och tidningar voro därför i denna bygd högst sällsynta. Endast en gammal änkefru König på herresätet Grimmestorp bestod sig med dylika rariteter, och från henne medförde Enanders moder då och då hela buntar af gamla tidningar. Gossarna Enander och Glad voro lifligt intresserade af de redan förut "sönderlästa" tidningsbladen, men beklagade att dessa, utgifna långt ifrån deras egen hembygd, saknade ortsnyheter. Vid 14 års ålder företogo de sig därför gemensamt att utgifva en fyrasidig

handprentad och skriften vecklig ortstidning, benämnd *Härja-Posten.* Dess första nummer utkom i slutet af år 1856. De tre första sidorna voro prentade af Enander och innehöllo predikoturer, marknadsberättelser, minnesteckningar öfver tvenne aflidna personer samt en artikel om biskop Sigfrids efterlämnade, å altaret i Utvängstorps kyrka kvarliggande biskopsstaf m. m. Den fjärde sidan var handskrifven af biträdande redaktören August Glad och innehöll följetong, småberättelser o. s. v. Tidningen afyttrades lösnummervis till ett pris af 12 skilling exemplaret, och enär upplagan gifvetvis var begränsad, blef sällan något ex. öfver.

Här hade man alltså första frukten af unge Enanders besök tre år förut på tidningstryckeriet i Falköping samt hans tidningsläsning. Flera och större frukter skulle komma senare.

En af de båda unga tidningsmännens bästa kunder var byskomakaren och rolighetsministern Johannes Back. Denne riddare af sylen och becktråden var, som skomakare ofta pläga vara, en läsvurm och var alldeles tokig efter tidningar. Kunde han få fatt i en sådan, så kastade han ifrån sig sina verktyg, var det än så brådt med arbetet, och gaf sig till att sluka tidningens innehåll. Och han släppte den ej, förrän han fått i sig hvartenda ord, från och med titeln till och med utgifningsort, dato och årtal. Han var, denne skomakare, med ett ord idealet för en tidningsläsare. Så angelägen var han att få *Härja-Posten* i sina händer, att han ofta infann sig hos utgifvarna flera timmar, innan den kommit ut. Och då han väl fått den, expedierade han den med samma grundlighet och samvetsgrannhet som de tryckta blad, hvilka hittade vägen till hans skomakarbänk.

Julnumret af *Härja-Posten* utkom i riktig festskrud, utstyrdt som det var med af "hufvudredaktören" utförda teckningar. Dessa föreställde Västergötlands vapen samt Härja kyrka en julmorgon. På vägen till kyrkan sågos åkande och

gående, lysande sig med bloss, som sed var i Sverige om julen i flydda dagar.

Sedan Enanders far emellertid med tre af sina grannar "bildat tidningsbolag" och vid årsskiftet prenumererat på *Falköpings Tidning,* upphörde den under icke ringa svett och möda hopkomna *Härja-Posten* att utkomma.

Dr Enanders ungdom och studietid.

Den som ledde unge Enander in på studiebanan var komministern i Härja, C. J. Swenander, sedermera kyrkoherde i Västerplana. Då han märkte E:s mindre vanliga begåfning, lämnade han dennes föräldrar ingen ro, förrän de lofvat att låta sonen studera. Han erbjöd sig att själf två gånger i veckan lämna honom den undervisning, som vore af nöden, för att han skulle kunna intagas vid allmänt läroverk. Följden af detta anbud blef, att böcker för 12 riksdaler inköptes, och sedan dessa ankommit, började Enander plugga och läsa på allvar. Mer än en mark af mors hemmastöpta talgljus — fotogén var på den tiden okändt i "västgötaböjda" — gick åt, innan Enander var så pass försigkommen, att han kunde draga åstad till läroverket.

Hvilket detta var, och huru länge han stannade där, hörde nedtecknaren af dessa rader aldrig dr Enander uppgifva. Han har däremot i ett en gång meddeladt biografiskt utkast betecknat detsamma som "en långt aflägsen skola, hvarest han visserligen erhöll undervisning, men hvarest han under tiden led den största nöd och utsattes för vidrigheter af olika slag". Själf undvek han tydligen helst att tala om denna tid af sitt lif. Vi hafva emellertid hört uppgifvas, att det var till Skara han kom, och vi hålla detta för ganska troligt.

Vid 19 års ålder beslöt han, begåfvad med vacker handstil som han var, att som skrifvare söka förtjäna sitt bröd. Han

lyckades också år 1861 som sådan erhålla anställning hos domhafvanden i Flundre, Väne och Bjerke häraders domsaga, häradshöfding Gustaf Ryding i Vänersborg. Hos honom kvarblef han i fyra år, åtföljde honom på tingen och satt dessemellan på domarekansliet i Vänersborg och renskref de vidlyftiga handlingarna. Det var säkerligen lika mycket därunder som sedermera under läsning af det bästa af den svenska litteraturen han tillägnade sig det stora herravälde öfver formen och den kraft och klang i uttryckssättet, som utmärkte honom som tidningsman och författare, och för hvilka han blef med rätta berömd. Af häradshöfding Ryding omfattades han med den största välvilja, och dem emellan knöts ett varaktigt vänskapsband. Äfven sedan Ryding på äldre dagar blifvit landshöfding i Hernösand, erinrade han sig sin forne kanslist och brefväxlade med honom ofta.

Under de år Enander sålunda tjänstgjorde på domarekansliet i Vänersborg, begynte hans inneboende lust och fallenhet för tidningsmannaskap framträda. Han började nämligen lämna bidrag till *Tidning för Vänersborgs stad och län* samt en annan icke namngifven ortstidning..

Med åren lärde sig Enander emellertid inse, att den beträdda banan ej erbjöd några vidare ljusa framtidsutsikter, och den gamla kunskapstörsten vaknade med förnyad kraft. Under tiden fortsatte han med att sända bidrag till tidningarna och utgaf år 1865 sitt första arbete i bokväg, broschyren "Mormonismens historia", afsedd att motverka mormonernas proselytmakeri i den ort, där han vistades.

Samma år lämnade han sin skrifvarebefattning och mottog därpå under ett års tid privatundervisning af skickliga lärare, som intresserade sig för honom och hans framtid. Denna undervisning bedrefs med sådan framgång, att han hösten 1866 kunde söka och vinna inträde i sjätte klassen vid Vänersborgs högre allmänna läroverk. Han var då redan 24 år gammal. Redan från början fingo lärarna här klart

för sig, att läroverket fått i den forne kanslisten en ovanligt begåfvad lärjunge. I synnerhet i språk och historia var Enander redan som gymnasist styf, och hans svenska krior väckte såväl bland lärare som kamrater berättigadt uppseende för klar tankegång och vårdad form.

Hans gamla vän fattigdomen följde honom emellertid äfven här. För att kunna uppehålla sig vid läroverket nödgades han tjänstgöra som informator i olika familjer, som vikarierande lärare i stadens handtverksskola samt som bidragsgifvare till tidningarna. Sålunda var han informator för handlandena Bergendahls och Tidblads i Borås söner, för boktryckaren S. Bagges i Vänersborg barn samt för flera äldre och yngre skolgossar. Till *Tidning för Vänersborgs stad och län* lämnade han numera regelbundet hvarje vecka bidrag på vers och prosa.

Enander reser till Amerika.

Dessa bidrag ådrogo sig uppmärksamhet af dåvarande ecklesiastikministern Gunnar Wennerberg, domprosten Per Wieselgren m. fl. Den senare hade af den då ännu unga svenska lutherska kyrkan i Amerika erhållit i uppdrag att söka förmå fattiga och begåfvade ynglingar, som ämnade beträda den prästerliga banan, att utvandra till Amerika för att vid nämnda kyrkas teologiska seminarium fullborda sina studier. Enander blef efter personligt sammanträffande med domprosten Wieselgren och dr P. Fjellstedt af båda tillrådd att till nämnda läroverks direktion insända ansökan om erhållande af frielevskap och fritt underhåll under hela studietiden.

Efter någon tvekan beslöt sig Enander att följa de båda framstående prästmännens råd, och strax före höstterminens början 1869, då han tillhörde sjunde klassen, afgick han från läroverket i Vänersborg, från hvilket han erhöll betyg, ut-

visande, att han i studieämnena kristendom, modersmålet, naturvetenskap och historia var laudatur-mässig och i de andra studieämnena ägde dels med beröm godkända och dels godkända kunskaper.

Den 6 augusti sistnämnda år afreste han från Göteborg till Amerika och ankom till Point Levi den 26 i samma månad. Han styrde kosan till Chicago och uppsökte här sv. luth. Immanuel-församlingens pastor, Erland Carlsson, i hvars hem han uppehöll sig några dagar, innan han begaf sig till det i Paxton, Ill., då belägna Augustana College och Teologiska Seminarium. Enander ägde, såsom förut påpekats, bland många andra anlag äfven anlag för teckning, och pastor Carlssons yngste son, hr Sam E. Carlsson, minnes ännu, huru den unge studeranden från Vänersborg sökte under den vecka eller mer han vistades i Immanuels-församlingens prästgård roa honom — unge Carlsson — med att rita allehanda "gubbar".

Väl anländ till Paxton tog han inför collegefakulteten därstädes examen och vann inträde i det från college, hvad undervisningen angick, skilda teologiska seminariets högsta afdelning samt gjorde sig äfven här bemärkt i synnerhet för sin stilistiska begåfning. Bland hans klasskamrater här märkas de senare inom den svensk-amerikanska kyrkohistorien välbekanta namnen J. O. Cavallin, J. Magny, J. Auslund, M. C. Ranseen, C. P. Rydholm, J. Telleen m. fl. Det var nu meningen, att Enander skulle blifva präst inom Augustana-synoden, och han hade väl också blifvit det, om ej Försynen för honom utstakat en lefnadsbana, för hvilken hans begåfning och fallenhet voro vida mer lämpade än för prästämbetet.

Enander blir "Hemlandets" redaktör.

Den svenska lutherska kyrkan i Amerika hade redan år 1855, tack vare pastorerna T. N. Hasselquists, Erland Carls-

sons m. fl. ansträngningar, fått egen tidning, *Hemlandet, Det Gamla och det Nya.* Detta redigerades åren 1855—58 af pastor Hasselquist samt, sedan den af honom öfverlämnats till den af ledande män inom synoden stiftade Svenska Lutherska Tryckföreningen, åren 1859—62 af pastor Erik Norelius, 1863—64 af hr Jonas Engberg, 1864—68 af fil. dr A. R. Cervin och 1868—69 af hr P. A. Sundelius.

Denne sistnämnde hade efter i Göteborg afbrutna studier deltagit i först det dansk-tyska kriget och därefter det amerikanska inbördeskriget, där han blef sårad. Efter att en tid hafva vistats vid läroverket i Paxton utsågs han till redaktör för *Hemlandet,* men råkade så godt som genast i en häftig strid med den rationalistiska första *Svenska Amerikanaren* (afsomnad 1873), hvilken jämte de då ännu få öfriga svenska sekulära tidningarna sent och bittida anföllo *Hemlandet,* därför att det, sin plikt som kyrkotidning likmätigt, vågade försvara synoden och dess verksamhet.

Sundelius redigerade *Hemlandet* med icke ringa talang, men hans stridssätt harmonierade föga med tidningens dåvarande program och tendens. Ett spändt förhållande uppstod mellan den häftige, självrådige redaktören och Tryckföreningens män med pastor Erland Carlsson i spetsen, och följden blef, att Sundelius plötsligt och utan uppsägning lämnade *Hemlandet* den 20 december 1869 och blef redaktör för *Svenska Amerikanaren,* hvilken han nyss förut med sådan hetta bekämpat.

Tryckförenigen råkade härvid i en svår belägenhet, och goda råd voro dyra. Det fanns ej då som nu god tillgång på svensk-amerikanska tidningsmän och litteratörer. Men i Paxton fanns lyckligtvis en studerande, som dels på grund af sin redan då kända stilistiska förmåga, dels på grund af sitt tidigare medarbetareskap i svenska tidningar ansågs lämplig för platsen. Denne studerande var Enander. Han blef erbjuden platsen och antog densamma samt tillträdde

sin befattning som *Hemlandets* redaktör vid jultiden 1869.

Om allra första tiden af sin verksamhet som *Hemlandets redaktör* skrifver dr Enander själf i tidningens 2000:de nummer den 19 maj 1897 följande:

"För en nykommen, med Chicago och förhållandena bland landsmännen nästan obekant svensk yngling, som dessutom saknade många af de kunskaper och insikter, som äro för en redaktör här i landet af nöden, var det icke en lätt sak att öfvertaga redaktionen af ett redan betydande kyrkosamfunds officiella organ, helst som med redaktionsbefattningen följde 'ärfda krig' med snart sagdt hela den dåvarande svensk-amerikanska pressen. Att *Hemlandets* redigering åtminstone till en början lämnade mycket öfrigt att önska, faller nästan af sig självt. Allt redaktionsarbetet hvilade ju uteslutande på en man, och de långa 'bidrag', som från vissa håll benäget insändes till 'spaltfyllnad', voro icke sällan ägnade att öka i stället för att minska den redan allt för stora splittringen bland landsmännen och att gjuta olja på den partilidelsernas eld, som redaktören önskade måtte åtminstone dämpas, om icke utsläckas."

Ställningen i Svensk-Amerika, då dr Enander blef "Hemlandets" redaktör.

Om den politiska, kyrkliga och öfriga ställningen i Svensk-Amerika år 1869 yttrade dr Enander vid den bankett, som med anledning af hans 30-åriga verksamhet gafs å Sherman House här i staden den 16 december 1899, följande:

"Det var under en af vårt folks brytningsperioder, som jag nästan mot min vilja inkastades på tidningsmannabanan. Hvart jag vände blicken såg jag i partikamp inbegripna landsmän, men den svensk-amerikanska nationaliteten såg jag ingenstädes. Om religiösa partifrågor kämpades 'utan återvändo' i kyrkorna, i föreningarna, i hemmen, i fabrikerna,

på gatorna och på torgen. En svensk tidnings värde mättes under denna tid efter den kraft, med hvilken hon förfäktade antingen kyrkliga eller antikyrkliga idéer, och den redaktör, som kunde på ett grof t sätt skälla mest, var i många landsmäns ögon bäst.

Skulle vårt folks rika krafter icke alldeles uttömmas i bittra inbördes fejder, i hvilka hufvudsaken ofta blef bisak och bisaken hufvudsak, så var oundgängligen af nöden, icke att de olika partierna och kotterierna kastade hjärtats inre öfvertygelse öfver bord och sökte i falsk unionism enhet, men väl att de sökte å en gemensam nationell grund uppnå en sådan och lärde sig att strida och umgås med hvarandra såsom det anstod sanna kristna och sant frisinta män.

Att väcka den i dödsdvala slumrande svenska nationalkänslan till lif, att tända i hittills ljumma eller kalla hjärtan en varm kärlek till gemensamt språk, gemensamma historiska minnen, gemensam sång och gemensam andlig odling för öfrigt och att till ett harmoniskt helt sammangjuta med denna odling allt det sköna, ädla och sanna, som i det nya fosterlandets kultur bjöds med frikostig hand åt invandraren, så att vår nationalitet måtte blifva icke blott ett mottagande, utan lika mycket ett gifvande folk — se där hufvudmålet för icke blott mina önskningar, utan för hela mitt lifs ofta oförstådda, ofta misstydda sträfvanden."

I den stora eldsvådan i Chicago den 9 oktober 1871 förlorade Enander det lilla han ägde, på samma gång som tidningens tryckeri förstördes. Tidningen utkom dock i litet format från ett tyskt tryckeri i Aurora, Ill., redan tre @ fyra dagar efter branden och i sitt vanliga 9-spaltiga format den 24 november samma år. Vald till ordförande i den skandinaviska nödhjälpskommitté, som efter branden utsågs, fick Enander under det ansträngande arbetet för de nödlidande sin hälsa nedbruten. Lungsot hotade att inställa sig. Han nödgades fördenskull företaga en resa till Mexicos hög-

land, där en tre månaders vistelse återställde honom till hälsan.

Dr Enanders tidningsmannaverksamhet.

Enander kvarstod i Tryckföreningens tjänst från slutet af 1869 till i november 1872, då han jämte en ung norrländning, hr G. A. Bohman från Skellefteå, bildade firman Enander & Bohman, som genom köp öfvertog *Hemlandet* för en summa af $10,000, hvilken skulle räntefri betalas till läroverksdirektionen med $500 hvarje halfår under loppet af tio år. De nye ägarne iklädde sig därjämte i köpekontraktet andra förbindelser, och direktionen å sin sida förband sig att icke påbörja eller understödja någon annan svensk-amerikansk politisk tidning än *Hemlandet,* hvilken förbindelse köparne uppfattade såsom en förbindelse, afgifven icke blott af direktionen, utan å hela Augustana-synodens vägnar.

Enander blef tidningens redaktör och hr Bohman dess affärsföreståndare. Det första numret af *Hemlandet* som politisk tidning och under de nye ägarne utkom den 3 december 1872.

Med Enander som hufvudredaktör, kraftigt biträdd af sådana erkända förmågor som Magnus Elmblad, C. G. Linderborg, Leonard Gyllenhaal, Alfr. Heyne, Herman Stockenström, Aron Edström m. fl. som redaktionssekreterare eller biträdande redaktörer och med hr Bohman som affärsföreståndare, utvidgades och förbättrades *Gamla och Nya Hemlandet* under de sjutton år, som firman ägde bestånd, och var då som nu icke blott en gärna sedd gäst, utan t. o. m. som oumbärlig ansedd i tusentals svenska hem här i landet. Ja, äfven i det gamla fosterlandet vann tidningen erkännande, så att det ansågs lämpligt att under åren 1874—77 utgifva en hvarannan vecka utkommande europeisk upplaga.

Enanders styrka låg redan från början i det sätt, hvarpå han för tidningens läsare framhöll betydelsen af svenskhetens

bevarande här i landet och den däraf följande nödvändigheten för landsmännen att i allmänt kulturellt hänseende stå i oaflåtlig rapport med det gamla fosterlandet. Sveriges ärorika historia var den bok, ur hvilken han hämtade ämnena till sina mästerliga åskådningslektioner för svenskarna i Amerika. Hon blef den spegel, ur hvilken han framletade svenskens nationella anletsdrag och sedan tecknade dem för sina landsmän. Det var ur henne han hämtade de exempel, som han städse uppmanade svenskfolket här ute i förskingringen att efterfölja.

På samma gång sträfvade han ock efter måttet af sin knappt tillmätta tid — han sysslade, såsom af det följande kommer att framgå, vid sidan af redaktörskapet äfven med litterär, politisk, kyrklig, filantropisk och annan verksamhet — att sprida genom tidningen kunskap i amerikanska politiska och sociala frågor. Det var sannerligen ej Enanders fel, om *Hemlandets* läsare ej såväl vid stats- som nationalvalen hade reda på de föreliggande frågorna och deras innebörd.

Ehuru *Hemlandet* redan 1872 upphörde att vara en uteslutande kyrklig tidning, fortfor Enander likväl att i dess spalter oförtrutet verka för den svensk-lutherska kyrkans i Amerika yttre utbredning och inre utveckling. Att han därvid ej sällan framhöll den svenska statskyrkan med dess biskopsämbete, dess fasta organisation, bestämdhet i författningarna och enhet i kyrkobruk som ett efterföljansvärdt exempel, förvånade ej alls dem, som kände hans utprägladt konservativa läggning.

Enander som tidskriftsutgifvare, förläggare och bokhandlare.

Hemlandets ägare hyste höga, ja, alltför höga tankar om sina landsmäns kunskapsbegär och litterära smak. De utgåfvo under åren 1874—1877 en stor illustrerad månadsskrift, *När och Fjärran,* som hvad text och från Europa inför-

skrifna illustrationer angick "icke öfverträffades af någon samtida tidskrift på svenskt språk". Den redigerades af Enander själf. Men prenumerationsafgiften 3 dollars per år betäckte icke utgifterna. Förlust af tusentals dollars uppstod hvarje år, och den måste betäckas ur tidningens icke allt för rika kassa. En för den uppväxande ungdomen afsedd tidskrift, *Ungdomsvännen,* som utgafs under åren 1871—81, blef likaledes för firman förlustbringande.

Detsamma kan sägas om den förlags- och bokhandelsrörelse, som firman Enander & Bohman under en följd af år vid sidan af den egentliga tidningsverksamheten bedref. Skulden härtill torde hafva legat däri, att firman låg inne med ett allt för stort lager af dyrbara, här i landet icke säljbara böcker. Alla vänner af svensk kultur skola dock i tacksamt minne bevara namnet på denna firma, som under en lång följd af år genom utgifvande och spridande af de bästa arbeten af samtidens förnämsta författare gjorde sig i hög grad förtjänt om denna kultur här i landet.

Hemlandet i nya händer. — Dr Enander professor vid Augustana College.

De nyssnämnda förlusterna, kreditsystemet vid prenumerationen och vissa andra tillstötande omständigheter gjorde emellertid, att firman Enander & Bohman nödgades i slutet af 1889 sälja *Hemlandet* till ett då nybildadt aktiebolag med namnet Hemlandet Publishing Company. Till hufvudredaktör för tidningen utsågs en af det nya bolagets medlemmar, hr J. N. Söderholm. Enander valdes ungefär samtidigt till professor i svenska språket och litteraturen vid Augustana College, en befattning som han år 1890 tillträdde. Under sin professorstid lämnade han dock hvarje vecka till tidningen flera eller färre bidrag i form af redaktionsartiklar med mera.

Sitt kall som professor tog Enander också på allvar, och han lade särskildt an på att väcka kärlek till och lust för studiet af Sveriges rika litteratur. Vid sitt tillträde till befattningen fann han, att läroverkets i vissa afdelningar rikhaltiga och välförsedda bibliotek dock hvad angick nyare svensk litteratur var illa utrustadt. För att afhjälpa detta behof och bereda de studerande tillfälle till bekantskap med de senare årtiondenas litterära produkter i Sverige föranstaltade han då om subskription bland för saken intresserade landsmän och åstadkom dymedelst en värdefull tillökning i läroverkets boksamling. Äfven på andra sätt ådagalade han sitt intresse för läroverkets och den studerande ungdomens bästa och tillvann sig därigenom såväl sina kollegers som de studerandes kärlek och vänskap.

Enander frånträdde professuren vid Augustana College 1893. Året förut hade läroverksdirektionen som ett erkännande af hans förtjänster förlänat honom hedersgraden Legum Doctor.

Sedan han härefter en kort tid sysselsatt sig i Chicago med skriftställarverksamhet, bl. a. som korrespondent till vissa tidningar i Sverige, kallades han till redaktör för den då i Omaha utgifna *Svenska Journalen,* hvilken befattning han innehade under åren 1894—95.

Dr Enander för andra gången "Hemlandets" hufvudredaktör.

Under dr Enanders professorstid i Rock Island såldes *Hemlandet,* hösten 1891, till den då nybildade firman Johnson & Söderholm. Den sistnämnde kvarstod som tidningens hufvudredaktör, men blef nu tillika äfven dess ekonomidirektör. Sedan hr Söderholm emellertid år 1896 utträdt ur firman, öfvertogs tidningen af ett nybildadt bolag, Hemlandet Company, med hr A. E. Johnson i New York som hufvudintressent, och dr Enander kallades att för andra

gången intaga *Hemlandets* hufvudredaktörs-stol. Han antog kallelsen och tillträdde befattningen i februari 1896.

Hans återkomst till *Hemlandet* förmådde en kollega i Chicago att skämtsamt citera, att "hvad Gud förenat, skola människor icke åtskilja".

Dr Enander var 54 gammal, då han återkom till *Hemlandet,* och stod sålunda då i sin fulla mannakraft. Och kraftiga voro också de inlägg, han på redaktionssidan gjorde i dagens frågor. Med spänd uppmärksamhet följde han företeelserna på skilda områden och försummade ej att varna för osunda tidsriktningar, på samma gång han manade till efterföljande af allt godt, som rörde sig härhemma och därute i världen.

Dr Enander var vid denna tid en bild af själfva hälsan. Alla inom tidningen och de flesta för öfrigt, som närmare kände honom, kunde ej annat än tro och önska, att ytterligare minst 20 år af obruten kraft och gagnande verksamhet i publicitetens tjänst skulle varda honom beskärda. Att endast ytterligare sju år af fullkomlig hälsa skulle förunnas honom, anade då säkert ingen, allra minst han själf.

Dr Enanders deltagande i politiken.

Enander synes redan snart efter sin ankomst till Amerika ha blifvit medborgare. Han begynte också tidigt söka sätta sig in i den amerikanska politiken och tog från år 1872 verksam del i häfdandet af det republikanska partiets principer. Hösten sistnämnda år, då general U. S. Grant för andra gången uppträdde som presidentkandidat, genomreste Enander i sällskap med guvernör Oglesby Illinois och verkade genom politiska föredrag på svenska i de svensk-amerikanska samhällena för Grants återval. Sedan dess verkade han vid de hvart fjärde år återkommande nationalval-kampanjerna till och med 1904 som kampanjtalare i det republikanska

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRERS ARBETEN:
Vinterlandskap. Efter en oljemålning af prof. Olof Grafström.

partiets tjänst. Sistnämnda år varade dock hans föredragsturné endast tre veckor.

År 1879 blef han af Illinois' guvernör utnämnd till medlem af statens universitetsnämnd, till hvilken befattning han blef af den lagstiftande församlingen återvald 1882 för en tid af tre år.

En ännu större politisk utmärkelse kom honom till del år 1889, då president Benjamin Harrison utnämnde honom till amerikansk minister till Danmark såsom en erkänsla för det arbete, han nedlagt i det republikanska partiets tjänst. På grund, såsom han själf uppgaf, af iråkad svår sjukdom, men enligt samstämmiga uppgifter från flere andra håll till följd af en viss då framstående politikers afvoghet och undermineringsarbete, nödgades han emellertid afsäga sig detta hedrande uppdrag, innan han ännu tillträdt befattningen.

Efter presidentkampanjen år 1900 sökte dr Enander bli amerikansk konsul i Kairo, men ämbetet bortgafs af president McKinley åt en amerikan.

Dr Enanders arbete på det kyrkliga området.

Redan 1870 var han närvarande vid Augustana-synodens årsmöte — det första som hölls efter hans hitkomst — och sedan dess bevistade han till 1899 i egenskap af delegat eller referent de flesta årsmötena, då han ej af sjukdom eller andra orsaker var förhindrad. Han var ej heller en tyst och ointresserad åskådare; tvärtom tog han aktiv del i pågående diskussion och yttrade sig gärna i förekommande frågor; och hans logiska och om stort intresse och ingående kännedom vittnande anföranden åhördes alltid med aktning och uppmärksamhet. Under många år var han medlem af synodalrådet och en tid dess sekreterare. Han tjänstgjorde dessutom i en hel del viktiga kommittéer och var ofta ombud från synoden till det stora, af olika lutherska synoder bildade

samfundet "General Council of the Evangelical Lutheran Church in North America".

Att kungl. maj:t i Sverige genom kungörelse den 6 maj 1879 meddelade tillåtelse för svensk-amerikanska ynglingar, som vid Augustana College aflagt studentexamen, att utan ny examen bli inskrifna vid universiteten i Uppsala och Lund och där idka studier, var resultatet af en framställning, som Enander under ett besök i Sverige året förut på läroverksfakultetens vägnar gjort hos konungen och universitetsmyndigheterna. Sedan dess har liknande tillstånd utverkats för studenter från åtskilliga andra svensk-amerikanska läroverk.

Dr Enander som talare, föreläsare och deklamatör.

Redan från första början af sin vistelse i Amerika ådagalade Enander ett lifligt intresse för folkupplysning och folkbildning äfven genom andra medel än tidningar och tidskrifter. Sålunda bildade han redan i början af 1870-talet en ungdomsförening, den första svensk-amerikanska förening af detta slag, och såsom denna förenings ordförande under ett tiotal af år utöfvade han å det uppväxande släktet genom sina fosterländska föreläsningar ett vidsträckt och hälsosamt inflytande.

Af andra kyrkliga och sekulära föreningar kallades han ofta att uppträda som föreläsare och deklamatör. Man kunde vara nästan säker på att han valde något historiskt föreläsningsämne, och som deklamatör föredrog han helst poesi af Sveriges äldre författare. Någon gång kunde han föredraga ett poem ur egen fatabur.

Bland de mera illustra tillfällen, vid hvilka Enander uppträdt som festtalare, må nämnas: Svenskarnas dag på världsutställningen i Philadelphia 1876 och d:o vid världsutställningen i Chicago 1893, vid aftäckningen af Linné-stoden i Lincoln park i Chicago 1891, vid mottagandet af den svenska militärbeskickningen till Chicagos 50 års-fest 1887, vid festen

i Chicago 1897 med anledning af konung Oscar II:s kvartssekeljubileum samt på svensk-amerikanernas dag vid industriutställningen i Norrköping 1906.

Till svenskarnas dagar vid utställningarna i Omaha 1898 och St. Louis 1904 påkallades han att skrifva festpoem, ett uppdrag som han båda gångerna fyllde till stor heder för sig själf och sin nationalitet.

I fosterländska och filantropiska företag

af hvarjehanda art tog dr Enander en intresserad och lifligt verksam del. Han var en af de landsmän, som väckte förslag att i Lincoln park i Chicago resa Carl von Linnés staty, en afgjutning af den i Stockholm uppresta. Det för detta förslags realisering bildade "Linné-monumentförbundet" valde honom till ordförande, och han arbetade med den största ifver och framgång för sin idé, till dess att den realiserats, och han hade på aftäckningsdagen den 23 maj 1891 glädjen hålla festtalet öfver orden: "Märket skall vid väg stånda och till minne mana, så länge män lefva".

Efter de stora ödeläggande eldsvådorna i Sundsvall, Umeå och Lilla Edet 1888 utfärdade dr Enander i *Hemlandet* upprop om insamling bland svensk-amerikanerna af penninggunderstöd åt de nödlidande och hade glädjen se uppropet behjärtadt samt kunde efter några veckor till Sverige öfversända en betydlig summa.

I insamlingsarbetet till förmån för de nödlidande i Norrland vintern 1902—03 tog han likaledes del. Han införde i *Hemlandet* alla hit ankommande upprop och höll allmänheten underrättad om nödens omfattning och nödhjälpsarbetets fortgång.

Lördagen den 18 april 1903 på kvällen höll han å East Side i South Chicago ett föredrag till förmån för de nödlidande i Norrland och Finland. Från den kvafva möteslokalen begaf han sig hem till sitt logi, där han, varm som

DR JOH. A. ENANDERS GRAF
på den svenska begrafningsplatsen Oak Hill, Chicago.

han var, begick den oförsiktigheten att lägga sig mellan kalla sängkläder. På natten erhöll han det slaganfall, som lade grunden till hans sjuåriga sjukdom.

Om hans deltagande i nödhjälpsarbetet i Chicago efter branden 1871 hafva vi härofvan talat.

Dr Enanders från trycket utgifna arbeten.

Vi ha redan nämnt, att Enander redan under studietiden 1865 utgaf sitt förstlingsarbete: "Mormonismens historia från sektens uppkomst till närvarande tid."

Efter sin ankomst till Amerika utgaf han under årens lopp följande arbeten:

"Förenta Staternas Historia, utarbetad för den svenska befolkningen i Amerika af Joh. A. Enander." Första upplagan utkom i fem delar i Chicago 1874—80, andra upplagan i två volymer 1882.

"Svenska Psalmboken af år 1819. Öfversedd af J. H. Thomander och P. Wieselgren. Förenad med koralbok etc. Chicago, 1884." Denna psalmboksupplaga innehåller en af Enander författad präktig psalmhistoria i miniatyr. I form af "Tillägg till svenska psalmboken af år 1819" meddelas dessutom ett af Enander gjordt urval af trettio "Högtids- och Missionspsalmer från äldre och nyare tid."

"Linnea. Poetiskt Album af svensk-amerikanska publi cister i Chicago. Hemlandets tryckeri, Chicago, 1887."

"Eterneller och Vårblommor, deklamationsstycken och dialoger för föreningar och sällskap samt för läsning i hemmet. Samlade af Joh. A. Enander. Chicago 1888."

"Valda Skrifter af Joh. A. Enander, LL. D. Med talrika illustrationer. I. Chicago 1892." Denna digra volym i stor oktav, som hvad typografisk utstyrsel beträffar är en af de praktfullaste som utgifvits på svenskt språk här i landet, och hvad angår innehållet alltigenom af det gedignaste slag, har af författaren "Kärleksfullt tillägnats den svensk-amerikanska nationaliteten".

"Nordmännen i Amerika eller Amerikas upptäckt. Historisk afhandling med anledning af Columbia-festerna i Chicago 1892—1893, af Joh. A. Enander, LL. D., Rock Island."

"Våra Fäders Sinnelag. Fornnordiska Karaktärsdrag tecknade efter den isländska sagolitteraturen af Joh. A. Enander. Stockholm 1894."

"Den Svenska Sången under det nittonde seklet samt blad ur den svenska sångens historia. Poetisk läsebok för de svensk-amerikanska hemmen, ungdomsföreningarna och litterära sällskapen. Första delen 1800—1850. Rock Island, Ill., 1901."

Till den i Stockholm, Sverige, utgifna kalendern "Vintersol" har Enander lämnat ett stort antal intressanta och värderika bidrag.

Till PRÄRIEBLOMMAN har han likaledes lämnat ett antal bidrag.

Till den i New York från 1897 till 1910 utgifna tidskriften "Valkyrian" har Enander lämnat flera bidrag.

Vi nöja oss med att som slutomdöme beträffande hans verksamhet å olika områden anföra hvad en nu hädangången framstående svensk-amerikansk författare (C. F. Peterson) yttrade därom: "Dr Enander är mångsidigt begåfvad. Som vältalare står han i främsta ledet bland svenskarna i Amerika; hans poetiska talang är icke liten; såsom författare af Förenta Staternas historia och många andra värdefulla arbeten är han berättigad till högt anseende, och såsom föreläsare öfver litterära och kulturhistoriska ämnen utöfvar han en lika vid som inflytelserik verksamhet."

Utmärkelser och erkännanden.

Bland yttre utmärkelser, som kommo Enander till del, ha vi redan nämnt, att han år 1892 af direktionen för Augustana College and Theological Seminary tilldelades hedersgraden "Doctor of Laws". Vidare var han ledamot af flera in- och

utländska lärda sällskap. Han hedrades vidare med ordförandeskapet i den svenska afdelningen af den Germanska kongress, som på inbjudning af "The National German American Alliance of the United States of America" hölls i St. Louis, Mo., under världsutställningen den 16 och 17 september 1904. År 1905 erhöll han för sina framstående litterära förtjänter medaljen Literis et Artibus, och i januari 1910 mottog han af samma anledning från Svenska Akademien ett honorar på 500 kronor. Af Västgöta nation i Uppsala blef han hösten 1906 hedersledamot.

Som kanslist i Vänersborg intresserade han sig lifligt för polackernas frihetssträfvanden 1863 och medverkade till den insamling, som till deras förmån då företogs i Sverige. Detta hade till följd, att han år 1900 invaldes i den cirka 75,000 medlemmar räknande Polska Nationalalliansen i Amerika och år 1905 korades till hedersledamot af densamma. Öfver denna sistnämnda utmärkelse var han särskildt stolt.

Dr Enander var en af stiftarna af och den förste ordföranden i Svenska Historiska Sällskapet i Amerika samt Västgöta gille i Chicago. Af båda dessa organisationer var han vid sin död hedersledamot sedan några år tillbaka.

Familjeförhållanden.

Sedan den 22 juni 1872 var Enander i äktenskap förenad med fröken Malinda Lawson, dotter till en af de första svenska banbrytarna i Paxton, Ill., och har med henne haft tre barn, döttrarna Ada Elvira Angelika och Hilma Louise Alfhild samt sonen Johan Einar Hilding. Döttrarna äro lärarinnor i Chicagos folkskolor och hafva utmärkt sig, den förra för sina anlag som skulptris och den senare för sin skicklighet som pianist och sina anlag för dramatiskt författarskap. Sonen är civilingeniör, utexaminerad från Armour Institute i Chicago. Han sörjes utom af dem af en broder, landtbrukaren Karl Enander i Wadena, Minn.

Dr Enander var en af sv. luth. Trefaldighets-församlingens i Chicago grundläggare och tillhörde jämte familjen fortfarande densamma.

I nämnda församlings kyrka ägde dr Enanders likbegängelse rum onsdagen den 14 september under tillslutning af omkring 800 landsmän och landsmaninnor. En mycket rik blomstergärd täckte hans kista, i de vid likbegängelsen hållna talen underströks betydelsen för svensk-amerikanerna af hans lifsgärning, i sorgeresolutioner uttrycktes djupt beklagande af hans frånfälle.

När septembereftermiddagens sol sände sina milda strålar genom löfverket på den svenska kyrkogården Oak Hills lummiga träd — grafven, hvars plats utsågs af dr Enander själf för några år sedan, är belägen på Oak Hills vackraste kulle, mellan fyra kraftiga ekar — sänktes den fallne höfdingens stoft sakta och varligt i den med löf rikligt dekorerade grafven. Då den svenska vårens första blommor begynte spira upp, föddes han; bland den amerikanska höstens mogna blomsterskörd lades han till sin sista hvila. Årsäll, fridsäll och följd af icke en, utan flera nationaliteters tacksamhet för det myckna han gjort och verkat, gick den grånade kämpen i högen in.

Om än vårt folk, för hvars samlande och enande den hädangångne under sin krafts dagar gjort så mycket, skulle förgäta sin plikt att af tacksamhet resa på hans graf en bautasten, skall hans minne ändock länge lefva, ty på bladen i vårt Svensk-Amerikas häfder stå doktor Enanders namn och verk inristade med skrift, som aldrig kan utplånas. Nutid och eftervärld skola båda skänka erkännande åt hans lifsverk och vörda hans minne.

Slutord.

Här är ej stället att ingå i undersökning och analys af den händangångnes personlighet och karaktär. Enander hade

i likhet med de flesta öfriga dödliga vid sidan af sina förtjänster äfven sina fel. Men af den vördnadsbjudande totalbilden af de förra bortskymmas eller förmildras de senare.

Som afslutningsord till denna minnesruna anse vi oss ej kunna finna några lämpligare än dem han själf yttrade i senare delen af sitt tal vid banketten på 30-årsdagen 1899. Han yttrade då:

"Det är dock icke 'svenskhetens', utan 'svensk-amerikanismens' sak jag framför allt förfäktat, under önskan, att mina landsmän måtte lära sig att älska sitt gamla fosterland, som barnet älskar sin moder, och att älska det nya fosterlandet, Förenta Staterna, såsom en brudgum älskar sin utvalda brud.

"Framgång har visst icke alltid krönt mina sträfvanden i antydd riktning, men min tröst är vid tanken härpå den store svenske skaldens ord:

'Framgång hvilar på gudarnas knän, men viljan är mänskans; både för mänskor och Gud gäller det redliga nit. — — —'

"Har någon uppmuntran och utmärkelse kommit mig till 'del, har jag gladt mig däröfver mera för min nationalitets än för min egen skull. Och på samma gång har hvarje annan landsmans framgång varit för mig ett glädjeämne, sak samma om mannen varit min vän eller fiende....

"Hvad jag velat, men icke förmått utföra till en insats i fosterlandets ära, vår nationalitets berömmelse, hela samhällets båtnad, skola yngre, med större förmåga utrustade krafter föra fram till seger. Denna tanke, parad med minnet af denna angenäma fest, kommer att blifva för den grånade kämpen en ljusglimt i höstskymningen, en vårfläkt i vinterkylan, under det att han, famnande med sin kärlek fosterland och folk, främst sina egna landsmän, försöker att, trogen intill det sista, följa, om än med stapplande steg, idéernas fana mot alla högre mål, som äro ägnade att gjuta ny glans öfver hans landsmän och öfver ett älskadt fosterland."

Kantat vid Augustana-synodens 50 årsjubileum.

Af Ernst W. Olson.

I. Utvandring.

RECITATIV:

Ut öfver vågornas vidder går
färden den långa, den tusenmila;
hågen till hinsidan hafvet står,
hoppets fåglar i förväg ila,
längtande vingar ej hvila,
vimpeln den blågula västvart slår.

Ack, men hjärtat det har ej lust
vandringsskarorna följa
bort öfver bölja,
hän mot den lockande lyckolandskust, —
klänger sig fast vid den gamla Nord,
klagar förutan ord,
snyftar sin saknad,
famnar den älskade fosterjord.

ORKESTER: (Öfvergång från lugn till storm.)

KÖR:

Hör, hur böljorna de bullra,
solen sänkes uti blod,
blixtar blänka, tordön mullra,
vågor vräka i vredgadt mod.
Djupen rasa och skumma,
mörkrets andar brumma,
skrämmande är åskans röst. —
Ve oss! Ve oss! Hvar finns tröst?

SOLO:

Ur min ångest, Gud, jag ropar,
när omkring mig stormen larmar;
djupet ryter, hafvets hopar
gripa oss med gramse armar,
vågen hvälfver, plankan skälfver,
bräcks — om du dig ej förbarmar.
Värdes våra själar hugna!
Bjud, och hafvet skall sig lugna!

ORKESTER: (Stormen bedarrar.)

Gud är vår tillflykt, starkhet, borg,
vår hjälpare i nöden.
Han är vår tröstare i sorg,
vårt lif i själfva döden.
Han sluter oss uti sin famn,
han för oss till den trygga hamn,
dess tacka vi och lofva. Amen.

II. Banbrytarna.

RECITATIV:

Ut öfver gräshafvets gröna våg,
bort emot hägrande fjärran väster
sakta där skrider ett vandringståg.
Skaran af långväga nordlandsgäster
bygger och boning sig fäster,
där den slumrande vildmark låg.

KÖR:

Gladt den soliga slätten log,
där de svenske bröto och röjde,
satte i prärien stålblank plog,
nacken på skogarnas jättar böjde,
sutto i hyddorna nöjde,
skördade nog och öfvernog.

RECITATIV:

På första torfva, som vändes å odlarens första vret,
med första kornet, som såddes, föll tåren af ånger het,
dock groddc ur svett och tårar en skörd af glädje och blom,
och sådden gaf korn och kärna och skördarnas rikedom.

När skördeanden var inne och sommarns sträfvan förbi,
då steg ur odlarnes hjärtan en jublande melodi:

KÖR:

Hvad ädlare fröjd i världen än känna sig fri och stark,
att vara sin egen herre och odla sin egen mark!

Se hvitnande fält, som gunga, de lofva oss ladan full!
Hör präriens vindar sjunga, se majsens mognande gull!
Må andra gå segerglada att strida med lansar och svärd,
vi vinna med plog och spade en ny, en skönare värld!

Dess mark ingen vekling beträde, blott männer med vilja af stål.
Här så vi vår framtids säde och sträfve mot högställda mål.
Må här våra hjärtan glöda i helig och hänförd brand:
vi odla ej blott vår gröda — vi plöja ett framtidsland.

III. Det första templet.

RECITATIV:

Se, öknen är lustig vorden,
och ödemarken är glad!
På den nya fosterjorden
gaf Herren oss hydda och stad.
Se, nöden är lagd till rygga,
välsignelsens fullhet kom. —
Hvem vill vara med att bygga
åt Herren en helgedom?

KÖR:

Tag gärna de sista skärfvar,
vi spart från hemmen i Nord,
desslikes de förstlingskärfvar,
som sprungit ur nyredd jord,
och bygg ett tempel åt Herran,
det är vår vilja, vårt bud,
att pilgrimsfolket från fjärran
må dyrka som fordom sin Gud!

ARIOSO:

Villiga händer mura och timra,
knäppas ömsom ihop till bön.
Snart ses den hvita helgedom skimra
öfverst på sollysta kullens krön.
Föga sig höjer den korsprydda spira,
lågt är väl templet, men fast dess grund.
Skarorna vandra dit opp att fira
åter sin andakt kring altarrund.

SOLOKVARTETT (med klockringning och orgelspel):

Minnena väckas af klämtande malmer,
stämmorna darra vid orgors brus.
Tillra ej tårar vid jubelpsalmer,
går ej kring hvalfven en pingstvinds sus?

KÖR:

Minnena väckas af klämtande malmer,
stämmorna darra vid orgors brus.
Tillra ej tårar vid jubelpsalmer,
går ej kring hvalfven en pingstvinds sus?

Dig skall min själ sitt offer bära,
o Fader, Skapare och Gud,
dig vill jag med mitt hjärta ära
och dig med mina läppars ljud,
med vördnad tänka på din nåd,
din makt, ditt underfulla råd. Amen.

IV. Samfundet.

TENORSOLO OCH KÖR:

Odlingens och ljusets stjärna skrider städs mot väster fram,
fram går korsets purpurfana, förd af kristen vikingstam.
Röster ropa uti öknen: Herranom en väg bered! —
och från seger och till seger unga kämpaskaran skred.

BARITONSOLO OCH KÖR:

Vid kulturens gränsort bildas nya, tappra skaror ut,
öfva sig i andens idrott, hvässa tankens svärd och spjut,
rusta sig till ädla strider, ej till fåfängt vapenbrak,
striderna för ljus och sanning, för Guds rikes helga sak.

ALTSOLO OCH KÖR:

Fallen ligger mången kämpe, som på Sions murar stred;
öfver vördad silfverhjässa grafven lyst evärdlig fred —
men den borg, som fädren reste, hvilar på sin grundval tryggt.
Vårde, värne vi och främje hvad de fromma gamla byggt!

SOLOKVARTETT:

Fädrens tro och fädrens lära häfdas af Guds riddartropp;
ur den nya världens sköte står ett nyfödt Sion opp,
grundadt utaf trones kämpar, muradt uppå klippans grund,
med välsignelsernas solglans öfver höghvälfd tempelrund.

Se, nu är ditt klangår inne, du Guds folk och arfvedel!
Upp till Salem, upp till Salem med basun och strängaspel!
Herren hulpit, Herren hjälpe, sjungen Herranom med fröjd!
Sebaot allena äran! Lofvom Gud i himlens höjd!

KÖR:

Herren hulpit, Herren hjälpe, sjungom Herranom med fröjd!
Sebaot allena äran! Lofvom Gud i himlens höjd!
Halleluja! Amen!

Intryck och minnen från en sommarresa till östern.

Af Ernst Skarstedt.

På Stilla hafskusten, där nedskrifvaren af dessa rader har sitt hem, menar man med "östern" hela den nordamerikanska kontinenten öster om Rocky Mountains, och i samma bemärkelse användes uttrycket i denna uppsats. Det är visserligen oegentligt, då ju större delen af den ursprungliga s. k. vilda västern är belägen öster om den nämnda bergskedjan, men det torde dock delvis rättfärdigas genom det väldiga afståndet mellan västkusten och mellanstaterna. Sedan i januari 1889, då jag besökte Chicago, hade jag icke med min fot beträdt någon del af östern. Då nu år 1910 min son, som under de senaste 5 åren på egen bekostnad idkat studier vid Augustana College i Rock Island, tillhörde den afgående studentklassen och hedrats med det af så många eftersträfvade uppdraget att hålla afskedstalet vid afslutningsfesten, som detta år skulle bli mer storartad än eljest på grund af synodens samtidigt firade 50 års-jubileum, erfor jag en stark lockelse att

än en gång, innan jag hunnit bli för gammal, slö, trött och likgiltig att njuta af samvaron med vänner och göra jakttagelser och nya rön, besöka östern, återse de ännu kvarlefvande af mina gamla vänner och personligen råka några af de nya, med hvilka jag under årens lopp stiftat bekantskap genom brefväxling. Så kom denna sommarresa till stånd, från hvilken efterföljande rader skola meddela några spridda intryck och minnen.

För att i möjligaste måtto tillgodogöra mig detta troligen aldrig återkommande tillfälle att bese Amerika, uppgjordes en reseplan, omfattande så vidt skilda trakter, som den mest utsträckta rundresebiljett från Seattle till Chicago kunde medgifva. Jag beslöt resa genom Canada till östern och genom Missouri, Kansas, Colorado, Arizona o. s. v. tillbaka till västkusten. Morgonen den 2 juni anträddes resan. Först bar det i väg rakt norrut genom Washington till British Columbia och därpå i östlig riktning på Canadian Pacific-banan genom British Columbia, Alberta och Saskatchewan. Jag har genomrest Amerika på fyra af öfverlandsbanorna. Den vackraste af dem alla är Canadian Pacific-banan, där den går genom British Columbia och västra delen af Alberta. Den slingrar sig fram genom vilda bergs- och skogstrakter, längs floder, bäckar och sjöar, invid snöfjäll och branta klippor. Den stiger till en höjd af 4- @ 5,000 fot öfver hafvet, där den korsar Selkirk och Rocky Mountains. Mellan dessa bergskedjor och öster om dem sänker den sig till ett par tusen fot öfver hafvet. Den leder genom tunnlar och öfver broar; den beskrifver kurvor af djupaste slag, och öfverallt vittnar den i sin anläggning om gedigenhet och säkerhet. På sina ställen kvarlågo ännu rester af snöras från de branta höjderna. Jag skulle icke gärna vilja resa där på våren, när snön på bergen börjar smälta. Nu var dock all fara förbi, och vi kunde tryggt hängifva oss åt betraktandet af de väldiga bergen med deras djupa, mångskiftande former. Det var

ett storartadt skådespel att se klippor, raka som kyrktorn, resande sig alldeles invid järnvägen till en höjd af 5- eller 6,000 fot öfver åskådaren. I timmar färdas man fram längs oafbrutna rader af bländhvita snöfjäll. Det var som att vara på samma gång i Californias Yosemite-dal och bland Washingtons Olympiska berg. Räknadt från Seattle färdas man 680 mil genom skogs- och bergstrakter. Därefter vidtaga prärierna i östra delen af Alberta och fortsätta österut

Landskap bland Selkirk-bergen i British Columbia.

genom Saskatchewan och Manitoba och söderut genom Dakota och de öfriga nordamerikanska mellanstaterna på tusenmila sträckor. I Canada ser man från järnvägen väster om Manitoba icke mycket af odlad jord. Ännu i början af juni låg snö på flera ställen. De canadensiska prärierna äro dock ett framtidsland för hvetcodling, fast nu på grund af en sen vår och lång torka hvetefälten sågo tarfliga ut. Ju längre söderut vi kommo, efter att vid Moose Jaw i Saskatchewan ha svängt in på en banled i riktning mot Förenta staterna,

desto vackrare blefvo sädesfälten. Jag talade vid flera farmare på tåget, hvilka hörde hemma i Dakota, Minnesota och Iowa och befunno sig på hemresa från västkusten. Det var intressant att höra deras omdöme om Washingtons och Oregons jordbruk, jämfördt med hvad de voro vanda vid i mellanstaterna. Någon hög tanke hade de icke därom; och det måste rättvisligen medgifvas, att då man ser dessa hundramila sträckor af nästan golfjämna åkrar, där säden eller majsen vajar, så långt ögat når, utan något afbrott af stubbar, stenhällar eller annat hinder, man ej har rätt att förebrå Minnesota- eller Dakota-farmaren, att han icke känner någon frestelse att utbyta sin rika, lättskötta präriefarm mot någon af de mer eller mindre oländiga, stubbfyllda farmtäppor, som han sett från kupéfönstren på västkustbanorna. Det tager ju alltid mer tid, än en resande unnar sig, att ordentligt sätta sig in i nya förhållanden och lära sig inse, att västkustens farmare åtnjuta förmåner, som icke observeras från kupéfönstret. Jag påpekade bl. a. våra öfverlägsna klimatiska företräden, som väl få anses värda någon uppoffring.

Aftonen den 5 juni anlände jag till min första hållstation på resan, nämligen Minneapolis i Minnesota, och hade då tillryggalagt nära 1,900 mil på 3½ dygn. Här möttes jag af min gamle vän Alfred Söderström, en af grundläggarna af *Svenska Folkets Tidning* och utgifvare af två mycket förtjänstfulla böcker, ett historiskt verk om Minneapolis och ett om den svensk-amerikanska tidningspressen, båda vittnande om en alldeles otrolig energi och samlareförmåga, som knappast kan bli och säkerligen aldrig blir tillfullo belönad. Han hade med sig tidningens redaktör, Gudmund Åkermark, hvilken jag i åratal brefväxlat med och längtat att få träffa. Under de två dagar jag stannade i Minneapolis, blef jag bekant med de flesta af den svenska pressens representanter där, talaren och diktaren Martin, *Sv. Folk. Tidnings* nuva-

rande utgifvare mr Johnson, dess annonsmanager Carl Ekman, *Sv. Amerikanska Postens* utgifvare Swan Turnblad och dess redaktörer och medarbetare Meurling, Spångberg m. fl., *Nya Iduns* talangfulla utgifvarinna Magnhild Anderson (Viola), *Forskarens* båda utgifvare Borglund och Grunlund och medredaktören Nordstedt, åtskilliga framstående affärsmän, såsom bröderna Knut och August Ekman, mr Paulson m. fl. Åkermark visade mig statens jordbruksakademis experimentalfarm, Borglund och Grunlund togo mig ut till Minnehaha-fallet, Paulson bjöd mig med sig till den skandinaviska Odin-klubben. Jag var gäst i Åkermarks hem, i Borglunds och Grunlunds hem och rönte idel vänskap och trefnad. Om blott tiden räckt till, hade jag fått se ännu mer af staden och dess svenskar, men den 9 juni måste jag vara i Rock Island. Resan dit tog hela dagen den 8, och då jag sent på kvällen kom fram, möttes jag vid stationen af min son samt mina gamla vänner artisten prof. Grafström och *Sv. Amerikanarens* redaktör O. A. Linder. Min son hade jag råkat så nyligen som nyåret 1907, då han besökte Seattle, men Grafström hade jag ej sett sedan hans flyttning från San Francisco till Bethany College i Kansas hösten 1893 och Linder ej sedan januari 1889. Det är intressant att efter så långa tidsmellanrum iakttaga de förändringar, tiden verkat i personers utseende och sätt. Här fanns dock ej mycket att anmärka. Vännerna voro i det mesta sådana, som jag erinrade mig dem. Linder hade lagt på hullet och blifvit bastantare. Grafström har alltid varit en bjässe, och de varma somrarna i östern hade ingalunda haft någon reducerande verkan på hans stofthydda. Han har under de gångna åren utvecklat sig, kan man säga, till specialist på den kyrkliga konstens område. I San Francisco målade han sin första altartafla, som ännu pryder den därvarande sv. luth. kyrkan. Sedan dess har han målat öfver 150 altartaflor. Linder, som jag hufvudsakligen mindes såsom humorist och gyckel-

makare, sysslar nu mest med vetenskapliga, särskildt språkvetenskapliga, forskningar. Han har alltid varit samlarevurm och bokmal och är det fortfarande, fast hans håg, såsom jag senare fann vid studerandet af hans bibliotek, nu går i annan riktning än förr.

I Rock Island kvarblef jag 3½ dagar och hade därunder tillfälle att göra många iakttagelser och lyssna till sång och tal af en art, som ej ofta bestås på västkusten. Mina förväntningar att få upplefva något storartadt besvekos icke, ehuru jag visserligen icke var med om ens en fjärdedel af allt det goda, som jubelfestligheterna erbjödo. Hela platsen bar en prägel af glädje och gemytlighet. Skolbyggnaderna strålade om kvällarna i elektriskt ljus. Gatorna omkring dem vimlade hela dagen i ända till sent på kvällen af stora folkskaror. Möteslokalerna voro alltjämt fyllda af åhörare. Konserter, tal och möten pågingo nästan beständigt. Särskildt föreföll mig den 9 juni som en minnesrik dag. I ett stort, för tillfället uppfördt tabernakel, rymmande 3,000 personer, gafs den dagen för fullt hus en underhållning, som varade från kl. 10 f. m. till 2 e. m. och sedan efter ett par timmars uppehåll fortsattes hela kvällen. Wennerberg-kören, dels ensam, dels förstärkt af andra körer, sjöng fosterländska och andra sånger med en värma och konstnärlighet, som ej kunde annat än väcka hänförelse. Det var äkta studentsång af unga, friska, klara, öfvade röster, sådan som jag icke hört på många, många år, — en sång full af lif och entusiasm. Jag njöt obeskrifligt. Och hvilka solister sedan! En Carl A. Lindegren, elev af den frejdade sångaren Gustaf Holmqvist, sjöng Södermans härliga "Ser jag stjärnorna sprida sitt flammande sken" och ett par andra stycken så ljufligt och gripande, att jag sällan hört dess like. En W. E. Pearson sjöng solot i "Old Kentucky Home" förtjusande, och Geo. Ryden och Carl Norrbom bjödo på härlig duettsång. En damkvartett hänryckte åhörarna med Abts "Ave Maria", och de samfällda

körerna sjöngo "Stå stark", "Sjung om studentens lyckliga dag" och framför allt ett par af F. J. Johnson komponerade stycken samt vår gudomliga amerikanska folksång "Star-spangled Banner" på ett sätt, som aldrig kan glömmas. Domaren Grosscup från Chicago höll ett glänsande tal. Afgångsbetyg och diplom utdelades till den afgående studentklassen och prästkandidaterna af läroverkets president, dr Gustav Andreen, som ledde det hela med den för honom kännetecknande gemytligheten och älskvärdheten. Ett af de mest högtidliga ögonblicken var, då efter dr Andreens tillkännagifvande, att biskop von Schéele testamenterat sitt dyrbara bibliotek till Augustana College, läroverkspresidenten och biskopen, båda resliga män, under stum rörelse skakade hvarandras händer, allt under det att hela rummet genljöd af de församlades handklappningar. Jag hörde ett vänligt, värmande och erkänsamt tal af kyrkoherden P. Pehrsson från Göteborg, som tydligen visade, att icke alla medlemmar af Sveriges öfverklass hysa ringaktande tankar om Svensk-Amerika. Min son fullgjorde sitt uppdrag som studenternas "valedictorian" på ett värdigt och manligt sätt. Jag fick nöjet att skaka hand med synodens vördade president, författaren dr E. Norelius, en af de tre enda kvarlefvande af synodens stiftare, och den ende af dem, som ännu är fullt kry och arbetsduglig. Dagen därefter gafs stor konsert, hvarvid Händels oratorium Messias utfördes finfint och redaktör E. W. Olson från Chicago föredrog ett af honom författadt ståtligt skaldestycke. Ett utmärkt tal om pressen hörde jag en pastor Johnston hålla senare på kvällen. Ingenting vid festerna var mer förvånande än dr Andreens förmåga som ordförande och ledare. Han räckte till för allt, var alltid tillreds med lämpliga små tal, inkast eller anmärkningar, var alltid tillstädes och alltid lika fryntlig och vaksam. Mången undrade nog, om han någonsin fick tillfälle att sofva, och hvar, när och hur han hämtade spänstighet

och styrka att stå ut med sådana ansträngningar dag efter dag i inemot ett par veckors tid. Jag tviflar på att någon annan människa kunnat uppfylla hans åligganden så mästerligt. Tiden gick raskt undan för mig, men jag hann ändå träffa många gamla vänner och bekanta och göra några nya bekantskaper. Bland de förra voro dr C. M. Esbjörn från New Haven, Conn., förut under många år bosatt på västkusten; dr Josua Lindahl från Chicago, dr Gustav Andreen

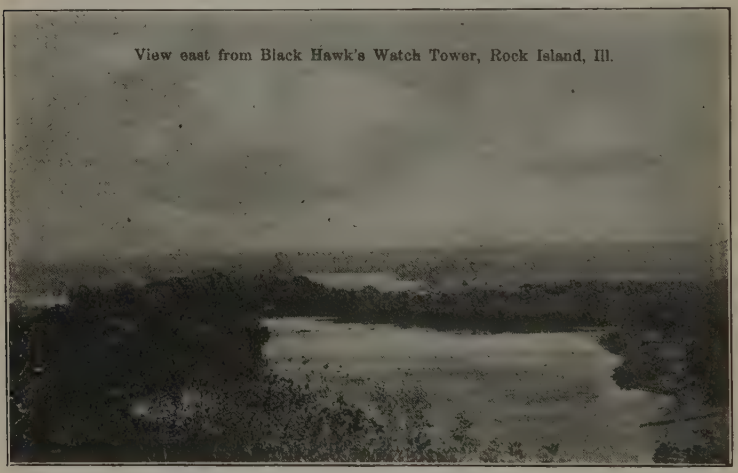

Utsikt från Watch Tower, Rock Island.

och hans broder dr Philip Andreen från San Francisco, typografen Gustaf Olsson, f. d. San Francisco-bo, nu bosatt i Rock Island, broder till *Vestkustens* i San Francisco utgifvare Alex. Olsson; dr Martin Englund, dr H. O. Lindeblad m. fl. Bland de nya bekantskaperna minnes jag särskildt redaktörerna Anders Schön och E. W. Olson från Chicago, Augustana Book Concerns manager A. G. Anderson, skalden dr Ludvig Holmes, dr Pihlblad från Lindsborg, författarinnan Anna Olsson (Aina), mrs O. A. Linder, likaledes känd

som författarinna under märket Vera, professorerna Udden, Mauritzson, Youngert och Benzon, den sistnämnde broder till den alltför tidigt bortgångne oförgätlige talaren och skalden Oscar Benzon, kapten Osborn från Minnesota, pastor Johnson från Michigan, dr Stamline från Texas, dr Telleen, fotografen Magnus Bonggren i Moline, broder till skalden och redaktören Jakob Bonggren i Chicago och ofantligt lik honom i utseende och åthäfvor, en grefve Lage Göransson Posse från Sverige m. fl. En, som jag hoppats få träffa, men som redan lämnat Rock Island, när jag kom dit, var den bekante litteraturvännen och samlaren konsul G. N. Swan från Sioux City, Ia. I sällskap med Grafström och makarna Linder for jag en dag ut att bese en mycket berömd utsiktsplats, kallad "Black Hawk's Watch Tower" efter en gammal indianhöfding. Vand vid storartade naturscenerier, som finnas i ett sådant oerhördt öfverflöd på västkusten, kände jag mig något besviken, då "vakttornet" befanns utgöra en kulle eller upphöjning på prärien, föga högre än den backe inom Seattles stadsgräns, på hvilken jag har mitt hem. I forna dagar lär Black Hawk här ha hållit utkik öfver den kringliggande nejden, som utgör en ganska täck, men för mina ögon ofantligt tom blandning af små skogsdungar, ängar, åkrar och vattendrag. På vakttornskullen är ett värdshus uppfördt, omgifvet af rutschbana, gungor och andra tillställningar. Med idel glada minnen från Rock Island och Moline, där jag liksom i Minneapolis bemötts på det vänskapligaste sätt och liberalt undfägnad hos Bonggren, Olsson och i flera af professorshemmen, fortsatte jag den 12 juni min resa till Chicago, den stad som skulle utgöra ändpunkten för min resa, och som jag längtat mer efter att återse än någon plats i östern med undantag af Lindsborg i Kansas.

Om jag i ett par ord skulle återgifva det första och starkaste intryck jag erfor under min första vandring i Chicago, blefve det, att jag kände mig förstummad af förvåning. Jag

mindes ju Chicago som en stor stad. Redan i början af 1880-talet, då jag var bosatt där, var Chicago större än någon stad, jag sedan dess sett med undantag af New York. Vid mitt senare besök märkte jag ej någon storartad skillnad. Men *nu* — nu slogs jag af häpnad. Hvad som vid mitt senaste besök där var små, glest begyggda förstäder, var nu tätt bebyggda delar af storstaden. Hvad som då betraktades

Gata i Chicago.

som stora byggnader, hade nu ersatts med ännu större. Jättebyggnader hade nedrifvits och efterträdts af skyskrapor af 2—300 fots höjd. Jag fann järnvägsstationer, som hvar för sig upptogo flera byggnadskvarter och kostat 15 till 20 millioner dollars stycket; stationshus så långa, att man för förebyggande af gatutrafikens afbrott måst låta gatorna sträcka sig genom stationsbyggnaderna och tågen komma in i andra våningen. Och spårvägssystemet sedan! Man kan välja hvilket man vill — fara nere på marken eller på upphöjda

banor i jämnhöjd med andra och tredje våningarna i husen — priset är detsamma, lika billigt, och tillströmningen af folk lika stor på bägge hållen. På pelarbanorna rusar man fram mil efter mil mellan oöfverskådliga rader af 3- och 4-våningshus utan någon öppen fläck mellan dem. Det är icke alls som i städerna på västkusten, där obebyggda tomter och halfva eller hela kvarter med buskar och träd ligga inströdda mellan byggnaderna, så snart man hunnit ur de egentliga affärsdistrikten. Här är allt stad, stad, stad. Man känner medömkan med de hundratusenden, som skola bo hopträngda med hvarandra på sådant sätt. De parker med konstgjorda sjöar, gräsmattor o. s. v., som anlagts här och där i jättestaden, och dit de under stadslifvets hetta försmäktande kunna på lediga stunder taga sin tillflykt, ersätta icke det behag, som ligger i att ha ett hem för sig själf, omgifvet af träd och buskar. Under de första dagarna af min vistelse i Chicago erfor jag i bullret och trängseln på gatorna en känsla af kväfning och ångest, hvar gång jag armbågade mig fram bland människomassorna, plågad af det olidliga, aldrig upphörande skramlet från de öfver mitt hufvud ideligen framrusande spårvagnarna, ackompanjeradt af ett motsvarande från gatuspårvagnarna och mångdubbladt af ekot från husväggar och järnpelare, skenor, syllar, trappor, stenläggning m. m. Där var en trängsel vid gatukorsningarna, som kunde göra en tokig. I våra stora städer på västkusten finns ingenting därmed jämförligt. Jämförda med Chicago äro de blott fullvuxna småstäder. Tag Seattle t. ex. med dess 330,000 invånare. I fjor somras beskärmade sig dess tidningar öfver slöseriet med vatten, då invånarna förbrukade 15 eller 20 millioner gallons om dagen. Det påpekades, att den högsta mängd vatten, som kunde anskaffas, var 25 millioner gallons. I Chicago-tidningarna läste jag nu en liknande varning med anledning af att öfver 500 millioner gallons vatten dagligen förbrukades. Chicago har visserligen

den outtömliga Michigan-sjön till sitt förfogande, men de 6 eller 7 vattenverken hinna ej att pumpa upp mycket mer än 500 millioner gallons på 24 timmar. Och staden växer alltjämt. Här finns intet stillestånd. Den upptager nu nära 200 kvadratmil och räknar öfver 2 millioner invånare. Det enda småstadsaktiga jag varsnade i Chicago var slarfvet att icke ha namnskyltar på gatorna. Endast i några få distrikt långt till vägs från den äldsta delen af staden kan en främling leta sig fram utan att behöfva fråga sig till råds. I det fallet äro västkuststäderna, särskildt Portland, långt framom Chicago. Det berättades mig, att namnskyltar funnits vid Chicagos alla gathörn, men att de borttogos af en stadsstyrelse för att ersättas med nya, och att när de väl borttagits, de för anskaffandet af nya skyltar anslagna medlen blifvit bortfuskade genom någon sorts "graft".

Jag stannade i Chicago denna gång 2½ veckor och var trots den plågsamma värmen sällan i stillhet. Det fanns ju så mycket att se — parker, bibliotek, nya byggnader m. m. — och så många både gamla och nya vänner att språka med. Jag nämnde här ofvan dr Josua Lindahl, den frejdade vetenskapsmannen och föreståndaren för salubrin-laboratoriet. Han är min äldste vän i Amerika. Under mina gossår var han min lärare och har allt sedan förblifvit en trofast vän. Fastighetsmäklaren Carl Rosenblad var för ett 40-tal år sedan min klasskamrat i Lunds katedralskola. Konstvännen och samlaren Fritz von Schoultz känner jag sedan 1879, då vi råkades i Kansas. Sedan 1880 känner jag *Sv. Amerikanarens* förre utgifvare F. A. Lindstrand, den alltid glade "onkel Ola", maskinfabrikanten Tunelius, red. O. A. Linder, f. d. cigarrmakaren och bildhuggaren Charles Eklund m. fl., sedan sommaren 1882 Jakob Bonggren, sedan samma tid eller kanske något före porterimportören Fridolf Lysell, sedan 1880-talet likaledes *Hemlandets* medredaktör Aron Edström och *Svenska Kurirens* utgifvare Alex. Johnson,

sedan början af 1890-talet *Sv. Amerikanarens* förre reseagent Sven Ohlander, som jag blef bekant med i San Francisco, och sedan 1897 Augustana Book Concerns Chicagorepresentant pastor Alfred Nelson, som jag då råkade i Portland, Oregon. Augustana Book Concerns reseagent Fredrik Larson blef jag för många år sedan bekant med i California, och arkitekten Andrew Sandegren, broder till red. Tobias Sandegren i Tacoma, träffade jag för några år sedan i Tacoma och Seattle. Alla dessa träffade jag och kände så väl igen dem. De voro lika vänliga och tillmötesgående mot mig som förut. Hade de förändrat sig, så var det till det bättre. Bonggren föreföll yngre och lifligare än någonsin. Schoultz hade blifvit fetare, men var i öfrigt lika ungdomlig som förr. Lindstrand och Tunelius voro lika raka i ryggen, lika spänstiga och lefnadsglada som för 30 år sedan. Lysell och Kurre-Johnson voro ej en dag äldre, än när jag sist såg dem. Det måste vara framgång i affärer och medfödt godt lynne, som gör, att dessa människor icke åldras. Klimatet kan det ej gärna vara, ty det är — ja, nog sagdt! Eklund, den gamle rabulisten från Herman Roos', Magnus Elmblads och Marcus Thrones dagar, fann jag visserligen på ett ålderdomshem. Han är ju nära 80 år gammal, och då, om ej förr, måste väl tiden taga ut sin rätt något. Men han var lika nyter och minnesgod som under sin krafts dagar Den ende af mina gamla bekanta, som jag fann nedbruten af ålder och sjukdom, var tidningsveteranen dr Enander, *Hemlandets* mångårige redaktör. Hur väl minns jag icke, då jag första gången träffade honom efter en föreläsning, som han hållit i Lindsborg, Kansas, 1879. Jag minns honom från den tiden och från 1880-talet i Chicago som en kämpagestalt i sin fulla mannakraft. Nu återfann jag honom i Augustana-lasarettet, en skugga af sig själf. Fredrik Larson ledsagade mit dit och köpte en blombukett att glädja sjuklingen med, men det är tvifvel underkastadt, om Enander

förstod eller uppskattade välmeningen. Han talade osammanhängande. På min fråga, hvad läkaren tänkte om utgången af hans sjukdom, svarade han med tillförsikt i rösten: "Läkaren säger, att det finns intet tvifvel om att jag blir fullt återställd inom kort, och då skola Skarstedt och jag utgifva en publikation — en publikation — redaktionen — ja" — Resten af hans tal upplöste sig i ett virrvarr, som jag inte förstod. Med vemodsfulla känslor lämnade vi honom kort därefter. Det bästa, som kunde hända honom, har nu händt, enligt hvad ett mig just nu af Fredrik Larson tillsändt tidningsklipp meddelar. Enander är död. Så eget, att denna underrättelse skulle nå mig, innan jag hunnit afsluta och sända i väg denna uppsats, och att den skulle komma från just den man, som var med mig hos Enander! En annan gammal vän till mig, typografen Emil Lundqvist, som var min kompanjon i ett tidningsföretag i Kansas vintern 1879—80, och som jag gladt mig åt att få råka i Chicago, hade begrafts ett par veckor innan jag kom. Andra vänner, som ännu lefva, såsom Gabriel Hjertqvist, den originelle dr Rundberg, ingeniör Larson m. fl., fick jag inte tid att uppsöka. Men ännu flera af dem, som jag råkade vid mitt förra besök i Chicago, — Torsell, Linderborg, Chaiser, Mellander, Carlson, Ninian Wærner, Ville Åkerberg, Lyckberg, pastor Hedman — ha sedan dess bortryckts af den store allhärjaren. Det kändes tomt efter dem, men de ha efterträdts af andra, och bland dessa vann jag nya vänner. Schön, Westman och Forssell vid *Hemlandet,* Norman och Tofft vid *Tribunen-Nyheter,* Johan Person, Malmqvist, Wilh. Larson och F. A. Larson vid *Sv. Amerikanaren,* Sjöqvist vid *Kuriren,* boktryckaren P. G. Almberg, förläggarna Martin och Oscar Engberg och P. A. Lindberg, redaktörerna E. W. Olson och Henschen, bibliotekarien Josephson, advokaten Bernhard Anderson, sångaren Mossberg, Tegnér-öfversättaren Shaw, författarna Axel Lundeberg och Hessel (farbror Slokum), ång-

båtsagenten Birger Lundberg — dessa och andra blef jag nu närmare bekant med. Med flera af dem hade jag brefväxlat så mycket,, att jag kände mig som gammal bekant till dem. Många träffade jag upprepade gånger. Det var för mig i synnerhet intressant att iakttaga, hur nära jag i min på förhand uppgjorda föreställning om deras utseende och sätt kom verkligheten. På red. Schön hade jag något misstagit mig, i det jag tänkt mig honom som liten och knubbig, medan han i verkligheten är en stor, lång karl. E. W. Olson hade jag också tänkt mig kortare, än han var; Frithjof Malmqvist däremot något längre. Lundeberg fann jag yngre till utseendet och mycket mer gladlynt, än jag föreställt mig honom. Flera andra, såsom Hessell, Almberg, Anderson, Norman och i all synnerhet Johan Person voro precis sådana, som jag tänkt mig dem. Beror sådant på aningsförmåga eller själsfrändskap, eller hvad? Jag kan icke säga, hur snälla alla voro mot mig. Än bjöds jag hit, än dit. En dag tillställde en skara tidningsmän en sexa för mig, hvarvid tal höllos och verser af Bonggren och Johan Person upplästes. Jag hade mitt hem halfva tiden hos Linder och under den öfriga tiden än hos Lindstrand, än hos Johan Person eller Tunelius. Person bodde 14 mil från någon af de andra, men man vande sig vid de kolossala afstånden, ehuru det i trots af de ypperliga samfärdsmedlen nödvändigtvis tog en rundlig tid att förflytta sig mellan de olika delarna af jättestaden. I hemmen på västkusten ser jag sällan något i tafvelväg, värdt att ha. I Chicago fann jag hos Lindstrand, Schoultz, Lindahl, Linder m. fl. väggarna prydda med taflor af erkända konstnärer. Wilhelm Larson är själf artist, och äfven Johan Person, den mångsidige mästaren på litteraturens område, har målat flera vackra taflor. Jag fick tillfälle att besöka det svensk-amerikanska historiska sällskapets bibliotek. Det är f. n. inhyst i ett rum i en metodistskola i Evanston, men ett af de stora amerikanska biblioteken i

Chicago har erbjudit sig att upplåta ett rum åt detsamma, hvilket vore mycket förmånligare på alla sätt. Nu kan man icke utan stort besvär komma åt att se sällskapets samling af böcker och tidningar, hvilken är mycket större, än jag hade en aning om. Den är tillkommen genom gåfvor från bokförläggare och andra. Linder t. ex. har skänkt flera dyrbara böcker och inbundna tidningsårgångar, till hvilka inga duplettexemplar finnas. Jag har ännu aldrig själfmant ingått som medlem af någon förening, men nu passade Fredrik Larson, välvillig som alltid, på att tvinga mig in i det nämnda historiska sällskapet genom att erlägga årsafgiften för mig, alldeles som N. P. Walters i Helena, Mont., för något år sedan gjorde, då han skaffade mig medlemskap i ett stort amerikanskt geografiskt sällskap. Vid Svenska nationalförbundets midsommarfest var jag närvarande. Den hölls i en park 30 mil från staden och besöktes af inemot 30,000 svenskar. Hvad som särskildt lockade mig dit var utsikten att få höra Griegs berömda sång "Den store hvide Flok" sjungas med Mossberg i solopartiet. Detta var utlofvadt på programmet. Men en af sångarna öfvertalade Mossberg, som var körens ledare, att utesluta stycket, och så blef jag grundligt "lurad på konfekten", efter att ha stått i trängseln och svettats, tills jag nästan höll på att "ge upp". En af mina högsta önskningar, då jag reste till Chicago, var att få höra Gustaf Holmquist eller Mossberg sjunga. Den förre hade rest till Sverige med sångarförbundet. Nu fick jag icke höra Mossberg heller. Dagen efter midsommarfesten blef jag föreställd för den vidtbekanta mrs Myhrman, Nationalförbundets ledande ande, en mankraftig kvinna, full af energi och företagsamhet. "Onkel Ola", som också ständigt varit en af de förnämsta stödjepelarna i förbundet och i många år innehaft uppdraget att vid midsommarfesterna kröna majbruden, var detta år undanträngd af den svenska föreläserskan miss af Peterséns, som efter att ha blifvit pre-

DE FYRA NU OCH FÖR 22 ÅR SEDAN.

Jakob Bonggren, Ernst Skarstedt,
Fritz von Schoultz, O. A. Linder.

senterad för de närvarande af "onkeln", krönte och kysste bruden och höll tal till församlingen. Då jag förra gången var i Chicago, blef jag i sällskap med Bonggren, Schoultz och Linder fotograferad af en skicklig norsk fotograf på västsidan. Sista kvällen af min vistelse i Chicago detta år samlades åter vi fyra och läto fotografera oss, men råkade olyckligtvis komma i händerna på en klåpare till fotograf, som på det jämmerligaste tilltygade våra konterfej. För kuriositetens skull sättas dock de båda porträtten vid sidan om hvarandra. Där ligger en tidlängd af precis 21½ år mellan dem. Jag ångrade efteråt, att jag icke stannade en vecka till i Chicago. Vistelsen där tillhör nu en af ljuspunkterna i min lefnad. Det enda störande var värmen, som gjorde det omöjligt för mig, som är vand vid de svala somrarna i västra Washington, att stanna inomhus mer än en kort stund åt gången och röfvade sömnen från mina ögon de flesta nätterna. Tunelius ville bjuda mig med sig på en längre utflykt på Michigan-sjön, men jag ansåg mig då ej ha tid därtill. Och så tog jag aftonen den 30 juni afsked af Chicago och reste, följd till stationen af min son och "onkel Ola", till Kansas City för att hälsa på en där boende gammal hedersvän vid namn Ekdahl.

Chicago ligger via Rock Island-banan, som jag begagnade mig af på resan dit, 524 mil från Minneapolis. Till Kansas City är afståndet från Chicago 458 mil. Jag fann värmen i Kansas City om möjligt ännu mer tryckande än i Chicago, men det var likväl roligt att återse min gamle vän, och vi hade många angenäma stunder tillsammans under de två dagar jag stannade där. Han bodde i den del af staden, som är belägen i Kansas, några få gator från Missouri-gränsen. Kansas är, som bekant, en nykterhetsstat. Det var rätt komiskt om aftnarna att se de långa rader af arbetare, som vandrade från Kansas-delen af staden till Missouri-delen för att köpa bier till sin kvällsmat. På ett helt litet område

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRERS ARBETEN:
Kristus-porträtt. Efter en miniatyrmålning af Axel Westerlind.

vid gränsen mellan de bägge stadsdelarna ligga öfver 20 salooner, och de voro om kvällarna så fulla som möjligt af kunder från — det nyktra Kansas, negrer och hvita om hvarandra i broderlig sämja. För öfrigt ger Kansas City intet behagligt intryck. Det är en backig stad, om ock ej i så hög grad som Seattle eller Tacoma. Under min vistelse där inträffade en sandstorm med påföljande ösregn, som åtminstone gaf en aning om hvad som ibland vankas i dessa nejder under sommaren. Men tyvärr förmådde hvarken det ena eller det andra afkyla luften. Från Kansas City reste jag västerut till McPherson i mellersta Kansas och strötvade omkring en hel kväll i den lilla vackra staden. Då jag senast, 1884, besökte McPherson, anträdde jag omedelbart en vandring till fots till den 14 mil norr därom belägna svenskssvenska staden Lindsborg. Nu var det för hett för en dylik ansträngning, eller också hade jag under årens lopp blifvit latare och mindre äfventyrslysten, än jag då var. Nog af, jag uppsköt fortsättningen af resan, som äfven nu gällde Lindsborg, till följande dag, då jag kunde fara på järnväg dit. Under min aftonvandring stötte jag helt oförhappandes på en svensk luthersk kyrka, hvari aftongudstjänst pågick. Genom ett af de öppna fönstren igenkände jag i prästen en på sätt och vis gammal bekant, pastor N. J. W. Nelson, förut bosatt i Idaho, med hvilken jag för några år sedan utkämpade en liten tidningsstrid i en Tacoma-tidning. Efter gudstjänstens slut presenterade jag mig för pastorn och inbjöds att medfölja honom och hans familj till deras några gator från kyrkan belägna hem, hvarest vi språkade bort en stund. Påföljande morgon, som var den 4 juli, for jag till Lindsborg och möttes där vid stationen af G. N. Malm, målaren och författaren till den utmärkta verklighetsskildringen "Charli Johnson svenskamerikan", som på grund af sina betydande litterära och historiska förtjänster med ens gjorde sin författare ryktbar. Jag inbjöds att taga min bostad i

Malms konstnärliga hem, Villa Norrmalm, och genom Malm infördes jag i en hel liten konstnärskoloni. Jag blef sålunda bekant med artisten och författaren Birger Sandzén, artisterna Holmberg (lärare i målning i Oklahoma) och Jacobson (lärare i målning i Minnesota), musikern H. Brase och pianovirtuosen Thorsen, i hvilkas sällskap jag tillbragte många angenäma stunder. Jag träffade fotografen Gröndal, med hvilken jag redan på 1880-talet brefväxlade, och som invigde mig i många af fotografikonstens mysterier, blef bekant med dr C. A. Swenssons efterträdare som församlingslärare, dr Bergin, en liksom Swensson storväxt och gladlynt man. Man bjöd mig på musik och middagar och visade mig taflor och ritningar. Malm tog sig ledigt från sitt arbete och visade mig Bethany College, biblioteket, den svenska stugan, som för en betydlig kostnad flyttats från utställningen i St. Louis till Lindsborg, och bjöd mig t. o. m. att åse ett bollspel, något som jag aldrig förr bevittnat, och som hos mig endast väckte undran öfver hur herrar bollspelare kunde vilja och orka med att i den starka värmen flänga och springa och anstränga sig så vansinnigt. Han tog mig omkring och hjälpte mig att finna många af mina gamla vänner från 30 år tillbaka, såsom bankirerna Swenson och Agrelius, sadelmakaren Holm, försäkringsagenten Strömquist, farmaren och kapitalisten Nordström, f. d. handlanden Carlson m. fl., och han gjorde mig bekant med en mängd andra hyggliga och trefliga människor, såsom postmästaren Carlsson, bokhandlaren Goodholm, *Lindsborgs-Postens* redaktör och andra. Jag åkte med Nordström ut till hans farm. Jag bevittnade en ståtlig 4 juli-parad och fyrverkeri på kvällen i lunden vid Bethany College. Jag återsåg ett par af de byggnader, som jag 1879 var med om att uppföra. Affärsmannen John Holmberg bjöd mig och andra ut på en automobiltur rundt bygden, hvarvid jag hade tillfälle att återse den farm, på hvilken jag som nykommen invandrare för 30 år sedan arbe-

tade som dräng, och sista kvällen af min vistelse i Lindsborg uppvaktades jag med sång af en stor manskör och med tal af dr Pihlblad, dr C. A. Swenssons efterträdare som president vid Bethany College. Och innan jag reste, förärades mig af prof. Sandzén en vacker akvarell, af Malm en dito och flera teckningar. Han hade redan förut skänkt mig en oljemålning af ett äkta Kansas-landskap, och efter min hemkomst från resan har prof. Jacobson likaledes skickat mig en oljefärgstafla. Tala om att min resa icke betalte sig! Jag har nu fått ersättning för de konstalster, jag förlorade i branden i San Francisco 1906. Det enda ledsamma minnet från Lindsborg är, att jag fann min gamle vän Holm på sjukbädden, förlamad, — den förr så hurtige och friske mannen. Han hade dock kvar sitt gamla solskenslynne. Hur skulle jag kunna annat än med saknad skiljas från sådana vänner! Lindsborg, som då jag såg det första gången bestod af några enstaka hus på en prärie, hvars ödslighet framkallade tårar i mina ögon, är nu en förtjusande vacker plats med planteringar längs gatorna, lundar och trädgårdar omkring husen, och det omgifvande bördiga landskapet bär den omisskänneligaste prägel af välmåga. Af prärieus ödslighet synes nu intet spår. Lindsborg är nu en härd för konst och bildning, och att en sådan förändring kunnat ske, därför står platsen i en obetalbar tacksamhetsskuld till Bethany-läroverkets grundläggare, C. A. Swensson, hvars aldrig sviktande förtröstan, kraft och entusiasm besegrade alla hinder och uträttade ett storverk sådant som ingen annan enskild svensk man i Amerika någonsin åstadkommit. Trots en och annan svaghet, utan hvilken han icke varit människa, var han en stor man, och man gripes af vördnadsfulla känslor, när man står framför hans staty i parken vid Bethany College och tänker på hans lifsgärning. Jag ville, att alla mina läsare skaffade sig Malms "Charli Johnson" och med eftertanke läste kapitlet om Messias-konserterna vid Bethany.

Den 7 juli tog jag afsked af vännerna i Lindsborg och fortsatte min resa västerut. Det bar i väg genom rika farmlandskap, tills vi kommo in i Colorado. Santa Fé-banan, på hvilken jag färdades, leder sedan genom öknar i Colorado, New Mexico och Arizona, hvilkas enda försonande drag är de underbara färgskiftningarna, som iakttagas på många platser. Sålunda foro vi genom en trakt, där marken närmast banan var eldröd, omgifven af först ett krithvitt, så ett

Ökenbild från Arizona.

mörkgrönt och ett ljusgult bälte, bortom hvilket höjde sig chokladbruna backar. Det är dessa märkvärdiga färgspel, som prof. Sandzén under sina studieresor i de västliga ökentrakterna i åratal sökt utforska och efterbilda på duken. Vid middagstiden den 9 juli steg jag af tåget i stationen Williams i Arizona, 1293 mil väster Kansas City, för att göra en afstickare till den berömda Grand Canyon. En 64 mil lång bibana leder från Williams norrut rakt till denna underbara plats. Grand Canyon är nog den i sitt slag mest

utomordentliga företeelse i Amerika — en vildt söndersliten afgrundstafla af de mest skiftande och otroliga former och färgspel. Ingen beskrifning, ingen konst kan göra full rättvisa åt dessa klippformationer och bråddjup, inför hvilka man står bäfvande och häpen. Man erfar vid deras betraktande en obestämbar åtrå att bestiga och undersöka de otaliga vittrande pyramiderna, tinnarna och tornen, som, glittrande i alla regnbågens färger, möta blicken hvart än man skådar.

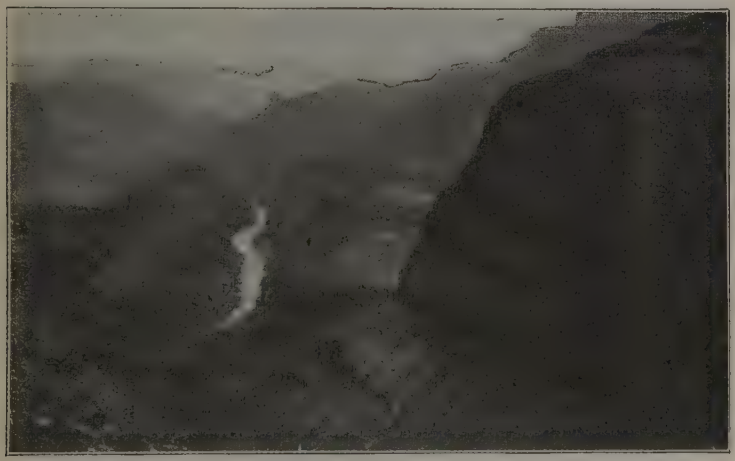

Grand Canyon, Arizona.

Man ryser, när man skådar ner i den flera tusen fot under ens fötter belägna dalbottnen, och man förlorar sig i funderingar öfver hur ett så fantastiskt landskap tillkommit. Grand Canyon är öfver 200 mil lång och i medeltal 10 mil bred. Till dess botten, där Colorado-floden slingrar fram mellan de egendomligt färglagda klippväggarna, leder en stig, den s. k. "Bright Angel Trail", som är 7 mil lång. Afståndet mellan dess öfre och nedre ända är dock i rak linje blott 3 mil. En stor mängd resande besöka årligen Grand Canyon,

och säkerligen har ingen ännu ångrat att han besökt denna plats. Likväl skulle jag vilja i valet mellan Grand Canyon i Arizona och Yosemite-dalen i California gifva företrädet åt den senare. Den ger icke samma intryck af ödslighet och vildhet som den förra, men bjuder däremot på större omväxling. Grand Canyon är storslaget afgrundslik, Yosemite storslaget himmelsk. Ett stort hotell är uppfördt alldeles inne vid brädden af Grand Canyon, och bredvid hotellet finnes en liten tältstad, där man får nattkvarter något billigare än i hotellet. Jag hade på tåget gjort bekantskap med en landsman, som befann sig på väg till San Diego. En ovanligt intressant personlighet, storvuxen, hemma i många vetenskaper, erfaren och berest. Han hade varit guldgräfvare i Alaska, men senast bosatt i New York. Han kände flera af mina väner i Chicago. Under våra samtal kom jag underfund med att han var spiritist. Han visste, hvem jag var, innan vi träffades, och påstod, att andar hviskat det till honom. Jag misstänker dock, att han sett mitt porträtt i någon tidning. Vi hyrde tält och säng tillsamman i Grand Canyon, och sedan vi lagt oss, uppbyggde han mig med andehistorier, tills jag började känna mig kuslig till mods. Han sade sig ha bedt andarna ge sig tillkänna för mig under nattens lopp genom att stöta eller knuffa mig, så att jag kunde bli viss om deras tillvaro. Icke trodde jag på allt det där, men inbillningen har en stor makt öfver en människa, och det dröjde ovanligt länge, innan jag kunde somna den natten. Jag har sedan fått ett synnerligen välskrifvet bref från honom, hvari han uppmanar mig att bortlägga tviflet och med allvar söka efter sanningen. Men på *den* vägen bryr jag mig nog icke om att söka den. Han har äfven skickat mig en bok af metafysiskt innehåll till begrundande, men jag finner mig oförmögen att förstå dess läror och har tills vidare "lagt den på hyllan." Emellertid tänker jag ändå med ett visst nöje på sammanträffandet med den originelle

mannen och vår natt i tältet vid Grand Canyon. Under min vandring på Bright Angel-stigen, hvilken jag företog ensam, stötte jag på ett sällskap turister, som togo mig för en röfvare. Jag har väl aldrig sett på maken — jag den fredligaste bland de fredlige bli tagen för röfvare!

Resan från Grand Canyon tillbaka till Williams och så vidare västerut för genom öknar, som på sina ställen, liksom förut i New Mexico, dock afbrytas af skogstrakter. Men

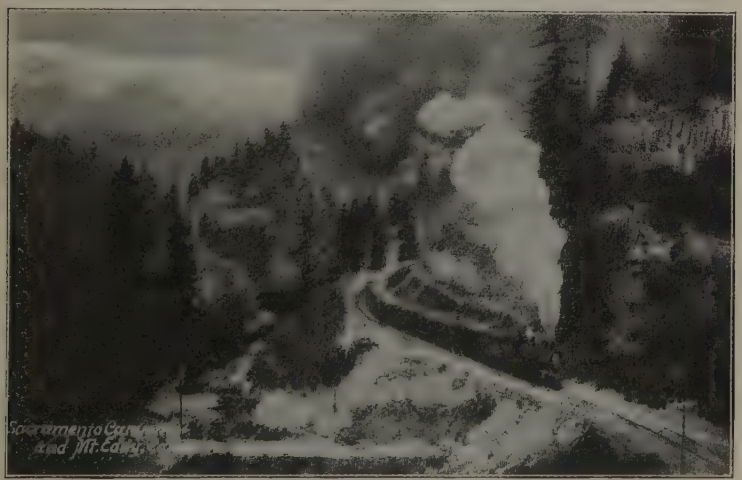

Landskap bland Siskiyou-bergen i norra California.

hettan var odräglig och tilltog, när vi nalkades California. Vid gränsen till denna stat öfverfar man Colorado-floden, som här är ganska bred, på en lång järnbro. Kort därpå kommer man till den lilla staden The Needles. Där skildes jag från min vän spiritisten, sedan vi förgäfves sökt svalka i ett par glas kall lemonad. Han skulle fara i sydvästlig riktning till San Diego, jag i nordlig och nordvästlig till San Francisco. Hettan var odräglig. Termometern visade 110

grader i skuggan, och den brännande ökenvinden sände en mängd fin sand in i kupéen, där passagerarna sutto eller halflågo vid de öppa fönstren, färdiga att försmäkta. Timme efter timme fortsattes pinan, och när vi vid midnatts tiden anlände till stationen Barstow, var det fortfarande så kvalmigt, att man knappt kunde andas. Hela den påföljande dagen färdades vi genom den i solvärmen badande San Joaquin-dalen. Mot kvällen, då vi nalkades San Francisco-viken, aftog värmen märkbart, och vid ankomsten till Oakland kände jag mig frusen. Temperaturen var där 58 grader, och som den förut under dagens lopp nått 104 grader och vållat ett ständigt svettbad, föreföll den plötsliga afkylningen väl brådstörtad. Men den blef jag snart van vid, och under de dagar jag stannade i San Francisco mådde jag innerligt väl. Efter att ha besökt en mängd vänner där fortsatte jag resan norrut genom Sacramento-dalen och öfver de natursköna Siskiyou-bergen in i Oregon, där jag stannade en dag i Medford för att hälsa på John Westerlund och se hvad framsteg han gjort med sin Monitor- och Linnéa-trädgård. Allt såg löftesrikt ut. På Western Oregon Orchard Co:s egendom äro nu öfver 75,000 fruktträd planterade. Min nästa hållstation blef Portland, 777 mil norr om San Francisco. Jag stannade äfven här några dagar och företog en färd upp i södra delen af Washington till de bergs- och skogstrakter, där jag på 1880-talet hade min första farm. Jag återfann platsen härjad af skogseldar och sågverksmänniskors framfart. Men som vi nu ha återkommit till den yttersta västern och denna skildring var afsedd att hufvudsakligen handla om mina erfarenheter i östern, får det sagda vara nog. Från Portland till Seattle är afståndet 183 mil. Jag lämnade Portland kl. 10 f. m. den 30 juli och var hemma i Seattle kl. 5 på e. m., efter att ha sedan den 2 juni tillryggalagt på järnväg öfver 6,200 mil för den jämförelsevis måttliga kostnaden af $107, eller mindre än 1¾ cent per

mil. Att jag i annat afseende satt ett rekord, hvilket troligen ingen utom P. P. Waldenström kan göra mig stridigt, i det jag nämligen under en nära 2 månaders resa ej behöft sätta till mer än $20 på mitt uppehälle (mat, dryck och härbärge), därför har jag hufvudsakligen mina vänner på de platser, jag besökt, att tacka, hvilka visade mig en sådan aldrig trytande välvilja och frikostighet. Det käns skönt att tänka tillbaka på detta och på all den trefnad jag åtnjöt under resan. Jag må ha under hela min lefnad misslyckats så mycket som helst på penningförvärfvets område och i det hela kunna betraktas som "a human failure". Men en sak har jag skäl att vara tacksam för, och det är, att jag har en talrik skara vänner. Dem förutan skulle min resa blifvit mycket dyrare och icke lämnat den behållning af glada minnen, som nu komma mig att dagligen i tankarna upplefva på nytt många af de här ofvan skildrade intrycken och att t. o. m. stundom längta från den krassa materialistiska samhällsandan i västern till de mera idealistiskt sinnade vännerna i östern.

SVENSK-AMERIKANSK KYRKOBYGGNADSKONST:
Sv. luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago.
Exteriör.

Sonetter.

Af C. A. Lönnquist.

I. TEMPLET.

En mur af sten, en järnport, tung och bred,
en krans af lönnar och en gång af grus,
ett korsprydt, höghvälfdt, härligt Herrens hus,
en helig stillhet, öfverjordisk fred;

ett kor, där himlen liksom sänkt sig ned,
en Tabor-scen med Frälsarn, klädd i ljus,
från läktarns höjder mäktigt orgelbrus,
och andaktsstämning i de djupa led —

så minns jag dig, min barndoms tempelgård,
där jag så mången gång i psalmens ljud
ock blandat inför Gud min barnaröst.

Men ute står bland kors en enkel vård
invid en dubbelkulles gröna skrud,
den fanns ej förr — hvi suckar du, mitt bröst?

II. BARNDOMSHEMMET.

Mitt barndomshem — ack, hur min längtan brinner
tillbaka dit, där förr dess hydda var,
fastän jag vet, där finns blott sådant kvar,
som mig om alltings flyktighet påminner!

Kanhända bäcken ännu muntert rinner
och drager kvarnen, som i flydda da'r;
att ängen ännu samma tjusning har;
att samma skogsstig än jag återfinner.

Kanhända finns där spår af barnet än —
men ack, jag känner mig ej mer igen:
vandaler sköflat alla helga ställen.

Jag dånet hör, som förr, från kvarnens sten —
min faders sång har tystnat längese'n.
Men tåren faller het, så het, i kvällen.

Hvad Augustana-synoden i nationellt hänseende varit för Amerikas svenskar.

Af dr L. A. Johnston.

Den kristna religionen har anspråk på att göra sig gällande. Den vill öfva sitt inflytande på alla förhållanden. Ingenting framträder, vare sig i naturens eller andens värld, hvilket den icke gör anspråk på att taga i sin tjänst. Allt inordnar den i Guds styrelse. Och ännu i dag spelar den kristna religionen en viktig roll i världshistorien — och skall göra det intill tidens ände.

En fri kyrka och en fri stat skola icke vara utan förbindelse. Dessa bägge Guds stiftelser skola, utan att öfverskrida gränserna för sina lifsområden, räcka hvarandra handen och stå i en lefvande växelverkan och ömsesidig gemenskap på det viset, att staten ställer kyrkan under sitt skydd och sålunda bereder henne möjlighet att i fred och säkerhet fylla sin uppgift; och att kyrkan tjänar staten genom att tillgodose och främja det inre lifvet hos statens medlemmar och därigenom gifver dem sedlig kraft och lust att rätt fylla sina plikter i staten.

Väl är det sant, att Kristi kyrka icke är tjänlig att vårda de världsliga fördelarna. Hon har också en högre uppgift än att tjäna det naturliga lifvets mål. Men kyrkan är därför icke en fiende till det naturliga lifvets angelägenheter. Nej, religionen har varit grunden till alla tiders civilisation. Och allt hvad den moderna bildningen vunnit och förvärfvat är rotadt i vår tro och vårt gudsmedvetande. Från kyrkan hämtar folket ännu i dag sin bästa bildning. Det är kyrkan som närer anden med de högsta tankar, de upphöjdaste bilder, de högsta konstens åskådningar.

Kristi kyrka är en vårt släktes omätliga välsignelse och nödvändighet. Från kyrkan hämtar folket sina bästa skatter. Så har Augustana-synoden varit till stor välsignelse för vårt folk i Amerika. Den har bemödat sig om att uppsöka dem, att bringa dem evangelium, att göra dem till goda kristliga medborgare, att ordna dem i församlingar och samfund och på så vis omplantera och förvara vår fäderneärfda tro och lära i detta land. Den har därmed velat bringa vårt folk den lycka och välsignelse, som kristendomen skänker för både detta och det tillkommande lifvet. Synodens första uppgift har visserligen varit att vårda vårt folks religiösa intressen, men den har också varit mån om att vårda deras nationella intressen. Vårt folk har icke heller kommit hit blott för att söka bröd, utan för att meddela ett eget nationellt tillskott till den amerikanska kulturen. Och endast på det viset kunna vi rättfärdiga vår härvaro.

Kring Augustana-synoden har slutit sig den största delen af våra landsmän, som behållit kvar kärleken till moderkyrkan. Och synodens läroverk, byggda på den bibliska åskådningens grundval, äro på det innerligaste sammanväfda med den svensk-amerikanska nationens egen historia. De hafva genom sitt gedigna arbete och sitt goda inflytande tillkämpat sig anseende och erkännande både inom och utom landet. Vid dessa läroverk hafva många tusen unga perso-

ner åtnjutit undervisning. Och nu finna vi dem i allehanda verksamhetsgrenar. Många af dem äro framstående journalister, läkare och jurister. Icke så få bekläda viktiga ämbeten eller hafva anställning i storslagna affärsföretag. Flera hafva professorsbefattningar i landets mest ansedda läroverk — ja, åtskilliga hafva anställningar vid statsuniversiteten. Från våra läroverk hafva utgått Svensk-Amerikas ledare på både det kyrkliga och politiska området. Dessa äro nu djupt intresserade icke blott uti Augustana-synodens verksamhet, utan äfven uti den svensk-amerikanska kulturen i allmänhet Synoden har sålunda genom sin skolverksamhet ställt hela det svensk-amerikanska folket i tacksamhetsskuld till sig. Och hvad vore väl den svensk-amerikanska utvecklingen och samhörighetskänslan hos våra landsmän i dag utan våra läroverk!

Det kyrkliga elementet har varit det egentliga svensk-amerikanska kulturelementet. I Amerika finnes icke ett enda svenskt-amerikanskt läroverk, som icke står under kyrklig ledning. Den svensk-amerikanska nationalitetens verkliga befästande och betryggande är sålunda understödd och upprätthållen af parallel kyrklig sträfvan. Utan kyrkan hade vår nationalitet förlorat sina egendomligt svenska drag.

Men det är Augustana-synoden som mer än någon annan uppehållit både den andliga och kulturella förbindelsen med det gamla hemlandet. Synodens präster hafva varit bärare af svensk kultur samt för en i flera afseenden självständig svensk-amerikansk kultur. Våra präster, tidningsmän samt lärare i våra läroverk kunna uppvisa en mycket stor mängd religiösa skrifter, svenska dikter, engelska dikter, läroböcker o. s. v.

Augustana-synoden har också kraftigt bidragit till att behålla den svenska nationalkänslan vid lif, att tända kärlek till gemensamt språk, gemensamma historiska minnen, gemensam sång och gemensam odling för öfrigt, så att vår

nationalitet måtte blifva icke blott ett folk, som mottager, utan ett som gifver.

Det fält, där Augustana-synoden har sin hufvudandel att lösa i den sociala frågan, är en rik och omfattande kärleksverksamhet. Kärlekens arbete har för synoden icke varit mindre viktigt än bevarandet af fädernearfd helig lära. Synodens arfvedel har icke blott varit en tro, som byggt på Guds ords fasta grund, utan äfven en kärlek, som varit verksam för Guds rikes uppbyggande. Med stora uppoffringar har synoden uppfört sina barnhem, sina hem för ålderstigna, sina immigranthem, sina sjukhus och sina diakonissanstalter. Dessa äro monumenter, som de svenska lutheranerna hafva uppfört i Amerika. I tidens mångfaldiga nöd har synoden sålunda stigit ned för att lindra lidande och nöd, för att hela och hjälpa, för att samla det förströdda och förvillade och bjuda frid åt de tröttade. Vi tro också, att det som på kärlekens område gjorts för undanröjande eller lindrande af lekamlig och social, sedlig och religiös nöd, är dock endast att betraktas som en begynnelse af det arbete, som föreligger synoden för att återvinna de skaror, som ännu ställa sig mot kyrkan fientligt eller söndrat sig från henne.

Synoden har icke heller varit likgiltig för den yttre samhällsordningen, utan försökt att reglera det sedliga lifvets ström. I nykterhetsfrågan har synoden visat ett lifligt intresse och fattat många beslut för att motverka dryckenskapen och för att upphäfva krogväsendet. Så fattades 1907 följande beslut: "Att ehuru synoden med glädje förspörjer, att nykterhet i sann mening i allmänhet är rådande inom dess församlingar, den likväl uppmanar sina pastorer att, när helst anledning gifves, varna för dryckenskapslasten samt uppfordrar lärare vid dess läroverk och församlingsskolor att hos ungdomen och barnen inplanta den rätta uppfattningen om det för själ och kropp skadliga i missbruket af rusgifvande drycker." Och 1908 fattades följande beslut: "Syno-

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRERS ARBETEN:

Lumpsamlare. Efter en oljemålning af Gus. Higgins. Originalet tillhör dir. Fritz von Schoultz.

den, som med synnerlig glädje förnummit den framgångsrika kamp, som i våra dagar föres mot rusdryckstrafiken i vårt land af 'The Anti-Saloon League of America', så att numera 39,000,000 af landets befolkning bo inom områden, där den legaliserade krogen är bannlyst, uppmanar sina pastorer och församlingar att på sätt som ske kan befordra nykterhetsrörelsen, på det, om möjligt, den dag snart må randas, då vårt land är befriadt från krogen och dess förbannelse."

Vårt kyrkofolk är ett fosterlandsälskande folk. Det tror, att en verklig samhällsförbättring sker endast genom en gradvis fortgående utveckling, ej genom häftiga omstörtningar af det bestående. Det utmärkande för det är stor aktning för gällande lag, och därmed är förenad en starkt utpräglad rättskänsla. De hörnstenar, på hvilka det byggt, äro hemmet, kyrkan, skolan och pressen. Vårt folks politiska och religiösa fostran hade varit sådan, att de från början voro afgjorda fiender till slafveriet. Och när unionen stod i fara, samlades tusental af våra församlingsmedlemmar under stjärnbaneret och läto inskrifva sig i arméen. Tyst och plikttroget gåfvo de sitt lif och blod till försvar, då frihet och rätt stodo i fara.

Vårt folk kom hit som fattiga immigranter, men det var ett i fysiskt och moraliskt hänseende kärnfriskt folk. Det hade också ett rikt arf med sig i en evangelisk-luthersk uppfostran. Det var den, som satte en god karaktär på vårt folk. Och det goda det fört öfver från det gamla fosterlandet har det odlat och sökt inplantera i amerikansk jordmån. Här har det flitigt sträfvat och förvånansvärdt höjt sig både i ekonomiskt och kulturellt afseende. Det intager nu icke en beroende underklass-ställning. Nej, det intager en framskjuten ställning både i samhället och staten. Och den samhällsställning vårt folk åtnjuter har det i första hand att tacka den kyrkliga verksamheten för. Det är äfven vår glädje, att

detta rätt allmänt erkännes. Det erkännes åtminstone af dem, som veta, att det jordiska kallelsearbetets hufvuduppgift icke är att skaffa kläder och föda, utan att bilda kristliga kraktärer i och för samhällsutvecklingeu.

Augustana-synoden ser nu tillbaka på en 50-årig verksamhetstid. Det är för vårt folks andliga lyftning och timliga välfärd samt för den svenska nationalitetens bevarande synoden verkat. Och hvad våra fäder hafva gjort, vilja vi och våra barn fortsätta, befästa och utvidga.

Augustana-synoden har nu under en stor tillslutning af vårt folk firat sitt 50 års-jubileum. Festligheterna voro de mest betydelsefulla som vår nationalitet i Amerika någonsin firat. Deltagandets glädje var stor. Helt naturligt voro de flesta, som infunnit sig, medlemmar af Augustana-synoden, men många tillhörde också andra kyrkliga förbindelser. Alla dessa ådagalade ett hjärtligt deltagande för de framgångar, som synoden under Guds välsignelse vunnit genom sin verksamhet under det förflutna halfseklet.

Vi sluta nu vår enkla artikel med att citera följande ur tidningen *Hemlandet:* "Festligheternas stora betydelse för vår nationalitet i Amerika framstår tydligast, då man erinrar sig, att det var svensk-amerikanernas hittills största och mäktigaste organisation, som här genom sina representanter var samlad kring Svensk-Amerikas äldsta och förnämsta bildningshärd. I jublet öfver vunna segrar på det religiösa området blandades en stark underton af patriotisk hänförelse och framskymtade det starka religiösa och kulturella sambandet med gamla Sverige. Aldrig tillförne torde den svenska religiösa och fosterländska samlingstanken i Amerika hafva tagit sig ett så kraftigt och på samma gång vackert uttryck som just vid dessa festligheter.

"Men dessa festligheter hade ej blott karaktären af en återblick på vunna framgångar på den svensk-amerikanska kyrkans, skolans, pressens och litteraturens områden under

de flydda 50 åren. De inneburo tillika de rikaste framtidslöften om en ännu större och starkare Augustana-synod, ett ännu mer nationalitetsmedvetet Svensk-Amerika, en ännu större självständig svensk-amerikansk insats i Amerikas utveckling."

SVENSK-AMERIKANSK KYRKOBYGGNADSKONST:
Sv. luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago.
Interiör.

Our Land.

"Vårt land" by J. L. Runeberg. Translated by Carl Kraft.

Our land, our land, our native land,
Ring gaily, word of worth!
No mountains high, sublime and grand,
No valleys deep, no seafoamed strand,
Are dearer than our native North,
Our fathers' home and hearth.

Our land is poor and shall so be
For those that seek the gold.
A stranger's eye can want but see,
Yet happy and content are we.
To us its bogs and cliffs untold
A goldland do unfold.

We love each brisk and rippling stream,
Each leaping, playfull rill;
The rustling woods, which darkly gleam
When moon and stars upon them beam,
The scenes and songs from dale and hill
Our hearts with rapture thrill.

Our fathers here their battles fought
With spirit, sword, and plow:
Though hardships saddened mind and thought
And lucky days were vainly sought,
Whose blessings would our land endow,
They still to fate would bow.

The battles all that fiercely raged,
The struggles long withstood;
When armies here in conflict waged,
When famine blanched both young and aged,
Who measured then their much spilled blood,
Their patience, hardihood.

And it was here their precious blood
In gushing streams was shed.
Our fathers oft saw prospects good,
But soon again they suffer would,
When sorrows came in pleasures' stead
In days that long since fled.

We find it pleasant here to roam.
We love our place of birth.
Whatever may our lot become,
We own a land, a native home,
What precious thing upon this earth
Has any greater worth?

And here we see our own dear land,
Our eyes perceive it here.
We gladly point with outstretched hand
And show each sea and wooded strand
And proudly say with accents, clear:
"Behold our land so dear!"

And could we dwell in fairy lands
'Mongst clouds of brightest hue,
And were our lives a starlit dance,
Where tears and sighs would have no chance,
Still to this land our longings true
Their pathway would renew.

O land of thousand lakes, thou land
Of song and loyalty,
Where sparkling billows wash each strand,
Our dear old land, our future land:
Blush never for thy poverty,
Be happy, safe, and free!

Thy budding rose shall bloom again,
Grow mighty, tall, and strong.
Our love its lustre shall retain,
Add honor to thy brilliant name.
And once again we shall prolong
Our patriotic song.

"Svarta Karin."

Berättelse af K. G. Wm. Dahl.

Det knackade på köksdörren, och pastorskan öppnade den försiktigt. Hon var liksom litet rädd af sig, den goda frun — var ju inte heller van att lefva ute i vildmarken. — — —

Ute i solgasset på trappan stod en underlig varelse. Det var en medelålders kvinna, reslig till växten och kraftigt byggd. Hennes ögon voro hvassa och anletsdragen skarpt markerade. Hudfärgen var mörk, och mörka, stripiga hårtestar stucko fram under det svarta hufvudklädet och inramade nästan hela ansiktet. För öfrigt var hon alldeles svartklädd, hade dessutom en tjock svart schal öfver axlarna — och detta fastän hettan var nästan olidlig.

Pastorskan ryggade ofrivilligt tillbaka för den egendomliga uppenbarelsen och kunde icke låta bli att skatta sig lycklig, att nätdörren var hasplad innanför.

"Jag ville tala med pastorn", sade den främmande kvinnan. "Är han hemma i dag?"

"Ja, han är hemma — jag skall gå och säga till honom", svarade pastorskan. Men hon vågade icke öppna dörren och

släppa in den okända, utan lät henne stanna utanför i solgasset, tills pastorn själf kom och öppnade.

"Kom in, Karin, kom in", sade han vänligt. "Hvad kan föra så långväga gäster hit i denna svåra värme?" Och utan att invänta svar på sin fråga fortsatte han: "Tag nu af er klädet och sätt er ner — ni behöfver hvila efter den långa vandringen i solgasset — här inne i matrummet är det svalt och godt."

Nu hade pastorskans rädsla hunnit försvinna, och hon tog hand om Karins tjocka schal, det svarta hufvudklädet och det hopvikna pappersarket, som burits därunder såsom extra skydd mot solens brännande strålar.

"Ja, du har väl aldrig träffat Karin förr", sade pastorn till sin hustru. — "Får väl göra er bekanta då. — Karin, detta är min hustru — henne har ni nog aldrig sett förut — hon har inte länge varit på heden." — — —

Snart sutto de alla tre kring kaffebordet. Den underliga gästen, som hitintills varit ganska fåordig, kände sig nu rätt upplifvad, hennes tungas band lossades och hon kom utan omsvep fram med hvad hon hade på hjärtat.

"Jag ville så gärna bedja pastorn om en sak."

"Och hvad skulle det kunna vara?"

"Jag ville bedja pastorn skrifva ett kedjebref åt mig."

"Hvad i alla tider ska' Karin med ett kedjebref?" utbrast pastorn förvånad och ej utan en viss skärpa i rösten.

Kvinnan hejdade sig, började tumma sin rödrutiga näsduk, tittade förläget på pastorskan — men efter ännu en styrketår ur kaffekoppen tog hon åter mod till sig och fortsatte:

"Jag måste hem till gamla landet — kan inte vänta längre — heden är odräglig, och jag förgås af längtan — ingen bryr sig om en stackars kvinna här ute i vildmarken."

"Tror ni det blefve bättre, Karin, om ni komme tillbaka till Sverige igen?"

"Inte vet jag — men jag måste ändå hem — jag kan inte uthärda längre i denna ensamhet — — — "

"Har ni nyligen haft bref hemifrån?"

"Ja, det är inte så länge sedan — det var kort före midsommar."

"Nå, hvad tänka de därhemma om saken?"

"Det var han själf som skref — han är nu tjugu år — och han lofvar att försörja mig, om jag kommer hem." — —

Det blef tyst vid kaffebordet. Förklaringar voro emellertid öfverflödiga. Hvem "han själf" var, visste pastorn alltför väl. Den stackars kvinnans lefnadssaga var ingen hemlighet för honom.

"Jag tror inte att ett kedjebref skulle blifva er till mycken nytta", återtog pastorn efter en stund. "Kedjebrefven börja blifva så vanliga, att man icke fäster någon uppmärksamhet vid dem — många missbruka dem äfven — och för öfrigt har jag aldrig kunnat gilla ett så närgånget sätt att samla penningar."

"Men hvad kan jag väl annat göra — allt hvad jag har kvar är stugan — och den får jag icke många dollars för. Kon sålde jag i höstas för att köpa mjöl och kol för vintern, och hvad jag tjänat på stickning har gått åt till kaffe och sofvel. — Jag har ingen annan utväg. — — — Och jag måste hem — — — "

"Tror ni inte, att folket häromkring vore villigt att hjälpa er?"

"Hvad bryr sig hedens barn om 'Svarta Karin'? De vilja blott hennes ofärd", genmälde kvinnan bittert.

"Så skall ni inte säga — ni får inte vara bitter i sinnet — folket härute är bättre, än ni tror — och om ni omtalar er belägenhet, kan ni vara viss om att de hjälpa er."

"Belägenhet — liksom om de inte visste min belägenhet. — Den fattiga jordlappen nere vid träsket ha de lurat ifrån mig, mina surt förvärfvade slantar ha de alltid missunnat

mig — och aldrig ha de talat annat än ondt om 'Svarta Karin'."

"Det är bara som ni inbillar er, Karin. Nog finns det elaka människor på heden också, men inte äro de alla elaka heller. Låt oss åtminstone göra ett försök! I stället för ett kedjebref skall jag gifva er en lista, som ni själf kan taga omkring till folket. Tala om saken, just som den förhåller sig — och så skall jag säga ett godt ord för er. — Ni skall få se, att det kommer att gå riktigt bra."

Efter många invändningar samtyckte Karin slutligen till pastorns förslag, och när hon framåt aftonen lämnade herdetjället, kände hon sig försonligt stämd mot hela världen. Öfver de sträfva anletsdragen hvilade ett skimmer af tillfredsställelse och hopp. I kjortelsäcken skramlade några silfverdollrar — det var grundplåten till hennes resefond. Och hårdt knutet i handen höll hon ett hopviket pappersark, öfverst på hvilket med tydliga bokstäfver stod skrifvet: "Mitt kära folk! Låtom oss göra för Karin hvad vi kunna. Får hon sin stuga såld och en slant dessutom, kan hon återvända till sina anhöriga. EDER PASTOR."

* * *

"Hvarför kalla de henne 'Svarta Karin'?" frågade pastorskan sin man, så snart den främmande kvinnan lämnat dem. "Är det för att hon har svart hår och mörka ögon — eller emedan hon är svartklädd?"

"Åh nej — och inte heller för att hon bor i en svart stuga — hela kojan nere vid träsket är täckt med tjärpapper, både väggar och tak — men det är inte därför heller", genmälde pastorn.

"Är det emedan hon är så mörk i hågen då?" återtog pastorskan.

"Ja, kanske snarare det — men kom ut på trappan, så skall jag berätta för dig 'Svarta Karins' historia, medan vi titta på solnedgången."

De slogo sig ned på kökstrappan, som vette åt väster. Här brukade de sitta hvarje vacker sommarafton och betrakta den härliga tafla, som upprullade sig för deras blickar, då solen som ett purpurrödt klot så småningom försvann bortom de lilasfärgade kullarna i väster.

"Stackars Karin är en olycklig varelse", började pastorn "Det mörka minnet från forna dagar synes vilja följa henne öfverallt — — ja, ja, de där svarta punkterna i ens lif är det alltid svårt att blifva kvitt. — — — Karin är från Norrland. — — I sin ungdom var hon säterjänta och vaktade under sommaren boskapen uppe bland fjällen. — — Om hösten lämnade hon åter sätern och tillbringade vintern i hembygdsdalen. — — Det var en stilla dal, efter hvad jag hört. — — Folket var gudfruktigt och af den gamla stammen, som höll fäderneärfda seder i dyrbar helgd. — — De hade icke mycket umgänge med folket i de andra fjälldalarna — inte de äldre åtminstone. Med ungdomen var det ju annorlunda. När skaren var god, hände det ofta under de stora vinterhögtiderna, att de olika dalarnas ungdom besökte hvarandra. Då gick det muntert till i stugorna. Där dansades och glammades tills långt in på nätterna. — — De gamla varnade och förmanade, men det tycktes inte hjälpa. — — Karin var vid den tiden en flicka på nitton år, den vackraste och gladaste af dem alla. — — Hurtig var hon och käck — alla trodde hon om godt — äfven 'utbölingarna' vunno hennes bevågenhet. — Särskildt beundrade hon en ung kolare från skogsbyn på andra sidan fjället. — Han hette Mikael, om jag inte missminner mig. Han lär ha varit en djärf och oförvägen yngling. Ingen skidlöpare kunde mäta sig med honom — han var en riktig våghals — och jäntorna i fjällbyarna rundt omkring beundrade honom mycket. — Karin utgjorde intet undantag — utom i det hänseendet, att Mikael tycktes föredraga henne framför de andra. — En dag gaf han henne ett konstrikt bälte med silfverbeslag; han

hade köpt det af kringströfvande lappar. Det var en dyrbar gåfva, och alla, som kände Mikael, visste, att han inte gifvit bort den för inte. — Att det 'var bra' mellan den unge kolaren och Karin, det anade nog de flesta....

"Men så kom våren, och gillena upphörde. Det blef åter tyst i fjälldalen, när de unga drogo åstad, hvar och en på sitt håll. — Äfven Karin lämnade hemmet och följde med hjorden upp till fjällen. — Där stannade hon hela sommaren och långt ut på hösten — mycket längre än hon vanligtvis brukade. Hon var rädd för att åter gå ned i dalen — men slutligen nödgade kölden henne. Hon återvände icke ensam — på armen bar hon ett månadsgammalt gossebarn. — 'Tvi vale, så svart han är — det är kolarens unge', lär Karins mor ha utropat, sedan den första öfverraskningen lagt sig 'Och svart är också du, Karin', tillade den förbittrade fadern, 'svart som den ondes barn — din själ är svart som synden.'

"Nu började en svår tid för den stackars kvinnan. — Hemmets dörr stängdes för henne — föräldrarna ville inte hafva med henne att göra. Mikael visade sig icke mera — i hans hemort hade man icke hört af honom på hela sommaren. — Emellertid förbarmade sig hans föräldrar öfver barnet och lofvade att taga hand om det tills vidare....

"Karin började att tjäna. — Men hon var ej längre den sprittande glada ungmön. — Hon hade blifvit trolöst besviken, och bitterheten gjorde sitt intåg i hennes själ. — Jag vet inte hur länge det fortgick så — ett par år kanhända — då kunde hon inte uthärda längre, utan lämnade alltsamman och kom hit till landet."

Pastorn tystnade och försjönk i vemodiga betraktelser.

"Hur länge har hon bott på heden?" frågade pastorskan efter en stund.

"Alltsedan landet öppnades — och det är nu sexton eller sjutton år sedan. — Till en början hade hon en landbit nere

vid träsket, men på ett eller annat sätt gick den henne ur händerna. — Sedan dess har hon sökt försörja sig bäst hon kunnat genom att sticka strumpor och vantar till nybyggarna. — Och nog skulle hon kunna försörja sig själf ännu i många år — hon är ju frisk och stark — men jag förstår nog, hur det är fatt. Moderskärleken tar ut sin rätt — hon vill hem och återse sonen."

"Ja, det kan man väl knappast undra öfver", återtog pastorskan. "Fattiga kvinna, det gör mig ondt om henne. — Vi måste göra hvad vi kunna för att hjälpa stackars Karin."

* * *

Det var en tung vandring för Karin att gå omkring och tigga respenningar. Men hon lyckades långt bättre, än hon väntat. I nästan hvarje stuga fick hon något. Somliga gåfvo af medlidande, andra för skams skull, andra återigen af ren beräkning — "det är bäst att hjälpa henne åstad", menade de, "annars få vi snart betala fattigskatt för henne."

När Karin efter några veckor åter uppenbarade sig i herdetjället, hade hon sextiosex dollars tecknade, och större delen af denna summa var redan inbetald. Hennes ansikte strålade af fröjd.

"Ser ni, att det gick bra, Karin", sade pastorn. "Nu behöfver ni icke mycket mera."....

"Kunde jag nu bara få stugan såld", utbrast hon ifrigt, "och spisen — och väfven — och sängkläderna — och ...."

"Kära hjärtanes, Karin, har ni så mycket af denna världens goda, så får ni ställa till auktion. Jag kan inte se någon annan utväg", utbrast pastorn, högligen road af henes ifver.

Sagdt och gjordt. Karin ställde till auktion i sin svarta stuga vid träsket. Och många voro de, som bevistade densamma. Själf ropade hon ut varorna och tillkännagaf deras oförlikneliga meriter. Hon pratade och gycklade. Aldrig

hade man sett henne sådan förr. Hon hade blifvit en helt annan människa. Och hur hon nu ropade och skrek, fick hon slutligen alla sina grejor sålda, och reskassan ökades med tjuguåtta dollars.

Återstod så endast huset. — Nu hade framgången gjort henne frimodig, och hon begärde ett hudra tjugufem dollars för sin koja. Alla skrattade åt henne; huset var ett riktigt ruckel — det dugde inte ens till hönshus, sade man.

Men Karin lät sig icke förbrylla. — Först gick hon till alla, som hade stora familjer — de kunde behöfva ett "tillbygge", menade hon. Och huset vore ju ännu "bra" och kunde flyttas, när det blef snö på marken.

Emellertid kom hon snart underfund med att, ehuru "de stora familjerna" visserligen i allmänhet voro trångbodda och sålunda i behof af "tillbygge", de icke kunde betala kontant — och andra villkor ville hon under inga omständigheter höra talas om.

Men lyckan är den modige bevågen. — En stilla natt brann grishuset ner för en af grannarna. Väl räddades dess invånare till lifvet, men blefvo husvilla i den skarpa höstkylan. — Då deras herre och ägare, som bäst höll på att tröska majs, icke hade tid att uppföra ett nytt residens, fingo de flytta in i Karins stuga, sedan denna på fyra timmervagnar förflyttats från träsket upp på heden.

De förmildrande omständigheterna föranledde Karin att pruta med sig något. Hon sålde stugan för ett hundra tio dollars.

* * *

Det var en morgon några veckor före jul. I den lilla järnvägsstationens väntsal stod Karin, omgifven af knyten, kappsäckar och nyfikna människor från staden. Någon frågade henne, hvart hon ämnade resa. Kära hjärtanes, visste man inte det? Hon skulle ju resa hem till gamla landet

och fira jul. Hon hade sålt sitt *hus* — sina *möbler* — och "hennes vänner på heden hade gifvit henne sextiosex dollars till *afskedsgåfva*". Ämnade hon återvända till Amerika? — Troligtvis inte — hennes anhöriga i gamla landet voro angelägna om att få "rå om henne" under hennes återstående dagar....

Så kom tåget — och Karin for åstad. — Men de, som sågo hennes fröjd och ljuset i hennes anletsdrag, hafva kommit öfverens om att hon inte längre gör skäl för namnet "Svarta Karin".

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRERS ARBETEN:

Inloppet till Göteborg. Efter en oljemålning af B. A. Wickström. Originalet tillhör dir. Fritz von Schoultz.

Håkan Johansen.

Ett svenskt banbrytarminne vid östervåg. Af V. Berger.

Med uttrycket "svensk banbrytare" förstå vi vanligen endast en sådan svensk invandrare, hvilken i midten af förra århundradet började bryta bygd ute på västerns prärier och samla sina landsmän till kyrklig verksamhet. Jorden och kyrkan voro ett par decennier de enda facerna i de svenska invandrarnes lif, och de äro ännu dominerande i de rika jordbruksbygderna, hvilket förklarar, hvarför vi finna våra svenska banbrytare bland västerns jordbrukare och kyrkomedlemmar.

De svenska kolonierna i österns industristäder äro af yngre datum, och lifvet i dem blef från början så kompliceradt, intressena så splittrade och rent af stridiga genom den stora och hastiga invandringen af rörliga element från Sverige, hvilka ville bryta sig egna banor för sin svenskhets bevarande, att föregångsmännen i dessa kolonier tappade kontakten med den nya tiden, inskränkte sin verksamhet till en viss skarpt begränsad intressesfär och därigenom förlorade karaktären af banbrytare.

Ett undantag härifrån utgjorde New York-svenskarnas "grand old man", Håkan Johansen, en af tidningen *Nordstjernans* grundläggare och i många år dess utgifvare, hvilken den 31 mars 1910 stilla och fridfullt afled i sitt hem i New York.

De yttre konturerna af hans lefnad äro snart tecknade. Håkan Johansen föddes den 21 juli 1829 på gården Sandåsen i Almundsryd församling, Kronobergs län, Sverige, hvilken gård i långa tider gått i arf från far till son. Han lärde i unga år urmakeriyrket samt innehade på 1860-talet egen urmakeriaffär i Kalmar. År 1868 utflyttade han till Amerika och slog sig ner i New York, där han inom kort fick förmånlig anställning i sitt yrke. Efter några år öppnade han äfven där egen affär, hvilken han med framgång bedref till år 1888, då han af omständigheterna kom att uteslutande ägna sig åt tidningen *Nordstjernan*. Redan då tidningen började utgifvas, var han intresserad i företaget, och det var genom hans ihärdighet och uppoffringar, som tidningen de första åren kunde utgifvas. Med årens lopp blef han allt mer intresserad i företaget och öfvertog slutligen hela affären af sina medintressenter. Han satte då in hela sin energi i tidningen och fick äfven se sina bemödanden krönas med framgång. Han utgaf tidningen till år 1902, då han sålde den till herr A. E. Johnson i New York och sin son, redaktör Charles K. Johansen, hvilka under firman Nordstjernan Publishing Company fortsatte utgifningen. Han fortsatte dock att sköta en del af expeditionsgöromålen på kontoret, och man fann honom ända till några få veckor före hans död hvarje dag vid hans skrifbord.

Arbetsamhet, ordningssinne och praktiskt förstånd i förening med omutlig redbarhet voro framträdande drag i Håkan Johansens karaktär. Han smittades aldrig af den här i landet allt annat uppslukande diktan och traktan att blifva rik. Han var det redbara, idoga arbetets man, hvilken

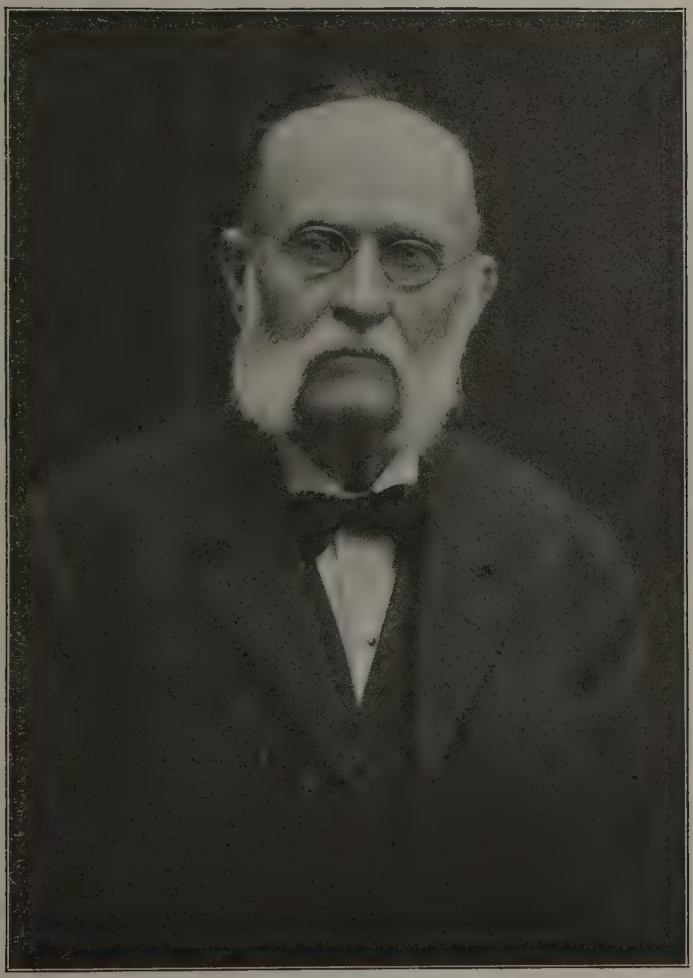

HÅKAN JOHANSEN.

önskade att i lugn och ro njuta frukterna af sitt arbete. Han föll heller aldrig för frestelsen att liksom många andra landsmän, som fått vind i seglen, slå på stort, utan han rättade sig alltid både i sitt privata lif och i sin affär efter sina resurser.

Som affärsman var han punktlig i alla sina transaktioner, små såväl som stora, och följde dagligen med öppen blick hvarje detalj i sin affär. Det var också endast genom hans ständiga omtanke och hans praktiska, oförvillade omdömesförmåga, som det blef honom möjligt att öfvervinna alla de svårigheter, som möta den svensk-amerikanske utgifvaren, svårigheter som hans svenske yrkesbroder ej har en aning om, och af hvilka *Nordstjernans* utgifvare nog fick sin beskärda del. Konkurrenstidningar uppstodo gång på gång, men alla måste antingen nedläggas eller flyttas från staden, hvilket tydligt visar, hur väl han lyckats inarbeta sin tidning.

Johansen var en välmenande man, och i hans personliga umgänge framträdde alltid hans i grund och botten hjärtegoda väsen. Han var mycket hjälpsam och fick naturligtvis göra samma erfarenhet som alla hjälpsamma människor, nämligen att mindre samvetsgranna personer missbruka det förtroende, som sättes till dem. Själf talade han ytterst sällan om dessa, utan syntes vilja glömma dem.

Men var det något, som kom honom att kläda sina tankar i ord, så var det när han trodde sig se någon söka till egen fördel utnyttja ett enskildt eller offentligt förtroendeuppdrag. Då kom hans sinne i uppror, och orden kunde falla skarpa nog. Slarf och lättja funno heller aldrig nåd inför hans ögon, och personer, behäftade med dessa fel, kunde ibland få veta om det af honom. Ty det var en sak med Håkan Johansen: han skydde aldrig att säga sin mening rent ut, när han såg något lågt, och hans språk brukade vid dylika tillfällen vara i hög grad osminkadt. Med sin guldrena heder och sitt stränga rättsbegrepp blef han aldrig försagd.

Att redogöra för Håkan Johansens arbete i den svenska kolonien i New York vore att skrifva större delen eller åtminstone den vackraste delen af koloniens historia under de senaste 40 åren. Vid sin ankomst till New York stod han i sin bästa mannaålder och blef snart en samlande kraft i den lilla svenska kolonien, som då räknade fyra à fem hundra personer. Kolonien växte år från år, landsmännens sträfvanden började gå åt skilda håll, än gällde det utvecklingen af den kyrkliga verksamheten, än en sammanslutning för ömsesidig hjälp eller för att hjälpa andra, än var det fråga om att föra något allmännyttigt, för det svenska namnet hedrande företag framåt, än att räcka en behöfvande landsman en tillfällig hjälp, och alltid fann man Håkan Johansen med i första ledet. Hans krafter, hans tid, hans sunda omdömesförmåga och hans inflytande togos i hans krafts dagar oupphörligen i anspråk af landsmännen, och han äger det vackra eftermälet, att han aldrig missbrukade det förtroende, som hans landsmän satte till honom.

Kort efter sin ankomst till New York förenade han sig med svenska luth. Gustaf Adolfs-församlingen där, hvilken han sedan tillhörde till sin död. Han var en trogen församlingsmedlem och en flitig kyrkobesökare. Under den storm, som i slutet af 1870-talet drog fram öfver församlingen med anledning af de waldenströmska läromeningarna, hvilken storm medförde pastorns afsättning och en del medlemmars utträde, stod Johansen orubbligt fast som furan i hans hembygds skogar, och denna hans fasthet öfvade ett mycket hälsosamt inflytande och bidrog mycket att lugna sinnena. Församlingen tog honom naturligtvis i anspråk för en mångfald uppdrag. I omkring 35 år tillhörde han församlingens styrelse, till dess han några år före sin död afgick i följd af sin höga ålder, då han korades till hedersmedlem af styrelsen. Under en lång följd af år var han församlingens sekreterare samt ordförande i "Board of Trustees". Som

församlingens ombud deltog han i flere af New York-konferensens möten.

Varmt tillgifven Augustana-synoden, som han var, tog han med intresse del i arbetet för synodenss institutioner. Då synoden 1895 tillsatte en särskild styrelse för immigrantmissionen för att få till stånd ett immigranthem i New York, utsågs Johansen som medlem i denna styrelse och tjänade de första år som immigranthemmets kassör. Då New York-konferensen 1893 upprättade Upsala College, var han med och hjälpte det då rätt vanskliga företaget i gång. Han var en af inkorporatörerna af skolan och tillhörde flera år styrelsen samt kvarstod till sin död som hedersmedlem af densamma.

Oupplösligt är Johansens namn förenadt med Svenska Inbördes Hjälpföreningen Skandia. Då New York-konferensen år 1884 bildade denna lifförsäkringsförening, utsågs Johansen till sekreterare och fortfor sedan att bekläda denna befattning till 1898. Sedan var han ordförande och vice ordförande några år och kvarstod vid sin död som heders ledamot af styrelsen. I många år var han den drifvande kraften och den sammanhållande länken i denna förening, och hans ihärdiga och oegennyttiga arbete där skall sent glömmas. Af alla de företag, som han varit med om att föra framåt, syntes Skandia vara det, som på hans sena ålderdom mest intresserade honom.

Svenska Hjälpföreningen i New York är en annan institution, vid hvilken Johansens namn är knutet. Han tog initiativet till föreningens bildande och tillhörde i många år dess exekutiva kommitté. Föreningen bedrifver en välsignelserik verksamhet vid Förenta staternas Barge Office, där föreningen underhåller ett svenskt ombud, som kostnadsfritt anskaffar arbete åt svenska invandrare.

Inom stadens föreningslif tog han liflig del såsom medlem af stadens äldsta svenska förening, Svenska Societeten, samt

en annan af de äldre föreningarna, Svensk-norska Föreningen. Inom båda var han trustee många år och kassör i den sistnämnda ett 20-tal år. I båda dessa sjukhjälpsföreningars sammanträden deltog han gärna, och båda föreningarna drogo nytta af hans inlägg i diskussionerna. Han tillhörde äfven Svenska Ingeniörsföreningen som "associate member" och John Ericsson Memorial Association samt var hedersmedlem af sångföreningen Lyran i New York.

Vid hans bår stodo närmast sörjande hans efterlefvande maka i andra giftet, född Rohdin, hvilken under ett 35-årigt lyckligt äktenskau troget stått vid hans sida, samt sonen, redaktör Charles K. Johansen, en fosterdotter, barnbarn, syskonbarn jämte öfriga anförvanter.

Håkan Johansen var en af de få lyckliga, som det förunnas att få se sina bemödanden erkända och värderade. Han åtnjöt ända till sin sista lefnadsdag allas uppriktiga aktning. Det var ej endast bland de äldre i kolonien, som hans lifsgärning värderades, utan äfven ungdomen hade lärt sig att med vördnad se upp till honom. Den som nedtecknar dessa rader såg ett vackert bevis härpå vid den supé, som gafs i samband med Svenska Societetens 70 års-fest 1906. Bland de tre hundra gästerna var ungdomen rätt väl representerad, och de unga tyckte ej vidare om att sitta och höra på de långa talen, hvilka alla höllos på svenska, utan underhöllo sig själfva med en hop prat. Talarna kunde därför ej göra sig hörda, oaktadt ceremonimästaren gjorde allt som stod i hans makt att få tyst i salen. Johansen var den siste talaren, och när han reste sig upp, blef allt med ens så tyst i salen, att man kunnat höra en knappnål falla, och under hans tal kom icke ett ljud öfver de ungas läppar.

På sin 70 års-dag blef Johansen föremål för en vacker hyllning i form af en bankett, som framstående medlemmar inom skilda läger i kolonien gåfvo för honom. På 80 årsdagen lade hans försvagade hälsa hinder i vägen för en dylik

storartad hyllning. I stället gaf personalen vid *Nordstjernan* en enkel, men särdeles treflig middag för honom.

Ett solhvarf hade ej hunnit förgå, förrän samma personal bar honom på hans sista färd. Det var söndagen den 3 april 1910, en ljus, vacker vårdag, som hans stoft under klockeklang och orgelmusik bars in i Gustaf Adolfs-kyrkan, dit han ända in i sena ålderdomen så ofta och så gärna styrt sina steg, och nedsattes framme vid koret bland en blomstergärd, som var rikare än någon, som hittills i New York sändts till en svensk mans bår. Kyrkan var till sista plats fylld af minnesgoda vänner, sångföreningen Lyran bjöd sitt sista farväl i toner, och församlingens pastor, dr M. Stolpe, tolkade i kraftiga ordalag hvad den gamle redaktören varit för sin kyrka och sina landsmän. När solen började att dala i väster den fridfulla söndagsaftonen, lades den gamles ben till hvila i grafvens tysta gömma.

De blommor, med hvilka sörjande anförvanter, deltagande vänner och svenska korporationer smyckade Johansens sista hviloläger, hafva för länge sedan förvissnat, men inom den svenska kolonien i New York skall den gamle banbrytarens minne lefva äradt och aktadt, så länge kolonien äger bestånd.

FESTPOEM

vid nationalfesten i Orchestra Hall i Chicago den 24 febr. 1910

af C. G. Norman.

Står jag vid stranden i den stora staden,
där skepp från fjärran land sig sökt en hamn,
mitt öga spanar längs den långa raden,
som barnet ser emot sin moders famn.
Må stjärnbaneret stolt för vinden vaja,
Brittaniens flagga främst af alla svaja,
och trikoloren mig med tjusning slå,
jag för min blick ej högre syn skall kalla
bland färgers mångfald, olik dock dem alla,
än Sveriges *fana med sitt guldkors på.*

Hör jag omkring mig blott ett sorl af röster,
där i ett Babel fram jag tankfull går,
som fordom öknens son i sagans öster,
där nu ruinen stum vid Tigris står,
om några svenska *ord jag då får höra,*
det skall mig plötsligt ur min domning föra,
och den, dem talte, söker snabbt min blick.
Ack, svensk är svensk, hvarhelst man möts på jorden,
var det en vän? Jag tyckte så på orden,
men uti vimlet ur min syn han gick.

Mitt vackra språk, hur kan väl dig jag glömma,
din klang af malm, din fagra poesi,
ditt käcka tonfall eller hviskning ömma,
ett manligt härskarspråk med själ uti?
Ett krämarspråk har aldrig trifts i Norden,
naturligt enkla ljuda mot oss orden,
där man ej smyckat dem med lånad flärd.
I sång och saga deras välljud flöda,
natur och hjärta troget sammanlöda
med återklang ifrån vårt urhems värld.

Om för min syn jag vill de bilder måla,
som Klio ristat uti häfdens famn,
skall i ovansklig höghet mot mig stråla
en Gustaf Adolfs oförgätna namn.
Och om jag drömmer bland naturens under,
på mossig tufva, uti gröna lunder,
Linnaei bild i blommans kalk jag ser.
Som han hvem tyder väl naturens lagar
som barn och yngling, uti ålderns dagar,
och skaparhanden ödmjuk äran ger?

Gör jag en vallfärd dit där diktens flöden
än bjuda vandraren sin sköna ro,
jag ännu söker efter många öden
den höge siaren på Östrabo.
På diktens himmel han är Nordens stjärna,
och dagens dvärgalåt jag byter gärna
emot en dikt af Sveas skald, Tegnér.
Och då min ande söker lugn och styrka,
jag minnes ännu från min hembygds kyrka
mång' psalm utaf Wallin, som hugnad ger.

* * *

Det var i festprydd sal, och sköna toner
oss fört uppå sin sälla himmelsfärd
till sångens tjusande och höga zoner
långt bortom tidens brus och stoftets värld.

Då träder dröjande uppå estraden
en tärna fram med fagra, svenska drag;
hon mönstrar skyggt den långa sångarraden,
och barmen häfves utaf hjärtats slag.

Hvem är hon väl, som här sin sång skall sjunga
för stadens främsta uti konstens värld?
Ett folkets barn hon är, den blyga unga,
och är ej hemma uti prål och flärd.

Och hon är blott en fattig nordisk flicka,
en ensam främling här i fjärran land,
och undrande de blåa ögon blicka,
och hennes kinder stå i purpurbrand.

Nu sjunger hon. Det blir så tyst i salen,
som då det klämtade till helgemål
från hemmets kyrka ner vid sjön i dalen,
där moderns kors inunder lindar står.

Hon sjöng om fosterlandet uti Norden,
de dunkla skogar och de höga fjäll.
Ej fanns ett bättre land på hela jorden,
ej boning tryggare än hemmets tjäll.

Då brast det loss uti mitt hjärtas fängsel,
det fuktades i dunkla ögonvrån,
och känslorna nu bräckte alla stängsel
för denna sångens hälsning fjärran från.

Den enkla visan var som vårens knoppar,
då drifvan smultit i mitt hemlands dal.
Ej skall jag hindra, att i stilla droppar
må lösas opp min längtans långa kval.

Hon var som fågelns sång i hemmets lunder,
som vågens svall i stilla sommarnatt,
och skogens ro i dagens heta stunder,
då drömmande jag i dess svalka satt.

Och stum jag hör, hur jublet mäktigt brusar
omkring den obekanta, när hon går;
det är som sommarvinden sakta susar
och jag vid barndomshemmets björkar står.

Haf tack, du unga, för din enkla visa,
den vemodsfagra ifrån fädrens dal!
Må andra sångens många konstverk prisa,
jag tvekar icke, jag har gjort mitt val.

* * *

Hur vi dock älska våra svenska minnen,
det svenska folk, dess saga och dess sång!
Dess bild vi gömma uti trogna sinnen,
den sent fördunklas under årens gång.
Den svenske viking än åt Vinland drager,
men ej med våld han vif och rike tager,
åt korad brud han bygger hem och härd.
Och här uti det nya framtidslandet
han brådskande ej sliter kärleksbandet,
som honom fäst vid gamla fäders värld.

Dock äfven här vi höra till de gamla,
i sekler redan svensken vistats här.
Då Washington sågs sina leder samla,
de voro med, de män från Delaware.
En svensk lät frihetsklockans jubel ljuda,
hon skulle manande till samling bjuda
de ättlingar från Fort Christinas borg
och nordens mör, för tro och dygder kända,
och modiga som fordom Värends Blenda
och ljufva, trogna som en Ingeborg.

En nordisk mö sågs stjärnbaneret sömma —
den äran har hon uti häfden kvar.
Men ej hon kunde där vid duken drömma,
hvad makt den fanan nu i världen har.

Och när i splitet unionen skälfde
och mörka planer fienderna hvälfde
och landets lif och frihet stod på spel,
från Ericsson man ej kan äran rycka,
att Monitor så vände stridens lycka. —
Och mången svensk i Lincolns här tog del.

Jag svensken såg, där präriens böljа rullar.
han röjde stig, han plöjde bördigt fält.
I ödemark, på urskogskrönta kullar
hur ofta han sitt enkla stockhus ställt!
Han svettades i grufvans dolda schakter,
på sjön han brottades med stormens makter,
och lugn han stod uti fabrikens dån.
Ej grottekvarnen kunde honom bryta,
om också kraften stundom ville tryta,
ty där var märg och järn hos nordens son.

Han vann dock icke blott med musklers styrka,
hans tankes blick var forskande och klar,
i lärda kall, det vill jag också yrka,
bland våra främste nu sin plats han tar.
I konst, i idrott ej han står åt sidan
för någon granne, uti slö förbidan
tryckt under mödans gråa hvardagsok.
Om tidens frågor honom lyster höra,
ej guldets klang blott fångat har hans öra,
ej självviskheten blifvit har hans gud.

Med heder bära vi vårt namn, det svenska,
och minnas gamla fäders kraft och dygd,
som patrioter, sanna, fosterländska,
vi dväljas under stjärnbanerets skygd.
Dock går en makt utöfver jordens slätter,
som utan miskund störtar land och ätter,
ett mänskolif för henne är ett grand.
Sig mången fana måst för henne sänka,
hur stolt den syntes i sitt zenit blänka, —
hon har ej hem, hon har ej fosterland.

För henne vissna jordens rosor alla,
hon paradiset till en öken gör,
palatser, städer till en grushög falla,
där ej ett ljud den hemska tystna'n stör.
Hon lyran slår ur matta sångarhänder
och kastar nyckfull krigets röda bränder,
förtorkar marken, att den ej ger bröd.
Hon rycker stjärnan från den vises fäste
och drifver sparfven ur hans trygga näste, —
förgängelse och död är hennes namn.

Hvad vore väl de fester, dem vi fira,
som ljufva hvilostunder på vår väg;
de minneskransar, vi åt snillet vira,
om lifvet vore slut på allt? Mig säg!
Om ofvan stjärnegatans rymder klara
vår själ ej får i ljusa stunder fara
och höra sången, som ej jorden hört?
Om vi ej kunna invid båren hoppas
att lifvets ros på själfva grafven knoppas,
och friden finns, den ingen skuld har stört?

Vi äro kristna. Omkring korsets fana
vi med förtröstan leden sluta må.
Hur stort det är att få det högsta ana:
att fjärran fadershus är när ändå!
Den Konungen, som vi med hyllning ära,
på blodig panna törnekrans ses bära,
men ingen vann en seger såsom han.
Och hvad vi fråga än och hvad vi lida,
skall anderösten hviska vid vår sida,
att ingen utan honom lycka vann.

SVENSK-AMERIKANSKA ELITKÖREN.

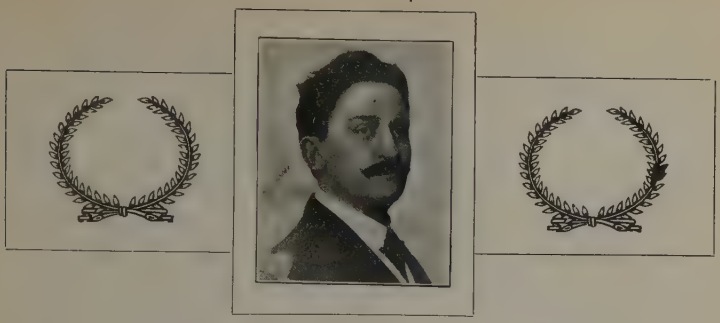

Svensk-Amerikanska Elitkörens Sverige-färd 1910.

Af dr Victor Nilsson.

”Så ha vi nått Malmö — Sverige — svenska hjärtan!” Detta var det utbrott, som ovillkorligen tvang sig fram hos Prärieblommans artikelförfattare, då han som korrespondent till ett par svensk-amerikanska tidningar skulle börja skildringen af Svensk-amerikanska elitkörens Sverige-färd sommaren 1910. Men det var ej första gången detta skedde. Redan år 1897 företogs en liknande sångarfärd till Sverige. Att eröfra nya världar har varit ungdomens och dådkraftens dröm i alla tider. Att eröfra den gamla världen för en ny, ett gammalt kärt fosterland för ett nytt, är en dröm af ovanligare art. Den var det Svenska Sångarförbundets i Amerika och vardt första gången under konung Oscars jubileumsår och andra gången nu i somras på ett vackert sätt förverkligad.

Behofvet att sjunga tyckes vara svensken medfödt; flera musikhistorici gissa på den snöiga götiska Nord som all manlig kvartettsångs urhem. Således ej att undra öfver att

svenska sångföreningar uppstodo i Amerika, så snart invandringen hit börjat taga större proportioner. Samma år som svenska kvartettsången för första gången eröfrade sig världsrykte vid utställningen i Paris, 1867, stiftades i New York en svensk sångförening, och flerstädes uppstodo vid samma period svenska manskörer och kvartetter i de städer, där den svenska befolkningen koncentrerat sig: i Philadelphia, Brooklyn, Boston, Chicago, Minneapolis och St. Paul. Idéen om sångarförbund är af medeltida tyskt ursprung. Den har med framgång upptagits af Amerikas tyskar, och dess förverkligande kröntes också med öfverraskande framgång hvad nordborna i Amerika beträffar. Till Sverige har idéen om sångarförbund och sångarfester fortplantats från Svensk-Amerika. Själfva orden *sångarförbund* och *sångarfest* ha från svensk-amerikanskt språkbruk upptagits i svenska rikspråket.

Det skandinaviska sångarförbundet stiftades i New York den 16 maj 1886 och skulle troligen ännu en lång tid bibehållit sin imponerande ställning, i alla fall till inemot det i nordlandens historia skickelsedigra året 1905, om det i tid följt de tyska mönstren äfven däri, att dela upp sig i underafdelningar eller kretsar; eller fastmera, om det ägt lyckan att som de tyska förbunden bestå af sångare af uteslutande en nationalitet. Då det första tvisteämnet af nationell natur uppkom, blef det genast slut med sammanhållningen, ohjälpligt slut. Vid årsmötet i New York i juli 1892 anmälde flertalet svenska sångföreningar sitt utträde ur förbundet, och tacksägelsedagen, den 30 november, samma år bildades i Chicago ett svenskt sångarförbund, hvilket nu med sin verksamhet omspänner hela det stora området mellan Atlanten och Klippiga bergen, uppdeladt som det är i två kretsar, och hvilket å Stillahafs-kusten har ett lofvande och dådfriskt dotterförbund. De bägge kretsarna, Österns och Västerns, fira hvart fjärde år sångarfest, omväxlande hvar för

sig och gemensamt, räknande sammanladgt ungefär 1,200 sångare och lika många lysande slag för svensk sång som sångarfester.

Det var under världsmötet i Chicago, 1893, vårt då helt unga Svenska Sångarförbund vann sitt första stora slag för svensk sång och musik, häfdande deras fägring och kulturella innebörd. Då var det också beslutet fattades att företaga en sångarfärd till Sverige. Öfverallt väckte idéen anklang, äfven om tvifvel uttalades om lämpligheten af dess genomförande för förbundet som ett helt. Förslaget att sända en utvald kör nedröstades den gången af den demokratiskt sinnade majoriteten. Dock visade det sig till sist, att det blef en utvald kör på 53 röster, en elitkör, såsom den i Sverige benämndes, som kom att resa, i så måtto att kärntrupperna af Sångarförbundets äldsta och mest blomstrande föreningar voro de mest manstarka medverkarna och visade sig i genomsnitt vara identiska med våra vokalt bäst begåfvade sångare. Verkställande kommittéen för färden utgjordes af Charles K. Johansen, ordförande, Gustaf Hallbom, sekreterare, Olof F. Nelson, kassör, dr Victor Nilsson, finanssekreterare och "talman", samt Wilhelm Dahlén, marskalk. Impressario i Sverige var arkitekten Magnus Dahlander, sånganförare var direktör John R. Örtengren, solist operasångaren Carl Fredrik Lundquist. En skildring af 1897 års sångarfärd faller icke inom ramen af denna artikel, men må det dock erinras om att den var ett verkligt triumftåg genom ett tiotal af Göta rikes städer och med tre storstilade konserter i Stockholm som afslutning på det hela. Till de allra flesta konserterna voro samtliga biljetter på förhand slutsålda, åhörarnas antal öfversteg vanligen 1,000, stundom 3,000 och närmade sig å Skansen 5,000 personer. Tidningspressens varma erkännande stod då som i somras i rätt proportion till det entusiastiska bifallet, hvilket kom till utbrott såväl under kyrkhvalfven som inom konsertsa-

longernas väggar. I Göteborg, hvarest den första konserten hölls efter en öfverfart från New York till Glasgow med Anchor-linjens ångare "City of Rome", repetitioner i sistnämnda stad och en andra kortare ångbåtsfärd med "Bele" af Thule-linjen från Granton, mottogs den svensk-amerikanska sångarskaran på ett i sanning storartadt sätt. Hjärtlighet och gästfrihet mötte oss öfverallt, särskildt dock i Helsingborg, Lund, Motala och Linköping, under det Stockholms sångarvärld och Sveriges årsälle drott, konung Oscar, gjorde turnéens afslutning synnerligen glansfull. Konung Oscar inbjöd oss ju till dejeuner å slottet, höll tal och sjöng och samtalade med oss. Svenska Kvartettförbundet och Bellmanskören hälsade oss med sång och Förbundet för Svenska Kvartettsångens Befrämjande öfverhöljde oss och vår dirigent mel lager.

Beslut om en andra sångarfärd till Sverige fattades vid Sångarförbundets konvent i Chicago i juli 1905 att äga rum sommaren 1909. Sedermera beslöts uppskjuta färden och den densamma föregående andra sångarfesten i New York till sommaren 1910. Vid urtima möte i Chicago af Svenska Sångarförbundets delegerade på hösten 1908 afgjordes detta definitivt, och till verkställande kommitté utsågos Olof Nelson, ordförande, dr Victor Nilsson, sekreterare, Ernst F. Nordström, kassör, Edward Molin och Gustaf Sundelius. Sedermera utnämndes John Osterman till biträdande kassör, sedan herr Sundelius afsagt sig uppdraget. Till dirigent valdes John R. Örtengren. Verkställande kommittéen engagerade Gustaf Holmquist som solist och Gustave Thalberg som impressario för färden.

Efter en i alla afseenden lyckad och lysande sångarfest i New York anträdde Svensk-amerikanska elitkören resan till Sverige med ångaren "Oscar II" den 9 juni. Det var denna gång afsiktligen en utvald kör, som skulle göra färden. Så var sångarkonventets beslut. Till direktör Örtengren hade

anmälningar från i det närmaste hundra sångare ingått, och det var med blödande hjärta denne grep sig an med det ömtåliga arbetet att reducera körens medlemskap till det af konventet stadgade "icke mer än femtio man". Man visste ju, att af rent praktiska skäl det icke skulle vara lämpligt att göra kören större, men här hade nu direktör Örtengren framför sig namnen på åtminstone nittiotre utmärkta sångare, alla på det varmaste rekommenderade af sånganförare och kamrater, och de allra flesta till sina röstresurser mycket väl kända af den man, som upprepade gånger beklädt posten som Svenska Sångarförbundets chefsdirigent. Därtill skulle de alla bildat en särdeles väl balanserad kör. Men här hjälpte inga böner, och med den verkställande kommittéen som rådgifvare företog Örtengren utsorteringsarbetet. Med solist, dirigent och på andra sidan hafvet tillstötande impressario och ackompanjatör blefvo vi fyrtionio man. Som ackompanjatör fungerade på utmärkt sätt först musikdirektör Dahl från Stockholm och sedermera, då denne på grund af förut ingångna kontraktsförbindelser måste förena sig med en annan turné, fru Mimmi Örtengren.

På repetitionerna i New York, hvilka voro lika talrika som grundliga, förnams det redan omisskänligen, att den sångartrupp, som blifvit utvald, verkligen skulle komma att göra sig förtjänt af benämningen elitkör. Det visade sig vara erfarna och röstbegåfvade sångare hvarenda man, liksom samtlige sångare också genom sitt uppträdande och sin hela hållning tedde sig som sansade, älskvärda och världsvana män. Disciplinen vid mötena var mönstergill, och så blef också körens uppträdande som ett helt från den dag, den första gången möttes för repetition å Teutonia Assembly Hall i New York, hvarest en talrikt besökt konsert gafs lördagen före afresan, intill den stund, då hemförlofningen skedde i Stockholm. Första tenorerna voro 15, andra tenorerna 8, första basarna 9 och andra basarna 13. Af dessa

sångare tillhörde 14 sångklubbar i Chicago, medan Greater New York, Minneapolis och Moline hade hvaredra 5 representanter, Rockford 4, Providence 3, Duluth och McKeesport hvardera 2 samt Bridgeport, Hartford, New Haven, Lynn och Denver hvardera 1.

Att ombord å "Oscar II" allt upptänkligt gjorts för vår trefnad, därför hade nog i första hand konsul A. E. Johnson i New York sörjt. Sångarskaran med damer upptogo större delen af andra klass, och å alla klasser var det naturligtvis öfverfylldt, och många voro de, som omöjligt kunde få plats, utan fingo taga annan ångare. Någon vidare starkt begränsad klass-skillnad förspordes för öfrigt icke ombord. "Oscar II" var den gången en flytande stad med en enda stor och glad familj som befolkning. Så enades till exempel första söndagen ombord första och andra klassens passagerare om gemensam gudstjänst i den förstnämndas salong, vid hvilken elitkören utförde flera sångnummer. Senare drog kören ned å mellandäck att biträda vid gudstjänsten där, och låg slik fosterländskhetens och tacksamhetens stämning i luften där, att sedan gudstjänsten var förbi, sångarna dröjde kvar för att gifva den ena sången efter den andra. Vi andra- och förstaklassare gåfvo hvardera en konsert för välgörande ändamål med villig samverkan af alla talanger. Sista söndagen ombord sjöngo vi åter å mellandäck, men det var af en mycket sorglig anledning. En stackars sjuk landsman, som med sin syster var stadd på återfärd till närkingsk fädernebygd, hade icke krafter att, som ämnadt, fullborda resan. Sedan hans från smärtorna frigjorda ande lämnat stoftet, vigde en svensk pastor det åt hvilan, och vi sökte förhöja högtidligheten för den sörjande med vår sång.

Det var en i det hela angenäm öfverresa. En dag hade vi storm, förstås — det har man nästan alltid på Atlanten — och det var alltibland väl regnigt och ruskigt, men det borde våra mindre sjövana sångare, sångerskor och pianister varit

tacksamma för, ty då var sjögången i proportion alltid mindre. "Oscar II" visade sig vara en präktig sjöbåt med särdeles jämn gång och ovanligt ringa vibration eller buller på grund af maskinerna. Hytterna voro rymliga och luftiga, maten god och riklig och servering samt uppassning och bemötande i allmänhet särdeles tillfredsställande. Kapten Hempel gjorde den danska sjömansklassen all heder, ty i hans person uppträdde enkel värdighet, humanitet och älskvärdhet i den lyckligaste förening.

Om vår oceanresa och uppehållen i Norge och Danmark skulle mycket kunna sägas, om blott tid och utrymme medgåfve. Allt sedan vi nådde europeiska farvatten, lyste sol och måne på vår färd, om nätterna i trollskt, förryckande midsommarljus. Och så fort har "Oscar II" aldrig förr plöjt vågen. Vi nådde skotska kusten vid dagsljus, Kristiansand vid dagsljus och kunde segla nedför Kristianiafjorden vid dagsljus. I Kristiansand mötte svenska konsuln Due med fru, hälsande oss sångare från det kära svenska hemlandet och öfverlämnade en vacker bukett till fru Olof Nelson från Chicago, körpresidentens maka. I Norges hufvudstad mötte oss lika hjärtligt svenska konsuln Aspelin, som gaf direktör Örtengren en härlig rosbukett. I Kristiania foro vi rakt upp till Holmenkollens praktutsikt öfver stad och fjärd och hade i dess turisthotells matsal en "knagende god" repetition. Men offentligen sjöngo vi aldrig en ton, förrän vi nådde Malmö hamn och togo törn mot den svenska fosterjorden. I Köpenhamn voro vi högst trefligt inlogerade och inkvarterade å Grand Hotel Nilson vid Holmbergsgade, och ett dygn tillbragtes ytterst angenämt i "den dejlige Kongens Bye", där Glyptotekets och "Thorwaldsens" hvitskimrande marmordrömmar tjusade oss och Tivolis nöjen ej heller försummades. Kristiania duger, men Köpenhamn är "etwas besser". Men bäst, härligast af allt är dock det Sverige, Sverige, Sverige vi sjöngo om, och vid hvars trogna

hjärta nu våra hjärtan ändtligt åter skulle slå i jublande fröjd.

Då vi med ångaren "Gylfe" närmade oss Malmö ståtliga hamn vid femtiden på e. m. den 22 juni, mötte oss en öfverväldigande syn. Vår egen ångare, flaggbeprydd från stäf till akter, hade i Köpenhamn förberedt oss på festlig flaggning; fyrskeppet utanför Skånes hufvudstad låg där höljdt af flaggor. Men nu sågo vi en festsmyckad stad öppna sina vida, kärliga armar mot oss för att famna hela Svensk-Amerika. Ty som vi och vår sång stodo för er alla, så var Malmö mottagande så omfattande och storslaget, att det blef en välkomst på hela Sveriges vägnar.

De långa hamnkajerna voro fyllda af tusenden och åter tusenden af människor, och emot oss tonade sången ur hundra strupar, härliga svenska röster, i Josephsons "Vårt Land". Och "Fader" Berg, Lundastudentkörens dirigent, Lundaakademiens kapellmästare och äfven pappa för manssången i Malmö, förde an. Och så hurrarop, dem vi besvarade, hvarpå vi stämde upp Lindblads "Dalkarlssång" så friskt vi bäst kunde, ehuru gråten satt i halsen på många och tårar skymde de flestas blickar.

Så skedde landstigningen, sedan stadsfullmäktiges ordförande, lektor Edvard Lindahl, med några hjärtliga ord hälsat oss välkomna, såsom ordförande också å festkommittéen. Omedelbarligen tågade alla sångare, värdar och gäster, upp genom festsmyckade gator och torg till Karl X Gustafs staty, där vi alla gemensamt sjöngo "Hör oss, Svea" och "Björneborgarnes marsch", omväxlande ledda af Pappa Örtengren och Fader Berg. Det ekade i torget, det gamla, minnesrika. Kära släktingar och anförvanter, vänner från Amerika, som flockats hit, medlemmar af de sångkörer, som besökt oss därute, drogo nu af med oss, ehuru tiden var kort, ty kl. 7:30 skulle konserten börja i Petri-kyrkan, Malmö ståtliga, ärevördiga, men i sin härliga arkitektur evigt ungdomliga ka-

tedral. Och vi måste i stärklinnet och våra mer eller mindre tillskrynklade frackkostymer först.

Konserten? Ja, hur vi sjöngo, det fick ju Malmö-pressen döma om, men vi kände oss imponerade af den härliga katedralen med skyhöga götiska hvalf och spetsbågsfönster och den väldiga publik, som fyllde skeppen. Akustiken var vidunderligt känslig och mäktig på samma gång. Vi fingo förnimmelsen af att här kunde sång göra sig gällande, om det verkligen var sång, och därför gjorde vi vårt bästa, eldade till nya ansträngningar af den varma stämning af förståelse, som mötte oss, trots det vi undanbedt oss applåder i detta sedan sekler åt gudsdyrkan helgade rum. Programmet upptog af svenska sånger "Hör oss, Svea", "I natten", Örtengrens "Vårstämning" och "Hemlängtan", "Stridsbön", "Hälsning till hemlandet' och Kühns "Aftonfrid" samt på engelska "Annie Laurie" och "Spring Song" af Franke. Mest af allt slog dock an "Björneborgarnes marsch", sjungen extra och i enlighet med den af direktör Örtengren häfdade, individuella uppfattningen.

Vår solist Gustaf Holmquist gjorde ett ytterst fördelaktigt intryck. Konstnärligt ackompanjerad af musikdirektör Dahl föredrog han vackert och vårdadt Wagners "Aftonstjärnan", Schuberts "Allmakten" och Körlings "När stjärnehären blänker", sparande kanske mer än nödvändigt på alla starka tonansatser och därför så mycket mera intagande alla musici af facket genom den lugna behärskningen af sitt jättelika röstmaterial.

Hvilken animerad fest i Kungsparkens restaurant sedan! Tydligen var "all mat i Skåne" ställd till de festande sångarnas, gästers som värdars, förfogande, ty då bordet upprepade gånger afätits, inbars ideligen nya läckerheter. Alla sångare i Malmö voro där och ett stort antal af stadens mest ansedde och märklige män, samtliga omhuldande sina Amerika-gäster på det mest hjärtevinnande och flärdfria sätt.

Lektor Lindahl höll ett varmt, kärnfriskt och begrundansvärdt tal till gästerna, minnande om att de nu stode på uråldrig germansk kulturgrund, Skåne, alla svears, göters, daners, nordmäns, teutoners urhem. Direktör Örtengren svarade vältaligt å sångarnas vägnar, tolkande den kärlek till Sverige, som oemotståndligen drager alla dess ättlingar till det kära hemlandet. Svårt är att i främmande land bevara det malmklingande språket, och därför hade vi gripit till sången.

Den amerikanska kören sjöng flera af våra roliga sånger, såsom "Old King Cole" och "Kentucky Babe" samt "Fiskarvals från Bohuslän", arrangerad af Josef Hagström i New York. Till och med den sitsnämnda, den vi aldrig hört förrän vid sångarfesten i New York i maj, och den vi blott haft ett par tre repetitioner på, gick med glans och framkallade jubel och de mest smickrande omdömen om den svensk-amerikanske arrangören från de mest kunniga af närvarande musici.

Vi sjöngo också flera svenska sånger, men bäst af allt var det dock, när alla närvarande sångare slogo sig tillsamman och stämde upp gång på gång under Örtengrens ledning.

Utanför i Kungsparken sutto tusentals personer vid småbord. Alla glasdörrarna stodo vidöppna, och att all sång gouterades, det förnams tydligt nog på de dundrande applåderna därutifrån.

Ett hjärtligt hälsningstelegram till Amerika-sångarna, afsändt af operasångarna Martin och Anna Oscàr, upplästes och hälsades med jubel.

Som sångarna dagen därpå skulle sjunga i Lund på matiné, skedde uppbrott från den präktiga festen för gästernas räkning tämligen tidigt, men för sent dock för att minnet någonsin skulle kunna glömmas af ett enda af dess tacksamma "föremål".

Det begränsade utrymmet tillstädjer icke en skildring af

enhvar stad, enhvar festlighet, men efter minnesalbumets skisser måste dock en och annan skildring meddelas såsom typisk i och för sig eller för hela den oförgätligt vackra färden, hvars marschruta här i öfversikt meddelas: Malmö, Lund, Eslöf, Landskrona, Helsingborg, Halmstad, Vernamo, Jönköping, Norrköping, Stockholm, Gefle, Falun, Kristinehamn, Karlstad, Uddevalla, Göteborg, Borås, Vexiö, Karlshamn, Ronneby, Karlskrona, Kalmar, Oskarshamn, Vestervik, Linköping, Motala, Örebro, Vesterås, Stockholm.

Vårt segertåg genom Sveriges bygder tedde sig för oss sångare som ett ständigt och mäktigt växande crescendo beträffande hjärtlig och frikostig gästfrihet. Rättare vore väl att säga, att mottagandet öfverallt var lika enastående generöst, men att våra värdar i enhvar stad förstodo att variera programmet på slikt sätt, att minnet från hvarje kvarstår såsom något unikt och oöfverträffligt i sitt slag.

Hur vi efter en lyckad eftermiddagskonsert i Lunds domkyrka firade midsommar, kan ej gärna med tystnad förbigås.

Med Lund var förr allt hvad student- och akademilif öfver hufvud heter i ett ord utsagdt, hvad det skånska lärdomssätet beträffar. Nu är det icke så mera, ej sommartiden åtminstone, ty då får den som sagt A också säga B, och detta B står för Bjärred. Lundaborna och kanske fler kalla det "Sveriges Trouville". Bjärred (tämligen gissningsvis tolkadt som provinsialform af svenska ordet "Berget") ligger nämligen vid hafsstranden, och här bada herrar och damer samman i glädtigt, sorglöst sällskap.

Synd att ösregnet skulle hindra oss från att bese parken och badstranden vid Öresund och komma ett väldigt antal fyrverkeripjäsers affyrande och majstångsdansen att inhiberas. Men det blef icke desto mindre en härlig dag med många präktiga öfverraskningar.

Sedan eftermiddagskaffe intagits i societetssalongens stora sal under sång och glam, röjdes borden undan och dansen

begynte. Det var mest svenska danser och folkdanser, men också den i Sverige mycket gouterade Boston-valsen, som dansades. En hel mängd småttingar i nationalkostymer från skilda orter, de där från en balkong bevittnat välkomstscenen, togo ifrigt del i ringdanserna och lekarna.

Rätt som det var fick man kallelse till supéen, och nu blef det att troppa af till matsalspaviljongen i ösregnet ett godt stycke bort i parken. Bland honoratiores märktes utom "Fader" Berg den allvarligt enkle rektor magnificus, professor Jönson och den liflige och glade professor (Janne) Rydberg, den världsberömde astrofysikern, hvilken om blott ett par månader skulle blifva den ende representanten för Nordens universiteter vid astronomi- eller rättare astrofysiska kongressen i Pasadena, Cal.

Efter den magnifika supéen samlades man för kaffe, som serverades i societetshuset under särdeles animerad stämning. Sång, mer sång, och åter sång. Vi sjöngo, studenterna, bland hvilka märktes flera i Amerika välkände och omtyckta sångare, sjöngo, och vi sjöngo alla gemensamt. Till sist steg "fadern" upp på en stol och gjorde ett studentikost, med amerikansk slang späckadt, men dock varmt och allvarliga strängar anslående anförande, i hvilket han hjärtligt tackade oss för sist. Så trädde "Janne", numera medicine licentiaten och praktiserande läkaren Lundblad fram ur ledet och höll ett varmt och högstämdt tal från sångare till sångare, från svensk till svensk. Vid dess slut öfverlämnade han å Lunds Student-sångförenings vägnar ett utmärkt vackert sidenbanér till Svensk-amerikanska elitkören. Under guldskriften: "Hör oss, Svea, moder åt oss alla" synes bilden af den ärevördiga Lunda-dômen, omslingrad af dedikationsorden. Det var under stark rörelse vi mottogo gåfvan, så betecknande därför att det just varit Lundasången, som kommit att blifva mest entusiasmerande och eggande för oss svenska sångare i Amerika. Körens ordförande, Olof F.

Nelson från Chicago, tackade i hjärtliga ordalag för minnesskänken, och vi besvarade de käcka "Lundapågarnas" hurrarop med andra klingande diton.

Från Helsingborg, i hvilken vackra och gästfria stad vi trifts utmärkt, företogo vi söndagen den 26 juni på morgonen med privat ångare en utfärd till Sofiero. Vi hade underlagt oss alla de stora städerna i Malmöhus län. Nu gällde att med vår sång intaga skånehertigen och hans gemål. Måhända lyckades vi, men säkert är, att vi blefvo betydligt "nedkärade" allesamman i det kungliga lustslottets älskvärda herrskap.

Det var en härlig vandring från stranden upp genom parken, lummig och starkt kuperad som den var. På uppkörsplanen åt landsidan ställde vi upp oss, och Sveriges kronprins och kronprinsessa blefvo strax synliga, åtföljda af de små "prinsapågarna" Gustaf Adolf och Sigvard jämte uppvaktning. Vi sjöngo "Vårt land" af Josephson, och då vi utbragt ett lefve för Sveriges kronprins, kom den unge fursten fram på terassens lägre afsats och tackade enkelt och hjärtligt. "Nu skall jag be min fru komma ned", sade skånehertigen, och den blonda och ståtliga prinsessan Margareta, klädd i en svart, men luftig sorgdräkt (på grund af farbroderns, kung Edwards, nyligen timade frånfälle), med blonda lockar, ögon gråblå, röda kinder och ett vinnande leende, steg jämte sin gemål ned ibland oss, bägge skakande hand med hvarenda en af oss. Och hjärtligt och lätt sampratade bägge med oss, sedan vi sjungit speciellt en sång för kronprinsessan, "Annie Laurie". Vi sjöngo en tredje, "Dalkarlssång" af Lindblad, och stego därpå upp på terassen och in att bese slottet, hvilket skedde rätt grundligt under det höga herrskapets egen älskvärda och tvånglösa ledning. Särskildt beundrade vi från salongen och biblioteket den härliga utsikten öfver Öresund. I det senare rummet stodo stödda mot panelen ett tjogtal af kronprinsessans talangfulla skis-

ser i olja med ämnen hufvudsakligast från Sofiero och Stockholm med omnejd.

Kronprinsessan, som själf talade svenska ogeneradt, vackert och klingande med knappt ett spår af utländsk brytning, förmådde "prinsaglyttarna" att själfva afgifva förklaring om att de voro äkta skåningar och svenskar. Bägge voro mycket söta, prins Gustaf Adolf en smula blyg, prins Sigvard synnerligen munter och pratsam. I den förtjusande matsalen — enkelt svenskt, hvitmåladt möblemang mot mörkröda tapeter och draperier — låg en flygmaskin i miniatyr på ett bord. Det var en ännu oförsökt leksak, men kronprinsessan frågade, om de verkliga icke voro ganska vanliga hos oss. Vi svarade att ännu var så ej fallet, hvarpå kronprinsessan framkastade, att om en tio år de borde kunna blifva det. Vi gingo in härpå och lofvade komma åter om tio år i flygmaskin, hvilket framkallade ett hjärtligt skratt från kungliga intervjuerskans sida. Kronprinsen talade rätt mycket med åtskilliga medlemmar af kören, förfrågande sig om deras födelseort, sysselsättning o. s. v. Till sist måste vi ju gå och sjöngo ute på planen "Hör oss, Svea". Kronprinsen talade ännu några hjärtliga ord till oss alla med tack för att vi hälsat på honom och gjorde sig därpå med hela sin familj till pris för våra amatörfotografer, hvilka fingo ett fasligt göra att inrikta sina kameror.

Så troppade vi af nedför de bokklädda höjderna. Men som vi märkt, att kronprinsparet gått ut mot sjöfasaden för att vinka oss af, stannade vi på en öppen plan och sjöngo "Soldiers' Farewell". Då vi kommit ombord, sågo vi slottets flagga hissas upp och ned till afskedshälsning, och på stranden stod det älskvärda kronprinsparet, som tillviftade oss ett sista farväl. Att vi ifrigt besvarade dessa hjärtliga hälsningar med flaggsignaler och mössviftningar, behöfver knappast tilläggas. Vi foro åter in till Helsingborg och vidare med tåget till Halmstad, medförande de allra angenämaste

intryck af Sofiero och dess unga furstliga herrskap, ett minne som sent skall blekna.

Vi observerade alla ett fenomen, som konstant yttrar sig, än hos en och än hos en annan medlem af kören. Den lilla hvisselpipan ger en morgon från sig ett gällt anskri, och man ser den ifrågavarande sångarens ansikte förvandla sig. Det blir som förklaradt; och dess ägare ter sig i allt som en ny människa. Han gastkramar kamraterna, medan hans leende mot dem blir så mjukt, så mjukt och rösten sammetslen i alla lägen. Och så kommer det ur honom oemotståndligen förr eller senare: vi närma oss hans hemstad! Där har ni hela förklaringen. Han är i extas, det är allt, och i detta salighetstillstånd förblir han icke allenast den dagen, utan ibland flere, flere dagar därefter.

I detta tillstånd försattes vår präktige ordförande, Olof F. Nelson, då vi närmade oss Halmstad. Se, det är nu så, att sångaren ju städse tycker, att hans stad måste öfvergå alla andra, som vi gästat. Han tycker det på förhand, hela tiden vi äro där och länge, länge efteråt. Men Halmstad var också härligt, genomgående härligt med en präktig konsert och en dito fest samt med utfärder till lands och sjös i stadens natursköna omgifningar.

Hvad är nu att säga om Stockholm, nordens stad bland städer? Jo, förtjusande var det där från början till slut, trots att det regnade ideligen i två dagar, just de dagar, som vi skulle som bäst ha sett oss omkring i dess bedårande omgifningar. Men våra konsertdagar i Östermalms kyrka den 30 juni, å Skansen den 3 juli och den betydelsefulla 4 juli voro, äfven hvad vädret som hvad allt annat beträffar, oförgätligt vackra dagar.

Vårt mottagande vid Centralstationen var storartadt med sång af Svensk-amerikanska sällskapets käcka sångkör under direktör Assars ledning och tal af dr Lagerholm. Då tiden för konserten var inne, funno vi Östermalmskyrkans stät-

liga rotunda till trängsel fylld af en väntansfull publik. Akustiken är härlig, och detta blef oss en god hjälp i denna musikaliskt pröfningsrika och afgörande stund. Men slaget vanns med heder och verklig glans. Bifallet blef från "I natten" intill slutet ett ständigt växande crescendo, och ehuru flera extranummer inlagts, blef det dock ej tillräckligt. Efter konsertens slut måste vi om och om igen in. Mer än en gång hade vi tagit på öfverrockarna, men måste af med dem igen, ty publiken vägrade gå hem och ropade ideligen på mera.

Vår andra stora seger i Sveriges hufvudstad vunno vi å Skansen söndagen den 3 juli. När vi svensk-amerikaner sjöngo å Skansen för tretton år sedan, beräknades den stora friluftspubliken till omkring 5,000 personer. Denna gång uppgick den till 14,000. Och dagen var strålande vacker, hvarför det var intet under, att dr Hazelii väna skapelse tedde sig som ett Sverige med alla stammarna samlade, äfven de förskingrade. Skansens många folkliga nöjen njöt man af hela dagen, under det kungliga flottans musikkår, den mest populära i Sverige, gaf upprepade konserter på eftermiddagen under direktör Erik Högbergs eminenta ledning. På aftonen kl. 7—8 gaf Svensk-amerikanska elitkören sina konserter på Orsakullen.

Själfva höjden hölls som fridlyst område, men alla de gångar, som från olika håll utmynna vid dess fot, voro tätt packade med oöfverskådliga människomassor, hvilka efter hvarje nummer upphäfde en bedöfvande bifallsstorm. Det låg en underbart bärande stämning i luften, som gaf sången vingar utöfver dessa tusenden, som stodo så tysta, nästan andaktsfulla, medan vi sjöngo.

Festerna i Stockholm voro lika talrika som charmanta, men en skildring af dem alla tillåter icke utrymmet. Den första hölls på Hasselbacken på inbjudan af en hel del bemärkta hufvudstadspersonligheter, bland hvilka främst öfver-

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRERS ARBETEN:
Borgen. Berglandskap från Colorado. Efter en oljemålning af prof. Birger Sandzén.

ståthållare Robert Dickson, som också presiderade vid festen. Vid den andra, också å Hasselbacken, under auspicier af Sällskapets för Svenska Kvartettsångens Befrämjande och presidium af dess ordförande, öfverintendenten kammarherre Buren, utgjorde den världsbekante lutsångaren Sven Scholanders närvaro och uppträdande en superlativt gouterad surpris. Bland fester af mera enskild art förtjänar särskildt att nämnas den middag, som Publicistklubben gaf å Grand Hotel för kollegerna från fjärran Amerika med damer, sällsynt fin, vacker, hjärtlig, som den var. Vid middagen presiderade på ett högst ämabelt sätt redaktör Harald Sohlman, Publicistklubbens ordförande.

Måndagen den 4 juli var för oss en bemärkelsedag af första storleken. Vi skulle ju uppvakta Sveriges monark i kungaborgen och fira Förenta staternas frihetsdag i Stockholms skärgård. Uppvaktning och utflykt voro satta till samma timme, klockan half 11. Det hade förutsetts, men af vissa praktiska skäl föredrogs en modifikation framför officiellt tillkännagifven ändring. På slaget tio marscherade elitkören upp till slottet i vanliga sommarkostymer. På Lejonbacken voro ett par tusen personer samlade för att se vårt antågande, men de försvunno i ett huj för att i tid kunna möta oss på borggården. Vi samlades i norra hvalfvet och gingo från borggården upp i västra flygeln, mottagna af konungens förste hofmarskalk samt minister Lagercrantz. Amerikanske ministern i Stockholm var icke i staden för tillfället, ity han i de dagar lär ha hemrest på feriebesök till Amerika.

Vi eskorterades in i Hvita hafvet och samlades i sångfylking i salens öfre ända. I dennas midt voro en del fåtöljer framsatta, hvilka dock aldrig kommo till användning.

Ett par minuter senare inträdde konung Gustaf genom samma dörr, genom hvilken vi kommit. Konungen var trots sin nyligen öfverståndna sjukdom jämförelsevis duk-

SV.-AM. ELITKÖRENS TJÄNSTEMÄN:

Dr Victor Nilsson, sekr., O. F. Nelson, ordf., Ernst F. Nordström, kassör.
John R. Örtengren, dirigent. Gustav Holmquist, solist.
Gustave Thalberg, impressarie.
Edward Molin, bitr. sekr. John L. Osterman, vice kassör.

tig till hullet, men såg en smula tärd ut till anletsdragen. Innan kung Gustaf hunnit närma sig, uppstämde vi "Ur svenska hjärtans djup." Konungen tackade direktör Örtengren och skakade därpå hand med hvarenda en utaf oss, görande vänligt förfrågningar om namn, sysselsättning o. s. v. Minister Lagercrantz presenterade medlemmarna af körens styrelse, till hvilka frågor om företagets detaljer gjordes. Till Gustaf Holmquist framställde konungen, som mycket väl erinrade sig hans namn, en begäran att få höra honom sjunga. Vårt första nummer blef därför Witts "I natten" med Holmquist i solot. Konung Gustaf hörde på som en, den där njuter af och förstår sång, och utan flärdfullt poserande, enkelt och uppmärksamt. Därpå sjöngs "Björneborgarnes marsch." Konungen komplimenterade oss varmt, förklarande att bättre sammansjungning får man ytterst sällan höra, och att han aldrig hört "Björneborgarnes marsch" sjungas så tilltalande, vackert och kraftigt. Efter att ha hjärtligt tackat oss för vårt besök bad konungen oss medföra en hälsning hem till alla våra landsmän i Amerika med försäkran, att Sveriges folk och dess konung aldrig skola upphöra att med intresse följa all vår id och all vår sträfvan. Konungen uttalade sin ledsnad öfver att hennes majestät drottningen blifvit förhindrad att närvara, såsom afsedt var. Till sist drog sig konungen något tillbaka, men lät tillkalla direktör Örtengren och ordförande Olof F. Nelson, till hvilka båda han öfverlämnade Vasaordens riddartecken.

Vi sjöngo ytterligare ett par sånger och höjde på direktör Örtengrens uppmaning ett fyrfaldigt lefve för Sveriges konung. Sedan kung Gustaf med uppvaktning lämnat salen, troppade vi åter ned på borggården, och omgifna af tusentals svensk-amerikanska och stockholmska vänner sjöngo vi där flera sånger. Konungen syntes närma sig ett af fönstren i sin enskilda våning, själf öppnade han det och stod

lyssnande där intill sista sången och ett fyrfaldigt lefve för Sverige förklingat.

Det minnesrika besöket, vid hvilket konung Gustaf gifvit oss så många bevis på huldhet och sympati, kröntes med en sista grace. Sångarna ombådos styra kosan ned genom Logården, hvilken del af slottet sedan urminnes tider endast beträdts af kungliga personer och deras likar samt kunglighetens och statens gäster vid utomordentliga tillfällen. Genom de vackra trädgårdsterrasserna stego vi ned till den lilla ångbåten, som tog oss öfver till Nationalmuseums trappa och den där väntande i flaggskrud höljda ångaren "Express."

Vädret var härligt, och dagen blef därför makalös. Svensk-amerikanska sällskapet visade sig som outtröttligt älskvärda och omtänksamma värdar, och fjärde juli-stämningen och Stockholms skärgårdsnatur gjorde resten. Middag serverades ombord, och sedan färden gått ända ut till Sandhamn i hafsbandet, åts supé å sommarrestaurangen i Vaxholm. Ingenjör Gustaf Svalling, Svensk-amerikanska sällskapets ordförande, höll det präktiga festtalet, och arkitekt Verner Melinder talade mycket vackert för kvinnan. Amerikanske generalkonsuln i Stockholm, mr Winslow, höll ett briljant humoristiskt tal på engelska och skånska, sedan han utbragt skålar för konung Gustaf och president Taft. På talen svarade elitkörens ordförande och sekreterare, under det direktör Örtengren med varmt tack ledde oss i sång.

Skada att ej här i detalj få skildra vårt eröfringståg från Stockholm mot norr genom Gästrikland, Dalarne och Värmland till Bohuslän och Göteborg.

Festen å Grand Hotel i Gefle, hvarest flertalet sångare voro inkvarterade, måste räknas till de mest lyckade, vi varit med om. Den var nästan uteslutande för sångare och honoratiores. Primus inter pares i bägge dessa klasser var Gefleborgs läns höfding, landshöfding Ström, en synnerligt hjärtlig, glad och angenäm man med norrlänningens lifliga in-

telligens och själf på sin tid en af O. D:s mest bemärkta och dugande sångare. Landshöfdingens hälsningstal var i hög grad sympatiskt, käckt och till hjärtat gående samt framkallade med ens den glädtiga stämning, som blef den bärande för hela aftonen. Ett synnerligen sakrikt, formfulländadt och glänsande tal var det, som hölls af rektor Hillström, också på sin tid framstående O. D:ist, hvilken berörde det uppsving, manssången såsom ett enande element på de senare åren tagit i Sverige, men på samma gång prisande den svensk-amerikanska kören, därför att den så starkt häfdade kvaliteten på kvantitetens bekostnad i fråga om sång.

Utanför stora festsalen hade hundratals människor samlat sig å balkonger och verandor, och å gatan nedanför stodo tusentals fler. Landshöfding Ström vardt helt glad, då det hördes på sångarna, att de gärna ville sjunga några sånger gemensamt för mängden, sedan bägge körerna först sjungit några nummer för hvarandra. Slutet blef, att allmän utmarsch ned å gatan ägde rum, och där sjöngs det starkt och mäktigt den ena sången efter den andra.

För nedresan från Uddevalla till Göteborg hade vi förhyrt ångarn "Albert Ehrensvärd", och det blef en den skönaste färd utan tilläggsplatser genom Bohusläns mångbesjungna, af oss också i "Fiskarvalsen" prisade skärgård.

Inseglingen till Göteborg var lika ståtlig och dito dito mottagandet af tusentals människor — borgmästare, honoratiores, sångare, journalister och f. d. svensk-amerikaner i spetsen — som år 1897. Samma minnesgoda kamrater från Sverige, Amerika, eller bägge landen, täflade om att öppna för oss brodersfamnen, sedan sång från ångaren, besvarad med sång från stranden, kommit hjärtan att svälla, ögon att tåras. Detta präktiga mottagande för tretton år sedan, vid minne af hvilket vi värmt oss alltsedan, nu förnyadt!

Sedan kören först konvojerats till Hotel Savoy, så i vagnar förts å promenadtur genom Göteborg och dess omgifningar

och till sist iklädt sig den sedvanliga högtidsdräkten för aftonens konsert i Betlehemskyrkan, drogo vi ned til John Ericssons staty vid Kungsportsavenyen, hvarest en stor krans med band i de svenska färgerna upphängdes som en aktningsgärd från oss sångare åt den störste svensk-amerikanens minne. Vi sjöngo först "Integer vitæ", hvarpå professor Lundström höll ett högstämdt minnestal öfver John Ericsson. Efter att ha sjungit "Hör oss, Svea" och "Star Spangled Banner" tågade vi så genom de ofantliga människomassorna, som samlats omkring stoden, till Betlehemskyrkan.

Efter den till trängsel besökta och entusiastiskt applåderade konserten begåfvo vi oss till Lorensberg, i hvars öfre restaurangvåning festen skulle hållas under Svensk-amerikanska sällskapets egid. Där satt man till bords i den stora festsalen. Hvilken lysande församling! Tillförordnade borgmästaren, dr Peter Lamberg, tronade vid hufvudbordet, samme soignerade sångveteran som vid vårt besök för tretton år sedan. Där ser man professor Otto Nordenskjöld med fru, där dr Gustaf Ekman med fru, där hoffotografen Aron Jonason, där O. D:iten Päkka (Torsten Person) och ett otal andra bemärkta män och kvinnor inom Göteborgs och Sveriges odlingslif. Dr Lamberg höll välkomsttalet, och senare talade kyrkoherde Pehrson, nyss återkommen från Amerika, och öfveringenjör Hammar, Svensk-amerikanska sällskapets sekreterare, för Amerika.

Hvilken genomfin societet är icke den i Borås, hvilket genomsvenskt och vackert rådhus den på sista decenniet så hastigt uppblomstrande staden byggt sig, och hvilket stadshotell med en praktvåning, den knappt Stockholm har ett motstycke till! Och Vexiö sedan! Hur smålänningarna kunna vara älskvärda, lifliga och glada, i dessa stycken fördelaktigt täflande med värmlänningarna! Och att den bästa mat och dryck serveras i Karlshamn, är visst ingen tillfällighet, ty den socialt och musikaliskt tongifvande världen där af man-

kön förstår intet så väl som att gladt och sorglöst festa. Jo, en sak till förstår den exceptionelt, och det är att uppehålla ett utsökt artigt och förekommande värdskap. Karlshamns stora öfverraskning för oss var musikdirektör Söderberg, organist i stadens kyrka, kompositören af "Fågelns Visa" (Där satt en fågel på lindekvist) och mången annan älsklig romansvisa. Direktör Söderberg befanns, likt åtskilliga andra celebriteter, vara en enkel och ofantligt anspråkslös man. Till vår ordförande öfverlämnade direktör Söderberg fem manskvartetter, tillägnade svensk-amerikanska elitkören.

Då vi ångade in på stationen i Ronneby stad, möttes vi af två män, som på det ömmaste skulle komma att vårda sig om oss under vårt korta, men oförgätliga brunnsbesök. Den ene var borgmästare Flensburg, som med en vältalighet, den där blott kunde jämföras med hans fryntlighet, hälsade oss välkomna. Den andre var major von Heidenstam, kusin till den store författaren och Ronneby brunns intendent, hvilken blef vår pappa med ens. Hvilken tjusning att få tagas om hand af de flinka badgummorna vid badanstalten! Kallt eller varmt karbad eller duscher och "plunge", allt efter behag, men det var lika fullt ett furstligt mottagande af vattenkaskader och flinka omklappande händer. När allt var klappadt och klart, stodo vi festskrudade, redo att börja middagskonserten i brunnssalongen.

Efter konserten bjödos vi — som vanligt — på en "enkel smörgås", hvilken — som vanligt — utgjordes af en lukullisk måltid med smörgåsbord, flera rätter och den härligaste Madeira till desserten. Våra kära värdar, borgmästaren och majoren, talade värmande till oss, och vi svarade med sång. Ett oratoriskt mästerstycke, genomandadt af högstämd fosterlands- och stamfrändekärlek, var det tal, som hölls till oss af biskop Tottie från Kalmar, hvilken var en af brunnsgästerna och, som han sade, därför förhindrad att närvara vid den stundande konserten i Kalmar.

Festen å Karlskrona stadshotell var i flera afseenden ganska enastående bland de många som höllos till vår ära. Till en början gåfvo de skilda försvarsgrenarnes uniformer en färg och omväxling åt taflan, som var något nytt. Vidare syntes damerna vara i ovanlig grad talrika och charmanta, och till sist blef det verklig bal, den första vi varit med om. Kustartilleriets musikkår var placerad å stora salens läktare, och sågo medlemmarna i sina luftiga uniformer ut som flottans gossar.

Då man vid den splendida supén hunnit till desserten, tog grefve A. Wachtmeister, Blekinge läns höfding, till orda, på det hjärtligaste önskande de "frejdade gästerna" välkomna. Landshöfdingen, en särdeles ämabel representant för den Wachtmeisterska ätten, förklarade, att Sveriges folk vore stolt öfver den rangplats bland invandrarna som de utflyttade landsmännen i Amerika förvärfvat. Sedan kaffe under fortsatt musik serverats i Lagerlunden å hotellets borggård, återvände man till stora salen, där t. f. borgmästare C. G. Ewerlöf nu talade för gästerna. För den på grund af trötthet vid festen frånvarande solisten, Gustaf Holmquist, talade chevaleriskt nog major Fallenius.

Med tystnad nödgas vi förbigå en skildring af Kalmar, churu dess minnesrika slott, dess imponerande domkyrka och det hjärtevärmande mottagande, som där bereddes oss, än leker i hågen. Hvilken härlig färd med ångaren "Jarl" genom Kalmar sund med stiftstaden å ena sidan, å den andra Öland med Borgholms storståtliga slottsruin och den hafsomsköljda Jungfrun. Den kunde blott öfverträffas af den vi omedelbart efter det angenäma besöket i Oskarshamn med samma ångare anträdde vidare till Västervik genom en af de vackraste af Sveriges många skärgårdar, Tjust härads.

Den småländska gästfriheten i Oskarshamn stod ej tillbaka för den i Vexiö oss bevisade, men hos de kungliga östgötarna och dessas grannfolk nerkingarna fick den prägel, ity dessa

respektiva läns höfdingar presiderade vid festerna i Linköping och Örebro.

En annan person, som jämte landshöfding Nordström väsentligen bidrog att göra festen i Örebro angenäm, var ingenjör Scholander. Vi hade i Stockholm hört och beundrat Sven Scholander. Nu kom turen till den yngre brodern att fängsla oss. Hr Scholander föredrog på rent mästerligt sätt en mörkt tragisk skotsk ballad och ett par genomroliga svenska visor och blef föremål för formlig ovation från sina åhörares sida. Torkel har betydligt mera röst än Sven, en med den äldre broderns fullt jämbördig föredragskonst och en om möjligt än mera härligt klingande luta än denne.

Festen å det praktfulla stadshotellet i Västerås blef en af de mest storslagna, animerade och lyckade af alla dem, som hållits till vår ära. I direktör Edström, f. d. svensk-amerikan och kommitterades ordförande, ägde den en "toastmaster", som förstod sin sak, och det ypperligaste af material hade han till sitt förfogande. Först talade landshöfding Wersäll enkelt, hjärtligt och manligt. Därpå följde minister Lagercrantz med ett blixtrande kvickt och elegant tal, i hvilket han berörde det hjärtliga vänskapsförhållandet mellan honom själf och de svensk-amerikanska sångarna. Bland öfriga talare märktes redaktör Durang och toastmastern själf. På landshöfdingens och minister Lagercrantz' tal svarade körens ordförande med värdighet och värma.

Ett intermezzo af oförgätlig skönhet inträffade under festen. Vi hade afslutat den finfina supén, då det spordes, om vi ej ville hugna de utanför bidande folkmassorna med en sång. Det ville vi gärna och samlades genast vid fönsterna. Därifrån erbjöd sig en imponerande anblick. Hela det stora torget nedanför var packadt med folk, och där hade det tyst och troget stått i väntan, medan vi frossat på mat, vin, tal och sång. Vi sjöngo ett tag med alla fönster öppnade, men så funno vi det bäst att marschera ned till mängden för att

af denna höras bättre. Vi möttes med jubel vid ankomsten och gåfvo sång på sång. Detta var den största stenkyrka, vi sjungit i, ty torget var stensatt och husen vid detsamma af sten. Ofvan var himmelens höga hvalf, och i den stilla natten lät sången mäktig och stark som aldrig förr. Under en storm af tacksamhet från våra tallösa åhörares sida drogo vi oss tillbaka upp i hotellet. Fem minuter senare stod det stora torget, nyss proppfullt af mänsklighet, totalt tomt och öfvergifvet.

Påföljande morgon skedde afresan till Stockholm med ångaren "Västerås". Himlen var mulen, men Mälaren var dock vidunderligt fager att skåda med dess otaliga lummiga öar och holmar, med dess härliga strandpartier och sund. Västerås, ett af de ljusaste minnena från vår färd, försvann långsamt och dröjande från vår syn. Då vi nådde Strängnäs, regnade det bra, men den ståtliga domkyrkan reste sig likvisst så majestätiskt upp öfver den pittoreska lilla staden. Då vi närmade oss Kungshatt, klarnade det upp, och då vi omsider nådde Riddarholms-kajen, sken solen klart. Vi möttes af K. F. U. M.-körens kommitterade, hvilka eskorterade oss till Hotel Excelsior. I detta splitternya, tidsenliga och vackra hotell funno vi oss snart på ett furstligt sätt installerade. Excelsior ligger vid Birgerjarls-gatan, Stockholms nya stora boulevard, och kan således icke heller till läget öfverträffas.

Till konserten i Östermalms kyrka hade samlats öfverfullt hus. Och vi sjöngo af öfverfyllda hjärtan. Då som ett af slutnumren extra gafs "Till mitt hem" af Kromer, var i sångarskaran intet öga torrt, och direktör Örtengren stod där och anförde med tårar sipprande ned för kinderna. Jo, så kändes det!

K. F. U. M.-körens fest för oss efteråt var originell, spirituell, fin. Den inleddes med en gymnastikuppvisning af intressantaste slag i K. F. U. M.-byggnadens underjordiska

våning. Sedan intogs läcker supé i den s. k. Norrlandssalen. Det hjärtliga välkomsttalet hölls af bankdirektör Odencrantz, K. F. U. M.-körens så nobelt representative ordförande, hvarpå musikdirektör Lindkvist, körens dirigent, föredrog en af hans dotter, fröken Märta Lindkvist, skrifven stämningsfull dikt. Öfverste Melander, hela K. F. U. M:s ordförande, och lektor Plank, K. F. U. M.-körens hedersordförande, höllo bägge anslående tal, den senare med tack för körens mottagande under Amerika-färden 1906. Till sist höll den illustre N. P. Ödman från Öregrund ett blixtrande kvickt kåseri på vers i form af en bordvisa, till hvilken alla de närvarande på lektorns uppmaning sjöngo refrängen. Visan utgjorde en eloge för elitkören och särskildt för dess sex däri namngifna och "inrimmade" stöttepinnar. Elitkörens ordförande hembar gästernas tack, hvarpå hela den superande skaran, som sjungit flera sånger gemensamt, drog upp till den "roofgarden", som finnes å Hotel Excelsiors tak, den första i sitt slag i Stockholm. Här serverades kaffe, och snart ljöd sång på sång från den i akustiskt hänseende utmärkta hörntornspaviljongen. Vi svensk-amerikaner började, K. F. U. M.-kören förenade sig sedan med oss, och till sist sjöng den sistnämnda mjukt, vackert, vårdadt och fylligt den ena sången efter den andra. Vi hade kunnat sitta där hela natten lyssnande till slik sång. Den härliga festen, en den värdigaste afslutning, vi svensk-amerikaner kunnat önska oss på hela vår färd, tog dock som allt skönt en ände.

Söndagen den 24 juli var uppgörelsens dag, och den förflöt lugnt och tillfredsställande. Vår trofaste, pålitlige kassör, Ernst F. Nordström, hade med hjälp af biträdande kassör John L. Osterman nästan till sista detalj afslutat räkenskaperna. Dessa visade visserligen ingen nettobehållning, ty omkostnaderna för en sångarfärd som vår äro ofantliga, men som inkomsterna varit efter svenska förhållanden furstliga, fingo vi dock en hel del af våra personliga utgifter betalta.

Till konung Oscars jubileumsfond för lungsiktigas vård beslöt kören skänka 500 kronor. Vidare uppdrog den åt sin verkställande kommitté att gifva impressarion hr Gustave Thalberg en dyrbar minnesgåfva som tack för god vakt. Med stor värma hembar kören sitt tack åt enhvar af verkställande kommittéens medlemmar. Känslornas vågor började nu gå höga, och vid ordförande Olof F. Nelsons och direktör Örtengrens afskedsord bröto de öfver fördämningarna, och de rara svensk-amerikanska gossarna, som med jämnmod burit icke allenast en hel del små förtretligheter, utan också stora strapatser och en exempellös framgång, tryckte med dimmiga ögon hvarandras händer eller föllo gråtande som barn i hvarandras armar.

Vid half sex-tiden samlades svensk-amerikanska elitkören till en sista måltid samman å Operakällaren, den enda fest, vid hvilken den själf spelat rollen af värdar. Gästerna nu voro värdarna från gårdagen, bankdirektör Odencrantz, byggnadsingeniör Östlihn, järnvägstjänstemannen Efraim Lindberg med flera, K. F. U. M.-körens främste, samt dr Karl Högberg, sekreterare inom Förbundet för Svenska Kvartettsångens befrämjande. Efter middagen serverades kaffe å terrassen, och så bröt man upp för att mottaga ännu en sista gästfrihetens grace af de outtröttliga K. F. U. M.-herrarna, en härlig tur i "bil" rundt Söder, Djurgården, Östermalm och Vasastaden.

Vid svensk-amerikanska elitkörens slutmöte konstituerade den sig som permanent organisation med samma tjänstemän att kvarstå till dess nästa möte, som blir vid den svenska sångarfesten i Minneapolis år 1914.

"Från hvarje ort, vi besökte, och där vi sjöngo, står i minnet en liflig hågkomst af angenäma bekantskaper och samkväm samt af otaliga bevis på gästfrihet, välvilja och uppskattning, ehuru blott i Göteborg och Stockholm ett mera officiellt mottagande bereddes oss. Svenskt sällskapslif och

svensk gästfrihet likna skogarna och ängarna där hemma; de bilda sin egen fina, säregna arom." Så skref PRÄRIEBLOMMANS artikelförfattare efter sångarfärden 1897; och det vore orättvist mot dess härliga minnen att säga, att mottagandet i Sverige under den nyss förflutna sommarens sångarfärd var varmare eller hjärtligare, än det var för tretton år sedan. Men det var mera organiseradt, mera samladt. Det kulturella samförståndet mellan hemmasvenskarna och svensk-amerikanerna har ju på dessa tretton år så högst väsentligt uppklarnat och innerliggjorts, till stor del just tack vare Svenska Sångarförbundets i Amerika vackra och outtröttliga sträfvan. Den personliga kännedomen och vänskapen är ju nu så mycket större, än den var då. Som afslutning torde kanske den tacksamhetsadress, jag på elitkörens uppfordran uppsatte, och som af dess verkställande kommitté riktades till Sveriges folk, få ytterligare tolka, hvad här menas:

"Genom pressen önskar Svensk-amerikanska elitkören till allmänheten i de städer, vi besökt under vår oförgätligt härliga konsertturné genom södra och mellersta Sverige, uttrycka vår tacksamhet.

Vi hade hoppats på hjärtlighet och välvilja, men mottagandet i enhvar stad har vida öfverträffat allt, hvarom vi kunnat drömma. Hvarje samhälle har välkomnat oss genom sina yppersta representanter. Landshöfdingarna i sex län ha med hjärtlighet hälsat oss. Sveriges konung och dess kronprinspar ha besvarat vår hyllning med kärliga hälsningar till de forna landsmännen i främmande land. Och vi ha sjungit i konungaborgen och på torgen, öfverallt mötande kärlek och förståelse för sträfvandena att bevara svenskheten i sinne, håg och hjärta. Vi veta väl, att allt detta gällt ej oss blott, utan i än rikare mått de två millionerna stamfränder därute i Amerika. Men djupt rörda och tacksamma äro vi öfver dessa bevis på kärlek och sympati och stolta öfver att ha ansetts värdiga att föra slika budskap mellan grenar af

vår folkstam, dem hafven, lifvet, skilt åt, men dem kärleken håller oupplösningen förenade.

För de tallösa uppoffringar af tid, arbete, medel, som gjorts för vår räkning, äro vi ytterst känsliga, men stå helt och hållet oförmögna att gälda dem med annat än uppriktig tacksamhet.

Till Sveriges press, som med entusiasm invarslat vår hitkomst, med aldrig tröttnande intresse följt oss på hvarje steg af vår färd och med sakkännedom och välvilja bedömt vår sång, rikta vi särskildt ett varmt tack för den oegennyttiga hjälp den så redobogen lämnat oss, att nå fram till svenska hjärtan."

MORGON.

Af dr Mauritz Stolpe.

På insjön små böljor och stigar gå
bland speglar af lugnaste vatten,
och inne i vikarna löjor slå,
och vattarna flyta på ytan blå,
och björkarna hvita i djupet stå
kring holmen i svinnande natten.

Den heliga tystnadens väkter fly
i halfdunklets söfvande stämning,
och morgonens tidiga timmar gry,
bebådande dagen, som nalkas ny,
med skiftande fägring i himlens sky
och frihet från tankens fördämning.

Aurora med finspunna trådars flor
beslöjar den vindstilla fjärden
och purprar den strand, där konvaljen gror,
där hundraårs ek växer jättestor,
dit fiskaren, nöjd med sitt notvarp, ror
och sjunger sin lofpsalm på färden.

Och solen åt årbladets pärlestänk
och förstäfvens yrande droppar,
åt daggen på hvitmålad ekas bänk
och rostig, men fjällsilfrad kättinglänk
förlänar af bländande guld en skänk,
likdelad åt tårgjutna knoppar.

Och jublet från hemkomna sångarpar
på sväfvande, stigande vingar
bland skyar i högrymden, blå och klar,
där drillen är kärlekens ömma svar
på ton, den mot djupet och höjden far,
i nyrandad vårmorgon klingar.

Har du lyssnat i den tysta sommarnatten,
när som månen stiger röd upp öfver dunkla vatten.
har du längtat höra syrsans sång?
Jag har gjort det, ack, så mången gång,
uppå ljungheden, den öde, vida,
under parkens träd, där skuggor bida.
Syrsans sång är hennes saga, äfven min,
kanske, broder, känner du den ock som din.
Intet nytt det är, hvad syrsan talar,
lika gammalt såsom jordens berg och dalar,
i ett kretslopp rullar tidens hjul,
masken endast, som vi bära, mindre ful.
Allt förändras, dock för alltid blir detsamma,
syrsan säger sig från muserna härstamma —
är ej detta gammalt nog för dig? —
Hör nu sagan, som hon sjöng för mig.
En gång syrsor voro mänskobarn i världen,
deras hjärtan blott för känslor voro härden,
offren för sitt eget hjärtas grymma slag,
demoners rof, men gäster ock i gudars lag.
De lärde aldrig så, de lärde aldrig spinna,
förstodo lika slätt att ägodelar vinna,
de glömde stundens kraf för blommors doft
och trodde sig alltjämt för mer än stoft.
De sågo jordens skönhet, himlens under,
förnummo gudomen i bäckens sorl, i åskans dunder.

de ville tolka, hvad som blicken såg,
och allt förborgadt, som i själen låg.
De ville skapareld från själfva Zeus rycka
och nämnde detta som sin enda lycka,
men kände vanmakten uti sin hand
och bojan, hvilken dem vid jorden band.
Så hände, museрna uti Olympen sågo dagen,
ack, sångarfolket kände genast dem på dragen
och trodde dem sin egen släkt,
de glömde allt vid dessas vingars fläkt,
förgäto att sig själfva uppå jorden nära,
de ville endast museрna sin hyllning bära
och sjöngo utan ro och rast
en jubelsång, tills deras hjärta brast.
Men deras skuggor trifdes ej i Plutos salar,
som syrsor återvände de till jordens dalar
och sjöngo sorglöst än på samma sätt,
likt sedan tidens början gjort dess ätt.
I sommarnattens frid ostörda få frambära
sitt lof, är det af jorden de alltjämt begära;
när solens kyss blir mindre varm,
bortföres syrsan dock vid dödens arm.
Väl tycks, att syrsans saga sorgligt klingar,
men, broder, minns dock, att hon äger vingar,
det sinnebilden är af upphöjd själ,
men aldrig var af jordens träl.
Hvad mer, om denne *icke vet att syrsans toner pris,*
blott någons hjärta däraf funnit glädje eller lisa.
Är detta lön ej, broder, nog för dig?
En högre har jag aldrig önskat mig.

Ekon från jubelfesten.

Af dr Gustav Andreen.

Från presidentens kontor vid Augustana College blickar jag ned på Ericson Park; öfver den jämna planen har bredt sig ett höstligt och nästan ödsligt utseende.

Men i ett nu försvinner denna syn. Se, arbetare samlas och timra snabbt ihop den väldiga jubelsalen! Träden och gräsvallen ikläda sig sin vackraste grönska. Från alla håll komma högtidsklädda skaror, som skänka lif och rörelse åt boulevarden och läroverkets mark. Vänner från hvarje del af Amerika, ja, från fäderneslandet, hälsa hvarandra med öfversvallande glädje, den stora salen fylles till sista plats med en festfirande skara, från orgeln brusar musiken, lyftande allas sinnen på mäktiga vingar uppåt mot ljuset, och med jublande tunga sjunga de församlade:

Hela världen fröjdes Herran
tidigt och af hjärtans grund!
Kommen ifrån orter fjärran,
I, som stån i hans förbund.
Träden fram med lust och fröjd,
sjungen Gud i himmelshöjd.

Ja, minnet af denna femtioårsdag skall lefva friskt ibland oss, så länge deras hjärtan slå, som deltogo i dessa festligheter; ty det låg en stämning öfver allas sinnen, djupare, skönare, än någon af oss hade vågat vänta. Vid själfva början af festligheterna tonade klockors klang i öra och hjärta, det var helgmålsringning i Svensk-Amerika, och man manades till tacksamhet inför all god gåfvas gifvare.

På aftonen af första dagen i festen hade precis femtio år förflutit, sedan våra fäder samlades för att gifva form åt vår kyrkliga verksamhet i Augustana-synodens stiftande. I april 1860 hade dessa fäder beslutat att i Guds namn bilda en egen synod och grundlägga ett eget läroverk. I Jefferson Prairie, Wisconsin, en landtförsamling, belägen tolf mil norr om Rockford, Illinois, samlades den 5 juni 1860 de gamla svenska nybyggareprästerna, tolf till antalet, och församlingsdelegaterna, nio till antalet, till sitt och vårt första synodalmöte; till detta möte kommo därjämte sex norska präster med fem församlingsombud; åtta kandidater prästvigdes vid synodens första sammanträde. Med ledning af Uppb. 2: 1—7 predikade dr T. N. Hasselquist öfver ämnet: *Vårt arbete, vår fara och vår seger.* Den svenska delen af Augustana-synoden bestod vid denna grundläggningstid af fjorton pastorer samt trettiosex församlingar med 3,747 kommunikanter.

Huru tedde sig läget, då samma synod sammanträdde femtio år efteråt? Vi hinna ej angifva tillväxten år efter år, utan vilja endast låta slutsummorna tala. Under detta halfva sekel har pastorernas antal förökat sig till 625, församlingarnas till 1,124, kommunikanternas till 166,983; det äldsta läroverket har nu en ring af nio dotterskolor omkring sig; samtliga elevantalet belöper sig till 3,153. Vidare skåda vi som en frukt af synodens verksamhet åtta barnhem, tre sjukhus, två diakonisshem, två immigranthem, fem ålderdomshem, fyra hem för unga kvinnor, ett inre missionshem;

hemmissionen bedrifves med kraft på många fält, i Indien och Kina har synoden ett tjugutal hednamissionärer, äfven i Porto Rico verka flere. Församlingarnas, inrättningarnas och missionernas samtliga budget uppgick förlidet år till $1,767,204. Vid jubelsynoden hade hvarje pastor rösträtt, likaledes en delegat från hvarje församling; ifall alla gjort bruk af denna rättighet, hade jubelsynoden utgjorts af 1,749 röstägande medlemmar. Ett samfunds andliga kraft kan dock

Augustana College och Teologiska Seminarium.

ej mätas vare sig med antal eller med medel; och med tacksamhet mot Gud kände och erkände vi alla vid vårt jubelfirande, att han under detta halfva sekel varit med oss i verksamheten, att han i sin nåd brukat våra fäder och oss som medel till sitt rikes utbredande och till själars frälsning; och se, detta var det stora tacksamhets- och jubelämnet!

"De gamles fest" kallades denna första kväll af vårt jubileum. Framme på estraden samlades de äldste ibland oss, de äldste af dem som kommit till oss från hvarje del af

Amerika. Dessa gråhårsmän och gråhårskvinnor, som under ett verksamt lif burit dagens tunga och hetta i uppbyggandet af vårt Sion, voro den aftonen synodens, ja, hela vårt folks hedersgäster. Med en af tacksamhet buren rörelse blickade de tusental, som fyllde jubelsalen, upp till dessa ålderstigna.

Först sedan vi samlats på estraden, kom aftonens ordförande att tänka på att ett namnupprop borde äga rum, som skulle påminna om det ursprungliga upprop, som skett på just den dagen femtio år förut. Dr Forsander skyndade sig midt under programmets utförande villigt hem efter det första synodalprotokollet. Om detta upprop, som ej var på förhand planlagdt, skrifver prof. J. Mauritzson i *Augustana:* "Så reste sig dr Andreen och uppmanade den äldste nu lefvande synodalsekreteraren, dr Forsander, att läsa 1860 års synods namnlista. Under andlös tystnad företogs namnupproppet. Namn nämndes efter namn, utan att något svar hördes. Man kunde ej värja sig för intrycket, att det ena namnet efter det andra bars uppåt, högre och högre, tills det nådde en annan lyssnande skara, 'den stora hvita skaran', och att det däruppe ljöd ett jublande, men för oss ohördt: *'Ja, — ja, — vi äro med.'* Det är svårt att säga hvilket som var mest gripande: tystnaden efter de flesta namnen eller de tre — endast *tre* — ja-svaren, som hördes från dr Norelius, dr Peters och mr Erlander från Rockford. Under djup rörelse, som kväfde mer än en röst, sjöngs: *Bergen må vika och högarna falla.* Det var för alla de närvarande en oförgätlig stund." —

Denna sång, *Bergen må vika,* hade valts som en påminnelse om att dr Hasselquist vid den första morgonbönen vid aprilmötet 1860 uppläste Esaias' 54:de kapitel och i sina anmärkningar särskildt dröjde vid den 10 versen: "Ty bergen skola väl vika och högarna falla; men min nåd skall icke vika från dig, och mitt fridsförbund skall icke förfalla, säger Herren, din förbarmare." —

Bland de namn som upplästes vill jag nämna endast deras, som tidigast kommo från fäderneslandet: L. P. Esbjörn, T. N. Hasselquist, Erland Carlsson, O. C. T. Andrén och Jonas Swensson. Vårt läroverks tredje president, dr O. Olsson, anlände till Amerika med sina Lindsborg-värmlänningar år 1869.

Af dem, som studerade vid vårt läroverk för femtio år sedan, voro nu endast tvenne med, dr A. W. Dahlsten och

Jubilee Hall.

kapten Joseph Osborn; på estraden var ock grundläggarens, prof. L. P. Esbjörns, efterlefvande maka, som stått vid hans sida under dessa tidiga mödans dagar.

När dr Norelius, synodens president, själf en af grundläggarna, tog de andra två, som voro med på första synodalmötet, och ledde fram dem, reste sig de församlade som en man för att visa dem sin vördnad och sin kärlek. "Här står kvarlefvan af den första synoden", yttrade dr Norelius, "pastor G. Peters, som är blind, så att han ej kan se eder i denna

stora församling, och lekmannen J. Erlander, som är döf, så att han ej hör ett ord af denna jubelfest, samt jag, som väl ser rätt stark ut ännu, men som känner, att det nalkas mot slutet."

Genom dessa mäns närvaro stodo vi i förbindelse med banbrytarna och de tidigaste dagarna af vår historia som ett svensk-amerikanskt folk och som ett kyrkligt samfund. Underligt, ja, som en Guds ledning kändes det, att den som längst af alla vistats i Amerika och som varit med från allra första början af vår verksamhet (från 1850), nämligen dr E. Norelius, ännu, 77-årig, med kraft kunde sköta presidentämbetet i synoden. "Han är ju som en af de gamla patriarkerna", sade rector magnificus från Uppsala-universitetet till mig, och alla kände vi oss glada däröfver, att denne ålderstigne höfding genom sin personlighet på ett lefvande sätt sammanband oss, som nu firade halfsekelsjubileum, med grundläggningens dagar. Han var för oss vid denna jubelfest den ledande och centrala gestalten.

Den tacksamhet, som den aftonen visades dessa äldre, var ett uttryck af den känsla vi i hela vår synod hysa mot dem, som under många svårigheter upptagit arbetet på hvar sin ort för befrämjandet af det värf Gud gifvit oss. Det var ett barnens innerliga tack till fäderna, därför att de väl vårdat det andliga och fosterländska arfvet. "Hvad fäderna påbörjat vilja vi föra framåt, det de grundlagt vilja vi genom Guds nåd befästa", denna föresats läste man som i en öppen bok i de församlades strålande anleten.

Denna femtioårsfest betydde mera för stärkandet af enighetskänslan emellan vårt folk och våra ledare i hvarje del af Amerika, än vi kunna ana. Hit hade man samlats från alla delar af landet, från Puget Sound till Florida, från Maine till Texas; de svenskrika staterna i norra Mississippidalen voro naturligtvis väl representerade. Här träffades gamla vänner, som kanske ej fått tillfälle umgås med hvar-

andra alltsedan de voro skolkamrater tillsammans. Denna gång kunde de olika klasserna hafva "reunions", kamratmöten, och vid många af dessa saknades ingen nu lefvande medlem. Hur många gemensamma minnen återupplifvades ej, huru många erfarenhetsrön kommo ej på tal! I den stora synoden, af hvilken hvarje pastor denna gång åter som fordom var själfskrifven medlem, och i hvilken hvarje församling, huru liten den annars månde vara, hade representationsrätt, kände alla, att de hörde hvarandra till. Det hela tedde sig som en storartad tillämpning af Pauli ord: "Vinnläggen eder att hålla andens enhet i fridens band; en kropp och en ande, såsom I ock kallade ären uti ett eder kallelses hopp, en Herre, en tro, ett dop, en Gud, och allas vår Fader, hvilken är öfver eder alla, genom eder alla och i eder alla." Vi kände i sanning, att Gud gifvit oss ett gemensamt arbete att utföra i och, vi säga, för detta stora land.

I hela Amerika hade denna vår femtioårsfestlighet dragit till sig ej ringa uppmärksamhet. Till synodens del af jubelfirandet hade nästan hvarje lutherisk synod i detta land sändt sitt ombud. Bland dessa märktes ärevördiga män, ledare i arbetet för Guds rikes befrämjande ibland oss. Ej minst hjärtliga voro de hälsningar, som kommo till oss genom de norska och danska ombuden. Uti allt detta visade sig ock en frändskap, som kommer att blifva allt mer betydelsefull under årens lopp. På vår lärdomshärds jubeldag uppträdde representanter både för den omfattande lutherska högre skolverksamheten i Amerika samt för de amerikanska colleges och universiteten ej blott i Illinois och närgränsande stater, utan ock för de äldsta universiteten i landet. Så kommo hälsningar från Harvard universitet, från Yale, Columbia, Princeton och många andra, som visade det stora erkännande dessa skänka åt det af svensk-amerikanerna uppbyggda och af dem med ifver omfattade högre skolarbetet. Konferenslärоverken, som ju ofta benämnas Augustanas dotterskolor,

FRÅN AUGUSTANA COLLEGE OCH SYNODENS 50 ÅRS-JUBILEUM.

Tre af hedersgästerna: guvernör Adolph O. Eberhart samt biskopen och biskopinnan von Schéele.

framförde första söndagens eftermiddag sina varma lyckönskningar till Alma Mater. Vi förstodo, kanske djupare än någonsin förut, att i denna krets af amerikanska lärdomssäten hafva vi vårt särskilda viktiga värf att utföra, vår insats att göra i uppfostringsproblemens och vetenskapsfrågornas rätta lösande.

Denna samhörighetskänsla sträckte sig ock, som naturligt och nödvändigt var, äfven till fäderneslandet. Välkomna gäster anlände från fosterjorden ej blott för att visa, att man "där hemma" kände sig i allmänhet intresserad för det värf svensk-amerikanerna under detta halfva sekel utfört, utan ännu mera för att bära ett personligt vittnesbörd om den blodsgemenskap, som förefinnes emellan fäderneslandet och oss, när det gäller både vårt folk och vår kyrka. Ömma och oslitliga äro dessa band, som förena oss med det land, där våra fäders vagga stått, med den kyrka, som fått fostra släkte efter släkte af dem, som gått före oss, till dess nybyggarna öfverförde det heliga arfvet till ny jord och nya förhållanden. Utan denna direkta och personliga hälsning från det gamla hemlandet hade vår femtioårsfest varit alldeles ofullständig. Det historiska sammanhanget skulle ej hafva kommit till sin rätt, och minnet af huru vi genom Guds ledning äro barn af reformationens moderkyrka skulle ej ställts så klart och lefvande för oss. Dessa gästers från Sverige närvaro utgjorde därför ett moment i vårt festfirande, som vi ej utan oersättlig förlust för oss själfva hade kunnat undvara.

Den svenska kyrkans representant var den af oss alla kände och vördade biskop K. H. Gez. von Schéele, som äfvenledes bragte en hälsning från hans majestät konung Gustaf V. Biskop von Schéele har tvenne gånger förut besökt oss i Svensk-Amerika och kom nu på synodens enhälliga begäran och inbjudan såsom dess hedersgäst. Ingen i vår historia har som han vetat att sammanlänka fädernas hjärtan med

barnens och skapa en varm, innerlig förståelse emellan moderkyrkan i fäderneslandet och dotterkyrkan i Amerika. "En Herre, en tro, ett dop, en Gud", är äfven här det schibbolet, som jämte vår gemensamma härkomst gör oss till fränder på ömse sidor Atlanten. Med djupaste intresse har biskop von Schéele följt med oss i vårt arbete och vår utveckling, med ifver har han uppväckt en djupare förståelse af vårt värf i det gamla fäderneslandet. Han har satt kronan på verket, därigenom att han hjärtligen lärt älska svensk-amerikanerna och vår svensk-amerikanska kyrkliga verksamhet; detta har han själf betygat, och bakom orden har legat en värma och kraft, en månhet om vårt bästa, som uppväckt en djup och vördsam kärlek för hans ädla personlighet. Med glädje har han därför åtagit sig det besvär, som är förknippadt med rundresebesök i våra vidt skilda församlingar och samhällen. Och nu under jubeldagarna förhöjde han vår festlighet genom högstämda tal, genom sin predikan, genom de varmt framburna hälsningarna från Sveriges kyrka, konung och folk, och genom sitt aldrig sviktande intresse i alla förhandlingarna. Hälsningar nådde oss ock genom honom från allmänna lutherska konferensen, som omfattar äfven Tyskland, från Sveriges biskopar, från allmänna svenska-lutherska prästkonferensen, från Borgå (Finland) domkapitel, från läroverksstyrelsen, från svensk-amerikanska sällskapet, och, "last but not least", vid sin uppvaktning hos president Taft i Washington bad denne honom framföra en personlig hälsning till de festfirande i Rock Island. Äfven på denna färd följde biskopinnan von Schéele med sin man, delande med honom resans alla svårigheter, men ock med honom delande intresset för det folk hon besökte och mottagande dess tacksamma erkänsla. Vi känna alla till det afgörande inflytande herr biskopen utöfvade med afseende på framgången af den insamling, som för några år sedan utfördes i Sverige till förmån för Augustana College. Som

FRÅN AUGUSTANA COLLEGES OCH SYNODENS 50 ÅRS-JUBILEUM:

Sv. luth. kyrkan i Moline.

Sv. luth. Zionskyrkan i Rock Island.

ett nytt bevis både på sin varma kärlek för oss svensk-amerikaner i vår sträfvan samt på sitt uppskattande af våra behof vid det gemensamma läroverket, delgaf biskop von Schéele mig, att han i sitt testamente förordnat, att hela hans stora boksamling skulle skänkas till Augustana College and Theological Seminary; på min begäran tilläts det mig att kungöra denna värdefulla donation vid vårt läroverks afslutningshögtidligheter (commencement). Ej under, att den församlade folkmassan, som kände sig som mottagare af denna frikostighet, reste sig som en man för att därmed betyga en tacksamhet, som de ej i ord kunde uttrycka. Genom herr biskopens initiativ blef ock en filial af Jerusalems-föreningen stiftad här under synodalmötet.

En storartad heder visade oss Uppsala universitet, i det att denna nordens åldriga högskola som sin representant sände oss dess rector magnificus, den frejdade vetenskapsmannen, författaren och litteratur-historikern professor Henrik Schück. Som f. d. professor vid Lunds universitet hade han ock utsetts att vara dess ombud vid vår jubelfest. En glädje var det för mig att bjuda denne min förre lärare från min Uppsala-tid välkommen till Augustana Colleges femtioårsfest. Rector magnificus Schück var ock en af de första, som i Sverige intresserade sig för samlandet af de medel vi som läroverk mottagit under namnet af OscarII:s professur, och jag har låtit underrätta mig, att han var den, som skref det upprop med afseende på samlandet af denna fond, som genom pressen ställdes till det svenska folket; nu var det min förmån att på Augustanas mark frambära ett helt folks tacksamhet till honom såväl som till biskop von Schéele för hvad de gjort för detta företag. På första dagen af sin vistelse här höll herr rektorn i läroverkets väl fyllda aula en vetenskaplig föreläsning öfver ämnet: *En viktig brytningstid i Sveriges äldre historia.* Följande dagen framfördes de officiella hälsningarna från universiteten. De skönt illustrerade perga-

ment, hvarpå dessa voro skrifna, skola med andra sådana finna en plats i vårt bibliotek. Professor Schücks tal visade en djup förståelse af svensk-amerikanerna och de problem, de äro kallade att lösa. Han citerade dessa ord från profeten Jeremias:

"Byggen hus, däruti I bo kunnen, planteren träd, där I frukt af äta mågen.

Tagen eder hustrur och föden söner och döttrar, gifven edra döttrar män, att de måga föda söner och döttrar.

Föröken eder där, så att I icke varden få.

Söken den stadens bästa, dit jag hafver låtit bortföra eder, bedjen för honom till Herren, ty då den väl går, går ock eder väl."

"Dessa ord", tillade rektor Schück, "gälla ock eder. Må ni söka det landets bästa, där ni nu ären. Bedjen för dess väl, men glömmen dock icke, lika litet som israeliterna vid Babels strömmar, det hemland, som en gång var edert och edra fäders. Och må Augustana College blifva just den punkt, där Sverige och Amerika träffa sammans och förenas, Augustana Conciliatrix, en fosterländsk högskola, men för de bägge fosterland, som svensk-amerikanen äger: det stora, nya, utvecklingsrika land, som blifvit hans, och det gamla hem, där hans förfäders ben hvila, och öfver hvilket minnenas sol dock alltid skall stråla."

Banbrytarna i vår synods historia, som samlade vårt folk ikring korsets evangelium, voro svenska prästmän. Från *Allmänna svenska prästföreningen* hade också sändts ett ombud, som, åtföljd af sin för vårt värf intresserade fru, hälsades med glädje både i våra församlingar och vid vårt jubileum, nämligen kyrkoherde Per Pehrsson från Göteborg. Genom sitt sympatiska uppträdande och sina fosterländska ord kom han våra hjärtan att slå raskare än vanligt; det var hemlandstoner, som nådde oss i hans föredrag. Väl kände han till vår historia och kände sig hemma ibland oss; han

var ock den, som å konsul Oscar Ekmans vägnar hade förmedlat öfverlämnandet af Gustaf Adolfs bild som en gåfva till alla våra ungdomsföreningar, och genom honom hade inbjudningen kommit till Augustana-synoden att sända en representant till invigningen af det Lützen-kapell, som konsul Ekman låtit uppföra på den plats, där hjältekonungen stupat i striden för vår tro. Kyrkoherde Pehrsson bragte äfven en hälsning från *Riksföreningen för svenskhetens be-*

Denkmann Memorial Library.

varande i utlandet, och blef genom hans initiativ en filial af denna förening stiftad här under jubileidagarna.

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen är ett namn, som har god klang bland oss i Svensk-Amerika. Rosenius räkna vi i Augustana-synoden som en af våra kyrkofäder, och de årgångar af *Pietisten,* som redigerades af honom, finnas i tusental af våra hem. Dr Fjellstedt ömmade ock under hela sitt lif mycket för vår lutherska frikyrka i Amerika. Många af de män, som ibland oss verkat till mycken välsignelse,

hafva före sin ankomst till Amerika varit Evangeliska fosterlandsstiftelsens män eller kommit under dess inflytande. Med synnerlig glädje hälsades därför ock stiftelsens ombud pastor Efraim Rang, välkommen till vårt jubileum, och de ord, han talade, vunno genklang i de församlades hjärtan. *De ungas förbund* i Sverige sände ock en hälsning genom denne sin ordförande till den svensk-amerikanska ungdomen. Pastor Rang besökte äfven ett stort antal af våra församlingar, synnerligast i Östern, där han särskildt ville se huru våra ungdomsföreningar gestalta sig.

Skola vi tala om de inlägg, som gjordes af våra egna män här i Amerika? Dessa tal komma snart att blifva synliga i tryck, där vi då alla ämna läsa dem; vi kunna ej här ingå i programmets detaljer. Endast gruppvis kunna vi omnämna de innehållsrika anförandena.

Predikningar höllos af dr E. Norelius, af biskop von Schéele (i Molines kyrka), af dr C. E. Lindberg, dr Nils Forsander samt af dem, som ledde morgonbönerna före affärssessionernas början.

De egentligt historiska föredragen höllos af dr C. M. Esbjörn och dr L. A. Johnston. Olika skeden af vår historia berördes af dr M. C. Ranseen, pastor Felix Hanson, dr Joseph Westerlund, fru K. T. Anderson, konsul G. N. Swan, pastor P. M. Lindberg och dr E. Nelander.

I nära sammanhang härmed stå de tal, som behandlade vår kyrkliga verksamhet i allmänhet eller någon gren däraf. Sådana höllos af dr J. A. Krantz, pastor C. J. Bengston, dr G. A. Brandelle, dr L. G. Abrahamson, dr Th. E. Schmauk, pastor P. Peterson, dr C. W. Foss, pastor A. Ostrom, pastor F. Wyman, pastor A. Norrbom, dr Ph. Andreen, dr G. Rast, dr Emil Lund och dr S. G. Öhman.

Festpoem upplästes af hr E. W. Olson och dr L. Holmes.

Commencement-tal höllos af öfverdomare Harry Olson, domare Peter Grosscup och kyrkoherde Per Pehrsson.

SVENSK-AMERIKANSK KYRKOBYGGNADSKONST:
Sv. luth. Ebenezer-kyrkan i Summerdale, Chicago. Portalen.

Tvenne festtal höllos af biskop von Schéele, ett lyckönskningstal af guvernör A. O. Eberhart från Minnesota; hälsningar framfördes från president Taft och från Gustaf V; hälsningar framsades af representanter från många universitet samt genom presidenterna från våra egna konferenslärоverk såväl som från många af de lutherska synoderna i Amerika. Bland de många privata hälsningar, som anlände, må nämnas särskildt kabeltelegrammet från konsulinnan Ekman, som med djupaste intresse följer det läroverks utveckling, hvilket konsul Ekman och hon så frikostigt begåfvade.

Kvinnomissionsföreningen hade ock samlats till stormöte och hade ytterst väl besökta och intressanta sessioner. En af glanspunkterna vid jubelmötet var det ögonblick, då denna förening genom sin ordförande, fru Emmy Evald, kunde till synodens president öfverlämna en bankanvisning på tolf tusen dollars för att därmed utplåna den skuld, i hvilken synodens missionskassa häftade. Heder åt dessa kvinnor!

Det förunnades ock jubelfondskommittéen att till synoden kunna rapportera, att den summa på $250,000, som synoden 1903 beslutat samla till sitt jubileum som en grundfond för det gemensamma läroverket, hade tecknats till fullo, ja, till och med något därutöfver. Öfver denna lyckliga utgång gladde sig innerligt såväl synoden som de, som deltagit i fondens samlande, pastor A. Theo. Ekblad, prof. Andrew Kempe och andra.

Äfven de studerande deltogo i jubelfesten med tvenne program, af hvilka ett utgjorde en hälsning från studentkåren till de festfirande med tal af stud. Jesper Holmquist och J. V. Benson; det phrenokosmiska sällskapet firade ock sin femtioårsfest. Den afgående klassen ur College-afdelningen gaf sin hälsning genom sin "valedictorian", hr Markus Skarstedt, hvilkens fader, litteratören Ernst Skarstedt, rest ända från staten Washington för att öfvervara dessa

högtidligheter. Studentkåren uppvaktade ock hedersgästerna, biskop och biskopinnan von Schéele, kyrkoherde och fru Per Pehrsson och andra, såväl som dr Norelius och flere af våra egna män, med fackeltåg, sång och tal; professor Schück uppvaktades klockan sex på morgonen af studentkåren med Wennerberg-kören i spetsen, då den celebre gästen vid afresan eskorterades till järnvägsstationen.

Augustana Book Concern.

En jubelfest kan sannerligen ej firas utan musik, och den ljöd fulltonigt vid detta tillfälle. På morgonen af första söndagen spelade musikkåren våra härliga koraler; och under hela veckan deltog vårt "band" under prof. Klings ledning i programmen. Fröken Housel hade hand om orkestern, som deltog i konserterna. Wennerberg-kören, biträdd af de gamla medlemmarna, med prof. Johnson som ledare, kapellkören samt många solister gåfvo sin glans åt högtiden. Vid jubelkonserten på lördagskvällen presterade Oratorie-kören

under fru Lunds ledning med underbar effekt Händels mästerverk om den lidande och segrande *Messias*. Jubelkantat med text af hr E. W. Olson och musik af prof. R. Lagerstrom kommer att sjungas vid Augustana College i december.

Församlingssången var under dessa dagar hänförande; alla de tusenden, som voro närvarande, deltogo "med lust och gamman" i sången, och det kunde de ock, ty psalmerna och sångerna voro tryckta på hvarje program. Aldrig har jag hört den vers af "davidsharpan i Norden", J. O. Wallin, som blifvit för oss vår svensk-amerikanska nationalvers, klinga som nu:

"Kristne, medan vi här vandra,
låtom oss på fädrens vis
fromme bedja med hvarandra,
glade sjunga Herrens pris.
Barnens liksom fädrens ljud
stige upp till samme Gud
att hans godhet nederkalla
öfver oss och öfver alla!

Ett ord af uppskattande bör ock riktas till den svensk-amerikanska pressens män för det sätt, hvarpå de bidrogo till uppväckandet af intresse för denna femtioårsfest samt för den entusiasm, som skimrade fram i deras referat af jubileet. Utan denna press skulle möjligheten för en dylik enande, storslagen festlighet ej förefunnits, skulle öfver hufvud taget någon samverkan och enighet, någon fosterlandskänsla ej finnas till ibland oss.

"Jag hoppas, jag får lefva så länge, att jag får vara med om jubelfesten", så uttryckte sig flere gånger den gamla, svaga änkefru Mathilda Benzon. Det var som om detta hopp hållit lifvet vid makt, så att hon verkligen, fastän hon måste bäras i en stol, fick till sin glädje deltaga i jubelfirandet. Kort därefter bäddades hon i sin graf i Albert City. För henne blef denna fest det sista af jordelifvet.

För mången däremot blef detta jubileum en början till ett flitigare, hoppfullare och mera hängifvet lif. "Det är dock ej förgäfves att lefva för ett ideal, att lefva för sina medmänniskors väl, att lefva för Kristus", detta eko genljuder ännu i allas öron från denna fest. När gamle fader Peters, blind och svag, inför de församlade omtalade den glädje som fyllde hans hjärta däröfver, att han ändå fått tjäna sin Herre och Mästare, och att han visste, att hans arbete ej varit förgäfves, då såg jag mången ung mans öga vidga sig och kinden purpras, ty den tanken hade just fått fotfäste i hans hjärta, att arbetet, uppoffringen, försakelsen i Herrens tjänst, det är dock ej förgäfves, därom vittnade den gamle blindes ord, därom talade hela denna jubelfest ett oförtydbart språk. Och mången vände hem från dessa dagars festligheter uppmuntrad och med stärkt tro därpå, att troget arbete skall i sinom tid bära mera frukt än vi själfva kunna förutse eller ana.

Jag blickar ut genom fönstret, och se, synen är försvunnen. Parken ligger där åter ensam och höstlig. Men minnet af all den glädje, af den undervisning, af samhörighetskänslans stärkande fränder emellan, af förnyad uppmaning att gifva sitt lif i det godas tjänst och af hoppfullhet i denna tjänst, allt detta som femtioårsdagen förde med sig, — minnet af ett helt folks tacksamma jubel inför Herren för nådefull ledning — det förblifver!

RUBIKON.

Af William Winter. Öfversatt från engelskan af N. A. Carlson.

En kalk ännu, den bittraste, att tömma
och sedan blifva fri!
Ännu en stund på grafvens rand att drömma —
sc'n stupa ner däri!
Ännu en suck, och morgonrodna'ns ljusning
bak dödens skuggor gryr,
då anden, fri och nyfödd, med förtjusning
till sälla himlar flyr.

Ett kval ännu — sc'n skall jag slita banden,
som fängslade mig här,
och döden uppenbara skall för anden
allt, som fördoldt nu är.
Då mot förklaringen dit upp jag trängtat,
för ögat skall sig te
allt, allt, som denna världens vise längtat
att bortom grafven se.

En kamp ännu — mig vinkar Edens lunder
från dödens svarta haf,
och jag skall hamna eller ock gå under
i evig glömskas graf.
Men dock, hvad helst mitt öde blir, jag ilar
framåt på okänd stig —
ej synd, ej sorg, ej heller hatets pilar
där kunna träffa mig.

När professor Knippling skulle på supé.

Humoresk af Nanny Zedeler.

Sara! — Sara!! — Sara!!! — S—a—a—a—ra!!!! Nå — ändtligen behagar frun komma", skrek professorn med af ilska förvriden röst. — "Ändtligen. — — Här får jag stå och skrika, till dess jag inte kan få fram ett ljud mer ur min stackars sjuka strupe; och därtill ska' hela denna usla håla, som man gifvit det bålstora namnet "sommarresort", höra mig skrika lefver och lungor ur mig, bara därför att jag olyckligtvis har fått en hustru, som inte estimerar att öppna sin breda näbb för att svara sin stackars man."

"Men min snälla vän, jag — — —"

"Tyst!" röt han, "nu ska' det slätas öfver, bevars, med. — — — Min snälla vän (under en jämmerlig grimas), men att svara och komma sin stackars man till hjälp, se det är frun för stor till — — —"

Vreden formligen kokade öfver inom honom, så att han ej kunde tala med sin vanliga röst, utan fortsatte under ett vildt galopperande fram och åter på golfvet och fäktande med armarna, till dess han hade arbetat sig upp till höga C,

där svek honom hans röstresurser. Nu stannade han midt för sin hustru och hväste hest:

"Hör du ej, människa! — — — Talar jag kanske till väggen eller dörren? — — — Hur länge skall jag gå och leta — — — för att finna mina saker i detta högst ordentliga hus? — — — Då jag var ungkarl, hade jag allting på sin plats; nu är jag gift och får vända upp och ned på hela huset för att finna en enda liten sak. — — — Är det inte en skön ordning, eller hur?" — — —

"Men Arthur, kan du då ej säga mig, hvad det är du söker", sade Sara med darrande röst.

"Hvad jag söker? — — — Jo, — — — jag vill ha kläder på kroppen", röt han nu med tordönsstämma, sedan han hvilat ut ett ögonblick efter sin ansträngande visit i diskanten. Jag har ingen som bryr sig om mig — — —. Om jag kommer ut på gatan i bara skjortan, eller det ena slinker hit och det andra dit, så duger det nog för mig, förstås."

"Käre, snälle Arthur, säg mig hvad det är som fattas?" frågade Sara åter.

Nu snurrade han om som en galning, slog ut med armarna och hväste mellan tänderna:

"Människa, skall jag — — — kanske — — — gå — — — utan halsduk, — — — hva sa' — ?"

"Men du har ju ej kragen på dig ännu, men i alla fall ligger både halsduken och kragen på bordet, midt för dig."

"Ja så, du har ändtligen fått fatt i de välsignade trasorna. Jag skall säga, det var på tiden; vi skulle ju vara hos Moodys klockan sju, och nu är hon redan half, men i mitt hus är det aldrig någon ordning, det syns nog det. Hå hå, ja. Jag är, förstås, född till att hafva bråk och gräl omkring mig både bittida och sent", stönade han under en djup andhämtning.

"Lilla Arthur, det är ju du själf, som — — — som bråkar", sade hon afbrytande.

"Naturligtvis är det alltid mitt fel, du är ju en ängel, som jag borde falla på knä för och kyssa på hand och säga: tack, lilla söta, rara älskade du, som vill nedlå" — — —

Han stannar ett ögonblick midt i sin svada och kastar en ilsken, föraktfull blick på sin hustru, som icke längre kan återhålla tårarna.

"Jaså, ska' det nu bli lipande utaf också. — — — Låt mig för all del slippa ifrån det åtminstone."

Det knackar på dörren. Sara rusar in i nästa rum, under det Arthur kastar vredgade blickar, än mot den ena, än mot den andra dörren, och vid ett barskt — — — "kom in!" af professorn öppnas dörren af de besökande själfva.

"Ah, — — — se goddag, det var då riktigt roligt, att ni kom och hämtade oss", sade nu Arthur i sockersöt ton. "Sara lilla! — — — Anna och Georg Ahl äro här!" ropade han in till nästa rum, så vänligt, som om aldrig ett ondt ord kunde gå öfver hans läppar.

Efter några minuter visar Sara sig i dörren med ett förgråtet ansikte. Under det Anna vänligt hälsar på Sara, rycker professorn till sig Saras nya spetskrage, som ligger på en stol, och torkar med densamma bort tårarna från Saras ögon.

"Min kära lilla hustru mår inte riktigt bra i afton." (Sätter henne på sitt knä och smeker henne på kinderna). "Jag måste skvallra om, att min lilla flitiga och ordentliga gumma går och öfveransträngер sig, så att hon blir till ytterlighet nervös. Jag är riktigt orolig för henne. — — — Ni vet, att vi flyttade ut i måndags till den här hålan för att få landtluft och insjöbad. — — — Ush, hvad jag afskyr sådana här brackhålor, och jag skulle aldrig hafva kommit på den magnifika idéen att gå i vall med kor och grisar under min ferietid, såvida ej rika svärmor hade hyrt detta och betalat allt i förväg. Och så därtill går min stackars lilla Sissa (ett smeknamn, som begagnas endast vid högtidliga tillfäl-

len) och arbetar ut sig för att få allt i ordning, i stället för att sitta lugnt och hafva allting bekvämt i staden. Och nödgas man någon gång gå utom hus, måste man surra fast sina galoscher med rep, ifall man vill hafva dem med sig hem igen. Jag har redan förlorat två par någonstädes i den djupa mörjan; och jag tror, att jag skall försöka skaffa mig ett par styltor att begagna här ute, ifall jag skulle få behof af att gå ut och tala vid någon människa. — — — Är icke detta miserabelt?"

"Min käre vän, du öfverdrifver litet din missaktning för vår sommarbostad", sade Georg, smålcende. "Vi bo visserligen ej så nära hvarandra, men då detta ihållande regn en gång upphör, så torkar det snart upp, och då skall du finna, att Annehill är en förtjusande plats, och att här finns många andra hyresgäster förutom kor och grisar. — Men jag tror vi glömma tiden", tillade Georg, seende på sin klocka.

"Ja, tiden är inne att gå, klockan är half sju, och det tager nog en half timme att komma dit i det här väglaget", sade Anna; "och jag tror, att vi fruntimmer gå förut; herrarna komma nog snart efter", tillade hon.

"Jaså, jaha", säger professorn — "bara ni inte i mörkret trillar ned i gyttjan från den trasiga bron, som icke på hela veckan blifvit lagad."

"Har ingen fara", svarar Anna, under det hon drager Sara med sig ut och försvinner i mörkret.

Efter en tjugu minuters promenad kommo damerna fram. Man hälsade, pratade, skrattade och fördref tiden på bästa vis, till dess att kaffet serverades.

"Besynnerligt, att herrarna ej komma!" hviskar Sara till Anna, "jag börjar blifva riktigt orolig."

"Åh, de hafva väl träffat någon bekant", svarade Anna lugnt.

Strax därefter inträder Georg Ahl, bugar sig för damerna och slår sig därefter ned bland herrarna, som samlats i

rökrummet, där de vid sina cigarrer under stormande skrattsalfvor lyssna till hvarandras historier.

Sara ville först ej fråga Georg efter sin man eller visa sig orolig, fastän hon kände sig ytterligt nervös och svarade upp åt väggarna på de frågor, som ställdes till henne.

Nu bjöds omkring lemonad, och då hon skulle taga sitt glas, darrade hon så, att hon slog omkull både detta och ett par andra.

Nej, nu kunde hon ej hålla ut längre, hon rusade ut i nästa rum, där hon fann Anna och Georg stå hviskande med hvarandra.

"Men hvar är Arthur, har någon olycka händt?" frågade hon, nästan blek af rädsla och i brådskande ton.

"Åh, jag tänker han är snart här", svarade Ahl lugnande.

Efter intagna förfriskningar gingo herrarna åter in i rökrummet, där cigarrerna åter tändes och glada historier och vitzar snart åter aflöste hvarandra.

"Jag undrar just, hvarför professor Knippling ej varit synlig ännu?" sade Ahl.

"Ja, säg det!" svarade en af sällskapet.

"Det var som så", fortsatte Ahl, "att min hustru och jag på hitvägen tittade in för att hämta Knipplings, som vi visste äfven skulle gå hit i afton, och då vi kommo in till dem, märkte vi, att de hade haft ett litet uppträde sig emellan, strax innan vi kommo. Nu föreslog min hustru, att damerna skulle gå förut och herrarna komma efter, emedan Arthur ej var färdigklädd, och därmed gingo de, fastän vi protesterade litet däremot, och vi sade, att de kunde falla ned i gyttjan från den eländiga bron, som verkligen är bra farlig. Nå, efter några minuter gingo äfven vi, småpratande och rökande våra cigarrer. — — — Då vi voro ungefär på midten af bron, eller, rättare sagdt, de gungande plankorna, hörde jag ett plumsande, och Knippling var försvunnen helt plötsligt. "Hvart tog du vägen, karl?" skrek jag till, men

fick till svar endast ett — phu — — — phu — — —. Som det är becksvart, ute i kväll, så kunde vi endast känna oss fram. Lyckligtvis hade jag ett par tändstickor i min västficka, som nu kommo väl till pass. Jag strök eld på en af dessa och lyste, men jag såg endast att någonting arbetade kolossalt i den våta mörjan."

" 'Hitåt, Arthur, hitåt', sade jag, men han kunde ej svara, endast stöna: phu — — — phu. — — — Slutligen kraflade han sig dock upp ur leran (den är tämligen lös nu efter det myckna regnet, som ni vet). Jag tände ännu en tändsticka och lyste på den stackarn — — —. O, ni skulle ha' sett en sådan syn! Karlen var bokstafligen en lerklump.

" 'Ja, nu är det bäst vi vända om, ty du kan ju ej visa dig i denna kostym', sade jag, färdig att kikna af skratt.

" 'Tvi — — — tvi!' pustade han.

"Dock, efter en stund hade han spottat ut leran han fått i munnen, så han kunde tala igen, och vi kommo då öfverens om att det vore bäst, att han ensam vände om hem, emedan det skulle väcka minsta uppseende.

"Vi skildes alltså vid bron, och han lofvade att snart komma efter, men jag tycker det börjar draga ut på tiden nu."

"Han kanske ligger där för andra gången", yttrade en af åhörarna under skratt.

"Ja, jag är rädd för att han plumsat ned igen", svarade Ahl.

* * *

Då professor Knippling blifvit lämnad ensam i det intensiva mörkret, stod han ett ögonblick tyst och tänkte öfver situationen; han hade visst tappat lokalsinnet vid det oväntade badet, ty det var rakt omöjligt att fundera ut åt hvilket håll han skulle gå.

Han försökte att med blicken genomtränga mörkret, och verkligen efter en stunds sonderande tyckte han sig veta,

hvaråt hans hem låg. Men att komma dit var ingen lätt sak, ty fötterna voro som fastlimmade, och efter några misslyckade försök att gå började det åter jäsa inom honom, och under ett kraftigt uttryck slog han ut armarna, knöt händerna, så det knakade, samt skrek af full hals:

"O, du store St Antonius, under hvilken besynnerlig stjärna är väl jag född? Här står jag liksom fastlimmad i vilda öknen, medan min husära nu sitter och lyssnar till snobbars smicker därborta, utan en tanke på sin stackars man." Och därvid slog han händerna samman, att det ekade vida omkring, under det hela kaskader af mindre vackra ord strömmade från hans läppar.

Då, midt i det han höll på att urladda sig, upplystes hans leriga lekamen af skenet från en lykta, och en ung, frisk och glad stämma skallade:

"Hej där, din krake, du är på galen stråt, strätet ä' här, hurry upp hitåt, ska' du få åka, men dä sa' gå mä schvång, ser 'u, för ja har annat å tenta te än stå här å höra hur du bölar."

Vid detta oväntade afbrott i hans ensamhet for det liksom en ljusets stråle genom hans mörka tankar.

Hvilken himmelsskriande, bottendjup svart oförskämdhet af en idiotisk bondtölp att tilltala honom, professor Arthur Knippling, på detta vis!

"Men", — gnisslade han mellan tänderna, — "jag skall lära dig mores, din kraksande kråkunge, du skall nog få veta hvad det vill säga att tilltala en bildad karl på det sättet, var säker på det, du, din dyngsprättare" — — — och hans ögon voro nära att trilla ur hufvudet på honom af ilska.

"Din dubbelförvildade idiot, kan du inte skilja på folk och fä?" röt professorn till svar.

"Hitåt din gröngöling i rappet, annars skall jag lära dig veta hut, jag, och det i en handvändning."

Ett hjärtligt klingande skratt kom nu från den åkande.

"All right, är 'u af den ullen, så kan du gärna va' där 'u ä te dess du fått lite mer vett i skallen din. Gitup, Brunte! Bye-bye med dej, du grömsing därnere, må så godt."

Lyktskenet försvann, och det blef åter mörkt kring professorn.

"Hej, stopp lite", skrek professorn, "kom hit med vagnen, jag skall riktigt betala dig, om jag får åka med hem."

Lyktskenet vändes åter mot professorn, och hästen kom långsamt plumsande fram till platsen, där professorn stod.

Det var en simpel arbetsvagn, en sådan, å hvilken forslas bräder, men nu fanns där dock ej mer än en enda tunn planka, på hvilken körsvennen, en ung gosse med ett friskt och hurtigt utseende, satt.

Som han kom fram till professorn och såg dennes jämmerliga belägenhet, släppte han tömmarna, slog sig på knäna och brast ut i ett skratt så hejdlöst, att till och med Brunte vände på hufvudet och tycktes undra, hvad detta var för ett spektakel.

"Hva' skrattar du åt, din krabba! Har du ej sett folk förr, hvasa?" hväste professorn, fortfarande betydligt ilsken.

"Hi hi hi — — — jo, jag har nog — — — ha ha ha — — — sett folk — — — hi hi hi — — — men inte såna som ni — — — hi hi hi — — —" och han skrattade, så att tårarna runno, och kunde endast peka på plankan där professorn kunde sätta sig.

Men professorn, som nu stått på samma ställe hela tiden, hade under arbetandet med kroppen sjunkit ned i leran ända till fotlederna, så det var omöjligt att komma lös. Han arbetade, pustade och drog, men utan framgång.

"Skratta hemma och inte här, din lymmel; det vore bättre du hjälpte mig upp ur den här dyn", röt professorn och försökte se imponerande ut.

"Ha ha ha — — — låt stöfla' stå kvar te' morra, för goodness säk", sade ynglingen.

"Ä du spiltter galen, skulle jag sitta barfotad på vagnen", frågade professorn.

"I don't care, stå kvar i dom då, om dä ä bättre. — — — Ack, så han ser ut."

Och så skrattade han om igen.

Professorn gjorde nu en sista kraftansträngning för att komma lös, men fåfängt, han stod som beckad fast.

"Kan du då inte hjälpa mig, din åsna", skrek professorn, under det han arbetade, så att svetten rann i strömmar.

"Nix, ja sa' gå home å sleepa, å han kan la stå där å domdera hur länge han vill."

Och ynglingen gjorde åter min af att lämna honom.

Då nu professorn såg att ingen annan utväg fanns, måste han antaga det i hans tycke galna rådet att låta stöflarne stå kvar i leran.

"Ja, eftersom det ej finns annan råd, så måste jag väl göra som du säger", yttrade professorn, alltjämt morrande, medan han befriade sig från stöflarna.

"Husch fy, så otäckt att behöfva trampa i den här gröten", sade han, trippande som en symamsell för att ej åter sjunka ned.

Då han ändtligen hade satt sig till rätta bredvid körsvennen, sade denne:

"Tänk, om han skulle möta sin sweetheart nu! Hva dä skulle bli fun."

* * *

Då professorn ändtligen åter var hemma, gick han omkring till baksidan af huset, emedan han såg ett svagt sken från köksfönstret. Han knackade sakta på dörren, som om en stund försiktigt öppnades af hjälpgumman mor Lisa, som, då hon i halfskymningen såg den besynnerliga figuren, skrek till det gällaste hon kunde och med all kraft kastade sig mot dörren för att åter stänga den.

"Håll snattran på dig, käring, och skrik inte", sade professorn, i det han gaf dörren en så kraftig puff, att den flög upp på vid gafvel, släckte den flämtande lampan och kastade gumman baklänges i det nyss på golfvet till torkning utbredda dunlagret.

I sina leriga strumpläster tappade professorn fotfästet å det hala golfvet och ramlade äfven han öfverända i dunlagret.

Gumman blef naturligtvis hjärtskrämd och skrek för fulla lungor:

"Hjälp — — — hjälp! Tag fast inbrottstjufven."

"Tig, ditt spöke, annars skall du få se på en annan dans", sade professorn, som nu åter kommit upp och ville leta sig fram dit där lampan stod, men i stället kom att knuffa till en bänk, på hvilken ett halft dussin syltburkar stodo för afsvalning. Dessa foro med en krasch i golfvet, och gumman, som nu äfven arbetat sig upp på fötter igen, trodde att hennes sista stund var kommen.

"Haf förbarmande", ropade hon med gråten i halsen och linkade ut genom den öppna dörren samt skrek på hjälp, det gällaste hon kunde. Som det, lyckligtvis, var långt till några grannar, så dog hennes svaga röst bort ohörd af andra utom den lik en vildkatt fräsande professorn, som nu for famlande omkring för att finna tändsticksasken.

"Hvar, vid alla oplockade gåshufvuden, har käringen gömt tändstickorna? Finns det väl i hela denna usla vrånga och afviga värld ett så miserabelt hem som mitt, där inte ens så mycket som en tändsticka finns på sin plats."

Och han knöt händerna öfver sitt hufvud och hväste mellan hopbitna tänder:

"O, en sådan ängel till hustru, som springer sin väg på skvallermöten och lämnar sin stackars man att genomgå alla skärseldens marter helt solo, utan hjälp, utan lampa och utan tändstickor. — — — Nu lilla söta du, (niger och gör

en sötsur grimas) kan du skratta likt alla andra fånar, ifall du händelsevis skulle komma hem och förljufva din stackars mans lefnadsdagar. — — — O, du högst älskeliga svärmor, det galnaste du har gjort i hela ditt lif var, då du i din vishet hittade på att vi skulle till detta så kallade sommarnöje."

På detta vis for han som en halftokig omkring, halkande och stötande emot än här och än där, till dess hans krafter ändtligen voro uttömda och han med en stönande suck föll ned på en i köket stående trädgårdssoffa, där hans sinnes hetta så småningom afkyldes och han från den missödesfyllda verkligheten gled in i drömmarnas mer leende värld.

* * *

Supén hos Moodys var ändtligen öfver, men någon Knippling syntes ej till, och Sara hade nu blifvit så orolig, att hon bad sina vänner att genast få taga afsked och gå hem, hvilket äfven George och Anna önskade, ty de voro äfven de litet oroliga öfver hvad som kunde hafva händt Arthur.

Vid hemkomsten anmärkte Anna det besynnerliga, att det var mörkt i alla fönster. Arthur var alltså ej hemma.

De gingo omkring till baksidan af huset för att se, om hjälpgumman ännu var kvar, men äfven där var det mörkt; hon hade alltså slutat och gått hem.

"Tyst", sade Sara hviskande, under det hon satte örat till nyckelhålet och lyssnade, "jag hör ett morrande ljud som af en hund."

"O", sade hon, "tänk, om Arthur är mördad!"

"Om vi endast hade en nyckel, så vi kunde komma in", sade Georg.

Nu erinrade Sara sig, att hon sagt till mor Lisa att endast skjuta till köksdörren löst. Ifall någon obehörig skulle komma in i köket, kunde han ej komma längre; ty hon hade själf riglat dörrarna till rummen innanför.

"Då", sade Georg, "är ingen fara, om vi blott hade något att lysa oss med."

"Försök att öppna dörren sakta och känn efter, om det ej står en lampa på bordet, invid dörren", sade Sara ängsligt.

Mycket riktigt, lampan stod där, och snart hade Georg fiskat upp en tändsticka från en af sina fickor. Just som han skulle tända lampan, hördes åter samma snörflande ljud, nu åtföljdt af ett djupt andedrag.

"O", sade Sara, "det är Arthur, som är mördad och nu ligger badande i sitt blod, och hur skola vi våga oss in, ifall mördarna äro kvar."

"Lugna dig, Sara", svarade Georg, "vi skola gå modigt in och se faran rakt i ansiktet. Det var tur, att dörren stod öppen, så vi kunna komma in utan vidare bråk och buller. Så passa på nu, flickor, och varen modiga, då dörren öppnas."

Man steg nu försiktigt in och tände lampan, som spred ut sitt matta sken och visade köket i den vildaste oordning. Den nykokta sylten var kringspridd på golfvet och allting öfvertäckt med dun. Här hade alltså stått en förfärlig strid.

"Se", sade Anna, "där bakom dörren på trädgårdssoffan ligger någonting af lefvande form, kan det vara en människa eller är det ett djur?"

Massan på soffan rörde sig nu under ett pustande och ihållande ljud, som närmast liknade en snarkning.

Sara ryckte till vid detta ljud. "O, jag tror detta är Arthur!" sade hon, tog några steg närmare soffan, ryckte till sig lampan och lyste.

"O fasa, så han ser ut!" Hon brast ut i högljudd gråt.

Georg, som äfven hade närmat sig soffan, högg nu tag i den af lera och dun beklädda armen, ruskade den bastant och skrek:

"Vak upp, min fint emaljerade vän och bror, och låt oss veta, hvarför du inte kom med på supén."

Massan på soffan reste sig långsamt. "Tvi — — — tvi"

— — — spottade han. "Hit med vatten," bad han nu med en så ynklig stämma, att Georg ej längre kunde hålla sig, utan brast ut i ett skallande skratt.

Professor Knippling, ty det var verkligen han, blef nu med Georgs hjälp efter en timmas tid åter försatt i presentabelt skick.

Efter slutad rentvagning satt han och berättade om sina missöden. Det var som om han ej längre varit högädle herr professor Knippling, utan rätt och slätt en afbasad, skamsen skolpojke.

Kyrkoherde Per Pehrsson.

I anledning af Augustana-synodens halfsekelfest
af E. A. Zetterstrand.

Augustana-synodens historia kommer 1910 alltid att stå såsom ett märkelseår. Synoden jämte dess äldsta och gemensamma läroverk, Augustana College, fyllde då femtio år, och denna tilldragelse firades med stora festligheter, hvilka räckte under flere dagar. Jubileet, som firades i Rock Island, Ill., där Augustana College är beläget, och där Augustana-synoden samtidigt höll sitt årsmöte, kvarlämnade hos de till flere tusen uppgående besökarna ett i sanning storartadt intryck. Det mest i ögonen fallande för dem, hvilka under en längre tid varit med och deltagit i Augustana-synodens församlings- och skolverksamhet, var kanske den ofantliga utveckling, som denna verksamhet uppnått under endast ett halft sekel. Denna utveckling kan väl hvem som helst få en föreställning om genom att jämföra siffrorna i synodens senaste statistik med motsvarande siffror för femtio år sedan, men på det sättet blir dock icke intrycket däraf så lefvande och öfverväldigande, som händelsen var med dem, hvilka bevistade

jubelfesten i Rock Island. Vi, som hafva deltagit i synodens verksamhet i endast 25 år, kunna ej annat än förvåna oss öfver det uppsving, den tagit under denna tid, och i så mycket högre grad måste ju då detta vara fallet med dem, hvilka varit med från början, och af hvilka ännu några lefva.

Att Augustana-synoden icke blott haft en hastig och betydande yttre och inre tillväxt, utan äfven samtidigt därmed vunnit inflytande och anseende, detta var också ett intryck, som jubelfesten gaf med all bestämdhet. Hälsningar och adresser från när och fjärran, från kyrkosamfund, universitets- och college-fakulteter samt enskilda, flere af dem framförda af bemärkta representanter, vittnade om att Augustana-synodens verksamhet och betydelse numera äro allmänt förstådda och uppskattade.

Detta gäller icke minst vårt gamla fädernesland. Det var en tid — och det är ej så värst länge sedan —, då Augustana-synoden var så godt som okänd i Sverige. De flesta kände ej en gång namnet, ännu mindre något om synodens verksamhet. Och de, som menade sig känna den, hade åtminstone ej i allmänhet några höga tankar om densamma. Man jämställde synoden ofta med den religiösa lekmannaverksamheten i Sverige, och dess präster betraktades som ett slags kolportörer. Det var ej alls något ovanligt, att präster i Sverige å utflyttningsbetyg rekommenderade emigranter till någon amerikansk episkopalförsamling i stället för till Augustana-synodens församlingar. Denna ringaktning för synoden berodde nog delvis på de låga tankar, man hade om Amerika i allmänhet. Det ansågs ju förr i världen för tjufvars och banditers tillflyktsort och litet längre fram för ytlighetens, skräflets och humbugens land. Och vidare var det ju Amerika, som tog ifrån Sverige år efter år skaror af dess unga, friska och mest arbetsföra befolkning. Icke underligt då, att man tyckte illa om Amerika och rynkade näsan åt allt amerikanskt.

En ändring till det bättre, till en sannare uppfattning af Amerika, dess folk och kultur, har skett i Sverige och i den gamla världen öfver hufvud. Flere omständigheter ha bidragit därtill, icke minst den lifliga förbindelse, hvilken nu sedan flere år tillbaka rådt mellan Amerika och Europa. Hvad beträffar Amerika-svenskarna, så besöka de ju numera årligen det gamla fäderneslandet i tusental, och flere af hemmasvenskarna hafva under de senare åren varit på studieresor här i landet.

Den, som säkerligen mer än någon annan gjort Augustana-synoden känd i Sverige, talat väl om den, framställt dess arbete och betydelse bland svenskarna i Amerika i ett rätt ljus och för öfrigt på sätt, det varit honom möjligt, gagnat den där hemma, har varit biskop von Schéele. Han har nu på offentligt uppdrag tre gånger — första gången 1893 och andra gången 1901 — såsom svenska kyrkans ombud till Augustana-synoden aflagt besök vid flere af synodens inrättningar och i många af dess församlingar samt såsom högtidstalare och skarp iakttagare tagit del i synodens årsmöten och festligheter. Säkert är, att ungefär från och med tiden för biskopens första besök här moderkyrkan och dotterkyrkan kommit närmare hvarandra och den förra lärt sig mer och mer förstå, älska och uppskatta den senare.

Den nyligen firade jubelfesten var ett vittnesbörd därom. Erkännanden af hvad synoden gjort för bevarandet af fäderneärfd religiös tro och lära, af svenskt språk och svensk kultur bland svenskarna i Amerika kommo från snart sagdt alla håll i fäderneslandet. Biskop von Schéele framförde flere adresser eller muntliga hälsningar, såsom från Sveriges konung och ecklesiastikminister, samtliga biskopar, läroverksstyrelsen samt hela svenska kyrkan, hvars ombud han var; professor H. Schück, Uppsala universitets rektor magnificus, framlämnade adresser från universiteten i Uppsala och Lund; genom kyrkoherde Per Pehrsson hade "Allmänna

KYRKOHERDE PER PEHRSSON.

svenska prästföreningen" sändt en adress och likaså "Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet"; och pastor Efraim Rang hälsade från Evangeliska fosterlandsstiftelsen, hvarjämte en stor mängd enskilda personer ur skilda samhällsklasser sändt lyckönskningbref eller telegram.

Det är särskildt om kyrkoherde Per Pehrsson och hans besök, vi i denna uppsats vilja yttra något. Kyrkoherde Pehrsson hade, innan han anlände till festen i Rock Island, aflagt besök i några af Augustana-synodens församlingar samt predikat och hållit föredrag i deras kyrkor. Dessa föredrag rörde sig hufvudsakligen om nuvarande ställningar, förhållanden och rörelser i fäderneslandet, om det nyvaknade lif och den genomgripande omdaning, som framträda på snart sagdt alla områden inom kyrka, stat och samhälle. Föredragen vittnade om stor sakkännedom och skarp iakttagelse samt voro synnerligen medryckande, burna, som de voro, af varm fosterlandskänsla, en stark personlig öfvertygelse och en fast tro på en ljus framtid för Sverige samt framsagda med mycken ledighet och i en tilltalande form. Under senare tider hafva gång på gång röster nått oss från vårt kära fädernesland, hvilka siat om idel ofärd för gamla Sverige, röster från sådana, som i de nya rörelserna där hemma ej sett annat än onda tidstecken. Det var därför glädjande att nu få lyssna till en talare, som anslog bättre ljudande strängar, som äfven i de bekymmersamma företeelserna kunde framleta något godt och hoppfullt, och som fullt och fast trodde på att svensken har en god grund i djupet af sitt inre, och att därför äfven i vår älskade fädernebygd i Norden "det goda segra skall till slut".

Under festen i Rock Island uppträdde kyrkoherde Pehrsson först på läroverksjubileets största dag, onsdagen den 8 juni, då han framlämnade en vackert textad adress från "Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet". Adressen hade följande lydelse:

Till Augustana College vid dess jubelfest 1910!

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet bringar på denna den svensk-amerikanska högskolans stolta jubeldag sin hjärtliga hälsning och sin varma lyckönskan.

För den redan halfsekelgamla svenska kulturhärden i Amerikas hjärta och den unga Riksförening, som drömmer att en gång under det svenska språkets och det svenska sinnets ideela fana samla alla dem, som känna den svenska stammens blod flyta i sina ådror, är kärleken till det svenska modersmålet den gemensamma drifvande kraften. Djupt delar därför också Riksföreningen den glädje, som nu besjälar detta vördnadsvärda lärosäte vid dess femtioårsfest.

Lefve länge och ärofullt alma mater Augustana! Komme aldrig den dag, då svenskt språk tystnar inom dess murar eller svenskt sinne dör i dess lärares och studenters hjärtan! Hell femtioårig borg för svenskheten i det stora landet mellan de stora hafven!

Å Riksföreningens vägnar

JOHAN E. EKMAN, ordförande.
E. ZIMDAHL, v. ordförande.
C. RAMBERG, skattmästare.
VILH. LUNDSTRÖM, sekreterare.
PER PEHRSSON, medl. af arbetsutskottet.

På torsdagsförmiddagen den 9 juni, då teologiska seminariet och collegeafdelningen hade sina afslutningshögtidligheter, höll kyrkoherde Pehrsson ett varmhjärtadt tal, ställdt hufvudsakligen till den från seminariet utgående klassen. Bland annat redogjorde han för den s. k. korstågsrörelsen bland universitetsungdomen i Uppsala, hvilken skrifvit på sin fana: "Sveriges folk — Guds folk", hvari liksom i den moderna kristliga ungdomsrörelsen öfver hufvud han skönjde glädjande tecken till ett nyvaknadt andligt

lif hos Sveriges ungdom och goda löften för fäderneslandets kyrka.

Under synodens stora jubeldag den 11 juni fick kyrkoherden tillfälle att utföra sitt förnämsta uppdrag, nämligen att framställa hälsningen och öfverlämna adressen från "Allmänna svenska prästföreningen", hvilken nu räknar omkring 1,700 medlemmar. Härom sades i ett tidningsreferat öfver mötet: "Af djupt gripande art var kyrkoherde Pehrssons af den varmaste religiöst-patriotiska anda präglade hälsning från Sveriges prästerskap. Han hälsade dessutom från 'de små hvita kyrkorna öfverallt i Sveriges land, som i dessa dagar stå prydda med björklöf och liljekonvalj' och från 'fars och mors och förfädrens grafvar omkring dem'. Månget öga tårades i den stora församlingen, när denna hälsning från det aldrig förgätna fäderneslandet uttalades."

Den synnerligen artistiskt, i vackra färger utförda adressen hade följande innehåll:

Till Augustana-synoden.

Tung var mödan, hård var kampen under de gångna 50 åren. Rik var ock välsignelsen öfver Eder gärning.

Trofast hafven I bevarat sanningsarfvet, som oförgätliga fäder i fast tro och uthålligt arbete, i sång och bön, i lidande och strid samlat åt Eder och oss. Kärleken till gamla Sverige, till fäders tro och tungomål bundo främlingarna i det nya landet samman. Skaror af vårt folks söner och döttrar hafven I upptagit i Edert sköte. Evangelisk-luthersk tro hafven I värnat och befästat. Ett rikt församlingslif har vuxit upp på den gamla grunden. Som manande vittnen om glad offervillighet för lifvets högsta värden stå tempel och lärosäten.

Mäktigt som fäders bragd talar Augustanas halfsekelshistoria till fränderna i hemlandet. Ty fasta, oslitliga äro

de trådar, som vid hvarandra binda gamla Svea-stammens ättlingar på ömse sidor om världshafvet.

Till trofast handslag och hjärtevarm hälsning räcka Eder svenska präster handen vid minneshögtiden.

Herren vår Gud välsigne Eder i alla Edra händers verk.

För Allmänna Svenska Prästföreningen
Ludv. Lindberg, ordförande;
V. N. Lindstedt, v. ordförande;
Per Pehrsson, sekreterare.

Vid en följande session antog kyrkomötet enhälligt följande resolution:

"Bland de mera gripande tilldragelser, som under detta vårt 50 års-jubileum timat, måste helt visst de tillfällen räknas, då hr kyrkoherden Per Pehrsson i okonstladt vältaliga ordalag å den 'Allmänna Svenska Prästföreningens' vägnar öfverlämnade en om erkänsla och kärlek vittnande adress samt framförde dels från denna förening, dels ock från Sveriges kyrkliga ungdom hjärtevarma, muntliga hälsningar.

Dessa hälsningar, hvilka mottogos under djup rörelse och med verklig entusiasm af de i tusental samlade festdeltagarna, föranledde följande uttalande:

1) Att synoden med stor glädje och under tacksamhet till Gud märker, att den tid kommit, då svenska kyrkans vördade prästerskap inser och erkänner, att den svenska kyrkan i det gamla hemlandet och den svenska kyrkan här i det nya landet äro syskon, och att den senare troget och till bägges välsignelse förvaltat det andliga fäderne- och mödernearf hon fått;

att det älskliga och kraftigt talande prof på släktkärlek, som den vördade prästföreningen lämnat, är för synoden särdeles dyrbart och kommer att utgöra ett af dess skönaste och dyrbaraste jubelminnen;

att synoden, som åtminstone delvis förstår, huru stora de

faror äro, mot hvilka Sveriges ädla prästerskap nu måste stå på vakt, och hvilka mäktiga strider det har att utkämpa mot kyrkans fiender, lofvar att i anden under bön till Gud stå på de vördade brödernas sida och med dem kämpa trons goda kamp.

2) Att underrättelsen om den nyvaknade mäktiga rörelsen bland Sveriges kyrkliga ungdom kraftigt bidragit till festglädjens höjande, och att synodens ringa manskap räcker vapenbröderna på andra sidan hafvet sina händer och hjärtan till enigt förbund.

3) Att synoden genom hr kyrkoherde Per Pehrsson hembär till 'Allmänna Svenska Prästföreningen' och till Sveriges kyrkliga ungdom, hvilken kämpar för målet 'Sveriges folk — Guds folk', sin innerliga tacksamhet för ådagalagd hågkomst och bringar den ur svenska hjärtans djup gående brodershälsningen: "Framåt i striden! Lyss, hör du ej suset af himmelska psalmer? Seger och frid skola vinnas — i Jesu namn.'"

De prästerliga medlemmarna af mötet valde också fyra kommitterade att vid kyrkoherde Pehrssons afresa från Rock Island ledsaga honom till järnvägsstationen och å Augustana prästerskaps vägnar bringa honom en afskedshälsning och ett "lycka på resan!" Sedan de kommitterade uppvaktat kyrkoherden i hans bostad hos teol. professor N. Forsander, där synodens sekreterare, pastor J. G. Dahlberg, framlämnade nyss anförda resolution och d:r E. A. Zetterstrand uttalade ministeriums tack och lyckönskan, åtföljde de honom till järnvägsstationen, hvarest äfven många andra mötesbesökare hade infunnit sig. Här blef nu kyrkoherden i afskedsstunden föremål för en entusiastisk hyllning. Sången "Du gamla, du fria" sjöngs med fosterländsk hänförelse, hvarefter ett fyrfaldigt "lefve" höjdes för Sverige. Nu uppstämdes kraftigt och trosvarmt "Vår Gud är oss en väldig borg" och "Guds ord och löfte skall bestå", hvarefter, då

tåget gled ut från perrongen, ett fyrfaldigt "lefve" uppbragtes för kyrkoherde Pehrsson, hvilket af honom besvarades med ett fyrfaldigt "lefve" för Augustana, — så några afskedsviftningar, och den aktade gästen var försvunnen ur sina vänners åsyn.

Kyrkoherde Pehrssons besök vid Augustana-synodens jubelfest och i dess församlingar ägde, därom äro vi öfvertygade, mer än en tillfällig betydelse. Han är en man, som sitter inne med just de förutsättningar, hvilka behöfvas för att på ett effektivt sätt förmedla, hvad vi särskildt under de senare åren önskat och sökt: ett närmande och ett bättre samförstånd mellan moderkyrkan i Sverige och dotterkyrkan i Amerika, såsom vi gärna vilja benämna dem. En djup kärlek till fosterlandet och "fädernas kyrka" är ett utmärkande drag hos honom, men på samma gång är han en varm vän till Augustana-synoden och svensk-amerikanerna i allmänhet. Det smärtar honom att se, huru, såsom han själf uttrycker det, "svenskt hjärteblod i en bred strömfåra förrunnit genom emigrationen", och hvilken sann fosterlandsvän måste ej i detta hänseende känna såsom han? Men han tror ej på det sätt att hämma emigrationen, som försökts af många andra, i synnerhet journalister, nämligen att måla Amerika endast i svart, omtala blott det dåliga, som göres här, och det ledsamma, som händer, eller att förlöjliga oss och säga en del osanningar om oss och vårt land. Han inser, att emigrationen haft till stor del sin orsak i vissa missförhållanden i det gamla fäderneslandet, och att det säkraste medlet att motverka den är att afhjälpa dessa eller med andra ord göra Sverige sådant, att dess befolkning förlorar lusten att lämna det, och att de, som redan emigrerat, men önska återvända, kunna slå sig ut och trifvas där. Och med detta mål i sikte anser han, att Sverige kan och bör lära något af Amerika, ja, att till och med "dottern", Augustana-synoden, har något att lära "modern". I korthet sagdt, kyrkoherde Pehrsson är

ej så ensidigt patriotisk, att han ej kan se och erkänna det goda, som finnes på denna sidan Atlanten, samt förstå, huru det kan locka och fasthålla Sveas ättlingar.

Hvad särskildt angår moder- och dotterkyrkan, så vinna de visserligen ömsesidigt på att rätt lära känna hvarandra. Utan en sådan kännedom är ett närmande omöjligt. Kyrkoherde Pehrssons besök här i landet var ju alltför kort, för att han skulle hinna med några mera omfattande och fullständiga studier af härvarande förhållanden. Men han hade, innan han kom hit, uppmärksamt följt med händelserna i detta land och tagit reda på våra sociala och kyrkliga förhållanden samt i synnerhet satt sig in i Augustana-synodens historia, hvarför hvad han här såg och hörde, ej var alldeles främmande för honom. Med sitt fördomsfria sinne, sitt intagande väsende och sitt sätt att förtroendeväckande kunna närma sig en och hvar, sin stora naturliga iakttagelseförmåga, ytterligare skärpt genom föregående resor i utlandet, och slutligen sin öfvervägande praktiska läggning var han för öfrigt väl kvalificerad att lära känna samt rätt förstå och bedöma oss. Och de tidningsartiklar, i hvilka han under titeln "Svenskheten i Amerika" framställt sina iakttagelser under sina resor här i landet, såväl som ock den skildring af sina intryck från svensk-amerikanernas kyrkliga lif, han efter sin hemkomst gaf vid "Allmänna svenska prästföreningens" möte i Jönköping, visa, huru korrekt han i det stora hela uppfattat Amerika-svenskarna och särskildt Augustana-folket, hvilket han ju nästan uteslutande kom i beröring med. Det är just sådana skildringar och, vi vilja tillägga, sådana personer som kyrkoherde Pehrsson, hvilka fastare och starkare tillknyta banden, som förena oss med landsmännen där hemma.

Fastän han själf i ett privatbref skrifver: "Tag på fullt allvar, hvad jag säger, att jag är ingen märkvärdig karl alls härhemma", så våga vi dock påstå, att kyrkoherde Pehrsson

tillhör de mera bemärkta prästmännen i Sverige, och att hans inflytande i såväl politiska som kyrkliga kretsar under de senare åren varit i stigande. Detta icke minst gör honom lämplig att taga vara på och befordra våra intressen i det gamla fäderneslandet. Och han har redan gjort ej så litet i denna riktning. Den delen af hans verksamhet, som stått i någon relation till Amerika, har visserligen hufvudsakligen gått ut på att dels hämma emigrationen dit, dels bereda lättnad för återvändande emigranter, men därmed har åtskilligt hängt tillsammans, som stärkt samhörighetskänslan mellan svensk-amerikanerna och hemlandssvenskarna. Under den tid, han var ledamot af den svenska riksdagen, framlade han förslag till en arbetsförmedlingsanstalt för i utlandet bosatta svenskar, som blef ett uppslag till bildandet af "Nationalföreningen mot emigrationen". Vidare motionerade han om inskränkning i värnplikten för återvändande utlandssvenskar och om förenklade former för ingående af och antecknande af utlandssvenskars äktenskap, hvilket allt äfven bifölls af riksdagen. Den senare motionen, i hvilken också Augustana-prästers attester voro nämnda, berör ju äfven vår Augustana-synod på det närmaste. Och vi äro kyrkoherde Pehrsson synnerligen tacksamma, därför att han väckt frågan om godtagande af våra attester utan det villkor, som hittills gällande lag föreskrifvit, nämligen bifogadt intyg från svensk beskickning eller konsul om personens i fråga lagliga rätt att utfärda attester, hvilket intyg vederbörande sällan tänkt på att anskaffa.

Redan vid "Allmänna svenska prästföreningens" möte i Uppsala 1907, där han höll inledningsföredrag till diskussionen öfver ämnet "Prästerskapet och emigrationen", yttrade kyrkoherde Pehrsson på tal om undanröjandet af de svårigheter, som ofta möta den återvändande emigranten med hänsyn till de svenska äktenskapslagarna, följande: "Hvad som i ett stort antal fall skulle medföra åsyftadt resultat,

[Ur "History of the Swedes of Illinois." Engberg-Holmbergs förlag.]
En dyrbar relik från nybyggaretiden.

ANSGARII-KYRKANS I CHICAGO NATTVARDSKALK,

förfärdigad hos Tiffany i New York och år 1851 skänkt till nämnda kyrka af sångerskan Jenny Lind.

vore, om öfverenskommelse fattades och föreskrift meddelades, att betyg, utfärdadt enligt af Augustana-synoden fastställdt formulär af vederbörande pastorsämbete i Amerika och med dess sigill försedt, af svensk myndighet gilladt, må tillerkännas i dessa frågor full giltighet utan vidare attestering." I nyssnämnda föredrag läsas också i sammanhang med omnämnandet af "Nationalföreningen mot emigrationen" följande om ömhet för de utvandrandes välfärd vittnande ord: "Men det gäller också att söka *bevara dem, som utvandra, åt svensk nationalitet och under kristligt inflytande.* Dessa hundratusentals svenskar utanför Sveriges gränser äro, äfven om de aldrig vända åter, af oskattbart värde för hemlandet under folkens våldsamma täflingskamp, om deras samkänsla med fosterlandet kan bevaras och stärkas Hälften af våra svensk-amerikaner tillhöra icke någon kristlig församling. Då de komma dit ut, känna de sig naturligtvis bortkomna, och de behöfva hjälp för att komma sig för att sluta sig till sina landsmän. Augustana-synoden har känt detta, och på dess initiativ försöktes år 1903 att åstadkomma en förbindelse mellan svenska kyrkan och dess dotterkyrka i Amerika i syfte att förmå de utflyttade att ansluta sig till församling, tillhörande Augustana-synoden. En matrikel öfver synodens prästerskap utsändes till hvarje pastorsämbete, och i domkapitlens cirkulär påpekades, att sedlar, innehållande en uppmaning till den utvandrande att ansluta sig till någon af synodens församlingar, skulle utskickas för att biläggas flyttningsbetygen, och skulle däråfyllas namnet å pastor inom synoden å den plats, dit den utvandrade ämnade resa. I praktiken tror jag emellertid, att hela förslaget misslyckades grundligt.

"Jag vill föreslå, att vi nu söka göra om detta försök från svenskt håll. En *adressbok,* innehållande uppgifter om samtliga Augustana-synodens församlingar, jämte några korta kärnfulla ord med råd och anvisningar borde följa med

hvarje utflyttningsbetyg. Jag är öfvertygad om att man inom ecklesiastik-departementet skulle behjärta en anhållan i denna riktning, hvarom icke, kan en sådan bok åstadkommas på privat väg." — Enligt hvad vi sett uppgifvet, är också en sådan adress- och handbok för emigranter under utgifvande.

I detta sammanhang må ock nämnas, att kyrkoherde Pehrsson under sin vistelse i Rock Island tog initiativ till bildandet af en svensk-amerikansk gren af "Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet".

Till slut vilja vi nämna några data ur kyrkoherde Pehrssons lif. Han är född den 30 september 1867 i Gestrikland. Fadern, som ännu lefver, är bokhandlare i Gefle, en af Evangeliska fosterlandsstiftelsens mest begåfvade predikanter af C. O. Rosenii skola och var äfven en af hans personliga vänner. Efter att år 1885 hafva aflagt studentexamen i Gefle inskrefs Pehrsson vid universitetet i Uppsala och prästvigdes, efter fullbordade teologiska studier, för tjänstgöring i ärkestiftet den 14 december 1890, sålunda endast 23 år gammal. År 1890—91 tjänstgjorde han såsom vice lektor i kristendom och hebreiska vid Högre allmänna läroverket i Gefle, var vice pastor i Hacksta och Löts församlingar 1892—94 och vice komminister vid Uppsala Domkyrka 1894—95. Sistnämnda år kallades han till predikant vid Österby bruk, i hvilken befattning han verkade till 1908. Under tiden hade han ock andra förordnanden, bland hvilka må nämnas, att han under några år var reservpastor vid Kungl. Upplands regemente och predikant vid Loka hälsobrunn.

Under sin Österbytid utöfvade Pehrsson en liflig och omfattande verksamhet i folkbildningens tjänst. Vid Österby, ett betydande arbetarecentrum, gjorde han sig känd såsom varm arbetarevän. Han stiftade (1895) och förestod Österby föreläsningsanstalt för arbetare och upprättade en liknande vid Dannemora (1902); stiftade också ett trädgårdssällskap

i Österby, som ännu blomstrar. Därtill höll han föreläsningar i sociala, pedagogiska och fosterländska ämnen öfver hela landet, såsom under åtskilliga år vid lägerplatserna för de värnpliktige på uppdrag af "Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran", hvars korresponderande ledamot han varit sedan 1901, och på uppdrag af Kopparbergs läns landsting i sedliga och fosterländska frågor o. s. v.

År 1905 företog han med understöd af allmänna medel en studieresa till Tyskland, där han studerade kristligt socialt arbete och gjorde bekantskap med de främste männen i denna verksamhet; i Österrike, där han lärde känna Los-von-Rom rörelsen och knöt förbindelse med dess ledare, dr Eisenkolb; i Italien, där han tog kännedom om valdenserna m. m. Han har dessutom rest i Danmark för att studera samhällets barnavård, i Belgien, Holland, Norge och England.

Vid invigningen af Gustaf Adolfs-kapellet vid Lützen den 6 november 1907 var pastor Pehrsson närvarande såsom den Ekmanska familjens ombud. Som bekant bekostades kapellet af konsul Oscar Ekman, och det var Pehrsson, som först hos honom väckte tanken på detta kapell och utverkade hans löfte att ikläda sig kostnaden för detsamma. Här må ock nämnas, att konsul Ekman likaledes på pastor Pehrssons hemställan lät anskaffa omkring 3,000 Gustaf Adolfs-porträtt, hvilka sedan bortskänktes till evangeliska församlingar, till svenska sällskap, ungdomsföreningar, sjömanshem o. d. öfverallt i världen, och af hvilka äfven Augustana-synoden erhöll 500.

Åren 1906—08 var Pehrsson ledamot af riksdagens andra kammare, där insatt af arbetare och småfolk i Olands härad i Uppland. Hans hufvudintresse under hans riksdagsmannaverksamhet var, såsom framgår af hans i det föregående omnämnda motioner, sociala reformer.

År 1908 blef han efter en hård valstrid utnämnd till kyrkoherde i Karl Johans församling i Göteborg. Han är

ock ordförande i Göteborgs stads barnavårdsnämnd sedan 1909. Sedan 1907 är han sekreterare i "Allmänna svenska prästföreningen" och sedan dess bildande 1903 med i dess centralstyrelse. Han är medlem af arbetsutskottet i "Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet" och dessutom af en stor mängd andra föreningar och styrelser.

Kyrkoherde Pehrsson har också utgifvit en del skrifter från trycket. De förnämsta af dessa äro de, som behandla den svenska vallonbefolkningens historia: "Ur Österby bruks och vallonernas krönika" (Uppsala 1899), och "De till Sverige inflyttade vallonernas religiösa förhållanden" (Uppsala 1905). Det senare arbetet, hvilket utgafs såsom akademiskt lärdomsprof, är grundadt på vidsträckt källforskning och synnerligen intressant och instruktivt. Af hans vid olika tillfällen hållna föredrag har jag haft tillfälle att läsa "Prästerna och folkundervisningen" (1900), "Arbetsglädje" (1906) samt "Erfarenheter och önskemål i fråga om barnavårdsnämnderna" (1909). Han har ock skrifvit om "Armenierna och deras nöd" (1896) samt en liten bok om "Gustaf Adolfs minnesvård vid Lützen" — särtryck ur prof. Staves julbok 1907 —, hvari han redogör för högtidligheterna vid invigningen af det ofvannämnda Gustaf Adolfs-kapellet samt för dess tillkomst äfvensom för själfva platsens och det äldre monumentets historia, alltsammans skrifvet på ett ledigt och medryckande sätt samt med en underström af varm fosterlandskänsla.

Bland yttre utmärkelser, som kommit kyrkoherde Pehrsson till del, må nämnas, att han kort efter invigningen af Lützenkapellet erhöll af tyske kejsaren Röda Örns orden och af konung Oscar II utnämndes till ledamot i andliga ståndet första klass af Vasaorden.

Sedan 1898 är kyrkoherde Pehrsson gift med en dotter till den för åtskilliga år sedan aflidne skolföreståndaren B. C. Rohde i Göteborg, på sin tid allmänt känd och aktad i

fäderneslandet såsom pedagog och nykterhetstalare samt ifrare för söndagsskolversamheten. En annan af hans döttrar är gift med Augustana-pastorn A. J. Stenwall. Fru Pehrsson, som åtföljde sin man på hans Amerika-resa, är en fint bildad, intagande och varmhjärtad kvinna, hvilken stödt och bistått sin make i hans församlingsarbete, särskildt för de fattigas och nödställdas räkning. Deras äktenskap har välsignats med fyra barn.

Såsom afslutning tager jag mig friheten anföra några ord ur ett bref från kyrkoherde Pehrsson, hvilket skrefs strax efter det förut nämnda Jönköpings-mötet, och hvari han själf meddelat några af här angifna data. Han skrifver: "Myc ken och oförtjänt godhet har jag fått röna af både Gud och människor. Det kan kanske glädja någon att minnas, att jag kom som bud från Sveriges präster till landsmännen i fjärran. För mig vardt det en oförgätlig färd. Har nu fått hälsa tillbaka. Den glädjen också oförgätlig."

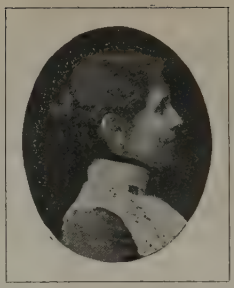

SYRSOR.

Af Signe Ankarfelt.

"Sångarfolket är ett osällt folk,
som själf sin ofärd när,
om icke alltid utanför, dock innan — — —
till sorg och glädje lika hastigt väckt,
ty hjärtat ligger naket för hvar fläkt."

E. Tegnér.

Har du i tysta, trolska sommarnatten,
när månen skrider öfver dunkla vatten,
vemodigt lyssnat efter syrsans sång?
Jag har det ofta, ack, så mången gång
uppå ljungheden, med de slätter vida,
och under parkens träd, där skuggor bida.
Hon sjunger då sin saga, äfven min,
kanhända, broder, är det också din!

Om intet nytt det är som syrsan talar,
allt gammalt är som jordens berg och dalar.
Hon skildrar världens lopp rundt tidens hjul;
hon själf sig målar mer än masken ful.

Allt skiftar, men förblifver dock detsamma —
och syrsan tros från muserna härstamma —
är icke detta gammalt nog för dig?
Hör nu på sagan, som hon sjöng för mig!

Då syrsor voro mänskobarn i världen,
så voro ofta deras hjärtan härden
för känslor utaf grymt och eget slag.
De gäster blefvo dock i gudars lag.
De lärde aldrig sig att så och spinna,
förstodo ej att ägodelar vinna;
de glömde stundens kraf för blommors doft,
och trodde sig alltjämt för mer än stoft.

De sågo himlens skönhet, jordens under,
de hörde bäckens sorl och åskans dunder.
förnummo Gud i allt hvad blicken såg,
och sökte tolka hvad i själen låg.
De ville Zeus hans skapareld frånrycka
och nämnde detta som sin enda lycka,
men kände vanmakt uti egen hand
och bojan, hvilken dem vid jorden band.

Så hände muserna, de sågo dagen.
Ack, sångarfolket kände dem på dragen
och trodde dem att vara af sin släkt
och glömde allt vid dessa vingars fläkt;
förgäto därför att sig själfva nära.
De ville muserna sin hyllning bära
och sjöngo glada utan ro och rast
en jubelsång, tills hvarje hjärta brast.

Men deras skuggor flytt från Plutos salar,
som syrsor foro de till jordens dalar
och sjöngo sorglöst än på samma sätt,
som alltid utmärkt deras gamla ätt.

Att uti sommarnatten ljuft frambära
sitt lof är hvad af jorden de begära.
När solens kyss blir mera känslig, varm,
bortföres syrsan dock på dödens arm.

Väl tycks, att syrsans saga sorgligt klingar,
men, broder, minns dock, att hon äger vingar,
en sinnebild utaf en upphöjd själ,
som aldrig varit jordens lumpna träl.
Om han ej vet att syrsans toner prisa,
hvad då, blott någon däraf finner lisa.
Är detta, broder, lön ej nog för dig?
En högre har jag aldrig önskat mig.

En svensk-amerikansk konstsamlare.

Några ord om direktör Fritz Schoultz och hans hem

af A. Schön.

En svensk-amerikansk konstsamlare! Finnes det verkligen någon sådan? Intressera sig svensk-amerikanerna öfver hufvud taget alls för konsten i någon form, och är detta intresse här och där så stort, att det framkallat egentliga konstsamlingar? Vi trodde annars, att det enda svensk-amerikanerna intresserade sig för, utom sina kyrkor och föreningar, var att samla pengar, tycka vi oss höra någon med förhållandena i Svensk-Amerika obekant svensk yttra.

Jo, bland svensk-amerikanerna finnes verkligen intresse för skön konst i olika former, och glädjande nog synes detta intresse vara stadt i oafbrutet stigande. Svensk-amerikanska konstsamlingar, och det rätt aktningsvärda sådana, finnas, låt vara ännu ej i något större antal.

Flera bevis på detta stigande intresse skulle kunna anföras. Vi skulle t. ex. kunna skrifva ett helt kapitel om musikens och sångens ökade landvinningar bland svensk-amerikanerna; vi skulle kunna påvisa, huru dikt- och skaldekonsten bland oss får allt flera idkare och allt mera uppskattas; vi

skulle kunna framhålla, huru t. ex. kyrkoarkitekturen oupphörligt förbättras. När vi här tala om konstintresset bland svensk-amerikanerna, är det emellertid ej så mycket deras förhållande till dessa nu nämnda konstarter, vi afse, som fastmer deras intresse för skulpturen och måleriet och i all synnerhet för det sistnämnda.

Det första och mest i ögonen fallande beviset på att våra landsmän i Amerika börja allt mer intressera sig för konsten, är, att allt flera af våra läroverk nödgas i samband med sin öfriga undervisning inrätta äfven konstafdelningar. Sådana afdelningar finnas numera vid ej mindre än fem af Augustana-synodens 10 läroverk samt möjligen vid ännu några andra. Det af amerikaner upprättade Art Institute i Chicago har ej så få svensk-amerikanska elever, och detsamma torde vara förhållandet med konstskolorna i öfriga storstäder.

Detta ökade intresse för konsten framgår vidare af den stigande efterfrågan på altartaflor för kyrkor såväl på landsbygden som i städerna. Tidningarna mäla esomoftast, att den eller den församlingen beställt en altartafla, eller att en sådan under anslående högtidligheter blifvit aftäckt. Huru stor efterfrågan på detta slags konstverk varit, framgår kanske bäst däraf, att en svensk-amerikansk artist, professor Olof Grafström, föreståndare för Augustana Colleges konstskola, ensam målat under de senare femton à tjugu åren ej mindre än omkring halftannat hundratal altartaflor, och att flera andra artister utfört ett flertal dylika beställningar. Tack vare våra landsmäns stigande skönhetskraf börja våra svensk-amerikanska kyrkor, dess bättre, alltmer förlora den karaktär af "meeting-house", de under nybyggaretiden och den närmast följande perioden erhöllo, och antaga utseende af kyrkor i detta ords rätta bemärkelse.

Ett ytterligare bevis på riktigheten af vår sats är, att flera svensk-amerikanska konstutställningar allaredan kunnat hållas. De flesta af dessa utställningar hafva ägt rum i sam-

DIREKTÖR FRITZ VON SCHOULTZ.

band med läroverkens läseårsafslutningar och hafva, glädjande att nämna, varit välbesökta. En sådan utställning, anordnad af de svenska konstnärernas i Amerika förening, hölls några år sedan i Chicago och blef ur konstnärlig synpunkt alldeles lyckad, oaktadt långt ifrån alla svensk-amerikanska artister i densamma deltogo.

Den största och mest representativa af alla svensk-amerikanska konstutställningar torde dock den bli, som den 10—24 mars 1911 kommer att på initiativ af Svenska klubbens i Chicago energiske president direktör C. S. Peterson hållas i nämnda klubbs nya byggnad. Anordningarna för denna utställning hafva anförtrotts åt en kommitté, i spetsen för hvilken står marinmålaren Charles Hallberg. Samtliga svensk-amerikanska konstnärer skola inbjudas att här utställa sina alster. Man har dock tänkt sig att inskränka utställningen till oljemålningar och skulpturer — för denna gång, ty det är afsikten att årligen anordna en dylik utställning.

En jury af fyra framstående konstkännare, två svenskar och två amerikaner, skall bedöma de insända arbetena för antagande. En annan jury skall afgöra, hvilka arbeten som äro de förnämsta. Af direktör Peterson har skänkts ett första pris af $100, hvarjämte man har löfte om andra priser för utdelning i enlighet med prisjuryns bedömande. Inalles $500 i priser torde komma att utdelas.

Denna utställning blir, såsom nyss antyddes, den första, vid hvilken de svensk-amerikanska konstnärerna skola samfälldt framträda med sina bästa alster. Verkligt representativ som den sålunda blir, kommer denna utställning att göra ej endast konstnärerna själfva, utan äfven hela vår nationalitet heder. Den kommer också tvifvelsutan att mäktigt bidraga till konstintressets ytterligare ökande bland våra landsmän.

* * *

DIREKTÖR FRITZ VON SCHOULTZ' HEM:
Matsalen. Rökrummet.

Af enskilda svensk-amerikanska konstsamlingar torde f. d. konsul A. E. Johnsons i New York (af prof. Birger Sandzén beskrifven i PRÄRIEBLOMMAN för 1906) vara den största och mest rikhaltiga. En annan mycket vacker sådan är den, som hopbragts och innehafves af direktör Fritz Schoultz i Chicago. Utom en mängd taflor äger hr Schoultz liksom hr Johnson dessutom en mängd konstindustriföremål och kuriositeter, det hela valdt och arrangeradt liksom hr Johnsons samlingar med skarp kännareblick och öfverlägsen artistisk smak.

Vi inbjuda eder här, ärade läsare, att åtfölja oss på ett besök i hr Schoultz' konstnärligt smyckade hem vid St. James place. Vi anläda dit och ringa på. Vid vår beröring af portklappen svaras det med ljuflig musik innanför. Vi undra hvad det är, som framkallar denna, men först då vi kommit in i *förhallen*, erhålla vi förklaringen på gåtan. Portklappen står i förbindelse med ett på dörrens innersida anbragt egendomligt strängaspel, ett slags harpa. Det är denna som furnerar den ljufliga musiken.

Vi mötas af värden själf, en reslig, något korpulent man med slätrakadt ansikte, intelligenta drag och varm blick. Artigt och förekommande ber han oss stiga på. Medan vi aflägga ytterplaggen, observera vi redan på förhallens väggar en hel del kuriositeter, men konvenansen förbjuder oss naturligtvis att omedelbart framställa frågor rörande desamma. I stället låta vi oss af värden införas i förmaket, hvarvid vi passera *inre hallen*. Midt framför oss, vid sidan om trappans fot, märka vi en ytterst smakfull och dyrbar vas af italiensk majolika, med amoriner kring det öfre partiet, och det lägre försedt med målningar. När vi göra halft vänster om för att inträda i förmaket, fästes vår blick vid tvenne väl åtta fot höga majolika-plattor, en på hvardera sidan om arkaden mellan hallarna, hvardera plattan försedd med yppiga blomsterdekorationer, först påmålade och sedan inbrända. Vid närmare påseende befinnas plattorna i fråga bestå af en

mängd mindre sådana. Det hela är af storartadt dekorativ verkan.

Vi skulle gärna vilja undersöka dem närmare, men därinne i *förmaket* skymta andra saker af ännu större intresse. Midt på det af en matta i dämpade färger och vackra mönster täckta golfvet står ett förgylldt och med skifva af onyx försedt förmaksbord i rococo och nära därintill en emma, en länstol och ett kabinett i samma stil. Alltsammans är äkta vara. Det sistnämnda är fylldt med kuriositeter af silfver, såsom vagnar, bärstolar o. s. v. i miniatyr, det mesta i samma stil som kabinettet och de öfriga pjeserna. Nära intill dessa befinna sig tvenne förmaksstolar i Ludvig XVI-stil, spanskt arbete likväl, med tjock, äkta förgyllning och gyllenläderbeklädda. En jättestor trymå med ram i rococo på väggen till vänster om ingången och längst fram i det ingången motsatta hörnet ett kabinett, lackeradt i det läckra martinska manéret och uppbärande en dyrbar vas af italienskt porslin med dekorationsmotiv från antiken, förstärka vårt redan vid inträdet erhållna intryck, att vi befinna oss i en fransk adelsmannaboning i medlet af 1700-talet och ej i en svensk-amerikansk affärsmans i Chicago bostad i nådens år 1910.

Men detta intryck fördjupas än mer, då vi betrakta taflorna på rummets väggar. Öfver spiselkransen hänger en tafla, målad af F. M. Oberhauser i München och föreställande en Bacchus-fest i det gamla Rom. En amerikan, som sett densamma, har varit förtänksam nog att köpa reproduktionsrätten till taflan. Midt emot på andra väggen ses ett annat dyrbart konstverk, en tafla af den ryske målaren L. Bakalowicz, "Det sista tärningskastet". Konstnären har här realistiskt och liffullt framställt ett spelparti i en europeisk riddarborg på 1400-talet. Med sitt sista tärningskast ser en af de medspelande, en ädling, sista återstoden af sin en gång stora förmögenhet försvinna. Martha i "Faust" och Julia i "Romeo och Julia", båda utförda i olja af Herman Micha-

lowskij, pryda väggen på ömse sidor om trymån, medan en tredje tafla af samme konstnär, "En page", jämte Oberhausers nyssnämnda tafla har sin plats på norra långväggen.

Det enda, som är ägnadt att störa det förutnämnda helhetsintrycket, är den amerikanske konstnären George Schultz' tafla "Björkskog i Wisconsin" på östra kortväggen och den under densamma placerade stora orgeln. Man ville naturligtvis i den senares ställe ha en spinett eller klavér, också det i rococo. Men fantasien kan ju lätt ordna det där. Den franske "borgherrn" har naturligtvis varit i Sverige, blifvit betagen af dess björkskogars skönhet och där beställt denna tafla som minne därifrån. Och hvad orgeln beträffar, förlåter man den gärna, att den ej är en sprödt klingande spinett på svängda ben, sedan man hört huru härlig musik den under sin ägares konstförfarna händer kan förmås att gifva ifrån sig.

Medan vi äro kvar, börjar det skymma. Rococo-stämningen sitter fortfarande så envist kvar, att vi nästan vänta att få se en betjänt i knäbyxor, silkesstrumpor, skor med silfverspännen, spetsmanschetter och spetskrås, broderad rock samt pudrad peruk och stångpiska komma in och tända vaxljus i ljuskrona och lampetter. I stället trycker värden på en knapp, och elektriskt ljus utströmmar från en konstnärligt arbetad kandelaber.

Vår afskedsblick här i förmaket faller med saknad på en å det ofvannämnda rococo-bordet placerad dyrbar och ytterst smakfull borduppsats af porslin. Men då ägaren tröstar oss med att denna endast är centralfiguren i en uppsats på 15 olika pjeser — hvar och en försedd med allegoriska bilder, såsom Dagen, Natten, Vintern, Våren o. s. v. — och att dessa återfinnas i andra rum i huset, där vi möjligen få se dem, kväfva vi den saknadens suck, som håller på att frambryta, och begifva oss in i det innanför förmaket, midt emot mottagningshallen belägna *rökrummet*. En finare havana, er-

bjuden oss af värden själf ur cigarrstället midt på bordet, försätter oss åter i godt humör, och vi bereda oss att taga det rum, i hvilket vi inkommit, i närmare ögnasikte.

Då cigarren är till hälften uppgången i rök, hafva vi medhunnit följande "inventarieförteckning":

Midt på östra långväggen ses en väldig spisel, på hvars afsats en Buddha-bild i mässing — äkta indiskt arbete —

Förmaket.

tronar. På ömse sidor om denna hänga rökelsekar af mässing, och under dessa ligga utbredda på afsatsen kuriositetsföremål af de mest olika slag. På ömse sidor om spiseln upptages väggen som sig bör af bokhyllor, innehållande skönlitteratur på olika språk. Ofvanpå dessa hyllor trona kavalleri-officershjälmar från sju à åtta olika länder i Europa. Ett par af hjälmarna, som ej fått plats ofvanpå bokhyllorna, hafva hamnat i — eldstaden, ej som bränsle likväl, utan på

grund af en nyck hos ägaren. Med sina glänsande vapenplåtar och beslag göra de sig förträffligt ofvanpå de artificiella vedklabbarna.

Södra kortväggens hufvudprydnad utgöres af en större tafla i olja: "Pilgrimsfärd till Mecca" af stark konstnärlig verkan. Omkring denna tafla äro grupperade gamla vapen och kuriositeter af de mest olikartade slag, såsom indianska tomahawker, gamla europeiska flintlåspistoler, japanska och persiska svärd o. s. v. Sannolikt för att i någon mån dämpa det krigiska intryck, dessa vapen möjligen göra på besökaren och för att markera ställets egenskap af rökrum och fredlig tillflyktsort, har ägaren midt ibland dem anbringat en väldig indiansk fredspipa.

Den dyrbaraste möbeln i detta rum är, näst en med pärlemor inlagd hopfällbar turkisk stol af sandelträ, ett kabinett i inlagdt arbete med tillhörande ur, båda i Ludvig XV-stil. En tredje pjes, tillhörande denna uppsättning, är ett flaskschatull, men detta förvaras i matsalen. Inläggningarna å samtliga utgöras af sköldpadd och mässing. Dekorationerna på västra långväggen äro af omväxlande art. Kring ett porträtt af Napoleon Bonaparte som nybakad löjtnant — taflan är en kopia af ett i Louvren befintligt porträtt af "den lille korpralen" — ses hvarjehanda andra saker, såsom färglagda stålgravyrer från Ludvig XV:s tidehvarf, fotografiska reproduktioner af C. G. Hellqvists berömda taflor ur svenska historien m. m. Särskild uppmärksamhet ådrager sig jämte Napoleons-porträttet en målning af Gus Higgins föreställande Korpral Mollberg.

Från rökrummet ledsagar oss värden in i *matsalen*. Med sitt boaserade tak, sina handsnidade ekmöbler, sina tvenne buffeter med rikhaltiga glasuppsättningar, sina artistiskt anordnade samlingar af dyrbart porslin från olika länder på väggarna, sin starkt mässingsbandade vinkylare af ek, sin äkta ryska samovar samt, *last but not least,* sin konstnärligt

utförda lampskärm öfver bordet gör detta rum ett öfvermåttan inbjudande och på samma gång solidt intryck.

Från matsalen bar det af till "de högre regionerna". Vi märka då, att fondväggen i *trappan* till en icke ringa del upptages af ett dekorationsstycke i olja af Michalowskij och föreställande schweiziska barn, samlade på balkongen till en alphydda och iakttagande de förbigående. På sidorna om denna verkningsfulla och i hög grad tilltalande målning märkas ett par marinmålningar af Charles E. Hallberg samt ett vinterlandskap af Georg Schultz. Tvärväggen upptages af en större tafla af den svenske artisten Lindström, en stockholmsk skärgårdsbild med stenigt strandparti, tämligen frisk bris på den lilla viken, skog på andra sidan denna och närmast åskådaren en rankig tilläggningsbrygga med ett par damer på, det hela duktigt och käckt måladt och kvarlämnande äkta stockholmsk skärgårdsstämning.

Till höger om trappan, då man kommer upp, befinner sig *familjen Schoultz' hvardagsrum*. Gjorde förmaket därnere intryck af raffinerad smak och elegans, så verkar detta rum solid komfort och stilla hemtrefnad. Hvad är naturligare, än att det äfven här skall vara taflor? Öfver pianot till höger på södra långväggen hänger en stor tafla af den numera aflidne svensk-amerikanske konstnären Bror Adde Vickström och föreställande inloppet till Göteborg. Denna tafla finnes reproducerad på annat ställe i detta arbete. På ömse sidor om spiseln synas ett vildt kustlandskap från Nova Scotia af den ofvannämnde artisten Schultz och en marin af Hallberg. Den förnämsta taflan i detta rum är dock den, som hänger å östra kortväggen och föreställer Ludvig XVI och Marie Antoniette å Trianon, mottagande hyllning af en byskolmästare och hans lärjungar. Skolmästaren spelar på sin fela, småttingarna utföra en landtlig danslek, och det höga paret åskådar från en mattbelagd upphöjning i salongen med välbehag deras okonstlade uppträdande.

Äfven i detta rum finnes en kuriositetssamling, och denna öfverträffar den därnere. Den är inrymd i ett hörnskåp och omfattar en stor mängd föremål, från och med ryska bojarmössor och nattvardskalkar, till och med briljanterade svenska skospännen och silfversnusdosor, från och med svenska minnesmedaljer till och med sällsynta utländska ordenstecken. En utomordentlig raritet för samlare finnes här, nämligen en af de ett hundra jubileumstallrikar, som konung Oscar II lät å Rörstrand till ett pris af 10,000 kronor förfärdiga till galamiddagen å Stockholms slott på kvällen den 24 april 1880 för de då från sin kringsegling af Asien hemkomna djärfva männen A. E. Nordenskiöld, Louis Palander och deras officerare. Tallriken upptager de båda nyssnämndas samt mecenaten Oscar Dicksons porträtt, en afbildning af "Vega" och namnen på i expeditionen deltagande officerare och vetenskapsmän.

Medan vi låta våra ögon fröjdas åt allt detta, förkunnar klockspelet i den på spiselafsatsen anbragta pendylen, att klockan är nio, och vi måste därför skynda för att hinna göra en titt som hastigast upp i det i tredje våningen belägna biblioteket. Vid passerandet af *öfre hallen* observera vi på dess väggar en hel rikedom af oljefärgstaflor, hvilka vi dock i anseende till tidens knapphet nödgas afstå från att närmare betrakta. Genom de halföppna dörrarna till sängkamrarna på södra sidan om denna hall kunna vi iakttaga, att äfven dessa rum fått sin beskärda del af värdefulla konstskatter.

I *biblioteket,* det kanske märkligaste af alla rummen i denna intressanta privatbostad, framstår ägarens mångsidigt bildade och för snart sagdt allting inom de sköna konsternas värld intresserade personlighet för oss måhända tydligast och klarast. Det är honom själf, man här möter; det är af hans innersta väsen alla dessa af honom hopbragta och ordnade samlingar utgör ett uttryck. Det är svårt att fullt

korrekt beskrifva detta rum med allt hvad det innehåller, men vi skola icke desto mindre våga oss på försöket.

Tänk dig, ärade läsare, ett stort, mycket stort rum, t. o. m. tämligen högt i taket och med minst tre fjärdedelar af väggarnas längd till ungefär två tredjedelar i höjd beklädda med bokhyllor och dessa fullproppade med ett urval af hvad den samtida in- och utländska litteraturen har ypperst, det

Biblioteket.

mesta inbundet i antingen praktband eller förstklassiga biblioteksband. Det är inga godtköpsupplagor, som hamnat på dessa hyllor. Hela samlingen omfattar cirka 2,000 volymer.

Det dyrbaraste verket i densamma torde vara ett ex. af "Breviarium Grimani", en i Leyden i Holland utgifven kopia af det dyrbara verk med samma titel, som finnes förvaradt i St Markus-biblioteket i Venedig, och som i sin ord-

ning utgör en kopia af det för Vatikan-biblioteket i Rom af dess grundläggare påfve Sixtus IV beställda ursprungliga breviariet, som trycktes i Rom år 1477. Arbetet består af 831 blad af det finaste pergamentpapper med 300 miniatyrmålningar, åtföljda af förklarande text. Hvarje textsida är försedd med en utsökt artistisk bård eller ram med blomster-, frukt- eller fågelmotiv.

Denna i Holland utgifna, af universitetsbibliotekarien dr S. G. de Vries i Leyden ombesörjda upplaga utgafs i endast 600 exemplar, af hvilka blott fyra hamnade i Förenta staterna, däraf ett hos Pierpont Morgan och ett hos direktör Schoultz. Priset var $600. Medan vi betrakta det härliga verket, anförtror oss ägaren, att han umgås med tankar att testamentera detsamma till Augustana Colleges bibliotek. Detta vore i så fall ej första gången, han visade vår äldsta och förnämsta svensk-amerikanska undervisningsanstalt välvilja. Till jubileumsfonden bidrog han nämligen med ett vackert belopp.

Detta om boksamlingen. Men biblioteket innehåller mer än så. Det är tillika tafvelgalleri, museum och kuriositetssamling. Vi skola här söka redå våra intryck af de båda sistnämnda och delgifva dem åt läsaren, på det att han måtte få en om ock svag idé om det hela.

Tänkom oss alltså väggfälten ofvan bokhyllorna här och där upptagna af större oljemålningar. Sålunda finna vi på östra kortväggen en större duk af den norsk-amerikanske målaren Hammerstadt, ett norsk skogslandskap med vattenfall.

På norra väggen ha vi en annan större tafla, ett af de där karakteristiska kustlandskapen från Nova Scotia af Schultz. Dito en af Gus Higgins, "Lumpsamlare", kanske den bästa oljemålning denne konstnär någonsin utförde. (Se reproduktionen på annat ställe.) Vidare en tafla af Frans A. Lundahl samt öfver spiseln åter en af Higgins, med motiv ur Fredmans epistlar. Denna sistnämnda tafla är af dubbelt

intresse, enär konstnären lånat åt densammas hufvudfigur en välkänd svensk-amerikans drag.

Detta är de större taflorna i biblioteket. Tänkom oss inströdda mellan dessa en rikedom af bilder från det franska rococo-tidehvarfvet, talrika porträtter af Napoleon — direktör Schoultz är en varm såväl rococo- som Napoleon-beundrare — fotografiska och andra reproduktioner af berömda svenska målares, bl. a. Zorns, arbeten, afbildningar af arkitektoniska mästerverk, afgjutningar i gips af berömda skulpturarbeten, gamla vapen och musikinstrument, gamla dryckeskannor, officershjälmar från flera länder i Europa m. m., m. m. — och ni har en tämligen så fullständig bild af detta rum. Nej, det var sant, vi glömde den väldiga björnhuden på golfvet, omhöljet till en af de största nallar, som någonsin vankat omkring i den amerikanska nordvästerns hundramila skogar. Det ännu kvarsittande väldiga hufvudet med sitt vidt öppnade gap och sina fruktansvärda tänder bevakar en närstående ekkista, innehållande de dyrbaraste indiska, egyptiska, syriska, persiska och turkiska mattor, dukar och bonader från äldre och nyare tider. Det är historien om draken och skatten, fast något modifierad. . . .

Det är hit direktör Schoultz, som i parentes sagdt är en af Chicagos förnämsta svenska affärsmän — han är grundläggare och innehafvare af den största kostymatelier i Chicago, om ej i hela Förenta staterna — efter dagens mödor drar sig tillbaka för att, ostörd af alla tankar på dollars och cents, debet och kredit, kunna vara sig själf och hängifva sig åt sin obetvingliga kärlek till litteratur och konst.

Under sitt samlare-arbete har han haft god hjälp af sin maka, en tysk-amerikanska från Milwaukee, född Emilia Veth, en dam, som har fullt ut lika utpräglade konstnärliga intressen som han. Stora äro de uppoffringar och försakelser makarna, innan de kommo på lifvets solsida, nödgades underkasta sig för att få början till dessa samlingar. Men så

hafva de också haft stor glädje af desamma, och denna glädje ökas i samma mån, som de lyckas föröka samlingarna med något riktigt rart fynd.

De heta sommarkvällarna tillbringa direktör Schoultz och hans familj gärna i den utanför biblioteket belägna *takträdgården,* anordnad lika mycket med praktisk blick som konstnärlig smak.

Nu hafva vi besett denna svensk-amerikanska konstälskares, konstkännares och konstsamlares hem och bereda oss att säga farväl. Vid "påpälsningen" i *förhallen* faller vår blick på en snidad ekkista därstädes af "misstänkt" utseende. Vi ha nu blifvit djärfva nog att spörja, hvad kistan innehåller.

Till svar lyfter ägaren på locket och börjar framdraga det ena klädesplagget underligare än det andra. Han börjar — naturligtvis! — med en broderad rock från rococo-tidehvarfvet. Vi vänta nästan, att han skall iföra sig densamma och börja dansa en sirlig menuett för oss här i förhallen, men han lägger det eleganta plagget åt sidan och fortsätter uppfiskandet. Efter hvarandra uppenbara sig en kinesisk stoppad sidenkimono för vinterbruk — en kinesisk ytterrock alltså! — en arabisk tunika, en persisk mantel, en äkta spansk tjurfäktaredräkt med broderier och toffsar samt rikligen belagd med paljetter o. s. v. Sist af allt framdrager han — en katolsk mässhake, tydligen röfvad från någon sydtysk kyrka under trettioåriga kriget.

För att ej af det vackra, säkerligen i något kloster utförda broderiarbetet på densamma förmås att falla i en för en svensk-amerikansk protestant kanske mindre hälsosam — hm! — beundran öfver katolsk kyrklig konst taga vi nu till reträtten, sedan vi till afsked tryckt vår förekommande värds hand.

Vid utgåendet se vi oss ofrivilligt tillbaka för att utröna, om vi ej till äfventyrs åtföljas af en liten hustomte — klädd i rococo-tidehvarfvets dräkt.

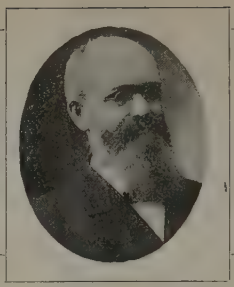

En svensk-amerikansk mecenat,

Senator C. J. A. Ericson.

Kort lefnadsteckning af Aron Edström.

Flera svensk-amerikanska märkesmän hafva under det snart tilländagångna året skördats af döden. En bland de förnämsta af dessa sålunda hädangångna var statssenatorn och bankören C. J. A. Ericson i Boone, Iowa, som den 7 sistlidne augusti afled därstädes i en ålder af något öfver 70 år.

Senator Ericson var en af de mest framstående medborgare af svensk börd, staten Iowa hittills ägt — i några afseenden t. o. m. den allra främste. Tidigt anlände han dit, växte så att säga upp med den unga staten, såg densamma utvecklas och fick sålunda rika tillfällen att själf utveckla sig. Han utnyttjade också dessa tillfällen på ett sätt, som gjorde att han för alla tider kommer att framstå som ett efterföljansvärdt exempel för hvarje ung svensk, som anländer hit till landet för att här skapa sig en framtid. Rikt utrustad på hufvudets vägnar och med särskild fallenhet för affärslifvet ägnade han sig med framgång först åt köpman-

SENATOR C. J. A. ERICSON.

na- och sedan under en lång följd af år åt bankmannaverksamhet och gjorde sålunda en ingalunda obetydlig insats i sin hemstats ekonomiska lif. Men ej nog härmed. Han begynte äfven tidigt intressera sig för politiken, blef invald till lagstiftare och utöfvade som mångårig sådan ett icke ringa inflytande på sin stats angelägenheter. Detta allt, i förening med hans omutliga redbarhet, de höga fordringar, han ställde på sig själf som medborgare, och hans städse ådagalagda allmänanda, för att nu ej tala om hans vinnande personliga egenskaper, gjorde att han i främsta rummet inom sin hemstat åtnjöt den största aktning. För sin stats Amerika-födda medborgare var han ett lysande exempel på hvad en invandrad fattig svensk kan här i landet blifva. Det sätt, hvarpå han i såväl det enskilda som det offentliga lifvet skötte sig, var förvisso ägnadt att göra det svenska namnet hedradt och aktadt.

Hvad som gör senator Ericsons minne för oss svensk-amerikaner särskildt dyrt och kärt, är att han, fastän han mest umgicks med amerikaner och hade sin mesta verksamhet bland dem samt sålunda var mer än många utsatt för frestelsen att glömma sitt fädernespråk och sin nationalitet, likväl ända in till det sista höll styft på sin svenska börd, talade och skref svenska språket, varmt älskade Sveriges historia och minnen och, när helst tillfälle yppade sig, uppmuntrade och frikostigt understödde svensk-amerikanska företag. Icke minst i dessa afseenden kan han tjäna andra landsmän som föresyn. Ehuru född i ringa villkor, anländ till Amerika redan som gosse och så godt som från början hänvisad nästan uteslutande till sitt eget arbete för sin utkomst, föraktade han dock ej liksom så mången annan af framgång gynnad svensk-amerikan det land, som sett honom födas. Tvärtom älskade han det med samma varma kärlek, som barnet älskar sin moder. Och denna hans kärlek till fäderneslandet utgör — huru ofattligt det än kan synas för somliga — den rätta

förklaringsgrunden till att han kunde så varmt älska adoptivlandet och blifva en så framstående medborgare af detsamma. Ingen, som ej är riktigt varmt fästad vid sin gamla moder, kan heller innerligt älska sin utvalda brud.

Huru varmt fästad senator Ericson i själfva verket var vid sin egen nationalitet, och huru stolt han var öfver att tillhöra densamma, framgår bäst af det förhållandet, att han testamenterade en icke ringa del af sin förmögenhet till svenskamerikanernas äldsta och förnämsta bildningsanstalt, Augustana College. Han önskade därigenom i sin mån hjälpa vår nationalitet att fördjupa spåren efter sig, han ville bidraga till att utvidga och befästa vår unga svensk-amerikanska kultur.

Hans namn skall därför helt säkert med vördnad och tacksamhet nämnas äfven af kommande svensk-amerikanska generationer.

* * *

Carl Johan Alfred Ericson föddes i Södra Vi socken i Småland den 8 mars 1840. Föräldrarna voro hemmansägaren Erik Nilsson och hans maka. Hans två äldre bröder reste tidigt till Amerika, den ene 1849, den andre 1850. År 1852 följde föräldrarna och den tredje sonen efter. Det tog dem 45 dagar att resa hit öfver hafvet, hvilket på den tiden ansågs vara en ovanligt snabb färd. Föräldrarna tillhörde antalet af de första nybyggare, som slogo sig ned i Rock Island county, Illinois, nära det nuvarande Moline, och där började Ericson sin verksamhet som arbetare på sina äldre bröders farm. År 1855 for han till Altona, Knox county, där han tog plats som biträde i en butik. Fyra år senare, på våren 1859, flyttade han till Ridgeport, Iowa, 50 mil norr om Des Moines, och öppnade här en diverseshandel, med hvilken han från 1864 förenade uppköp af kreatur och landtmannaprodukter af traktens jordbrukare. År 1860 utnämndes han af den demo-

kratiske presidenten Buchanan till platsens postmästare, enär det ej fanns någon demokrat i byn, som kunde läsa och skrifva.

Affärerna lyckades väl, så att Ericson år 1870 såg sig i stånd till att inköpa Jackson Orrs stora diversehandel i Boone och dit förlägga sin verksamhet. Denna affär dref han med framgång i fem år eller till 1875, då han inträdde som kassör i Första nationalbanken i Boone, hvilken han tre år tidigare varit med om att bilda, hvarvid han blef bankens förste vice president. Denna bank blef år 1878 omorganiserad, och namnet förändrades till City Bank. De senaste åren af sitt lif var Ericson denna penninginstitutions president, hvarjämte han var intresserad i en del andra finansiella företag.

Tidigt började Ericson att taga del i sin hemstats politik, och år 1871 var han inom densamma redan så framstående, att han blef invald till ledamot af legislaturens representanthus. Såsom medtäflare om platsen hade han en domare, M. K. Ramsey. År 1895 invaldes Ericson i statens senat, hvilken han sedan under fem terminer tillhörde. Han var den förste svensk, som haft säte och stämma i hvardera af Iowas lagstiftande församlings olika kamrar. Hans politiska rekord är rent och fläckfritt. Ej ens en skugga af oärlighet eller orena bevekelsegrunder faller därpå. Många voro de lagförslag, som Ericson väckte, och ännu flera de, hvilka han kraftigt understödde och hjälpte till att genomdrifva. I sin hemstad innehade Ericson olika förtroendeposter, såsom president och kassör i skolnämnden, stadskassör och medlem af stadsstyrelsen.

Ericson var 1897 kandidat till amerikanska ministerbefattningen i Stockholm, men på grund af den gällande seden, att ingen f. d. utlänning sändes till sitt forna hemland såsom minister, erhöll han icke denna hederspost, hvilken han under andra förhållanden sannolikt skulle hafva erhållit och beklädt med heder.

År 1901 lät han, till minne af sin två år förut aflidna maka, för en kostnad af $10,700 bygga ett bibliotekshus i Boone, som han skänkt åt staden, och hvars namn är Ericson Library. Äfven för skolundervisningens förbättrande var han varmt intresserad, likaså för tillökningen af statens historiska samlingar. Som ett erkännande af de förtjänster, han inlagt om sin hemstat, lät denna för några år sedan uppsätta en i finaste carrara-marmor utförd byst af Ericson i statens historiska museum i Des Moines.

Han var medlem af Iowas kommission för världsutställningen i St. Louis 1904 och gjorde som sådan sin hemstat stora tjänster.

För landsmännens i Iowa nationella sammanhållning och höjande verkade han genom att understödja den svenska tidningsverksamheten därstädes. Sålunda inköpte han vid en för tidningen kritisk tidpunkt aktiemajoriteten i *Svithiod* i Des Moines och skref själf alltibland bidrag till densamma, liksom också senare till nämnda tidnings efterträdare *Iowa-Posten.*

I Svenska historiska sällskapets i Amerika arbete tog han stort intresse.

Det är dock i sitt förhållande till Augustana College, Ericson gjort sig mest förtjänt af sina landsmäns i Amerika tacksamhet. År 1900 skänkte han till denna läroanstalt $12,800, utgörande hälften af köpesumman för det midt framför läroverksbyggnaderna belägna och för läroverket högligen önskvärda jordområdet. Med anledning af denna donation benämnes detta område Ericson Park. Ett år senare donerade han till samma läroverk 280 acres kolland, värderadt till $30,000. Läroverket kvitterade dessa frikostiga donationer med att kreera honom till juris hedersdoktor.

Men ännu större gåfvor från Ericson skulle komma läroverket till del. Då man några dagar efter hans död öppnade hans testamente, befanns det, att han däri donerat af sin

aktningsvärda förmögenhet omkring $100,000 till allmänna inrättningar och enskilda personer. Bland de förra hade Augustana College erhållit brorslotten, eller $56,000. Af denna summa skänktes $46,000 med villkor, att läroverket inom två år efter testamentets inlämnande till domstolen samlar en lika stor summa från andra håll, och de öfriga $10,000 skänktes med villkor, att läroverket betalar 4½ procents ränta å nämnda summa till Ericsons andra dotter Alice, så länge hon lefver, hvarefter summan utan alla villkor tillfaller Augustana College.

Dessa gåfvor och testamentariska förordnanden äro desto märkligare, som Ericson ej var lutheran utan presbyterian. Han tillhörde nämligen Första presbyterian-församlingen i Boone.

I testamentet ihågkoms Iowa-konferensens ålderdomshem i Madrid, Iowa, med $5,000, dess barnhem i Stanton, Iowa, med $1,000 och svenska lutherska församlingen i Boone med $1,000.

Sin kärlek till hembygden ådagalade Ericson genom att till Södra Vi sockens fattigkassa testamentera $2,700 (10,000 kronor), af hvilka den årliga räntan skall användas som bidrag till underhåll af socknens fattiga. Hans kärlek till gamla Sverige kom särskildt till synes under nödvintern i Norrland 1902—03. Han ställde sig då i spetsen för en insamling inom Iowa till de nödlidandes i Norrland och Finland förmån och hade glädjen att kunna öfverlämna inalles $11,000 för ändamålet.

I slutet af juli hemkom senator Ericson från en angenäm resa jorden rundt. Den 5 sistlidne februari lämnade han San Francisco och besökte därpå efter hvarandra Japan, Kina, Filippinerna, Java, Ceylon, Indien, Egypten, Italien, Österrike-Ungern, Tyskland, Danmark och Sverige. I Indien gjorde han en färd upp i Himalaja-bergen, där han uppsteg till en höjd af 10,000 fot; vidare besökte han i detta land det

berömda graftemplet i Agra, en af jordens praktfullaste byggnader. I Egypten besåg han pyramiderna och sfinxen. I Tyskland besökte han München, där han hade audiens hos konung Gustaf V af Sverige, som blef mycket förvånad, då han hörde, att senator Ericson talade i det närmaste felfri svenska, oaktadt han anlände till Amerika redan vid 12 års ålder och vistats därstädes oafbrutet i 58 års tid. Från München gjorde Ericson en afsfickare till Oberammergau för att åse passionsspelen och bodde där hos krukmakaren Anton Lang, den världsbekante innehafvaren af Kristus-rollen i nämnda gripande spel.

I Stockholm inträffade senator Ericson ungefär samtidigt med den svensk-amerikanska elitkören och bevistade dess konsert samt välkomstfesten på Hasselbacken. Detta var andra gången senator Ericson besökt Sverige. Första gången var 1894, och hade han då en af sina döttrar i sällskap.

Senator Ericson, som under hela sin långa resa varit vid den allra bästa hälsa, insjuknade den 2 augusti i blindtarmsinflammation och undergick två dagar senare å Eleanor Moore Hospital i Boone operation, som efter ytterligare tre dagar medförde döden. Likbegängelsen ägde rum den 11 augusti i Första presbyterian-kyrkan och blef, som man kunde vänta, en af de största i staden Boones historia. Stoftet nedmyllades å East Linwood begrafningsplatsen i Boone, där en ståtlig minnesvård kommer att utmärka den framstående svensk-amerikanens sista hvilorum.

Han sörjes närmast af döttrarna Lorena och Alice Ericson. I deras sorg deltager hela vår nationalitet i Amerika, för hvilken senator Ericsons bortgång var en stor förlust.

DÖDSRUNOR

öfver mera bemärkta svensk-amerikaner, hvilka under det senaste året aflidit.

Af A. Schön.

LUDVIG HOLMES.

Ett alldeles oväntadt och därför desto mer öfverraskande och smärtsamt dödsbud spred sig den 8 sistlidne november öfver Svensk-Amerika. Telegrafen meddelade nämligen då, att pastorn och teol. doktorn m. m. Ludvig Holmes föregående kväll aflidit å German Hospital i Philadelphia efter en helt kort sjukdom.

Dr Holmes hade några dagar förut ditkommit för att bevista ett möte af General Councils sångbokskommitté, af hvilken han var medlem. På ditvägen hade han besökt sin forna församling i Portland, Conn., samt hälsat på äfven hos andra vänner i de östra staterna och därvid förefallit frisk och gladlynt som alltid. Väl anländ till Philadelphia insjuknade han den 3 november, sjukdomen utvecklade sig hastigt till hjärnhinneinflammation och den 7 november kom slutet. Närvarande vid hans dödsbädd, men för sent för att få tala vid honom, ty han var då redan sanslös, voro hans maka och dotter, som föregående dag skyndat dit från sitt hem i Evanston, Ill. Sv. luth. församlingen i nämnda stad, där dr Holmes var pastor, hade nyss förut firat en fyra dagars festlighet, vid hvilken dock en stark underton af saknad förnummits på grund af den afhållne och aktade församlingsherdens frånvaro. Man visste att han insjuknat, ingen trodde dock att sjukdomen var lifsfarlig, och svårligen torde någon ha anat att dr Holmes ej skulle lefvande återkomma till sitt hem och sin församling.

Genom dr Holmes' död förlorade Augustana-synoden en af sina mest bemärkta prästmän och predikstolstalare och Svensk-Amerika

en af sina främsta skalder, af hvilken man väntade mycket mera, än han redan producerat, emedan han befann sig uti sin bästa ålder och syntes vara i besittning af obruten lifskraft och verksamhetslust. Hade åt honom förunnats en högre lefnadsålder, än som nu blef händelsen, skulle han utan tvifvel kommit att rikta vår svensk-amerikanska poetiska litteratur med än värderikare skatter, än de han nu efterlämnade, huru värdefulla dessa än äro.

Att teckna dr Holmes' prästerliga ämbetsgärning tillkommer icke oss. Däremot skola vi här ägna några ord åt hans skaldskap.

"Ludvig" var som skald särdeles produktiv. Därom vittna de tvenne poesisamlingar "Dikter" och "Nya Dikter", han åren 1896 och 1904 utgaf, och som med mycket få undantag blefvo väl mottagna af kritiken, jämväl i Sverige, hvars förnämsta kritiker af den akademiska skolan, dr C. D. af Wirsén, om desamma yttrade sig synnerligen förstående och fördelaktigt. Sedan hans sista diktsamling utgafs, strödde han omkring sig i tidningar, tidskrifter och kalendrar ett icke ringa antal poem, som vittnade om en hos skalden ännu fortgående utveckling, en sträfvan mot än högre mål. Det är att hoppas, att dessa sista poem fortast möjligt utgifvas samlade. En ny upplaga af hans första diktsamling är förberedd. Det uppgifves, att han på senare tiden umgicks med planer att i Sverige utgifva en samling af sina dikter.

Huru alstringsrik "Ludvig" som skald än var, förföll han dock aldrig liksom så mången annan flitig utöfvare af verskonsten till plattheter. Ej heller trafvade hans pegas i andras fotspår. Han var fullt självständig och hans skaldskap äkta. Han undvek sorgfälligt att i sin diktning röra sig med granna bilder eller uppstyltade fraser, men vinnlade sig i stället att på ett enkelt och klart språk gifva uttryck åt sina ädla tankar och ofta märkliga känslostämningar. Det var förmodligen till följd häraf, som mer än en nekade att tillerkänna honom den högre poetiska lyftning, som kännetecknar skalden af Guds nåde. Det må vara huru det vill härmed, ett är säkert och det är, att man vid läsningen af hans poem kände sig stå inför en ädelt och djupt tänkande, varmt kännande man, som ärligt sträfvade att med sin diktkonst verka förädlande och höjande. Det låga, lumpna och neddragande besjöng han aldrig.

Den hädangångne skalden kunde som få andra konsten att i sina poemer framställa i rätt dager svensk-amerikanska typer och karaktärer. Detta tillika med den vårdade form och fylliga na-

tionella ton, som utmärkte hans poesi, förklarar hvarför han lyckades så sjunga sig in i svensk-amerikanernas hjärtan och blifva en af deras mest lästa och omtyckta skalder.

I "Ludvigs" skaldskap löpte en bred humoristisk ådra vid sidan af den djupa allvarliga. Hans humoristiska poem äro så till form som innehåll sannskyldiga pärlor. Äfven som öfversättare, förnämligast från engelskan, var han särdeles lyckad.

Hans betydelse för Augustana-synoden och de svenska bildningssträfvandena i Amerika i allmänhet kan ej öfverskattas. Både på skolans och kyrkans område gjorde han värdefulla insatser och efterlämnar djupa spår.

För dem, som ej närmare kände honom, föreföll "Ludvig" måhända stel, ja, prelatensisk, men i verkligheten var han ingendera delen. Saken var att han, som sig borde, tänkte högt om sitt ämbete som präst och höll på dess värdighet. Hans tal och predikningar utmärkte sig för samma korrekta, vackra form och upplyftande innehåll som hans poesi, och hans behärskande, måttfulla och städse värdiga uppträdande förlänade eftertryck åt hans ord.

Om dr Holmes som människa skrifver den af hans ämbetsbröder, som måhända stod honom allra närmast, nämligen dr L. G. Abrahamson, i *Augustana* följande:

"Att karakterisera den hänsofne är nog icke så lätt, och det fastän hans lif var till en sällsynt grad såsom en uppslagen bok. Jag hade dock den stora förmånen att under de sist flydda 20 åren stå honom mycket nära, och jag borde därför kunna uttala omdömen, som äro grundade på verkligheter. Vi tänka då först på honom såsom människa och kristen, ty hvad en människa är såsom sådan, verkar bestämmande för hela hennes lif. Såsom ofvan är nämndt, kom Holmes hit till landet såsom en fattig yngling, och det sätt, på hvilket han öfvervunnit alla svårigheter och tillkämpat sig en erkändt framstående plats i vår kyrka och bland vårt folk, angifver, att han var en personlighet, höjd rätt mycket öfver medelmåttans nivå. Hans begåfning var mångsidig, och med energi genomförde han hvad han företog sig. Han var öppenhjärtig, trofast såsom vän och kanske allt för mycket så såsom fiende. Han var en ytterst sympatisk personlighet, och jag har icke träffat många, som så ömmat för mänsklig nöd, som hvad han gjorde. Dessa sant mänskliga känslor finna ock ständiga uttryck i hans skrifter, och de stodo nog i sammanhang med hvad han såsom barn både erfor och bevittnade. Obarmhärtighet gisslade

han utan förskoning. Många tyckte nog, att han var alltför konsekvent i sin motvilja mot sådana, som han hade förlorat förtroende för, men äfven om så var, så angaf det tillvaron af en rättskänsla, som var ett utmärkande karaktärsdrag hos honom. I synnerhet var han hård emot sådana, hvilkas sanningsenlighet han trodde sig hafva skäl att ifrågasätta, och mot sådana, som nedläto sig till att med intriger och förtal söka att skada sina medmänniskor. Vi hänvisa till hans poem "Dvärgadåd" i hans Nya dikter för att åskådliggöra hans ovilja mot sådana människor, och huru obarmhärtigt han gisslade dem. Det, att han hade svårt att glömma och förlåta lidna oförrätter, var dock ett fel hos honom och ett fel, som man ledsamt nog ofta finner hos verkligt eminenta personer. Fel hade den hänsofne, och man skulle icke hedra hans minne genom att påstå motsatsen. Han försökte icke heller, såsom många andra, att dölja sina svagheter, men de goda egenskaperna voro afgjordt dominerande hos honom. I fråga om det moraliska var han mycket sträng både mot andra och mot sig själf; detta öfvertygades alla om, som kommo i nära beröring med honom. Och man måste komma honom nära för att lära känna honom. De som bäst lärde känna honom voro hans bästa vänner. Och hans nu antydda moraliska grundsatser uppburos af en sann och oskrymtad gudsfruktan och ett sundt troslif. Detta lifs yttringar utgjordes icke af konstgjorda prydnader, utan af sanna Andens frukter. Han afskydde allt hyckleri, och för honom var det sant mänskliga äfven kristligt. Därför tvekade han icke att med sin mångsidiga begåfning tjäna sådant, som icke stod i direkt förbindelse med hans prästerliga gärning, men som direkt eller indirekt tjänade hans medmänniskor."

Den yttre ramen af den hädangångne skaldens lif tedde sig som följer:

Ludvig Holmes eller Holmer, som han i Sverige hette, föddes den 7 september 1858 i Ströfvelstorp, Skåne, och erhöll under sin uppväxt vanlig skolbildning. Efter sin konfirmation läste och studerade han på egen hand, men förlorade vid sexton års ålder sina föräldrar och måste sedan genom eget arbete förtjäna sitt bröd. Till att börja med blef han sättarlärling och kontorspojke vid *Hälsingborgs Tidning*, reste sedan till Stockholm och arbetade där någon tid först hos en äldre broder, sedan på grosshandelskontor.

Så greps han af lusten att pröfva sin lycka i Amerika och begaf sig hit år 1879. Vårterminen 1880 ingick han som elev vid Au-

gustana College i Rock Island, Ill., med blott $30 på fickan, som han lyckats låna. Det blef ett försakande lif från första dagen, men Holmes fann inom kort en faderlig vän i dr T. N. Hasselquist, som hjälpte honom ur de trångmål, som hans fattigdom förorsakade. Under en tid nödgades han emellertid på grund af en svår och envis hufvudvärk afbryta sina studier och verkade då som missionär delvis i Kansas, men förnämligast i Connecticut, där han en tid var så godt som ensam på fältet. Han lärde då att älska Connecticuts sköna natur och verksamheten bland vårt folk därstädes, och denna kärlek snarare tilltog än aftog. Där höll han ock, om vi äro korrekt underrättade, sin sista predikan.

Vid synodalmötet i Minneapolis 1886 prästvigdes Holmes på kallelse af sv. luth. församlingen i North Grosvenordale, Conn., verkade där i två år, öfvertog sedan vården af sv. luth. Immanuels-församlingen i Jamestown, N. Y., men kallades redan 1889 till Burlington, Iowa, och flyttade dit samma år. Under sin verksamhet inom New York-konferensen stiftade han flera församlingar och byggde ett antal kyrkor.

I Burlington verkade han i fjorton år eller till 1903. Så flyttade han återigen till Connecticut och förestod sv. luth. församlingen i Portland till år 1908, då han antog kallelse till sv. luth. församlingen i Evanston, Ill., och verkade där med stor framgång, tills döden afbröt hans bana.

Vid sidan af sitt prästerliga ämbete fyllde dr Holmes många förtroendeposter inom samfundet. Så tjänstgjorde han under flera år såsom Iowa-konferensens vice president och sedan såsom dess president, såsom medlem af direktionen för Augustana College, för hvilken han ock något år var president, och såsom direktionsmedlem för immigranthemmet i New York samt för Upsala College i Kenilworth, N. J. Vid sin timade död var han ock medlem i direktionen för Augustana Hospital. Sedan omkring ett år tillbaka var han vid sidan af sin verksamhet som pastor kaplan vid det stora ålderdomshem, som de svenska föreningarna i Chicago upprättat i Evanston.

I det af hans företrädare i Burlington, pastor J. Jesperson, stiftade Svenska Lutherska Kyrkobrandstodsbolaget tjänstgjorde han under många år och till sin död som president. Det var sålunda en stor och mångsidig verksamhet, som dr Holmes utöfvade inom sitt samfund, Augustana-synoden.

Dr Holmes fick, i motsats till många andra, redan i lifstiden röna erkännande för sin litterära verksamhet. Bethany College

i Lindsborg, Kansas, tilldelade honom år 1891 hedersgraden Artium Magister och förärade honom sex år senare hedersgraden Doctor of Letters. År 1901 erhöll han från det tysk-amerikanska Wittenberg College teologie doktorsgraden och 1902 graden Doctor of Letters från Augustana College. Vid konung Oscar II:s och drottning Sophias 25 års-jubileum 1897 tilldelades dr Holmes ett exemplar i silfver af den medalj, som präglats till minne af detta jubileum. År 1901 mottog han från konung Oscar medaljen "Litteris et Artibus", och var den förste svensk-amerikan, som tilldelats denna medalj. För tre år sedan utnämndes han till riddare af Vasaorden.

Såsom närmast sörjande efterlämnar dr Holmes maka, född Sophie Johnson — en dotter till den välkände, numera hädangångne samfundsmannen Gustaf Johnson i Galva, Ill., — en dotter, Esther Holmes, en broder, Gustaf Holmer, direktör vid kronohäktet i Ystad, samt en syster, fru Friberg, bosatt i Worcester, Mass.

JOSEF ÖSTERHOLM.

En af svenska sångens i Amerika målsmän, målaremästaren Josef Österholm i Brooklyn, N. Y., skördades den 28 september 1910 af den obeveklige liemannen.

Han föddes den 20 sept. 1852 i Tumbo sockens skolhus, Södermanland, Sverige, och kom till Amerika vid 17 års ålder samt slog sig ned i Brooklyn. Hans fader, Claes Österholm, som dog 1890, var flera år organist vid svenska luth. kyrkan i Brooklyn, och han undervisade sin son i sång och musik och framför allt lärde honom att älska *svensk* sång och musik.

När Svenska Gleeklubben i Brooklyn bildades 1879, erbjöds ledarskapet åt Österholm, som mottog detsamma och innehade det med heder både för sig själf och klubben till 1892, då han af sin affärsverksamhet tvangs att nedlägga detsamma. Det föll på Österholms skuldror att vara Gleeklubbens ledare, när det gällde ej blott sången, utan äfven att leda sångarna, och detta senare gjorde han genom den aktning och tillgifvenhet, de hyste för honom. Han förde Gleeklubben fram till glänsande segrar på sångens område, ty han förstod i grund och botten att taga

sina gossar och lära dem ej endast att sjunga, utan äfven att sjunga väl. Vid den första skandinaviska sångarfesten i Philadelphia 1887 vann Gleeklubben lagrar under Österholms ledning, och i Chicago 1889 och Minneapolis 1891 nya sådana. Det var i Minneapolis, som Gleeklubben vann sin vackraste seger och hemförde till Brooklyn det banér, som börsmäklaren Robert Lindblom i Chicago skänkt som pris till den främsta skandinaviska sångföreningen. Det var detta banér, som gaf anledning till Skandinaviska Sångarförbundets undergång, enär norrmännen af hat till donatorn nekade att vidare täfla om banéret. Resultatet blef, att de svenska sångföreningarna gingo ut ur förbundet och bildade det nuvarande Svenska Sångarförbundet i Amerika.

Österholm begagnade aldrig taktpinne, utan ledde Gleeklubbens gossar fram till segrarna med ena tummen. Denna lilla egenhet var ett uttryck af hans anspråkslöshet. De svenska sångföreningarna i Amerika hafva haft och hafva många utmärkta dirigenter, och i främsta ledet bland dessa skall alltid Josef Österholm komma att minnas.

Österholm bedref under många år med framgång en måleriaffär, hvilken han ägnade noggrann tillsyn, och genom hvilken han kom till ekonomiskt välstånd. Han var respekterad och omtyckt af sina arbetare, af hvilka han fordrade ordning och skick, på samma gång han bemötte dem med rättvisa och tillmötesgående.

Han ägde en ädel, upphöjd karaktär och ett öppenhjärtigt väsen, var vänsäll och flärdfri i sitt uppträdande, alltid vänlig och artig, en gentleman i detta ords rätta bemärkelse. Han vann också allas aktning och tillgifvenhet, och få landsmän hafva varit så allmänt och så uppriktigt värderade som Josef Österholm. Hans familjelif var idealiskt lyckligt, och han trifdes bäst i skötet af de sina. Om somrarna flyttade han ut till sitt landtställe vid sjön, hvilket han kallade "Sjöstugan", och där ute i den fria naturen, långt borta från storstadens buller, njöt han i fulla drag af lifvet.

Vid hans bår stodo närmast sörjande hans efterlämnade maka, född Mellin, med hvilken han ingick äktenskap 1880, samt fyra barn. Hans stoft fördes till griftero under anslående högtidligheter och stor anslutning af deltagande vänner. Gleeklubben var mangrant samlad och ägnade honom i toner sin sista hyllning.

JOHN ROSÉN.

Den 7 november 1910 afled på Svenska hospitalet i Brooklyn, N. Y., en af nämnda stads mera kända svenskar, John Rosén, efter ett par månaders sjukdom.

Han föddes den 17 augusti 1849 i Mönsterås köping, Kalmar län, där fadern var målaremästare. Vid unga år kom han in på landskansliet i Kalmar och hade flere gånger af länsstyrelsen förordnanden, såsom stadsfiskal, länsman och brännvinskontrollör, hvilka uppdrag han utförde till vederbörandes fulla belåtenhet. Roséns håg låg åt dylika göromål, och han återförde ofta i minnet sin tid som kanslist, från hvilken tid han hade många intressanta episoder att berätta.

År 1883 kom han till Amerika och slog sig ned i Brooklyn. Inom kort togs han i anspråk af de tidningar, som utgåfvos i New York och Brooklyn, och var längre eller kortare tid associerad med tidningarna *Svenska Posten*, *New Yorks Svenska Härold*, *Tidens Frågor*, *Rimfrost* m. fl. Sitt mesta arbete nedlade han på *Nordstjernans* redaktion, som han tillhörde i tre särskilda perioder sammanlagdt öfver femton år. Han skref några år i *Nordstjernan* rätt underhållande kåserier under signaturen "Yngve" och var för öfrigt en mycket flink notisjägare, hvarvid hans stora personkännedom inom Brooklyns svenska koloni kom honom väl till pass.

Han anlitades mycket ofta vid utskrifvande af fullmakter vid arfsutredningar och fullgjorde alla dylika uppdrag med den största omsorg, så att det aldrig hände, att fullmakterna kasserades, när de kommo till Sverige. För att underlätta sitt arbete härvidlag förskaffade han sig fullmakt som "notary public".

Bland svenska företag i Brooklyn nedlade han mycket arbete för Svenska hospitalet. Han var sekreterare vid det första allmänna mötet för upprättande af ett svenskt sjukhus i staden, och då en förening bildades för ändamålet, blef han föreningens förste sekreterare och innehade befattningen flere år. Vid de stora basarerna för sjukhuset anlitades han för utförande af det myckna skrifarbete, som var förenadt med anordningarna.

Rosén var sedan många år tillbaka amerikansk medborgare och röstade plikttroget vid hvarje val, men amerikan till sinne och lifsåskådning blef han aldrig. Han kom hit för gammal med en under kanslisttiden förvärfvad anstrykning af byråkratism, och

detta hindrade honom att komma riktigt i kontakt med det amerikanska lifvet. Mycket af seder och bruk här i landet ansåg han som "amerikanska fasoner", och sådana tyckte han ej om. Det bar honom emot att tala engelska, och i sitt hem tillät han aldrig något annat språk än svenska, icke ens af sina här i landet födda barn. Rosén var och förblef svensk. Skandinavismen kunde han icke heller riktigt fördraga, och när en gång en dansk frågade honom, om han var skandinav, svarade han med en viss kläm: "Nej, jag är svensk." Rosén stack aldrig under stol med sina åsikter och gick aldrig några krokvägar för att vinna ett mål, utan visade alltid rena färger och sjöng rent ut med sina tankar. I sin vänskap var han trofast och pålitlig och i sitt enskilda lif en angenäm sällskapsmänniska, som tyckte om samt uppfattade ett oförargligt skämt. Han efterlämnade som närmast sörjande änka, född Lindström, och två väluppfostrade döttrar, i hvilkas sorg en mycket stor vänkrets deltager.

JOHN P. ERICSON.

Det var en synnerligt löftesrik lefnadsbana, som afbröts af den obeveklige liemannen, då begrafningsentreprenören John P. Ericson i Brooklyn, N. Y., den 10 januari 1910 stilla afled vid nyss fyllda 32 år.

John P. Ericson föddes den 4 januari 1878 i Hjorted församling, Kalmar län. Familjen flyttade sedan till Tuna församling i samma län. År 1898 kom han till Amerika, och efter ett kort besök hos släktingar i västern slog han sig ner i Brooklyn, N. Y., och arbetade ett och ett halft år vid en likkistfabrik, hvarefter han aflade besök i Sverige. Vid återkomsten därifrån startade han på nyåret 1902 i kompanjonskap med herr D. Blomqvist en begrafningsbyrå i Brooklyn. Efter ett par år utgick Blomqvist ur affären, som sedan innehades af Ericson och af honom sköttes på ett mönstergillt sätt och äfven gick framåt med stora steg. Den 1 sept. 1909 ingick han kompanjonskap med sin personlige vän och svåraste affärskonkurrent, begrafningsentreprenör George H. Ericson, och de båda unga männen bildade firman Ericson & Ericson. Den nya firman hade alla förutsättningar för fram-

gång under de båda arbetsamma och allmänt värderade kompanjonernas ledning.

Redan i oktober började Ericson känna sig klen, fastän hvarken han eller någon annan då kunde tro, att sjukdomen var så allvarsam. Han blef emellertid sämre, måste stundom intaga sängen, och snart stod det klart för alla, att den härjande lungsoten inom kort skulle hafva fullgjort sitt förstörelseverk. Strax efter julen for han upp till Saranac Lake, N. Y., men någon förbättring inträdde icke. Han längtade tillbaka hem, och hans broder, som varit honom följaktig, samt hans affärskompanjon, som skyndat dit upp, vidtogo anordningar för hans hemresa. Sofvagn var bestämd, och han skulle just åka ner till stationen, då han stilla och fridfullt afled på kvällen den 10 januari 1910.

Det var en kort, men väl använd lefnadsdag, som då ändades. Under de elfva år Ericson tillhörde den svenska kolonien i Brooklyn, N. Y., nedlade han mycket arbete inom olika svenska företag och hedrades med flere förtroendeuppdrag. Han var en verksam medlem i svenska luth. Bethlehems-församlingen i Brooklyn och de sista åren en af dess trusteer. Han var en af stiftarna af Svenska Augustana-hemmet för ålderstigna i Brooklyn och hemmets förste kassör; han nedlade ett lika träget som oegennyttigt arbete för hemmet, så länge hälsa och krafter stodo bi, och i sitt testamente ihågkom han def med en donation på $500. Han tillhörde äfven Svenska hjälpföreningen i New York och var vid sitt frånfälle medlem af dess direktion, samt Svenska hospitalsföreningen, som underhåller ett svenskt lasarett i Brooklyn, och logen Sture, V. O. af A.

Ericson var en af dessa lugna naturer, hvilka uträtta mycket med litet buller. Ett ädelt drag i hans karaktär var den i allt hans görande och låtande framträdande ansvarskänslan. Han kände djupt det ansvar, som medföljer medlemskap i en församling likaväl som i en styrelse, och handlade därefter. De förtroendeuppdrag, som gåfvos honom, tog han på fullaste allvar. Han ansåg dem aldrig som några ärebetygelser och ännu mindre som medel för vinnande af någon personlig berömmelse, utan som förpliktelser, som måste fyllas. Inom de organisationer, han tillhörde, kom man snart underfund härmed genom de inlägg, han gjorde vid diskussionerna öfver olika frågor. Hans ord voro alltid dikterade af ärlig öfvertygelse, och därför vägde de tungt vid besluten.

Genom sin redbarhet i handel och vandel, sin samvetsgrannhet

Ludvig Holmes.

Josef Österholm.

John Rosen.

John P. Ericson.

i skötande af sin egen affär likaväl som de mångfaldiga uppdragen, sin trofasthet mot vänner, sin omutliga rättskänsla och sitt anspråkslösa, men på samma gång värdiga uppträdande gaf han intryck af en verkligt helgjuten personlighet.

Han afled ogift och efterlämnar som närmast sörjande fader och en syster i Sverige samt en broder i Brooklyn.

En gripande sorgegudstjänst hölls torsdagskvällen den 13 januari i sv. luth. Bethlehems-kyrkan, dit hans stoft förts. Öfver 1,200 personer hade infunnit sig i kyrkan. De allra flesta voro svartklädda, och på deras tysta, stilla uppträdande såg man, att det var deltagande vänner och icke en skara nyfikna. Följande dag fördes stoftet till griftero på Evergreen begrafningsplats, och oaktadt ett häftigt yrväder följde ett par hundra personer med till grafven.

ALBERT ERICSON.

Med dr Albert Ericson, som den 19 juli 1910 afled, förlorade den svenska metodismen i Amerika en af sina äldre och mest bepröfvade kämpar. Han anlände till Amerika och Illinois redan i slutet på 1850-talet, då de flesta af den svenska metodismens här i landet grundläggare och förste banbrytare ännu voro i blomman af sin ålder. Han blef därför i tillfälle att på nära håll bevittna den kraft, dessa män utvecklade, och den glödande nitälskan och hänförelse, som kännetecknade deras arbete, och han greps oemotståndligt af denna hänförelse och beslöt att ägna sig åt detta samfunds tjänst. Som en af 1850-talsmännen inom den svenska metodismen i Amerika fortsatte han denna tids traditioner, och det torde till icke ringa del vara hans och hans jämnårigas inom verksamheten förtjänst, att det svenska metodistsamfundet här i landet, trots de frestelser och påverkningar utifrån, hvilka detsamma lika litet som något annat kyrkosamfund kunnat undgå, till våra dagar bevarat så pass mycket af sin ursprungliga karaktär som det gjort.

Det var i tre olika befattningar och under en tidrymd af ej mindre än 50 år dr Ericson tjänade sitt samfund: först som pastor, därefter som redaktör för samfundets officiella organ och slutligen som föreståndare för och lärare vid dess predikantsemi-

narium. Den sistnämnda befattningen innehade han längst eller i icke mindre än 26 år, och dels därför, dels på grund af dess beskaffenhet utöfvade han här sitt största inflytande på samfundet och dess utveckling. Det var i främsta rummet han som fostrade de blifvande predikanterna, det var han som gaf dem den prägel, utan hvilken de icke kunde utsläppas i "den allmänna rörelsen" — som ju hvad predikanterna inom metodistsamfundet beträffar är större och lifligare än inom något annat samfund.

Albert Ericson föddes den 4 januari 1840 i Stockholm, där hans fader var kyrkoherde i Katarina församling. I ett af hufvudstadens läroverk samt sedermera vid en privat skola i Strängnäs erhöll han några års undervisning, hvilken blef den grundval, på hvilken han sedan flitigt byggde under hela sitt lif.

Vid 17 års ålder eller 1857 greps han af Amerika-feber och utvandrade samt anlände till västra Illinois, som ju ännu på den tiden utgjorde målet för de flesta immigranters färd. Bishop Hill, Andover, Victoria — hvilken förunderlig lockelse och klang låg ej för 1850-talets svenska immigrant i dessa ord! De inneburo för honom om ej hela så åtminstone ett godt stycke af det tänkta jordiska paradiset. Men ack, huru besvikna blefvo ej de flesta, då de fingo skåda det i verkligheten!

Detsamma torde ha varit förhållandet med den stockholmske skolynglingen Albert Ericson. Till en början mötte han här många pröfningar, och detta medverkade säkerligen till att han redan tidigt blef i religiöst afseende väckt och slöt sig till metodismen, som ju i de bygder, dit han kommit, hade sitt högkvarter. Han begynte genast deltaga i den regelbundna verksamheten och erhöll redan 1859 sin första fullmakt som pastor, men ingick ej i konferensen förrän 1862, då han ordinerades till diakon. Några år senare blef han ordinerad till äldste.

Han tjänstgjorde därefter i sjutton år, däraf de sex första i olika församlingar i Illinois, de åtta därpå följande i Immanuelförsamlingen i Brooklyn, därefter två år i Worcester och till sist ett år i Iowa. Sedermera blef han vald till redaktör för *Sändebudet* och tjänstgjorde som sådan i sex år. De sista 26 åren af sitt lif verkade han, såsom redan antydt, som föreståndare för och lärare vid de svenska metodisternas predikantskola i Evanston.

Under de sista åren plågades han af en svår sjukdom, ansiktskräfta, men bar sitt lidande med stort tålamod och undergifvenhet. Man kan förstå hvilken oerhörd viljekraft han måste

utveckla för att under dylika pröfvande omständigheter kunna sköta sitt ansvarsfulla kall.

Gift 1860 med Anna Carlson från Victoria, sörjes han närmast af henne samt af tre söner och tre döttrar.

Han efterträddes som seminarieföreståndare af sin mångårige medlärare prof. C. G. Wallenius.

M. F. LINDQUIST.

En onekligen ganska romantisk lefnadssaga ändades den 3 april 1910, då med. dr Maurice F. Lindquist afled i sitt hem i New Haven, Conn. Dr Lindquist hade deltagit i Förenta staternas krig mot Mexico, hade varit guldgräfvare i California och Australien, tagit läkareexamen, svärmat som styrman och sjökapten omkring på jordens flesta haf, deltagit i amerikanska inbördeskriget, borrat efter olja i West Virginia, tjänstgjort som medicine professor och praktiserande läkare — och likväl uppnådde han den höga åldern af 84 år. Det måtte varit godt virke i den karlen. Sådant tyckes för resten vara gemensamt för släkten. Hans bror, kapten G. F. Lindquist i Tacoma, Wash., är nämligen ännu, trots det att han uppnått den höga åldern af 82 år och oaktadt han slitit mycket ondt i sin dar, i stånd at sköta sin tältmakeriaffär. Till det yttre förefanns stor likhet mellan bröderna, och äfven deras historia har en viss likhet, i det att äfven den yngre brodern varit mycket till sjöss, deltagit äfven han i guldgräfning i California och tjänstgjort i amerikanska inbördeskriget.

Maurice F. Lindquist föddes i Göteborg den 13 juli 1826. Hans fader, Carl Fredrik Lindquist, var en af nämnda stads skeppsredare af gamla stammen. Enligt föräldrarnas önskan ägnade sig Maurice i yngre år åt sjömansyrket, utexaminerades redan innan han fyllt 17 år från Göteborgs navigationsskola och gjorde därpå flera resor som andre styrman. År 1845 ställde han färden mot Amerika och fortsatte här i sitt gamla yrke i flera år. Under Förenta staternas krig med Mexico var Lindquist andre löjtnant på transportfartyget "Powhatan."

Då 1849 de rika gruffälten i California upptäcktes, greps Lindquist af guldfebern och följde med den stora strömmen af guldsökare dit ut. Ibland kröntes arbetet med framgång, men ofta bl. f-

vo de stora förhoppningarna grymt gäckade. När det efter ett par år spordes, att rika guldfynd gjorts i Australien, begaf sig Lindquist dit, och fast han först misslyckades, log lyckans gudinna slutligen mot honom, så att han kunde återvända hit med en rätt aktningsvärd förmögenhet. Än en gång försökte han sin lycka både i Australien och California, hvilket dock vållade honom en tämligen kännbar pekuniär förlust.

För den således betydligt reducerade förmögenheten köpte Lindquist del i ett fartyg, med hvilket han sedan som kapten gjorde resor till Australien, Asien, Afrika och Sydamerika. I slutet af år 1856 kom han till Boston, där han slog sig ned och började medicinska studier, erhöll senare rättighet att praktisera som läkare, utnämndes 1861 till examinerande läkare vid en af unionens rekryteringsstationer i New York och blef senare samma år utnämnd till skeppsläkare å ångaren "Karmak", hvilken dock året därpå förliste utanför ön Nassau i Västindien.

Efter inbördeskriget for Lindquist till West Virginia för att borra jordolja, men misslyckades. Kom så tillbaka till Boston och återtog sin läkarepraktik, hvilken han bedref till 1869, då han flyttade till New Haven, Conn., för att där börja praktisera. Här kvarstannade han till 1891, då han flyttade tillbaka till Boston och förestod en professur vid the Eclectical Medical Society till 1896, då han åter slog sig ner i New Haven, där han allt sedan var bosatt till sin död.

Från ofvannämnda college i Boston samt från universitetet i Brüssel, Belgien, erhöll han medicine doktorsgraden, af det förra 1869 och af det senare 1875.

Doktor Lindquist ingick år 1861 äktenskap med miss Josephina Taylor, hvilken å mödernet härstammar ifrån amiral Laurence, en af hjältarna uti 1812 års krig. Hon lefver ännu. Deras äktenskap har välsignats med trenne söner, af hvilka tvenne hafva afgått med döden. Den äldste, sonen Carl Fredrik, som var praktiserande läkare i Worcester, Mass., och Portland, Conn., dog i dec. 1889, och den yngste, Edvard Fritiof, som var anställd som banktjänsteman i New York, dog i oktober 1899 endast 35 år gammal. Den nu lefvande sonen är praktiserande läkaren M. F. Lindquist i New Haven.

Dr Lindquist besökte åren 1875—80—86 och 1891 Sverige dels i sin makas, dels i sönernas sällskap.

J. S. BRODEEN.

Den 21 juni afled i Lindärfva prästgård i Västergötland komministern i Säfvareds pastorat, förre Augustana-pastorn J. S:son Brodeen, i en ålder af ej fullt 51 år.

Brodeen föddes den 18 juli 1859 i Björnahult, Madesjö socken i Småland. Efter att i Kalmar ha aflagt studentexamen studerade han under några år vid Veterinärinstitutet i Stockholm, men slog omsider veterinärbanan ur hågen och började i Lund idka filosofiska studier. Ännu en gång sadlade han om, begaf sig år 1892 till Amerika, inskrefs här samma år vid Augustana Teologiska Seminarium och prästvigdes vid syndalmötet i St. Peter 1894.

Hans första pastorat blef Swaburgh, Neb. Därefter flyttade han till Proctor, Vt., och därifrån till Brooklyn, N. Y., där han några år var pastor vid St. Paul-församlingen. År 1900 inlade han begäran om och beviljades inträde i svenska kyrkan, tjänstgjorde 1901 som vice pastor i Barlingbo i Visby stift samt året därpå i samma egenskap i Häggdånger i Härnösands stift. År 1903 erhöll han transport till Skara stift och blef nu pastorsadjunkt och läroverkskollega i Falköping. År 1907 utnämndes han till komminister i Lindärfva af Säfvareds pastorat. Efter kyrkoherde Kullings i Säfvared, Lindärfva och Hasslösa död valdes Brodeen, som kallats till fjärde profpredikant, med stor majoritet till hans efterträdare. Några dagar efter Brodeens död utnämndes en annan prästman, komministern i Väne-Ryrs församling, T. W. Blomberg, till kyrkoherde i Säfvared.

Pastor Brodeen var en utmärkt predikant och talare samt en lyckad skald. Många, rätt värderika, alster ha under signaturen "Senj" flutit ur hans penn i *Nordstjernan* och i tidskriften *Valkyrian*. Till konung Oscars 75-årsdag författade han en längre hyllningsdikt och har dessutom från trycket utgifvit en samling dikter med titeln "Flyttfågelstoner", af hvilka första delen utkommit, och hvars fortsättning väntades. Tilläggas bör, att pastor Brodeen sedan sin flyttning till Sverige lämnat flera värderika bidrag till *Nordstjernan* i form af "bygdekrönikor."

Såsom ett egendomligt sammanträffande kan nämnas, att några timmar efter faderns död afled i lunginflammation en hans 1-årige son. Far och son jordades i samma graf.

Han sörjes närmast af änkan, född Albertina Glans i Rockford, Ill., samt sex minderåriga barn.

L. J. STARK.

Med Lars Johan Stark, som den 5 maj 1910 afled i sitt hem i Harris, Minn., förlorade Nordstjärnestaten en af sina första svenska banbrytare och föregångsmän. Han var ej blott en af denna stats tidigaste svenska nybyggare, utan äfven, så vidt kändt är, den förste svensk som hade säte och stämma i dess lagstiftande församling.

Stark föddes den 29 juli 1826 i Holmestad, Göteneds socken i Västergötland. Vid 24 års ålder emigrerade han till Amerika i sällskap med tre andra unga män, Oscar Roos, från samma landskap, Carl A. Ternström och August Sandahl. Samtliga anlände på våren 1850 till Victoria, Ill., hvarifrån Fernström på sommaren ensam begaf sig till Minnesota. Han var veterligen den tredje svensk, som satte sin fot inom det område, som nu utgör denna stat. (Den förste var Jakob Falström, jägaren och missionären, hvilken redan 1836 vistades vid Fort Snelling. Den andre var Jakob Tornell, som uppehöll sig i Taylors Falls år 1846 eller 1847.)

Efter att här hafva en tid ströfvat omkring i de väldiga skogarna, skådat de täcka insjöarna och de härliga naturscenerierna for Fernström tillbaka till Illinois, träffade här sina forna reskamrater Roos och Sandahl, förtäljde dem hvad han skådat och återvände därefter med dem i sällskap till Minnesota. De anlände dit i oktober 1850, och den 21 i samma månad slogo de sig ned som "squatters" på ett jordområde om 40 acres vid en liten sjö, Hay Lake, i norra delen af Washington county. Där byggde de sig en stockhydda, i hvilken de bodde öfver vintern, sysselsättande sig med jakt och fiske. Det är denna plats som blifvit ansedd som begynnelsen till de svenska nybyggena i Minnesota och de tre unga männen som de första svenskarna därstädes. På denna plats aftäcktes den 18 okt. år 1900 under stor tillslutning af landsmän ett ståtligt monument. (Se pastor Theo. Kjellgrens uppsats "De första svenskarna i Minnesota" i Prärieblomman för 1904).

Men vi återvända till Stark. Han uppehöll sig i Galesburg, Illinois, till hösten 1851 (enligt en annan uppgift 1852), då han begaf sig efter till Minnesota, där han slog sig ned i Chisago county. Här blef han snart en af de ledande männen och erhöll förtroendeuppdrag. När inbördeskriget utbröt fick han anställning vid kommissariet. Efter att ha tjänstgjort som "engrossing

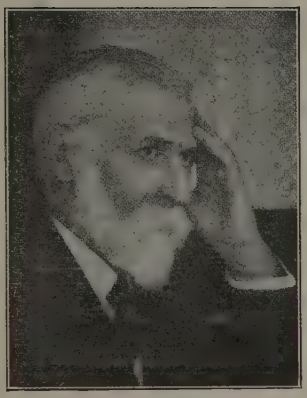

Albert Ericson.

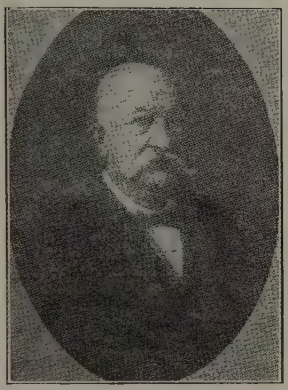

M. F. Lindquist.

J. S. Brodeen.

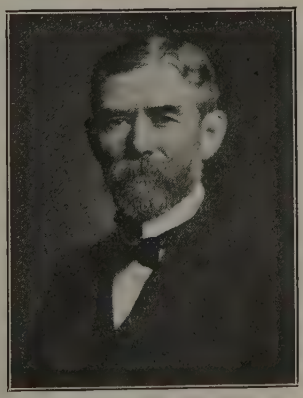

N. O. Werner.

clerk" i Minnesotas representanthus valdes han 1864 till medlem af samma hus och återvaldes till samma syssla tio år senare.

År 1867 flyttade Stark från Chisago Lake till Fish Lake, där han tjänstgjorde som postmästare i flera år. Postkontoret därstädes uppkallades efter honom. Under den tiden var det bl. a. hans skyldighet att frakta posten från Sunrise City genom obanade trakter, vilda skogar och moras, där inga vägar funnos. År 1878 flyttade han till Harris, där han sedan stannade till sin död. I 8 års tid var han järnvägspostexpeditör och förde posten mellan St. Paul och Duluth, men måste begära afsked på grund af försvagad syn. Han hade bl. a. tjänstgjort som fredsdomare och countykommissarie. Han var begåfvad med ovanligt klart förstånd och hade fasta grundsatser. Jordbruket intresserade och sysselsatte honom mest, och hemmet och familjen voro honom kärast.

Stark var två gånger gift. År 1855 gifte han sig i Chisago Lake med Amalia Lengquist, och sedan hon aflidit, gifte han sig 1869 med Brita Kristina Person från Gunnarskogs socken i Värmland, hvilken senare öfverlefver honom. Han efterlämnar likaledes fyra barn i första giftet samt åtta barn i andra giftet.

N. O. WERNER.

Från Minneapolis, Minn., spreds den 24 feb. 1910 budskapet, att en af denna stads och stats mest framstående svenskar, bankpresidenten N. O. Werner, samma dag aflidit därstädes. ,

Nils O. Werner var född i Fjelkestad, Skåne, den 19 januari 1848, aflade studentexamen vid Kristiansands högre elementarläroverk 1868 och utvandrade kort därpå till Amerika. Han slog sig först ned i Princeton, Ill., där hans föräldrar redan voro bosatta, och började här studera juridik.

År 1870 flyttade han till Red Wing, Minn., där han följande år erhöll tillstånd att praktisera som advokat. År 1874 valdes han till probate-domare, ett ämbete som han innehade i tio år, på samma gång han var medlem af stadsrådet och skolstyrelsen, Han var republikan till sin politiska trosbekännelse och representerade sitt distrikt flera gånger i stats- och kongresskonvent, hvarige-

nom han kom i beröring med flera framstående politiska personligheter.

År 1888 flyttade han till Minneapolis och erhöll anställning som kassör i Swedish American National Bank och blef 1894 president i denna bank, hvilken ställning han innehade till hösten 1908, då denna bank sammanslogs med Northwestern National Bank. Då Scandinavian Bank organiserades den 17 maj 1909, anmodades hr Werner att öfvertaga posten såsom dess president. Han antog anbudet och kvarstod som bankens president till sin död. Han var tillika president för Scandinavian-American Savings Bank och Minnesota Grain Company. Han var en af organisatörerna af Odin-klubben i Minneapolis och var under en följd af år delegare i *Svenska Folkets Tidning*.

Hr Werner var ej blott en dugande affärsman, utan visade jämväl lifligt intresse för litteratur och konst och sysselsatte sig på lediga stunder med studier i olika ämnen.

Den aflidne sörjes närmast af maka, dottern Anna och sönerna N. O. och C. A. Werner samt en i Illinois bosatt broder.

OTTILIE LILJENCRANTZ.

Den 8 oktober 1910 spred sig i Chicago den oväntade, sorgliga underrättelsen, att den frejdade svensk-amerikanska författarinnan Ottilie Adaline Liljencrantz föregående kväll aflidit å Streeter hospital, där hon två veckor förut undergått en operation.

Hon var född i Chicago den 19 januari 1876 och tog vid 17 års ålder afgångsexamen med högsta betyg från det gamla Dearborn Seminary samt var "valedictorian" i sin klass. Redan året därefter författade hon sin första bok: "The Scrape That Jack Built", hvilket arbete emellertid utkom först 1906 på A. C. McClug & Co's i Chicago förlag och vann stor spridning särskildt bland barn, för hvilka det egentligen var afsedt.

Hennes i bokform först publicerade arbete var "The Thrall af Leif the Lucky", som utkom på samma förlag, redan 1902. Detta arbete mottogs synnerligen väl både af kritik och publik och förskaffade fröken Liljencrantz med ens anseende som författarinna af rang. Denna omständighet förklarar, hvarför arbetet redan

inom fyra år efter dess första utgifvande kunde utkomma i två nya upplagor, den ena 1904 på Ward, Lock & Co's, Ltd., i London förlag, den andra en godtköpsupplaga utgifven 1906 af Small, Maynard & Co. i Boston.

Redan innan andra upplagan af sistnämnda arbete ännu var ute, var fröken Liljencrantz färdig med sin andra större bok; "The Ward of King Canute", som utgafs 1903, likaledes af A. C. McClurg & Co. i Chicago. Enär detta arbete på grund af det ämne detsamma behandlade erbjöd särskildt intresse för engels-

Ottilie Liljencrantz.

männen, skyndade den ofvannämnda förläggarefirman i London att förvärfva förlagsrätt till detsamma och utgaf det 1904, eller samma år som den presenterade "The Thrall of Leif the Lucky" för den engelska publiken. Den här ofvan nämnda Boston-firman utgaf en godtköpsupplaga af boken 1906, eller samma år som godtköpsupplagan af fröken Liljencrantz' första bok på dess förlag utkom. Och slutligen utgaf Wilhelm Billes Bokförlags Aktiebolag i Stockholm samma år arbetet i svensk öfversättning under titeln "Kung Knuts myndling."

År 1904 framträdde fröken Liljencrantz med sitt tredje större arbete: "The Vinland Champions", som publicerades af D. Appleton & Co. i New York. Efter ett års mellanrum utkom därefter.

1906, på Harper Brothers i New York förlag hennes fjärde bok, "Randvar the Songsmith" äfven den byggd liksom två af de föregående på fornnordiska sagomotiv. Detta var hennes sista större arbete.

Under de sista fyra åren af sitt lif skref fröken Liljencrantz ett antal längre eller kortare berättelser, af hvilka de nedannämnda publicerades: "The Hostage" i *Appleton's Magazine* för februari 1908; "A Viking's Love" i *The Red Book* för september 1909; "A Man's Mother" i *Good Housekeeping* för juli 1910; "The Unreasonable Betty', som kommer att publiceras i *The Ladies' Home Journal* för februari 1911, och "A Summer Idyl", som någon gång under nästa år blir synlig i *Good Housekeeping* och som kommer att uppdelas på två nummer.

Utom dessa berättelser skref hon åtskilliga skådespel, som emellertid ännu ej utgifvits.

Hennes redan tryckta samt en del af hennes otryckta berättelser torde inom kort utkomma i en minnesupplaga på A. C. McClurg & Co's förlag.

Fröken Liljencrantz, som var en fint bildad och ovanligt sympatisk personlighet, var dotter till friherre G. A. M. Liljencrantz, biträdande ingeniör vid nationalregeringens ingeniörskontor i Chicago och f. n. ordförande för Svenska ingeniörs-föreningen i nämnda stad.

Hon tillhörde flera litterära sällskap både i Amerika och England.

Om hennes arbeten har yttrats, att tidsmålningen i desamma är ypperligt utförd, de agerande personerna tillåtas aldrig gå utanför den miljö de höra till, och karaktärsteckningen visar god psykologisk förståelse.

GTU Library
3 2400 00765 2658

GAYLORD PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall